

SPRAWOZDANIE XI.
(XXVIII.)
DYREKCJI
PAŃSTWOWEGO GIMNAZJUM IV.

IM. H. SIENKIEWICZA

W KRAKOWIE

ZA ROK SZKOLNY

1928/1929.

TREŚĆ:

1. Jan Leśniak: Zasada indukcji matematycznej w szkole średniej.
2. Część urzędowa — przez dyrektora.

W KRAKOWIE — 1929.
NAKŁADEM KOMITETU RODZICIELSKIEGO

3002

SPRAWOZDANIE XI.
DYREKCJI
PAŃSTWOWEGO GIMNAZJUM IV.
W KRAKOWIE.

nr inw. nabytków: 36313

SPRAWOZDANIE XI.

(XXVIII.)

DYREKCJI

PAŃSTWOWEGO GIMNAZJUM IV.

IM. H. SIENKIEWICZA

W KRAKOWIE

ZA ROK SZKOLNY

1928/1929.

TREŚĆ:

1. Jan Leśniak: Zasada indukcji matematycznej w szkole średniej.
2. Część urzędowa — przez dyrektora.

W KRAKOWIE — 1929.

NAKŁADEM KOMITETU RODZICIELSKIEGO

DRUKARNIA „GŁOSU NARODU” W KRAKOWIE.

W DZIESIĘCIOLECIE ODRODZENIA
PAŃSTWA POLSKIEGO.

Zasada indukcji matematycznej w szkole średniej.

§ 1. Wstęp.

Kiedy wśród uczniów kończących klasę ósmą przeprowadzałem ustną ankietę na temat, jakie zagadnienia matematyczne sprawiały im największe trudności, spostrzegłem, że głosy ich podzieliły się prawie na trzy równe części: jedni uważali za rzecz najtrudniejszą zasadę indukcji matematycznej, drudzy teorię liczb niewymiernych, pozostali teorię granic. Te same kwestje nastroczały wiele trudności studentom U. J. z pierwszego roku matematyki.

Nasunęło mi się pytanie natury dydaktycznej, jakie są powody, że indukcja matematyczna, czy też teoria liczb niewymiernych, czy wreszcie pojęcie granicy ciągu sprawiają uczniom tak poważne trudności w opanowaniu? Wynikiem rozważań nad temi kwestjami jest niniejsza rozprawka, w której zajmę się wyłącznie indukcją matematyczną czyli zupełną¹⁾.

Znaczenie indukcji matematycznej jest ogromne. Poincaré upatruje w niej główne źródło płodności rozważań matematycznych, uważa ją za „narzędzie zawsze pożyteczne, ponieważ dając nam możność przebycia jednym skokiem dowolnej liczby etapów, zwalnia nas od sprawdzania długich, mozolnych i monotonicznych, które rychło stałyby się praktycznie niewykonalnymi. Ale staje się ono niezbędnym, skoro tylko mamy na widoku twierdzenie ogólne, do którego sprawdzanie analityczne bezustannie by nas zbliżało, nie pozwalając nam wszakże nigdy doń dotrzeć“²⁾.

Jedną z poważnych przyczyn niejasności, niezrozumiałości dla młodych umysłów zasady indukcji matematycznej jest brak przygotowania intuicyjnego ujęcia tejże zasady przed ścisłym wysłowieniem. Intuicyjne rozważania oparte na odpowiednio dobranych przykładach, wziętych z życia codziennego, powinny

1) Pojęciem granicy ciągu zajmowałem się w rozprawce: O wprowadzeniu pojęcia granicy ciągu w szkole średniej.

Zobacz: Sprawozdanie państw. gimn. IV. w Krakowie z r. 1926/27.

2) H. Poincaré: Nauka i hipoteza.

ujawnić cel zasady indukcji matematycznej i istotne jej cechy. Ale i takie przygotowanie, zdaniem mojem, nie wystarcza do natychmiastowego wysłowienia zasady indukcji matematycznej. Wskazaniem jest jeszcze przypomnienie znaczenia postulatów w matematyce i powtórzenie pewnych wiadomości z logiki jak np. pojęcia zdania warunkowego, sposobu wnioskowania zwanego modus ponens i t. d. Po tym wstępie można przystąpić do wygłoszenia zasady indukcji matematycznej podkreślając silnie, iż przyjmuje się ją w arytmetyce jako postulat (pewnik), następnie wskazaniem jest podać wyczerpujące objaśnienie budowy zdaniowej nowo wprowadzonego postulatu, w końcu, o ile możliwości, jak najliczniejsze przykłady, w których zasada indukcji matematycznej znajduje zastosowanie.

To, co dotychczas powiedziałem, stanowi ogólny schemat postępowania przy nauce powyższej zasady. Przechodzę do szczegółowego opracowania poruszonego tematu ³⁾.

§ 2. Przygotowania intuicyjne.

Wyobraźmy sobie worek nieprzezroczysty, w którym znajdują się owoce. Jest ich dokładnie tyle, ile jest liczb naturalnych (oczywiście jest to fikcją, gdyż nikt nigdy takiego worka napełnionego owocami nie widział i widzieć nie będzie). Do wnętrza worka zaglądać nam nie wolno, jedynie poszczególne owoce możemy ręką wyjmować. Postawmy pytanie: Kiedy będziemy pewni, że przy wyjmowaniu owoców z naszego worka napotykać będziemy jedynie na gruszki, a nie na inne owoce np. śliwki? Możemy z całą pewnością twierdzić, iż z worka wyciągać będziemy wyłącznie gruszki, gdy

- 1) pierwszy raz sięgnąwszy ręką, wyciągniemy gruszkę; i gdy prócz tego będziemy mieli gwarancję (zapewnienie), że
- 2) jeżeli za jakimś razem wyjmiemy gruszkę, to za bezpośrednio następnym razem wyciągnąć *musimy* również gruszkę.

Chwila zastanowienia wystarczy, że tak jest istotnie; po raz pierwszy bowiem wyciągnęliśmy gruszkę, za drugim razem wyjmiemy gruszkę, co wynika z gwarancji i z tego, że za pierwszym razem wyjęliśmy gruszkę; za trzecim razem otrzymamy gruszkę, ponieważ gwarancja powiada, że, jeżeli za drugim razem wyjmiemy gruszkę, to wyciągnąć musimy za trzecim razem. Ale za drugim razem otrzymaliśmy gruszkę, więc i za trzecim razem będzie gruszka. Rozumowanie powyższe możemy powtórzyć dowolną ilość razy, — przy wyjmowaniu z worka owoców napotykać będziemy jedynie na gruszki.

³⁾ Z konieczności przyjąłem formę wykładu, jakkolwiek na każdym kroku można wciągnąć uczniów do czynnego współudziału.

Inny przykład. Wyobraźmy sobie automat zawierający jakieś przedmioty. Zakładamy, że automat działa zawsze sprawnie, że nie wyczerpuje się nigdy zapas przedmiotów w nim zawartych i że nie można zajrzeć do jego wnętrza. Zapytajmy się, jak w poprzednim przykładzie, kiedy będziemy w zupełności pewni, że automat wyrzuca wyłącznie same czekoladki? Zauważmy, iż bezpośrednio o tem przekonać się nie potrafimy, sprawdzić bowiem możemy nasze mniemanie w kilku, kilkunastu, czy kilkuset przypadkach, nigdy we wszystkich, gdyż życia by nam do tego nie starczyło. A przecież nie możemy stąd wysnuć wniosku, że automat będzie wyrzucał jedynie czekoladki. Gdybyśmy jednak wiedzieli, że następujące dwa zdania są prawdziwe, jedno orzekające:

automat działając pierwszy raz wyrzucił czekoladkę,
i drugie warunkowe:

jeśli automat za pewnym razem, powiedzmy n -tym wyrzuci czekoladkę, to wyrzuci za $(n+1)$ -szym razem napewno czekoladkę,

to mielibyśmy wewnętrzne przekonanie (analogicznie jak w przykładzie pierwszym), że automat wyrzucać będzie same czekoladki ⁴⁾.

A teraz weźmy pod uwagę następujące twierdzenie matematyczne: Jeżeli y jest dowolną liczbą naturalną, to $10^y - 1$ jest podzielne przez 9. W podanem twierdzeniu zawiera się cała grupa twierdzeń. Wypiszmy ich kilka:

$10^1 - 1$ jest podziel. przez 9

$10^2 - 1$ " " " "

$10^3 - 1$ " " " "

$10^4 - 1$ " " " "

⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮

⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮

⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮

Aby uzasadnić odrazu całą grupę wypisanych twierdzeń,

4) Przez zadawanie odpowiednich pytań należy stwierdzić, czy uczniowie należycie zrozumieli podane przykłady. Koniecznem jest zwrócenie uwagi, że sama gwarancja nie wystarcza, lecz dopiero w połączeniu z faktem, iż dane twierdzenie było słuszne w przypadku pierwszym. O ile pojawiają się u uczniów wątpliwości, należy podać dalsze przykłady, np.: Wyobraźmy sobie stacje telegraficzne, z których każda jest zaopatrzona numerem będącym liczbą naturalną. Jest wszystkich stacyj tyle, ile mamy liczb naturalnych. Stacja o numerze p może podać wiadomość tylko do stacji o numerze $p + 1$, a otrzymać może wiadomość jedynie od stacji o numerze o jeden mniejszym, o ile taka istnieje (wyjątek stanowi stacja pierwsza). Zapytajmy się, kiedy ta wiadomość przejdzie przez każdą stację? Odpowiedź: wtedy, gdy wiadomość ze stacji o numerze 1 wyjdzie i gdy nadto będziemy mieli gwarancję, że, o ile jakaś stacja pośrednia wiadomość otrzymała, to przesła ją do stacji o numerze bezpośrednio większym (ostatni przykład podał Doc. Dr. L. Chwistek).

wystarczy zwrócić się do rozumowania, które już stosowaliśmy w podanych poprzednio przykładach. Wystarczy się przekonać, że dane twierdzenie jest prawdziwe w pewnym szczególnym przypadku, a mianowicie dla $y = 1$, następnie udowodnić, że prawdziwym jest zdanie warunkowe: jeżeli tylko nasze twierdzenie jest słuszne dla $y = p$ (p jest jakąkolwiek liczbą naturalną), to już z tego wynika, że prawdziwym jest dla $y = p + 1$. Podane twierdzenie z podzielności liczb uzasadnimy później. Wpierw zwrócimy uwagę na pewne kwestje natury logicznej.

§ 3. Uwagi natury logicznej.

Zapytajmy się, czy będzie słusznem każde twierdzenie matematyczne, do którego da się zastosować postępowanie jakim posługiwaliśmy się w poprzednich przykładach, a jeżeli tak, to na jakiej podstawie?

Otóż przypominamy sobie z nauki matematyki lat poprzednich, że w osnowie każdej nauki dedukcyjnej (a zatem i matematyki) tkwią pewne pojęcia, t. zw. pojęcia prymitywne, które przyjmujemy za znane bez definicji i twierdzenia, których prawdziwość przyjmujemy bez żadnego uzasadnienia, bez dowodu. Twierdzenia takie nazywamy postulatami lub pewnikami, inaczej jeszcze aksjomatami. Do postulatów arytmetyki liczb całkowitych (np. arytmetyki liczb całkowitych Peany⁵⁾ zalicza się twierdzenie, które stosowaliśmy intuicyjnie w każdym z poprzednich przykładów. Nosi ono nazwę *zasady indukcji matematycznej* lub *indukcji zupełnej*.

Zanim wypowiemy zasadę indukcji matemat. przypomnimy sobie wpierw pojęcie *zdania logicznego* (inaczej *sądu*), *funkcji logicznej* (*propozycjonalnej*) i pojęcie *zdania warunkowego*⁶⁾

Otóż, jak pamiętamy z nauki lat poprzednich, *zdaniem logicznem* (inaczej *sądem*) nazywamy taki zespół pojęć, któremu możemy przypisać jedną i tylko jedną z dwóch ocen: ocenę prawdy lub fałszu. Takie pojęcie zdania logicznego nie pokrywa się z pojęciem zdania gramatycznego, które jest pojęciem szerszem (o szerszym zakresie); w szczególności zdania pytalne i rozkazujące nie są zdaniami logicznymi.

Jeżeli jeden termin w zdaniu logicznem zastąpimy przez zmienną czyli miejsce puste (puste miejsca oznaczać będziemy literami $x, y, z, \dots$), otrzymamy t. zw. *funkcję logiczną jednej zmiennej* inaczej *funkcję propozycjonalną jednej zmiennej*. Każdej funkcji logicznej jednej zmiennej odpowiada pewien zbiór ele-

5) Zobacz: W. Wilkosz. Arytmetyka liczb całkowitych. Nakładem Kółka Mat.-Fizycznego U. U. J. 1924.

6) Zob.: J. Sleszyński. Teoria dowodu T. I. 1925.

mentów, zwany *polem* tejże funkcji logicznej. Dowolny element, wzięty z pola, podstawiony w miejsce puste odnośnej funkcji logicznej jednej zmiennej obraca ją w zdanie logiczne (prawdziwe albo fałszywe); elementy nie należące do pola podstawione w miejsce puste nie dają zdania logicznego, lecz nonsens ⁷⁾.

Weźmy dwie funkcje logiczne o tem samym polu i podstawiajmy w ich miejsca puste rozmaite elementy z tego pola. Dla *każdego* takiego elementu zajść musi jeden z przypadków:

1° pierwsza funkcja log. obróciła się w zdanie *prawdziwe*, druga w zdanie *prawdziwe*.

2° pierwsza w *fałszywe*, druga w *prawdziwe*.

3° pierwsza w *fałszywe*, druga w *fałszywe*.

4° pierwsza w *prawdziwe*, druga w *fałszywe*.

Jeżeli dla *żadnego* elementu z pola nie zajdzie przypadek 4°, to mówić będziemy, że z funkcji logicznej pierwszej wynika druga. Obie funkcje logiczne tworzą wtedy t. zw. powszechnie (co do owej zmiennej) *prawdziwe zdanie warunkowe*, którego poprzednikiem jest pierwsza funkcja logiczna, następnikiem druga.

Przykład: „*x* jest liczbą parzystą” — jest funkcją logiczną jednej zmiennej. „*x* jest liczbą całkowitą” — jest też funkcją logiczną jednej zmiennej. Z funkcji logicznej pierwszej wynika druga, gdyż, jak wiemy z arytmetyki, przypadek 4° nie może nigdy się zdarzyć.

W końcu przypomnimy sobie pewien sposób wnioskowania tak często przez nas stosowany, zwany w logice *modus ponens*. Jeżeli wiemy, że

prawdziwym jest zdanie warunkowe o poprzedniku P i następniku N

i nadto wiemy, że

poprzednik P jest zdaniem prawdziwym,

to *modus ponens* powiada nam:

prawdziwym jest następnik N.

§ 4. Zasada indukcji matematycznej.

Po tych uwagach przystępujemy do wypowiedzenia zasady indukcji matematycznej: *Każdą własność taką, że*

1) *posiada ją liczba 1,*

⁷⁾ „6 jest podzielne przez 3” jest zdaniem logicznem.

„*x* jest podzielne przez 3” jest funkcją logiczną, której pole obejmuje zbiór wszystkich liczb całkowitych. Jeżeli w miejsce *x* wstawimy termin, „twierdzenie Pitagorasa” otrzymamy nonsens: „Twierdzenie Pitagorasa jest podzielne przez 3”.

2) o ile tylko posiada ją jakaś liczba naturalna, to i jej następnik (liczba o jeden większa) ją posiada, posiadac musi tem samem każda liczba naturalna.

Weźmy twierdzenie, o którym już wspomnieliśmy: jeżeli tylko y oznacza dowolną liczbę naturalną, to już $10^y - 1$ jest podzielne przez 9.

W podanem twierdzeniu jest mowa o pewnej własności, która ma zachodzić dla każdej liczby naturalnej. Spróbujmy, czy uda nam się to udowodnić przy pomocy zasady indukcji matematycznej. Skoro $y = 1$, twierdzenie przybiera postać: $10^1 - 1$ jest podzielne przez 9 lub inaczej: 9 jest podzielne przez 9. Zdanie ostatnie jest zdaniem prawdziwym, co wynika bezpośrednio z definicji podzielności liczb. Wobec tego stwierdzamy, że liczba 1 posiada naszą własność. Postaramy się teraz udowodnić prawdziwość zdania warunkowego: jeżeli tylko ową własność posiada jakaś liczba naturalna p , to posiada ją bezpośredni jej następnik czyli liczba naturalna $(p + 1)$. W celu uzasadnienia prawdziwości ostatniego zdania warunkowego założmy, że prawdziwy jest poprzednik: $10^p - 1$ jest podzielne przez 9 i weźmy wyrażenie: $10^{p+1} - 1$. Z algebry wynika, że $10^{p+1} - 1 = 10^p \cdot 10 - 1 = 10^p \cdot (9 + 1) - 1 = 10^p \cdot 9 + 10^p - 1 = 10^p \cdot 9 + (10^p - 1)$.

Pierwszy składnik ostatniej sumy ($10^p \cdot 9$) jest podzielny przez 9 na mocy jednego z twierdzeń o podzielności; drugi składnik ($10^p - 1$) jest również podzielny przez 9, a mianowicie na mocy założenia. Zatem w myśl innego twierdzenia o podzielności suma obu składników:

$10^p \cdot 9 + (10^p - 1)$ jest podzielna przez 9, więc $10^{p+1} - 1$ jest podzielne przez 9. Okazaliśmy, że zdania 1) i 2) stanowiące poprzednik postulatów indukcji matematycznej są prawdziwe; stosując modus ponens mamy prawo twierdzić: nasza własność ($10^y - 1$ jest podzielne przez 9) zachodzi dla każdej liczby naturalnej, a to właśnie mieliśmy udowodnić.

Ażeby wnikać głębiej w istotną treść postulatów indukcji matematycznej, przyjrzyjmy się uważnie jego budowie zdaniowej. Okazuje się rzeczą bardzo wygodną dla szczegółowego rozbioru budowy zdaniowej zapisać postulat w pewnym znakowaniu wprowadzonym przez matematyka włoskiego Peanę.

Przytoczę tylko te symbole, które występować będą w naszym postulatcie.

1. Znak „ $\supset$ ” czytać należy „jeżeli tylko....to już” lub „pociąga”.

2. Znak „ ε ” czytać będziemy „należy do”.

3. Kropka u dołu między zdaniami oznaczać będzie „i”.

4. Jeżeli „ φ ” jest własnością, o „ $\varphi(x)$ ” będzie oznaczać „ x posiada własność φ ”.

Nadto zbiór liczb naturalnych oznaczać będziemy symbolem „ N_1 “.

Postulat indukcji matematycznej zapisany w symbolach peanowskich opiewa:

$$\{ \varphi(1). [x \in N_1. \varphi(x) \supset \varphi(x+1)] \} \supset [y \in N_1 \supset \varphi(y)]^8).$$

Czytamy słowami: jeżeli 1 posiada własność φ i jeżeli tylko x należy do zbioru liczb naturalnych i posiada własność φ , to już $x+1$ posiada własność φ , to jeżeli tylko y jest liczbą naturalną, to już y posiada własność φ .

Chwila zastanowienia wystarczy, by spostrzec, że ostatnia wypowiedź zasady indukcji matematycznej różni się od wypowiedzi poprzednio podanej tylko *formą*, a nie *treścią*. Poprzednia wypowiedź była co prawda znacznie krótszą, a nawet miała przejrzystsza budowę gramatyczną, ale zato była mniej jasną z punktu widzenia logicznego.

Przyjrzyjmy się zasadzie indukcji matematycznej zapisanej symbolicznie, a zauważymy, że jest ona zdaniem warunkowym, którego poprzednikiem jest:

$$\{ \varphi(1). [x \in N_1. \varphi(x) \supset \varphi(x+1)] \};$$

następnikiem zaś:

$$[y \in N_1 \supset \varphi(y)].$$

Poprzednik jest złożony z dwóch zdań połączonych słówkiem „i“, pierwszym z nich jest zdanie logiczne $\varphi(1)$, drugim warunkowe:

$$[x \in N_1. \varphi(x) \supset \varphi(x+1)]$$

o poprzedniku złożonym z dwóch części 1) $x \in N_1$, 2) $\varphi(x)$ a następniku $\varphi(x+1)$.

Twierdzenie, że własność φ zachodzi dla każdej liczby naturalnej (czyli dokładniej, że jeżeli tylko y należy do zbioru liczb naturalnych, to już y posiada własność φ) jest, jak zauważyliśmy, następnikiem postulatu indukcji matematycznej. Aby powyższe twierdzenie uzasadnić, należy udowodnić prawdziwość poprzednika zasady indukcji matematycznej i powołać się na sposób wnioskowania modus ponens. Tak też postępowaliśmy we wszystkich podanych przykładach, kierując się intuicją.

§ 5. Pewna modyfikacja zasady indukcji matematycznej.

W arytmetyce liczb całkowitych podaje się zazwyczaj postulat indukcji matematycznej następujący:

Każdą własność taką, że

1) posiada ją liczba zero,

8) Nawiasami $\{ \dots \}$, $[\dots]$ oddzielamy poszczególne zdania.

2) o ile tylko posiada ją jakaś liczba całkowita nieujemna, to już i jej następnik ją posiada, posiadać musi tem samem każda liczba całkowita nieujemna. Innemi słowy:

1) jeżeli liczba zero posiada własność φ

2) i jeżeli tylko x należy do zbioru liczb całkowitych nieujemnych i posiada własność φ , to już liczba $x + 1$ posiada własność φ , to jeżeli tylko y jest liczbą całkowitą nieujemną, to już liczba y posiada własność φ .

Ostatnia zasada indukcji matematycznej wynika z poprzedniej prawie bezpośrednio. Nie będziemy się nią zajmowali, bo w zastosowaniach wystarcza pierwsza.

Weźmy np. twierdzenie: Jeżeli tylko y jest (dowolną) liczbą całkowitą nieujemną, to już

$$\sin (180^{\circ} \cdot y) = 0;$$

symbolicznie: $[y \in N_0 \supset \sin (180^{\circ} \cdot y) = 0]$ ⁹⁾

Twierdzenie to możemy rozbić na dwa twierdzenia:

I. $\sin (180^{\circ} \cdot 0) = 0$

II. $y \in N_1 \supset \sin (180^{\circ} \cdot y) = 0.$

O ile zdołamy udowodnić twierdzenia I. i II., to tem samem udowodnimy dane twierdzenie.

Dowód tw. I.

$$\sin (180^{\circ} \cdot 0) = \sin 0^{\circ}$$

Z definicji funkcji sinus wynika, że $\sin 0^{\circ} = 0$, zaczem twierdzenie I. jest prawdziwe.

Dowód tw. II.

Powołując się na nasz postulat indukcji matematycznej rozumujemy:

$$\sin (180^{\circ} \cdot 1) = \sin 180^{\circ}.$$

Z trygonometrii wynika, że $\sin 180^{\circ} = 0$.

Twierdzenie II. jest słuszne w przypadku szczególnym, gdy $y = 1$.

Pozostaje nam udowodnić prawdziwość zdania warunkowego.

$$x \in N_1. \sin (180^{\circ} \cdot x) = 0 \supset \sin [180^{\circ} \cdot (x + 1)] = 0.$$

W celu uzasadnienia ostatniego zdania warunkowego założmy, że poprzednik jego jest spełniony i rozważmy wyrażenie:

$$\sin [180^{\circ} \cdot (x + 1)].$$

Z algebry wynika, że

$$\sin [180^{\circ} \cdot (x + 1)] = \sin [(180^{\circ} \cdot x) + 180^{\circ}].$$

⁹⁾ Symbol N_0 oznacza zbiór liczb całkowitych nieujemnych.

Z trygonometrii wiadomo ¹⁰⁾, iż

$$\sin [(180^0 \cdot x) + 180^0] = \sin (180^0 \cdot x) \cos 180^0 + \cos (180^0 \cdot x) \sin 180^0.$$

Z założenia wynika, że $\sin (180^0 \cdot x) = 0$, zatem

$$\sin (180^0 \cdot x) \cdot \cos 180^0 = 0, \text{ ale}$$

$\cos (180^0 \cdot x) \cdot \sin 180^0 = 0$ ze względu na twierdzenie, że $\sin 180^0 = 0$.

Wobec tego $\sin [180^0 \cdot x + 180^0] = 0$ czyli

$$\sin [180^0 \cdot (x + 1)] = 0.$$

Zatem z założenia $x \in N_1$, $\sin (180^0 \cdot x) = 0$ wynika, że

$$\sin [180^0 \cdot (x + 1)] = 0.$$

Stosując do postulatu indukcji matematycznej modus ponens dochodzimy do przekonania, że nasze twierdzenie jest prawdziwe.

Możemy oczywiście uzasadnić to twierdzenie stosując postulat indukcji matematycznej wypowiedziany na początku niniejszego rozdziału.

§ 6. Zakończenie.

Opierając się na własnym doświadczeniu, muszę dodać, że podane dotychczas przykłady nie wystarczają do tego, by uczniowie zrozumieli i należycie przyswoili sobie zasadę indukcji matematycznej. Przykłady i jeszcze raz przykłady ¹¹⁾, w których indukcja matematyczna znajduje zastosowanie a w każdym znajdziemy sposobność do poprawienia niewłaściwego sposobu rozumowania uczniów. Nic dziwnego. Operujemy twierdzeniami logicznymi, któremi uczniowie szkoły średniej nie umieją się posługiwać dostatecznie biegle i musimy odwoływać się często do t. zw. „zdrowego rozsądku“ wiedząc dobrze o tem, że „zdrowy rozsądek“ niejednokrotnie może zawieść i zawodzi.

Pozostaje jeszcze kwestja innego rodzaju. W obecnym stanie nauki matematyki wiemy, że postulat indukcji matematycznej można zastąpić równoważną mu zasadą, zwaną *zasadą minimum*. Opiewa ona: *każda klasa nie pusta, złożona wyłącznie z liczb całkowitych nieujemnych posiada minimum (element najmniejszy)*. Powstaje pytanie natury dydaktycznej, a mianowicie, czy zasada minimum nie odpowiadałaby lepiej młodemu umysłom, niż postulat indukcji matematycznej i czy wobec tego

¹⁰⁾ Jeżeli α i β są dowolnymi kątami, to $\sin (\alpha + \beta) = \sin \alpha \cos \beta + \cos \alpha \sin \beta$.

¹¹⁾ Wiele zadań na zastosowanie indukcji mat. można znaleźć w książce: Zbiór zadań z wyższej matematyki wraz z rozwiązaniami. Zeszyt I. — A. Hoborski — S. Gołąb — A. Jakubowski.

nie byłoby wskazaniem ze względów dydaktycznych zastąpić postulat indukcji matematycznej zasadą minimum? Przeciwnie temu występuje tradycja ¹²⁾, z którą musimy poważnie się liczyć, — zresztą jedynie wieloletnie doświadczenia i próby mogą mieć w tej sprawie głos decydujący.

W Krakowie, 5 stycznia, 1929 r.

¹²⁾ Za odkrywcę zasady indukcji matematycznej uchodzi Francesco Maurolico 1494—1574. Poprawne zaś sformułowanie spotykamy poraz pierwszy u Pascala.

CZEŚĆ URZĘDOWA.

I. SKŁAD GRONA NAUCZYCIELSKIEGO

PRZY KOŃCU ROKU SZKOLNEGO.

a) Profesorowie i nauczyciele mający stałą posadę:

1. **Kukliński Antoni**, dr. fil., dyrektor, uczył propedeutyki w kl. VIII a b; tygodniowo godzin 6.
2. **Dąbrowski Mieczysław**, prof., docent Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie, zawiadowca zbiorów rysunkowych, uczył w I. półroczu rysunków w kl. I a b, II a b, III a, IV a, V a, VI, VII, VIII a b; tygodniowo godzin 24. W II. półroczu rysunków w kl. I a b, II a b, III a, IV a, V a, VI oraz w VII i VIII a b (przedmiot nadobowiązkowy); tygodniowo godzin 17.
3. **Dziurzyński Adam**, profesor, członek Komisji Egzaminacyjnej dla eksternów przy Wyższym Kursie Nauczycielskim w Krakowie, opiekun Kółka fotograficznego młodzieży, wychowawca klasy IV a, uczył w I. półroczu przyrodoznawstwa w kl. I a, II a, II b, III a, IV a, V b; tygodniowo godzin 21; w II. półroczu przyrodoznawstwa w kl. I a, II a, IV a, V b i matematyki w kl. I b; tygodniowo godzin 18.
4. **Fijoł Kazimierz**, prof., zawiadowca zbiorów fizykalnych, opiekun Kółka fizycznego młodzieży, wychowawca kl. VIII b, uczył przez cały rok szkolny fizyki w kl. VI, VII, VIII a b i matematyki w kl. III b; tygodniowo godzin 19.
5. **Koch Władysław**, prof., kierownik Kolonij Wakacyjnych uczniów w Porębie Wielkiej, opiekun redakcji czasopisma młodzieży p. t. „Nasza Myśl”, wychowawca kl. V b, uczył w I. półroczu języka polskiego w kl. IV b, V a b, VIII b i kaligrafii w kl. I a; tygodniowo godzin 19; w II. półroczu języka polskiego w tychsamych klasach i historii w kl. II a; tygodniowo godzin 18.
6. **Kraft Kamil**, dr. wszech nauk lekarskich, profesor, przez cały rok prowadził jako kierownik poradnię okulistyczną dla niezamożnej młodzieży szkolnej okręgu krakowskiego.

7. **Kupeczyński Mieczysław**, prof., opiekun Orkiestr gimnazjalnych dętej i symfonicznej, jakoteż Kółka młodzieży L. O. P. P. i Kółka historycznego, uczył przez cały rok szkolny historii w kl. VI, VII, VIII a. Prócz tego pomagał Dyrektorowi w czynnościach administracyjnych; w I. półroczu tygodniowo godzin 21, w II. — 20.
8. **Ks. Macheta Władysław**, prof., zawiadowca polskiej biblioteki uczniów, opiekun Kółka literackiego, współkierownik poranków i wieczorków uczniowskich, wychowawca kl. VIII a, uczył w I. półroczu jęz. polskiego w kl. II b, VII b, VIII a, historii w kl. II a, III a; tygodniowo godzin 18; w II. półroczu języka polskiego w kl. VII i VIII a; tygodniowo godzin 8.
9. **Momot Jan**, dr. fil., prof., wykładający na Studium Pedagogicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego dydaktykę przyrodoznawstwa, zawiadowca zbiorów przyrodniczych i pracowni biologicznej, uczył przyrodoznawstwa w kl. I b, III b, IV b, V a; w I. półroczu tygodniowo godzin 11, w II. — 8.
10. **Niemiec Rudolf**, prof., Członek Okręgowej Komisji dyscyplinarnej dla nauczycieli Okręgu Szkolnego Krakowskiego, zawiadowca biblioteki nauczycielskiej, opiekun Czytelni uczniów i sklepiu uczniowskiego, wychowawca kl. V a, uczył języka łacińskiego w kl. IV a, V a, VI, VIII a; w I. półroczu tygodniowo godzin 20, w II. godz. 19.
11. **Piasecki Józef**, prof., kierownik prywatnego gimnazjum żeńskiego im. H. Kaplińskiej, współkierownik poranków i wieczorków uczniowskich, wychowawca kl. VI, uczył języka polskiego w kl. I a, III a, IV a, VI i języka niemieckiego w kl. VI; tygodniowo godzin 20.
12. **Plezia Jakób**, prof., zawiadowca zbiorów archeologicznych, opiekun drużyn harcerskich młodzieży tutejszego Zakładu, Hufca szkolnego i Kółka filologicznego, wychowawca kl. VII, uczył języka łacińskiego w kl. IV b, V b, VII, VIII b; w I. półroczu tygodniowo godzin 20; w II. godz. 19.
13. **Ks. Rychlicki Józef**, dr. św. teologii i fil., prof., exhortator młodzieży wyższego gimnazjum, zawiadowca zbioru książek szkolnych dla ubogiej młodzieży, opiekun Bratniej Pomocy Uczniów i Sodalicii Marjańskiej, kierownik antykwarni szkolnej, uczył religii rzym.-kat. w kl. I a b, II a, III a, IV a, V a b, VI, VII, VIII a b; tygodniowo godz. 22.

b) Nauczyciele stali:

14. **Gibas Mirosław**, dr. fil., prof., uczył matematyki w kl. II a, III a, IV a b, V b; tygodniowo godzin 20.

15. **Jodłowski Józef**, naucz., Członek Komisji Egzaminacyjnej dla eksternów przy W. K. N. w Krakowie, zawiadowca zbiorów do nauki matematyki, uczył matematyki w kl. V a, VII, VIII a, fizyki w kl. III b; w I. półroczu tygodniowo godz. 21, w II. półroczu godzin 20.
16. **Kowalczyk Wawrzyniec**, naucz., zawiadowca zbiorów przyrzędów do gier i zabaw na wolnem powietrzu, wychowawca kl. III b, uczył języka polskiego w kl. III b; ćwiczenia cielesne prowadził w klasach I a, III b, IV a, V a b, VI, VII, VIII a b; kierował nadto grami i zabawami młodzieży całego zakładu; w I. półroczu udzielał nauki w wymiarze godzin 27, w II. półroczu 29.
17. **Leszko Ludwik**, naucz., kierownik Przystani szkolnej K. O. S. Kr., opiekun Kółka sportowego młodzieży, uczył w I. półroczu matematyki w kl. I b, rysunków w kl. III b, IV b, V b, pracy ręcznej w kl. I a b, II a b, III a b; tygodniowo godzin 25. W II. półroczu uczył języka polskiego w kl. II b, rysunków i pracy ręcznej w tych samych, co poprzednio klasach; tygodniowo godzin 21. W czasie od 1 lutego do 19 marca udzielał nadto nauki języka polskiego w kl. I b, godzin 4 (25).
18. **Łukasik Stanisław**, dr. fil., nauczyciel, zawiadowca francuskiej biblioteki uczniów, wychowawca klasy II a, uczył jęz. polskiego w kl. II a, języka francuskiego w kl. II a, VII, VIII a b; tygodniowo godzin 21.
19. **Michoński Stefan**, prof., zawiadowca niemieckiej biblioteki uczniów, wychowawca klasy IV b, uczył w I. półroczu jęz. niemieckiego w kl. II b, III b, IV b, V b, VIII b; tygodniowo godzin 22; w II. półroczu objął nadto naukę języka niemieckiego w kl. I a; uczył zatem tygodniowo godz. 26.

c) Nauczyciele tymczasowi:

20. **Jasieńska Sabina**, (mianowana nauczycielką tymczasową z ważnością od dnia 1 lutego 1929 rozp. Kuratorium O. S. Krakowskiego z dnia 12 stycznia 1929, L. II—13938/28) naucz., opiekunka Kółka romanistycznego, wychowawczyni kl. III a, uczyła w I. półroczu języka francuskiego w kl. III a, IV a, V a, VI; tygodniowo godzin 17; w II. półroczu objęła nadto naukę języka francuskiego w kl. I a i języka niemieckiego w kl. I b; uczyła zatem tygodniowo godzin 26.
21. **Kubijowicz Włodzimierz**, dr. fil., naucz., docent geografii Uniwersytetu Jagiellońskiego, współpracownik Komisji Geograficznej i Etnograficznej Polskiej Akademii Umiejętności, Członek Komisji Egzaminacyjnej dla eksternów przy W. K. N. w Krakowie, uczył przez cały rok szkolny historii

w kl. IV a, IV b, geografji w kl. I b, IV a b; w I. półroczu tygodniowo godzin 13; w II. półr. 12. Nadto w czasie od 1 lutego do 19 marca 1929 uczył historii w kl. V b godzin 4 (16).

22. **Leszkowa Aniela Marja**, dr. fil., naucz., wychowawczyni kl. I b, uczyła w I. półroczu języka polskiego w kl. I b, historii w kl. III b, V a b, geografji w kl. III a b, pisma w kl. I b; tygodniowo godzin 22; w II. półroczu języka polskiego w kl. I b, historii w kl. III a b, V a b, geografji w kl. III a b; tygodniowo godzin 18.
23. **Leśniak Jan**, (mianowany nauczycielem tymczasowym z ważnością od 1 września 1928 r. rozp. Min. W. R. i O. P. z 17 lipca 1928 r. Nr. II—10807/28, int. rozp. Kuratorjum O. S. Krakowskiego z 7 sierpnia 1928 r. L. II—8485/28), naucz., Asystent Uniwersytetu Jagiellońskiego, prowadził w tej uczelni wykłady zleczone z matematyki elementarnej, a w tutejszym Zakładzie uczył matematyki w kl. I a, VI, VIII b, fizyki w kl. III a; w I. półroczu tygodniowo godzin 22, w II. półr. 21.

d) Nauczyciele kontraktowi:

24. **Ks. Florkowski Eugenjusz**, dr. św. teol. i fil., exhortator młodzieży niższego gimnazjum, uczył religji rzym.-kat. w kl. II b, III b, IV b; tygodniowo godzin 6.
25. **Kłesk Adolf**, dr. wszech nauk lekarskich, pełnił obowiązki lekarza szkolnego i uczył higjeny w kl. VII; zajęć tygodniowo godzin 16.
26. **Rusinek Jan**, nauczyciel szkoły powszechnej w Toniach, prowadził ćwiczenia cielesne w godzinach popołudniowych w kl. I b, II a b, III a, IV b; tygodniowo godzin 14.
27. **Stanoch Julian**, asystent Uniwersytetu Jagiellońskiego, zawiadowca zbiorów historyczno-geograficznych, opiekun kl. II b, uczył w I. półroczu historii w kl. I a b, II b, VIII b, geografji w kl. I a, II a b, V a b; tygodn. godz. 23; w II. półroczu w tychsamyh klasach tygodniowo godzin 20. Nadto w czasie od 1 lutego do 19 marca uczył historii w kl. V a, godzin 4 (razem 24).
28. **Zaremba Stanisław**, uczył matematyki w kl. II b; tygodniowo godzin 4.

e) Nauczyciele przydzieleni:

29. **Mikstein Władysław**, naucz. tymcz., zawiadowca zbiorów do nauki śpiewu, opiekun chóru gimnazjalnego, uczył śpiewu w kl. I a b, II a b, III a b, VII i VIII b (przedmiot

nadobowiązkowy); w I. półroczu tygodniowo godzin 11, w II. półroczu godzin 10.

30. **Künstlinger Dawid**, dr. fil., udzielał nauki religii mojżeszowej we wszystkich klasach zakładu.

f) Nauczyciele przedmiotów nadobowiązkowych:

1. **Koch Władysław**, prof., udzielał w II. półroczu stenografii w dwóch oddziałach w wymiarze 4 godzin tygodniowo.
2. **Michoński Stefan**, prof., udzielał języka niemieckiego w trzech oddziałach uczniom, pobierającym obowiązkową naukę języka francuskiego, w wymiarze 6 godzin tygodn.

II. ZMIANY I RUCH W GRONIE NAUCZYCIELSKIEM

W CIĄGU ROKU SZKOLNEGO 928/29.

a) Do Grona przybyli:

1. **Ks. Florkowski Eugenjusz**, mianowany nauczycielem kontraktowym z ważnością od 1 listopada 1928 r. rozp. Kuratorjum O. S. Kr. z 26 listopada 1928 L. II—13327/28.
2. **Krawczykowa Anna**, mianowana naucz. kontraktową z ważnością od 15 września 1928 rozp. Kuratorjum O. S. Kr. z 29 września 1928 r. L. II—11097/28, uczyła do 19 listopada historii w kl. I a b, II b, VIII b, geografii w kl. I a, II a b, V a b; tygodniowo godzin 23.
3. **Lelek - Bednarski Jan**, mianowany nauczycielem kontraktowym z ważnością od 1 lutego 1929 rozp. Kuratorjum O. S. Kr. z 6 lutego 1929 r. L. II—990/29, uczył do 19 marca 1929 r. historii w kl. III a b, geografii w kl. III a b; tygodniowo godzin 6.
4. **Dr Leszkowa Aniela**, przeniesiona z Państw. Gimnazjum VI im. T. Kościuszki do Państw. Gimnazjum IV w Krakowie z ważnością od 1 września 1928 r. rozp. Min. W. R. i O. P. z 12 czerwca 1928 r. Nr. II—8630/28 int. rozp. Kuratorjum z 25 czerwca 1928 L. II—7031/28.
5. **Rusinek Jan**, mianowany nauczycielem kontraktowym z ważnością od 1 października 1928 r. rozp. Kuratorjum O. S. Krakowskiego z 10 października 1928 r. L. II—11639/28.
6. **Zaremba Stanisław**, mianowany nauczycielem kontraktowym z ważnością od 1 września 1928 r. rozp. Kuratorjum O. S. Krakowskiego z 29 września 1928 r. L. II—11124/28.

b) Z Grona ubyli:

1. **Filipek Andrzej**, zwolniony od zajęć w tutejszym zakładzie rozp. Kuratorjum O. S. Kr. z 11 maja 1928 r. L. I. K. N. 14773/28.
2. **Hanusiak Tadeusz**, naucz. kontraktowy, przeniesiony w tym samym charakterze do Państw. gimnazjum II. im. św. Jacka, rozp. Kuratorjum O. S. Krakow. z 14 września 1928 r. L. II—10441/28.
3. **Ks. Miszka Roman**, przeniesiony do Państw. gimnazjum IX w Krakowie z ważnością od 1 listopada 1928 r. rozp. Kuratorjum O. S. Kr. z 26 października 1928 r. L. II—12418/28.

c) Uzyskali urlop lub zniżkę godzin:

1. **Jedłowski Józef** uzyskał urlop na okres czasu od 22 marca do 16 kwietnia 1929 r. w celu umożliwienia mu wzięcia udziału w wycieczce naukowej do Włoch rozp. Kuratorjum O. S. Kr. z 21 lutego 1929 r. L. II—610/29.
2. **Dr Kraft Kamil** uzyskał zwolnienie od nauczania na przeciąg roku szkolnego 1928/29, mając poruczony obowiązek kierowania poradnią okulistyczną dla niezamożnej młodzieży szkół średnich O. S. Krak. Rozp. Min. W. R. i O. P. z 4 września 1928 r. Nr. II—10295/28 int. rozp. Kuratorjum z 15 września 1928 r. L. II—10108/28.
3. **Dr Kubijowicz Włodzimierz** uzyskał urlop dla poratowania zdrowia na okres czasu od 1 września do 30 września 1928 rozp. Kuratorjum O. S. Krakow. z 23 czerwca 1928 r. L. II—6720/28. Zniżkę zaś obowiązującego wymiaru godzin do połowy na przeciąg roku szkolnego 1928/29, celem umożliwienia mu pracy naukowej rozp. Kuratorjum O. S. Kr. z 20 września 1928 r. L. II—10438/28.
4. **Dr Leszkowa Aniela** uzyskała urlop 6-tygodniowy na podstawie art. 34 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. od 5 lutego do 18 marca 1929 rozp. Kuratorjum O. S. Kr. z 6 lutego 1929 r. L. II—1004/29.
5. **Ks. Macheta Władysław** otrzymał zniżenie obowiązującego wymiaru godzin do połowy na przeciąg II. półrocza roku szkoln. 1928/29, celem poratowania zdrowia, rozp. Kuratorjum O. S. Kr. z 23 stycznia 1929 r. L. II—505/29.
6. **Dr Momot Jan** uzyskał zniżenie obowiązującego wymiaru godzin nauczania do połowy na przeciąg roku szkolnego 1928/29, celem umożliwienia mu prowadzenia wykładów z zakresu dydaktyki przyrodoznawstwa na Studium Pedagogicznem Uniw. Jagiell. w Krakowie. (Rozp. Min. W. R. i O. P. z 8 września 1928 r. Nr. II—11155/28 int. rozp. Kuratorjum z 21 września 1928 L. II—10815/28.

III. POMIESZCZENIE ZAKŁADU I SŁUŻBA Z KOŃCEM ROKU SZKOLNEGO.

a) Pomieszczenie.

Od początku swego istnienia Zakład zajmuje dwie realności, położone przy ul. Krupniczej l. 2 i 4.

Budynek Gimnazjalny.

Gmach główny należy jednak tylko częściowo do Zakładu. W przedsionku — po prawej ręce — umieszczono gabinet

lekarza szkolnego. Na I. piętrze znajduje się 5 sal szkolnych. Drugie piętro mieści dwie sale szkolne, biuro i kancelarię Dyrekcji jakoteż salę konferencyjną. Piętro trzecie, należące w całości do Zakładu, oprócz pięciu sal szkolnych, obejmuje izbę harcerską, gabinet przyrodniczy, wielkich rozmiarów salę rysunkową, gabinet oraz pracownię fizyczną, złożoną z sześciu ubikacji.

Klatka schodowa jasna, w miesiącach letnich przystrojona wzdłuż poręczy i na oknach kwiatami, którymi opiekuje się młodzież, skupiona w Kółku Miłośników Przyrody, pozostającym pod opieką prof. Dra Momota.

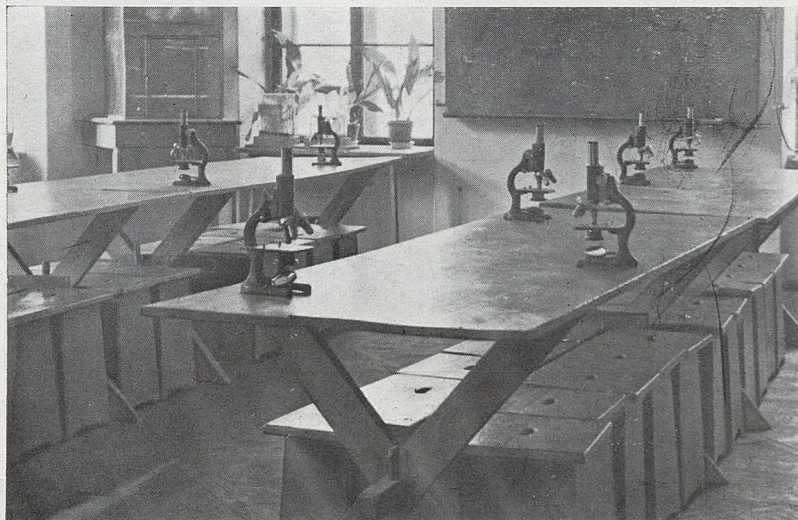
Korytarze mało przestronne i na niższych kondygnacjach ciemnawe.

Pokój biologiczny.

Budynek drugi znacznie mniejszy, połączony z gmachem głównym, w całości oddano Zakładowi. Na parterze trzy ubikacje zajmuje służba gimnazjalna. Pierwsze piętro, złożone z pięciu izb, pomieściło w pierwszym rzędzie pracownię biologiczną, która, aczkolwiek skromna, mimo to stała się wzorem dla szkół w naszym okręgu. Jest ona najlepszym dowodem, ile zrobić można nawet w bardzo niekorzystnych warunkach, jeżeli znajdzie się jednostka, która, nie zrażając się niczem, potrafi skupić około siebie grupę ludzi dobrej woli, rozumiejących potrzeby szkoły.

Zawiązek dzisiejszej pracowni powstał przed sześciu laty z inicjatywy prof. Dra Momota. Urządził on mianowicie w jednej ze sal szkolnych hodowlę roślin ryb ozdobnych i zwierząt, rozłożywszy na improwizowanych stołach akwarja, terrarja i wiwarja. To tak zapaliło chłopców i ich rodziców - opiekunów gminy klasy II, że odtąd uznali ten dział pracy szkolnej za własny i nie szczędzili trudów i kosztów, by nie pozwolić mu upaść. Odtąd praca ta coraz bardziej tężała i doprowadziła do tego, że obecnie Zakład posiada pracownię, cieszącą się uznaniem Władz Szkolnych i zwiedzaną chętnie przez inne zakłady. Gdy dodamy do tego, że obecnie w niej stawiają pierwsze kroki młodzi wychowankowie Studium Pedagogicznego, słuchający

Pokój do ćwiczeń biologicznych.

wykładów Prof. Dra Momota, to zrozumiemy ważność tej placówki.

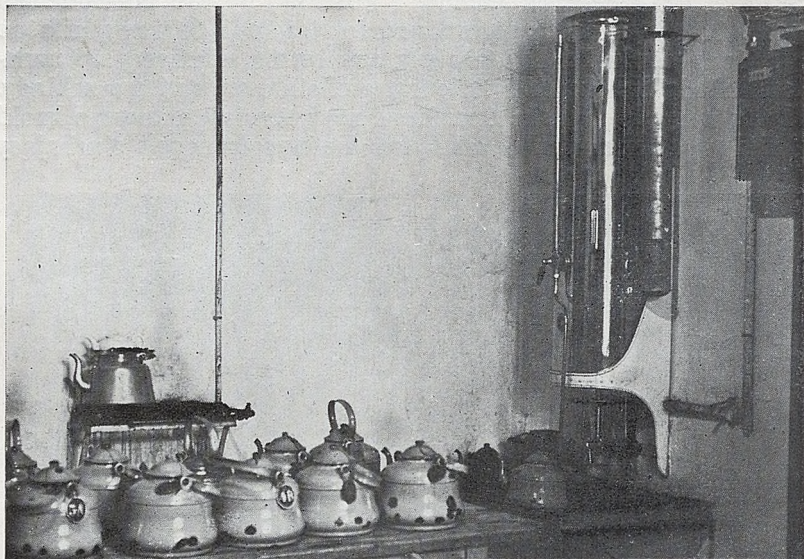
W pracowni gimnazjalnej przedewszystkiem rozwija się pięknie bardzo trudny dział hodowli ryb ozdobnych. Postawiony już jest tak wysoko, że zakład mógł wziąć udział w wystawie zwierząt i drobiu, urządzanej rok rocznie w Krakowie i za swe eksponaty zyskał dyplom pochwalny i złoty medal.

Niemniej pięknie wystąpiła pracownia na Okręgowej Wystawie Szkolnej w miesiącu styczniu b. r., na której również zyskała uznanie decydujących czynników.

Dziś, kiedy próba wypadła pomyślnie, jest dążeniem Dyrekcji, aby pracownię tę postawić na tej wyżynie, by stać się mogła ośrodkiem nauczania przyrody w okręgu.

Oprócz pracowni, znajduje się na tem samym piętrze pokój, przeznaczony zasadniczo na bibliotekę uczniów. Z powodu jednak ciasnoty miejsca, musiano w nim pomieścić również bibliotekę nauczycielską, zbiory archeologiczne i część zbiorów geograficznych.

Herbaciarnia.

Jedną w końcu izbę przeznaczono na herbaciarnię. Przez sprawienie samowara gazowego umożliwiono Dyrekcji pomieszczenia w niej zbioru książek z pomocy koleżeńskiej i antykwarni. Na drugim piętrze znajdują się dwie sale szkolne i mały dyżurny pokój dla służby Zakładu.

Największą bolączką zakładu jest brak sali gimnastycznej, auli i dziedzińca. Brakowi temu jednak starano się zaradzić przez wynajęcie sali „Sokoła” krakowskiego, w której młodzież pobierała naukę ćwiczeń cielesnych w wymiarze 18 godzin tygodniowo. Resztę godzin odbywano w godzinach popołudniowych w sali gimnastycznej Państw. gimnazjum VIII. Gry i zabawy na wolnem powietrzu prowadzono częściowo na Błoniach krakowskich, częściowo na boisku, mieszczącym się na placu powyścigowym, a grę w Lawn-tenisa uprawiano na korcie, specjalnie w tym celu przez Dyrekcję wydzierżawionym.

Nabożeństwa szkolne odprawiano dla młodzieży w kościele akademickim św. Anny.

Pomniejsze uroczystości odbywano w sali rysunkowej, ważniejsze i na szerszą zakrojone skalę w sali Krakowskiego Towarzystwa Ubezpieczeń.

b) Służba zakładu.

1. Dziama Wasył, starszy woźny, (XIII b).
2. Woźniak Stanisław, woźny, (XIV c).
3. Pawłowski Władysław, kontraktowy sługa szkolny, (XVI a).
4. Zabiegaj Albin, kontraktowy sługa szkolny (XVI a).

IV. NAUKA.

a) Początek i koniec roku szkolnego.

Rok szkolny 1928/29 rozpoczęto dnia 3 września 1928 r. uroczystym nabożeństwem, celebrowanem przez katechetę tu-tejszego zakładu ks. Dr. Józefa Rychlickiego. Okolicznościowe kazanie wygłosił ks. Prażnowski, katecheta Państw. gimn. VIII w Krakowie. W nabożeństwie wzięła udział młodzież, Dyrektorzy, Grona nauczycielskie i Rodzice uczniów obu zakładów.

Uroczysty poranek, odbyty dnia 28 czerwca zakończył bieżący rok szkolny. Młodzież wraz z Gronem nauczycielskim i Rodzicami wzięła udział w nabożeństwie, odprawionem w akademickim kościele św. Anny. Po odśpiewaniu hymnów „Te Deum“ i „Boże coś Polskę“ młodzież ze sztandarem i orkiestrą udała się do sali Towarzystwa Wzajemnych Ubezpieczeń, gdzie oczekiwali już na nią zebrani Rodzice. Po produkcjach muzyczno-wokalnych przemówił do zebranych Dyrektor Zakładu, przedstawiciel Komitetu Rodzicielskiego i uczniów. Na zakończenie uroczystości odczytał Dyrektor nazwiska uczniów chlubnie uzdolnionych, przyczem wręczył każdemu z nich w nagrodę pilności i zachowania artystycznie wykonany dżeton, przedstawiający patrona Zakładu.

Po uroczystości młodzież powróciła do Zakładu, gdzie rozdano jej świadectwa i przeprowadzono wpisy na rok następny.

b) Program nauki.

Naukę prowadzono w pierwszym półroczu według obowiązującego programu dla gimnazjów typu humanistycznego (dla klas I—III program z r. 1925, dla klas IV—VIII program z r. 1928). W drugim półroczu wprowadzono zmiany, nakazane rozporządzeniem Ministra W. R. i O. P., a ogłoszonym drukiem

w Dzienniku Urzędowym wspomnianego Ministerstwa z r. 1929 Nr. 1; 2.

c) Program nauki przedmiotów nadobowiązkowych.

1. Język niemiecki.

Na życzenie Rodziców Dyrekcja Zakładu zaprowadziła przed kilku laty nadobowiązkową naukę języka niemieckiego dla tych uczniów, którzy, pobierając naukę języka francuskiego, pragnęli poznać jeszcze drugi język nowożytny. Ponieważ pierwsze próby wypadły pomyślnie ku zadowoleniu rodziców i uczniów, przeto Dyrekcja i w tym roku szkolnym zorganizowała trzy kursy nauki tego języka.

Na kurs pierwszy, elementarny, uczęszczało uczniów 14, a to 13 z klasy II a i 1 z kl. VII. Przerobiono z nimi początki języka niemieckiego według podręcznika Jakóbca na klasę II.

Kurs średni liczył uczniów 12 z kl. III a. Przerobiono najważniejsze i charakterystyczne ustępy, odnoszące się do pół roku, posługując się podręcznikiem Jakóbca na kl. III.

Kurs trzeci, liczący uczniów 10 (8 z kl. IV a i 2 z kl. VI) przerabiał materiał naukowy, przeznaczony na klasę IV.

2. Nauka stenografji.

W bieżącym roku szkolnym zwrócili się Rodzice za pośrednictwem Zarządu Komitetu Rodzicielskiego do Dyrekcji z prośbą o zorganizowanie kursu nauki stenografji. Wobec licznych zgłoszeń utworzono z początkiem drugiego półrocza b. r. szkolnego dwa oddziały, z których każdy pobierał naukę tego przedmiotu po 2 godziny tygodniowo. Uczniowie kl. IV a, IV b i V a tworzyli oddział pierwszy, drugi uczniowie z kl. V b, VI, VII i VIII b w równej liczbie po 45 z początku, która to liczba (jak zwykle przy nauce stenografji) końcowo stopniała do 30 uczniów. Przerobiono z nimi według systemu Gabelsbergera znaki spółgłoskowe, samogłoskowe, grupy spółgłoskowe; tworzono wyrazy i zdania; poznano zrostki, przyrostki i najcelniejsze znaczniki w szeregu ćwiczeń szkolnych. Aczkolwiek biegłości w pisaniu stenograficznym jeszcze nie osiągnęli, (Kurs trwał zaledwie półrocze), to przecież systematycznie poznali całokształt pisma stenografji elementarnej. Kurs drugi w przyszłym roku służyć będzie wprawianiu się w biegłości pisania i zaznajomieniu z parlamentarną stenografją.

Oba te kursy subsydjował Komitet Rodzicielski, który pobierając skromną opłatę od uczniów, korzystających z nauki tych przedmiotów, wziął na siebie obowiązek wynagradzania nauczycieli.

d) Wycieczki naukowe i ćwiczenia praktyczne w pracowniach szkolnych.

Jak lat ubiegłych, tak i w bieżącym roku szkolnym czynne były pracownie przyrodnicza i fizyczna, w których uczniowie pod okiem nauczycieli przeprowadzili cały szereg ćwiczeń związanych organicznie z materiałem naukowym. Ponieważ dwa ostatnie lata poświęcono na urządzenie pracowni przyrodniczej i wyposażenie jej w odpowiednią liczbę narzędzi, przeto w tym roku Dyrekcja dołożyła starań, aby podnieść sprawność pracowni fizycznej. W tym celu wyjednała subwencję w Ministerstwie W. R. i O. P. w wysokości 2.000 zł. i przeznaczyła z własnych funduszy znacznie większą kwotę na wyposażenie pracowni. Nadto uzyskała od Komitetu Rodzicielskiego zasiłek na zakupno całego szeregu szklanych przedmiotów, które przez częste użycie bardzo łatwo ulegają zniszczeniu.

W bieżącym roku szkolnym rzucił profesor Stanoch pierwsze podwaliny pod pracownię geograficzną, w której uczniowie pod jego kierownictwem wykonali cały szereg map plastycznych w drzewie i w gipsie. Przypuszczam, że i ten dział pracy szkolnej rozwinie się pomyślnie — o ile tylko będzie można mu zapewnić nieodzowną liczbę koniecznych przyborów.

Nie zaniedbywano też wycieczek szkolnych. Jakkolwiek w drugim półroczu na podstawie rozporządzenia Pana Ministra W. R. i O. P. zniesiono osobne godziny, przeznaczone dotychczas na wycieczki szkolne, to mimo to klasy odbywały je w dalszym ciągu pod przewodnictwem nauczycieli. Podzielić je można na przechadzki po Krakowie, zwiedzanie muzeów, wystaw, fabryk, wycieczki w bliższe okolice Krakowa, wycieczki dalsze. Starano się na nich zaprawiać uczniów do umiejętnego patrzenia na otaczający ich świat i do wyciągania odpowiednich stań wniosków.

Przegląd ćwiczeń rozpoczniemy od fizyki.

1. Ćwiczenia w pracowni fizycznej.

Prowadzono je z klasami III a b, VI, VII, VIII a b. Z powodu zbyt wielkiej liczby uczniów obu klas trzecich, podzielono je na podstawie zezwolenia Kuratorjum O. S. Krakowskiego na dwie grupy i prowadzono z nimi ćwiczenia t. zw. frontem jednolitym. Przerobiono w ten sposób w ważniejszych punktach cały materiał naukowy, określony programem ministerjalnym. (Patrz Sprawozdanie Dyrekcji za rok 1927/28, str. 38—40).

W trudniejszych warunkach odbywała się praca z klasami VI, VII, VIII a b, ponieważ z powodu braku miejsca i czasu nie można ich było dzielić na grupy. Dzięki jednak niespożytej energii i samozaparcu się Profesora Fijoła zdołano przepro-

wadzić i wykonać najważniejsze ćwiczenia z mechaniki, chemii, akustyki, optyki, magnetyzmu i elektryczności. (Patrz wyżej wspomniane sprawozdanie). Uzupełnienie nauki szkolnej stanowiły referaty, obserwacje i bardziej skomplikowane ćwiczenia, przeprowadzane z mniejszym zespołem uczniów na Kółku fizycznym.

2. Ćwiczenia w pracowni biologicznej.

Pracownia biologiczna służy przede wszystkim uczniom do obserwacji i poznawania wszystkich możliwie form życia. W tym celu chłopcy trzech klas najniższych hodują w niej przede wszystkim rośliny w doniczkach, przez co zaznajamiają się z formami i przejawami życia roślinnego. Życie zwierząt śledzą na rybach, hodowanych w akwariach, ptakach, trzymanyh w wiewiórkach i na innych zwierzątkach, przebywających w terrariach. Do uczniów należy troska i należyte obsługiwanie wszystkich istot żyjących. Czynną zaś to z prawdziwym zadowoleniem i zainteresowaniem.

Ćwiczenia mikroskopowe.

Uczniowie klas starszych obok ćwiczeń makroskopowych z zakresu morfologii i anatomii przeprowadzają również ćwiczenia mikroskopowe. I tak w kl. IVa poznano przy pomocy tego przyrządu budowę i życie komórki roślinnej na skórcie z liścia cebuli, bulwie ziemniaczanej, liścieniach fasoli, liściach moczarki kanadyjskiej i na skrzętnicy.

Barwiki roślinne i kryształę oglądali uczniowie w komórce z korzenia buraka, owocu pomidora i ligustru, w witkach skrzętnicy, liściach moczarki i liściach z cebuli. Badali własności barwików antocjanu i chlorofilu. W szeregu ćwiczeń na trzykrotce, a częściowo i na zielible poznano budowę anatomiczną rośliny naczyniowej.

Przy nauce zoologii zapoznano młodzież na ćwiczeniach z budową komórki zwierzęcej, budową tkanek żaby, z pierwotniakami, hurmaczkami, skorupiakami. Przeprowadzono nadto sekcję ssaka.

3. Ćwiczenia w pracowni geograficznej.

W związku z nauczaniem geografii, opartem na poglądzie, zastosowano metodę rozwiązywania pewnych zagadnień z zakresu geografii regionalnej i morfologii przy pomocy map plastycznych. Dla ich wykonywania stworzono pracownię geoplastyczną, z której wyszedł szereg modeli i map t. zw. schodkowanych oraz modelowanych. Wykonano tą metodą: Karpaty, Tatry, Półwysep Apeniński, Półwysep Pirenejski, Skandynawski i Australję, ponadto cały szereg mniejszych mapek.

Oprócz tego wykonali uczniowie klas najwyższych cały szereg map z geografii politycznej i gospodarczej, oraz map historycznych, korzystając z rad i wskazówek Profesora M. Kupczyńskiego.

4. Wycieczki naukowe.

W bieżącym roku szkolnym ograniczono nieco liczbę wycieczek, starając się zato o wszechstronniejsze wykorzystanie każdej z nich. Przedewszystkiem trzymano się tego założenia, że należy uczniom uprzystępnić i ułatwić poznanie samego Krakowa i jego cennych zabytków. W tym celu Panowie, uczyć geografii, historii i języka polskiego w klasach niższych, odbyli z młodzieżą cały szereg przechadzek po Krakowie, zaznając ją z zewnętrznym wyglądem miasta i jego architekturą. Klasy starsze zwiedzały wnętrza wspaniałych budowli, np. Zamku na Wawelu, Kościołów krakowskich, Biblioteki Jagiellońskiej, przyczem dawano im odpowiednie wyjaśnienia. Organizowano również wspólne zwiedzanie Muzeów, np. Narodowego, XX. Czartoryskich, Etnograficznego, Przemysłowego i Domu Matejki, z czego później uczniowie w odpowiednim czasie składali sprawozdania czyto w formie wypracowań piśmiennych, czy też odpowiedzi ustnych (ćwiczenia w mówieniu).

W związku ze zwiedzaniem Krakowa pozostawała wycieczka kl. IV b, prowadzona przez Prof. Michońskiego, do Katowic. Chodziło mianowicie o umożliwienie uczniom poznania nowo-

czesnego miasta o charakterze niemieckim w odróżnieniu od miast, budowanych w wiekach średnich. Przy tej sposobności zwiedzono Wystawę „Wnętrza Domu“.

Kilka wycieczek odbyto w bliższe i dalsze okolice Krakowa: Przegorzały, Bielany, Trzebinia, Lipowiec, Zabierzów — oto miejscowości, do których skierowywano młodzież i gdzie zapo-

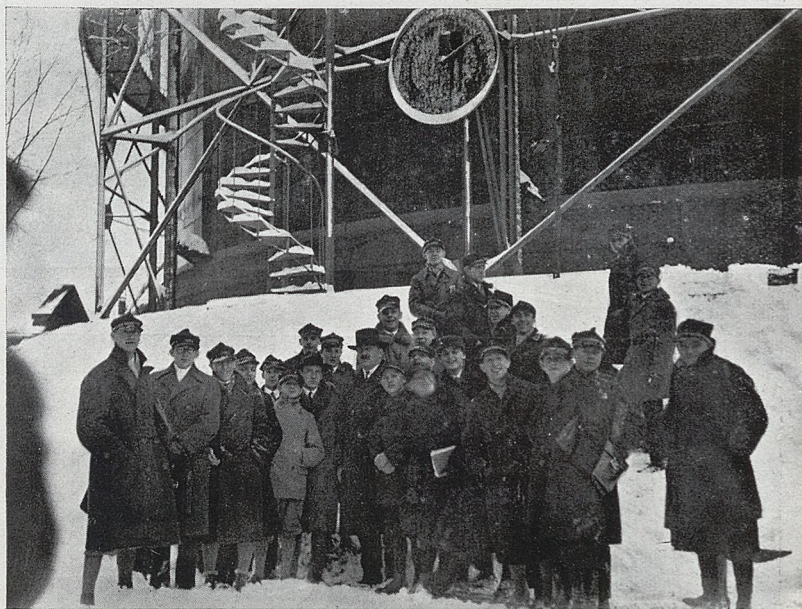
Wycieczka do Gazowni.

znawano ich z drzewami i krzewami, z fauną owadów, jakoteż dokonywano zbioru owoców i nasion. Zwrócono im przy tej sposobności uwagę na Jurę Krakowską, grzbiet Krakowsko-Chrzanowski, na rów Krzeszowicki, oraz nizinę Nadwiślańską.

Odbywano te wycieczki klasami pod przewodnictwem Panów przyrodników i geografów.

Ścisłe cel przyrodniczy miało zwiedzenie przez cały Zakład w dniu 7 listopada „Wystawy drobiu, ryb i zwierząt“ i Wystawy Ochrony przyrody (14. III.), urządzonej przez Akademickie Koło Przyrodników.

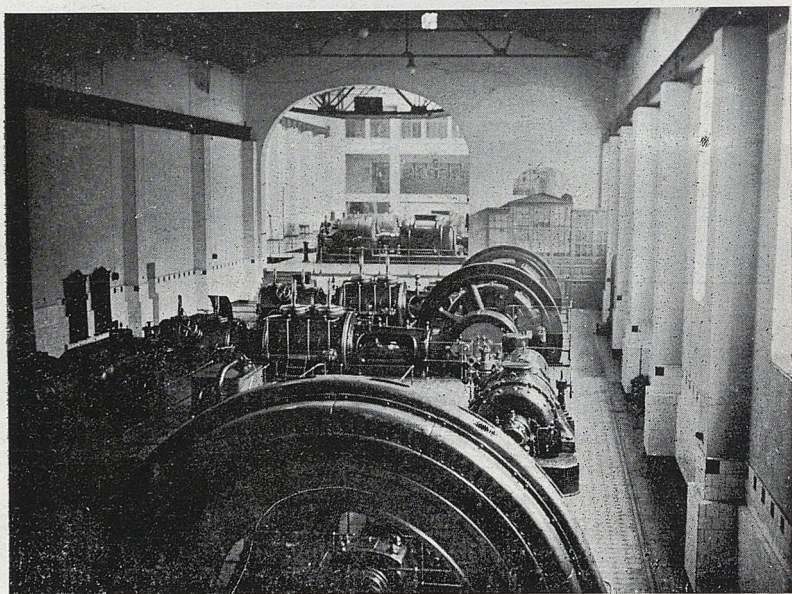
Zapoznanie młodzieży z Wystawą Przeciwigazową w dniu 7 września miało na celu zwrócenia ich uwagi na nowe sposoby walki, a zarazem na rozwój chemii i przemysłu chemicznego, jaki się dokonał w ostatnich latach. Zwiedzenie tej wystawy zapoczątkowało w b. r. szkolnym inne tego rodzaju wycieczki do fabryk i zakładów przemysłowych, prowadzone przez

Wycieczka do Gazowni.

Profesora K. Fijoła. Organizuje on rok rocznie dla swych uczniów pokazy urządzeń fabrycznych, przez co teoretyczną naukę fizyki łączy z życiem, wykazując, jak ze zdobyczy i rozważań czysto naukowych korzysta technika.

I tak w związku z nauką mechaniki klasa VI zwiedziła warsztaty Państwowej Szkoły Przemysłowej i Fabrykę Zieloniewskiego. Klasa VII zaznajomiła się przy nauce chemii ze sposobem produkowania gazu świetlnego, udając się do Gazowni miejskiej. Wycieczkę tę ilustrują dwa zdjęcia, dokonane przez uczniów.

Wycieczka do Elektrowni.

Prócz tego poznali wychowankowie tej klasy Fabryki przetworów tłuszczowych Smiechowskiego i Rożnowskiego, Rafinerię i Potaszonię Firmy „Krakus“, oraz Zakłady graficzne „Ryngraf“, „Akropol“ i „Codziennego Kurjera Ilustrowanego“.

Obie klasy ósme (lecz każdy oddział z osobna) zwiedziły Elektrownię miejską. Uczniowie dokonali kilka udatnych zdjęć, z których dwa reprodukuje z niniejszem sprawozdaniu.

W czasie feryj wielkanocnych, dzięki Panu Dyrektorowi Sulikowskiemu z Jaworzna, grupa złożona z 20 uczniów zwiedziła kopalnię „Piłsudski“ i jej urządzenia techniczne, a następnie Fabrykę związków azotowych, w której znajdują się słynne piece Pana Prezydenta Rzp. Pol. Ignacego Mościckiego. Dwa zdjęcia fotograficzne ilustrują wspomnianą wycieczkę.

Wycieczka do kopalni węgla.

Niech mi wolno będzie w tem miejscu z wdzięcznością podnieść życziwość i uprzejmość właścicieli i zarządów fabrycznych, jaką otaczali naszych wychowanków w czasie wycieczek; troszczyli się nietylko o ich bezpieczeństwo i wygodę, ale także o dostarczenie wytrawnych i fachowych przewodników, aby uczestnicy mogli odnieść jak największą korzyść. Nie mogę również pominąć milczeniem ofiarności Prof. Fijoła, który, nie szczędząc ni czasu — ni trudów — starał się umożliwić swym uczniom zwiedzenie zakładów ogółowi zwykle niedostępnych i nieznanych.

W miesiącu czerwcu b. r. zakład zorganizował wycieczkę młodzieży do Poznania, dla zobaczenia Powszechnej Wystawy Krajowej. Wzięło w niej udział 84 uczniów i 6 Profesorów. Wyjazd nastąpił w poniedziałek wieczorem dnia 10 czerwca — powrót w sobotę 15 czerwca. Uczniowie po drodze mieli zwiedzić Gniezno i Kruszwicę. Kierownikiem wycieczki był Prof. Wawrzyniec Kowalczyk. Dopomagali mu rozłaczaniu dozoru nad młodzieżą Profesorowie: Jodłowski, Leszko, Michoński, Piasecki, Stanoch.

Wycieczka do kopalni węgla.

Serdeczne podziękowanie należy się Komitetowi Rodzicielskiemu, który przez subwencję, wynoszącą 800 zł., umożliwił uboższej młodzieży wzięcie udziału w wycieczce.

Dla uczniów, którzy pozostali w Krakowie, urządzono w dniu 12 czerwca bliższe, całodniowe wycieczki w okolice naszego grodu.

e) Wykaz tematów wypracowań piśmiennych w językach nowożytnych.

1. Język polski.

Klasa IV a.

1. Dzień skwarny w lecie (szk.).

2. Wnętrze kościoła Marjackiego (dom.).
3. Co dobrego przyniosły mi wakacje? (szk.).
4. Napiszę powiastkę p. t. „Młody bohater“ (dom.).
5. a) Jakie książki lubię najbardziej czytać i dlaczego? (szk.).
b) Najszczęśliwszy dzień w moim życiu.
6. Dwór w Łubniach, (na podst. lektury „Ogniem i mieczem“ (szk.).
7. Do kogo chciałbym być podobny? (dom.).
8. List do przyjaciela z zaproszeniem go do siebie (szk.).
9. Kompozycja powieści „Ogniem i mieczem“ (dom.).
10. Uroczystość 3-go Maja w Krakowie (szk.).

Klasa IV b.

1. List o ostatnich wakacjach (dom.).
2. Przechadzka po plantach w Krakowie (szk.).
3. Z przeżyć szkolnych (dom.).
4. Mowa Miltjadesa do Ateńczyków (na podst. „Maratonu“ Ujejskiego (szk.).
5. Przyjemności zimy (szk.).
6. Na czym polega bohaterstwo Grażyny? (szk.).
7. Pierwsze oznaki wiosny (szk.).
8. Jaka postać w „Ogniem i Mieczem“ podoba mi się najbardziej i dlaczego? (dom.).
9. Opis uroczystości szkolnej z dnia 2 i 3 maja (szk.).
10. Moje plany wakacyjne (dom.).

Klasa V a.

1. Dlaczego należy oszczędzać i składać oszczędności w P. K. O. (dom.).
2. Opisać jedną z przygód Odysseusza (szk.).
3. Jak obchodziliśmy 10-lecie odrodzenia Polski? (dom.).
4. W jaki sposób przedstawia Słowacki ból Araba (na podst. „Ojca zadzum.“ (szk.).
5. Zasługi Temistoklesa dla ojczyzny (szk.).
6. Powrót Tadeusza na wieś (na podst. „Pan Tad.“ Ks. I.) (szk.).
7. Korzyści wychowania fizycznego (dom.).
8. Opis pierwszej wiosennej wycieczki pozamiejskiej (dom.).
9. Oblężenie Częstochowy (szk.).
10. Koleje życia ks. Jacka (na podst. „Pana Tadeusza“ (dom.).

Klasa V b.

1. Czy lepiej żyć rozrzutnie, czy oszczędnie i dlaczego? (dom.).
2. Przedstawić jedną z przygód Odysseusza (szk.).

3. Jak obchodziliśmy 10-lecie wskrzeszenia Polski? (szk.).
4. Nieszczęścia Araba na pustyni (na podst. „Ojca zadżum.“ (szk.).
5. Moje życie w zimie (dom.).
6. Powrót Tadeusza na wieś (na podst. „P. Tad.“ Ks. I.) (szk.).
7. Z jakich względów należy przestrzegać w życiu porządku? (szk.).
8. Opis pierwszej wiosennej wycieczki pozamiejskiej (dom.).
9. Życie i czyny Kmicica (szk.).
10. Jakie odniosłem korzyści z lektury „P. Tadeusza“ (dom.).

Klasa VI

1. Rozwój oświaty w Polsce w epoce Piastów (szk.).
2. Czem chciałbym zostać i dlaczego? (dom.).
3. Istota i znaczenie humanizm w literaturze polskiej (szk.).
4. a) Co wiem o P. K. O.? (dom.)
b) Dlaczego należy oszczędzać? (dom.).
5. „Odprawa posłów greckich“ jako dramat humanistyczny (szk.).
6. Odważny nie kłamie (dom.).
7. Który z polskich bohaterów najbardziej mi się podoba? (szk.).
8. Cele i zadania Pol. Wyst. Kraj. w Poznaniu (szk.).
9. Charakterystyka okresu złotego w literaturze pol. (szk.).
10. Książka jako przyjaciel człowieka (dom.).

Klasa VII

1. Uzasadnić zdanie Napoleona: Nic nie jest zbyt małym dla wielkiego człowieka (dom.).
2. a) Zwrot do przeszłości w poezji Księstwa Warszawskiego;
b) Ideały filareckie w Odzie do młodości Mickiewicza (do wyboru szkol.).
3. a) Dlaczego należy oszczędzać?
b) Co wiesz o P. K. O.? (do wyboru dom.).
4. Idea przewodnia w II. i IV. części „Dziadów“ Mickiewicza (szk.).
5. Konrad Wallenrod w historii, a w poemacie Mickiewicza (szk.).
6. a) Które odkrycia i wynalazki stanowią epokę w dziejach ludzkości?
b) Uzasadnić zdanie: Zapomnienie bywa cnotą, wadą, winą, sztuką, szczęściem (do wyboru szkol.).
7. Towarzystwo warszawskie w III. części Dziadów (szk.).
8. Komizm sytuacji w „Ślubach Panieńskich“ Fredry (szk.).

9. Jakie myśli budzi w nas widok przyrody na wiosnę? (dom.).
10. Słowacki w świetle „Godziny myśli“ (szk.).

Klasa VIII a.

1. Co nas wiąże szczególnie z Ojczyzną i co budzi w nas uczucie miłości Ojczyzny? (dom.).
2. a) Nasi trzej wieszczowie wobec powstania w r. 1831;
b) Znaczenie kolonij dla Państwa (do wyboru szk.).
3. a) Dlaczego należy oszczędzać?
b) Co wiesz o P. K. O.? (do wyboru dom.).
4. a) Jak pojmowali ideę Chrystusową Wiktor, Symeon a Irydjon?
b) Objąsnić i rozwinąć myśl w 4 wierszu Asnyka:
„Huczy woda po kamieniach,
A na głębi cicho płynie,
Nie sądź ludzi po zachceniach,
Ale prawdy szukaj w czynie“ (do wyboru szkol.).
5. a) Pogląd Krasińskiego i Mickiewicza na upadek i powstania Polski.
b) Jakie przymioty powinien pielęgnować naród chcący zachować swoją potęgę? (do wyboru szkol.).
6. Trafność dewizy na ratuszu Gdańskim: Ex undis divitiae, ex agris vita (dom.).
7. a) Idee przewodnie w literaturze polskiej po r. 1863.
b) Jakiemi względami kierować się będą przy wyborze zawodu (do wyboru szkol.).

Klasa VIII b.

1. Skutki rozrzutności a oszczędności (dom.).
2. Słowacki w świetle własnych utworów (szk.).
3. Zasadnicza idea „Nieboskiej“ (szk.).
4. Trwałe wartości romantyzmu (dom.).
5. Jakie odniosłem korzyści z polskiej lektury dom. (szk.).
6. Wartość nauki (dom.).
7. Co nam przyniosło 10-lecie niepodległej Polski (szk.).
8. U progu nowego życia (w formie listu, noweli, lub rozprawki) (dom.).

2. Język francuski.

Klasa IV a.

1. La construction d'une maison.
2. Une après-midi chez un camarade.
3. Exercice de grammaire.
4. Ecrire de mémoire la poésie „Labeur universel“.

5. L'homme inexact.
6. Racontez la provenance de l'habit d'Arlequin.
7. Exercice de grammaire sur l'emploi des temps passés.
8. Je raconterai par lettre mon séjour au bord de la mer.
9. Exercice de grammaire sur l'accord des participes.
10. Le chien déchaîné.

Klasa V a.

1. Comment ai - je passé mes vacances?
2. Je raconterai le peu que je sais sur Paris.
3. Racontez une histoire de votre choix!
4. Traduction du polonais en français.
5. Je dirai ce que je sais sur l'histoire de France.
6. Ecrire de mémoire la poésie de Sully-Prudhomme „Le vase brisé“.
7. La Mi - carême à Paris.
8. Un épisode de la guerre mondiale.
9. Comment fut reçue à Paris la nouvelle de l'armistice.
10. Racontez en forme de lettre une excursion à Versailles.

Klasa VI.

1. La légende du dragon au château du Wawel.
2. Un pardon en Pologne.
3. La Bretagne, le pays et ses habitants.
4. Les monuments romains en France.
5. Le type du méridional (Tartarin de Tarascon, Cyrano de Bergerac).
6. Les félibres, leur fête célébrée à Avignon.
7. Les châteaux en Touraine.
8. Je raconterai l'emploi d'une de mes journées.
9. Décrire une fête locale en France.
10. Parlez - moi de la comédie de Musset: „Il ne faut jurer de rien“.

Klasa VII.

1. La France vue à vol d'oiseau.
2. En quoi consiste l'analyse du poème dramatique?
3. La poésie lyrique jusqu'à la fin du XVI siècle.
4. La vie de société en France.
5. Les personnages comiques dans „Les Femmes savantes“.
6. Les influences françaises sur la littérature polonaise.

Klasa VIII a i VIII b.

1. Les idées nationales dans la littérature française.

2. Comment la Pologne a-t-elle recouvré son indépendance?
3. Le drame romantique.
4. Le rôle de la presse dans la vie sociale.
5. Quels problèmes met en scène Émile Augier dans ses pièces théâtrales?

3. Język niemiecki.

Klasa IV b.

1. Die Feldarbeiten der Landleute im Sommer.
2. Die Vorbereitung der Vorräte im Herbst für den Winter.
3. Der Nutzen der Bäume.
4. In welcher Form liefern uns die Tiere unsere Kleidung.
5. Die Bedeutung des Eisens in der Wirtschaft und in der Industrie.
6. Wie kam der Kornhändler zum Reichtum.
7. Unser Verkehrsmittel.
8. Frühlingsspiele der Knaben.
9. Wer arbeitet an meinem Hemde.
10. Das Leben der Ameisen.
11. Die Lebensgeschichte des Danziger Handelsgehilfen Adolf.
12. Was werde ich während der Ferien machen.

Klasa V b.

1. Mein erster Tag in der Schule nach den Ferien.
2. Das Leben der Gebirgsmenschen.
3. Unser heuriger Herbst.
4. Die Schönheit des Winters.
5. Was habe ich über unsere Schulausstellung zu bemerken.
6. Charakteristik des Helden meiner letzten Lektüre.
7. Nürnbergersage (Die Befreiung Eppelcius).
8. Welche Museen habe ich in diesem Jahre in Deutschland kennen gelernt.
9. Die Merkmale der Altertümlichkeit in Nürnberg und in Wien.
10. Die Geschichte des letzten Requiem von Mozart.

Klasa VI.

1. Der Anfang des Schuljahres.
2. Der Wald im Sommer.
3. Der Rigplatz in Krakau.
4. Die Gründung Frankfurt a/M.
5. Der Mauseturm in Kruszwica.
6. Die Wallfahrt nach Kevlaar.
7. Wie sieht mein Sonntag aus?

8. Es ist eine Gebirgslandschaft zu beschreiben.
9. Der Rundgang durch Berlin.
10. Meine Pläne für die Ferien.

Klasa VIII b.

1. Wie nützte ich meine Ferien aus.
2. Die sozialen Verhältnisse in Deutschland nach dem dreissigjährigen Kriege.
3. Die Macht des Gewissens. (Auf Grund des Gedichtes von Schiller: Die Kraniche des Ibykus.

f) Wykaz dobrowolnych prac uczniów i lektur uzupełniających.

1. J ę z y k p o l s k i .

Klasa II a.

- H. Sienkiewicz: „Janko muzykant“ — Korta, Sarna, Głębocki, Porębski; „Stary sługa“ — Łagowski, Skórczewski, Korta, Sarna, Głębocki; „Latarnik“ — Skórczewski, Sarna, Głębocki; „Bartek zwycięzca“ — Sarna, Moszkiewicz, Porębski; „W pustyni i puszcy“ — Węgrzyn, Porębski.
- M. Konopnicka: „Dym“ — Sadowski, Moszkiewicz, Toczyski, Porębski; „Niemczaki“ — Truszkowski, Toczyski; „Nasza szkapą“ — Toczyski, Słowakiewicz, Porębski.
- I. Kraszewski: „Jak się dawniej listy pisało“ — Sadowski.
- E. Orzeszkowa: „Oni“ — Zimnal; „Bóg wie kto“ — Zimnal; „Gloria victis“ — Zimnal; „A. B. C.“ — Truszkowski, Porębski.
- B. Prus: „Katarynka“ — Łagowski, Słowakiewicz, Głębocki; „Na wakacjach“ — Łagowski, Słowakiewicz, Głębocki, Porębski.
- Fr. Skarbek: „Łukasz Stempel“ — Ćmiekiewicz.
- A. Dygasiński: „Wilk, psy i ludzie“ — Toczyski, Niżański, Kostołowski; „Przyjaciół koni“ — Kostołowski.

Klasa III a.

- Gliński: „Ave“ — Kłosiński.
- Konopnicka: „Dym“ — Pliszewski, Koczur; „Niemczaki“ — Pliszewski; „Pieszczoszka“ — Pliszewski; „W winiarskim forcie“ — Machnicki.
- Kraszewski: „Ostatni z Siekierzyńskich“ — Jarosiński; „Stara baśń“ — Siess.
- Małaczewski: „Baśka Murmańska“ — Kłosiński.
- Mossoczowa: „Staroście w syntaktyce“ — Strzetelski, Targowski.
- Orzeszkowa: „Babunia“ — Michałowski.

Sienkiewicz: „Orso, Sachem“ — Schwarz, Strzetelski; „Bartek zwycięzca“ — Michałowski.
 Tetmajer: „On“ — Strzetelski; „Ks. Piotr“ — Nowicki.
 Umiński: „Młody jeniec“ — Michałowski, Nowicki.
 Zaleska: „Młody wygnaniec“ — Michałowski.

Klasa III b.

H. Sienkiewicz: „Bartek zwycięzca“ — wszyscy uczniowie;
 „W pustyni i w puszczy“ — wszyscy uczniowie; „Janko muzykant“ — Allerhand, Antoniewicz, Babulski, Bartel, Bernal, Broder, Feix, Goldblatt, Gondorek, Grottger, Nowak, Papiński, Pietrzyk, Rachwał St., Rothhirsch, Rusek, Streng, Stuhr; „Latarnik“ — Toron, Skoczowski, Rothhirsch, Ochalski, Hein, Goldblatt, Gierczyński, Feix, Allerhand, Grottger, Bernal, Babulski, Gondorek, Streng, Stuhr;
 „Stary sługa“ — Bielczyk, Nowak; „Na oceanie atlantyckim“ — Feix, Gierczyński; „Z pamiętnika poznańskiego nauczyciela“ — Gnojek, Panek, Stuhr, Wagner, Goldblatt, Pietrzyk, Rothhirsch; „Za chlebem“ — Rachwał Z., Panek;
 „Legenda żeglarska“ — Rothhirsch; „Jamioł“ — Krawczyk.
 Gruszecki Artur: „O wolność i godność“ — Wróblewski.
 Rodziewiczówna M.: „Lato leśnych ludzi“ — Walenta; „Dewajtis“ — Frey.
 Przyborowski W.: „Szwoleżer Stach“ — Tor; „Szwedzi w Warszawie“ — Feix, Gierczyński.
 Prus B.: „Bohaterstwo“ — Strączek, Jordan; „Nawrócony“ — Allerhand; „Placówka“ — Walenta.
 Konopnicka M.: „Wyprawa pod Wiedeń“ — Kostecki; „Dym“ — Antoniewicz; „Niemczaki“ — Goldblatt.
 Kraszewski J. I.: „Stara baśń“ — Frey, Stuhr; „Dziecię starego miasta“ — Rachwał Z.
 Kaczkowski Z.: „Olbrachtowi rycerze“ — Tor.
 Oksza J.: „Opowiadania o półbogach i bohaterach greckich“ — Broder.
 Molnar F.: „Chłopcy z placu broni“ — Tor, Bielczyk.
 Verne J.: „Tajemnicza wyspa“ — Kucharski.
 Morawska Z.: „Ciężka dola“ — Gierczyński.
 Dąbrowa J. M.: „Telewizor Orkisz“ — Gondorek.

Klasa IV a.

Bollantyne R.: „Wyspa koralowa“ — Święcicki, Nędza.
 Barszczewski S.: „Przygody kapitana St. Claire“ — Mazurkiewicz, Schweiger, Święcicki, Haydukiewicz; „W ośm dni

- naokoło świata“ — Mazurkiewicz, Schweiger, Święcicki, Nędza.
- Bolechowski: „Trzeba umrzeć, aby żyć“ — Ordyński.
- Cooper J. F.: „Czerwony korsarz“ — Mroczkowski, Gofron, Nędza, Mazurkiewicz; „Kat miasta Bernu“, „Młody Orzeł“, „Skórzana pończocha“, „Stary traper“ — Święcicki; „Ostatni Mohikanin“ — Gofron, Nędza, Święcicki; „Pogromca lasów“ — Nędza, Mroczkowski, Schweiger; „Szpieg“ — Mroczkowski, Porębski; „Zwierzobójca“ — Gofron, Güntner, Nędza, Skrochowski, Święcicki.
- Curwood J. O.: „Władca skalnej doliny“ — Güntner.
- Czyżowski: „Jim żeglarz“ — Nędza, Schweiger; „Szalony lotnik“ — Gofron, Nędza.
- Dalecka W.: „Przyjaciele“ — Güntner.
- Domańska. A. „Królewska niedola“ — Güntner.
- Dygasiński: „Robinson polski“ — Smoleński, Skrochowski.
- Gąsiorowski: „Bem“ — Kowalski, Sirżistie; „Huragan“ — Gibiński, Nędza, Grabowski, Kowalski; „Rok 1809“ — Nędza, Kowalski.
- Kipling: „Wśród ławic oceanu“ — Passakas.
- Kondratowicz: „Janko cmentarnik“ — Ziembra.
- Konopnicka: „Dym“, „Głupi Franek“, „Miłosierdzie gminy“, „Niemczaki“, „W winiarskim forcie“ — Ziembra; „W Gdańsku“ — Ordyński.
- Korzeniowski: „Kollokacja“ — Altendorf, Nędza.
- Kraszewski I.: „Boleszczyce“ — Święcicki; „Bracia Zmartwychwstańcy“, „Król chłopów“, „Pamiętniki Im. P. Polanowskiego“ — Mroczkowski; „Dziecię Starego Miasta“ — Gibiński; „Chata za wsią“ — Nędza, Ziembra; „Dwie królowe“ — Ziembra.
- Leblanc M.: „Arsenjusz Lupin, gentelman włamywacz“ — Mroczkowski; „Barnett i Sp.“ — Sirżistie, Ziembra; „Dzieczyzna o zielonych oczach“ — Ziembra; „Kryształowy korek“ — Sirżistie, Święcicki; „Tajemnicze mieszkanie“ — Sirżistie, Święcicki, Ziembra; „Wydrażona iglica“ — Święcicki, Ziembra.
- London J.: „Arcybestja“, „Odysseja Północy“ — Mroczkowski; „Biały kiel“ — Mazurkiewicz, Schweiger; „Syn słońca“ — Mazurkiewicz, Święcicki; „Zew krwi“ — Gibiński, Mazurkiewicz, Święcicki.
- Łoziński: „Oko proroka“ — Nędza, Skrochowski.
- Marryat: „Przygoda młodego żeglarza“ — Gofron.
- May K.: „Matuzalem“ — Mazurkiewicz, Święcicki; „Ród Rodziga“ — Kowalski, Nędza, Święcicki.
- Mayne-Reid: „Dolina bez wyjścia“ — Gibiński, Nędza, Skrochowski.

- Morawska: „Na posterunku“ — Güntner.
- Orwicz: „Wódz Narodu“ — Haydukiewicz.
- Ossendowski F. A.: „Pod polską banderą“ — Grabowski, Schweiger.
- Prus B.: „Antek“ — Święcicki, Litawski; „Anielka“ — Nędza, Gibiński; „Kamizelka“, „Michałko“ — Litawski; „Lalka“ — Szarek; „Nawrócony“ — Ziemia.
- Przyborowski: „Zdobycie Sandomierza“ — Güntner; „Olszynka Grochowska“ — Haydukiewicz.
- Ramacjana: „Mitologia indyjska“ — Mroczkowski.
- Rodziejewiczówna: „Dewajtis“ — Grabowski, Güntner, Nędza, Skrochowski; „Czahary“ — Güntner; „Kądział“, „Magnat“, „Pożary i zgłiszczają“ — Grabowski; „Lato leśnych ludzi“ — Smoleński, Mroczkowski, Święcicki; „Ragnarok“ — Nędza; „Szary proch“ — Grabowski, Nędza, Ziemia.
- Sienkiewicz H.: „Bartek zwycięzca“ — Nędza, Güntner, Mroczkowski, Porębski, Ziemia; „Hania“ — Święcicki; „Janko muzykant“ — Święcicki, Ziemia, Szarek; „Krzyżacy“ — Litawski, Nędza, Pytel, Skrochowski, Ziemia, Szarek, Jassem; „Latarnik“ — Litawski, Nędza, Ziemia; „Legenda żeglarska“ — Ordyński, Porębski; „Orso“ — Mroczkowski, Ziemia; „Pamiętniki nauczyciela poznańskiego“ — Grabowski, Ziemia; „Quo vadis?“ — Święcicki, Nędza, Szarek, Ziemia; „Sachem“ — Ziemia; „Sielanka“ — Porębski; „Stary sługa“ — Grabowski, Święcicki; „Za chlebem“ — Mroczkowski, Ziemia.
- Verne J.: „Dzieci kapitana Granta“ — Mazurkiewicz, Mroczkowski, Święcicki; „Kurjer carski“ — Ordyński; „Pietnaścieletni“ kapitan“ — Święcicki, Ziemia; „Straszny wynalazca“ — Güntner; „Tajemnicza wyspa“ — Święcicki, Mroczkowski; „Tajemniczy pilot“ — Pytel, Grabowski, Kowalski, Skrochowski; „20.000 mil podwodnej żeglugi“ — Mroczkowski, Święcicki.
- Wallace Lew: „Ben-Hur“ — Łukowicz, Mazurkiewicz, Nędza, Smoleński, Schweiger, Ziemia, Sirristie, Święcicki.
- Wallace Edgard: „Straszliwy hotel“ — Święcicki, Sirristie; „Od Warszawy do Ojcow“ — Haydukiewicz.
- Umiński W.: „Flibustjerowie“ — Mazurkiewicz, Nędza, Schweiger, Święcicki; „Przygody łodzi podwodnej“ — Nędza, Skrochowski, Święcicki; „W podobłocznych krainach“ — Skrochowski, Święcicki; „Znojący chleb“ — Nędza, Mazurkiewicz; „Zwycięzcy oceanu“ — Nędza, Smoleński, Święcicki.
- Zalewska: „Młody wygnaniec“ — Güntner, Nędza.
- Żeromski: „Syzyfowe prace“ — Beres, Skrochowski.
- Żuławski: „Na srebrnym globie“, „Profesor Butrym“, „Stara ziemia“ — Litawski.

Becher Stowe: „Chata wuja Toma“ — Nędza, Pytel, Święcicki.
Cooper J. F.: „Tropiciel“ — Nędza, Święcicki.

Klasa IV b.

- Anczyc: „Tyrteusz“ — Klimczak, Zięba, Tropp, Wander, Syska, Romański, Stachurski, Ramza, Nyczek, Huber, Gruszka, Dyński, Daniek, Biernacki.
Byron: „Giaur“ — Wander.
Goszczyński: „Król zameczyska“ — Wander.
Konopnicka: „Dym“ — Zachorowski, Piotrowski, Lupa, Krokay; „Nowele“ — Kraj, Spor, Syska, Stachurski, Lupa, Nyczek, Nodzyński, Kłapa.
Kubala: „Szkice historyczne“ — Zięba, Nodzeński, Kraj, Szudmak, Lupa, Syska, Romański, Stachurski, Rybka, Matjasik, Kielman, Krzywdziak, Kunzek, Grado, Dyński, Biernacki.
Kraszewski: „Stara baśń“ — Gruszka, Gaszczyk, Dyński, Gerstman, Ziemia, Lupa, Zachorowski, Barzycki, Holzer, Huber, Krokay, Tropp, Romański, Nyczek, Nodzeński, Matjasik, Kielman, Krzywdziak; „Jaxowie“ — Kraj, Wander, Lupa, Krzywdziak, Cieszyński; „Chata za wsią“ — Lupa, Kłapa, Krzywdziak; „Masław“ — Krzywdziak; „Ostatni z Siekierzynskich: Krokay, Huber, Grado.
Lenartowicz: „Zachwycenie“ — Kraj, Spor, Syska, Stachurski, Lupa, Krzywdziak, Cieszyński, Matjasik; „Błogosławiona“, Matjasik, Lupa, Krzywdziak, Cieszyński.
Łoziński: „Życie polskie w dawnych wiekach“ — Stachurski, Krzywdziak, Gerstman, Dyński.
Mickiewicz: „Ballady i romanse“ — Grado.
Nowicki: „Sonety tatrzańskie“ — Uznański.
Orzeszkowa: „A. B. C.“ — Zięba, Kraj, Matjasik, Lupa, Gaszczyk; „Dziwak“ — Szetela, Gaszczyk; „Stracony“ — Lupa; „Anastazja“ — Tropp; „Nowele“ — Wilamowski, Szudmak, Nyczek, Spor, Syska, Stachurski, Nodzeński, Gruszka, Klimczak; „Bene nati“: Szetela, Spor, Stachurski, Barzycki, Biernacki, Nyczek, Kielman.
Owidjusz: „Przemiany“ — Spor, Syska, Gruszka.
Plutarch: „Żywoty sławnych mężów“ — Schudmak, Syska, Romański, Lupa, Gruszka, Dyński.
Pol: „Pieśni Janusza“ Gaszczyk, Kraj, Matjasik, Wilamowski, Klimczak, Piotrowski, Gruszka, Spor, Stachurski; „Pieśń o ziemi naszej“ — Tropp, Wilamowski, Nodzyński, Lupa, Krokay.
Przyborowski: „Chamska dusza“ — Zięba; „Na S. Domingo“ — Zięba; „Pod Stoczkiem“ — Krzywdziak.
Prus: „Placówka“ — Daniek, Gaszczyk, Lupa, Kielman, Rybka, Ramza, Nyczek, Nodzeński, Matjasik, Zięba, Zachorowski,

Kraj, Tropp, Wilamowski, Szetela, Spor, Romański, Stachurski, Holzer; „Nowele“ — Tropp, Schudmak, Syska, Romański, Ramza, Piotrowski, Nyczek.

Rodziewiczówna: „Dewajtis“ — Klimczak, Zięba, Trop, Krokay, Uznański, Barzycki, Szetela; „Straszny dziadunio“ — Zachorowski, Schudmak, Kielman, Holzer; „Pożary i zgłiszczają“ — Tropp, Wander, Uznański, Schudmak; „Szary proch“ — Schudmak.

Sienkiewicz: „Potop“ — Holzer, Zięba, Wilamowski, Hojło, Szetela, Syska, Romański, Klimczak, Gerstman, Nyczek, Nodzeński, Kielman, Kunzek; „Pan Wołodyjowski“ — Zięba, Szetela, Romański, Ramza, Daniek, Dyński, Gerstman, Grado, Nyczek, Nodzeński, Gaszczyk; „Nowele“ — Zięba, Ramza, Zachorowski, Piotrowski, Kraj, Tropp, Rybka, Nodzeński, Lupa, Kłapa, Krzywdziak, Stachurski, Wander, Szetela, Schudmak, Syska, Romański; „Krzyżacy“ — Uznański, Kielman, Hojło, Rybka, Romański; „Na polu chwały“ — Schudmak; „Rodzina Połanieckich“ — Nodzeński, Cieszyński; „W pustyni i w puszczy“ — Matjasik, Grado, Gaszczyk; „Quo vadis?“ Gaszczyk.

Syrokomla: „Urodzony J. Dęboróg“ — Grado, Szetela, Gaszczyk, Szudmak, Gruszka, Daniek, Cieszyński, Lupa, Krzywdziak; „Ulas“ — Gerstman; „Janko cmentarnik“ — Cieszyński.

Świderska: „Braniec tatarski“ — Wander.

Scot-Walter: „Rob-Roy“ — Zięba, Wander, Syska, Stachurski, Romański, Kielman, Kłapa, Gruszka, Dyński, Cieszyński, Hojło.

Szajnocha: „Szkice historyczne“: Romański, Biernacki.

Umińska: „Znojny chleb“ — Wander; „Krzyż i półksiężyc“ — Gaszczyk.

Żeromski: „Turoń“ — Ramza.

Klasa V a.

Bliziński: „Pan Damazy“ — Klusek, Zachorowski.

Chlebowski: „Kołacz Szymonowicza“ — Głębowicz, Machalski.

Chrzanowski: „Za co powinniśmy kochać Pana Tadeusza“ — Galas, Babula, Matecki.

Dickens: „Dawid Coperfield“: Ekier, Gadomski, Galas, Jaworski, Matecki, Menschik, Swolkien, Zachorowski, Bednarczyk; „Dwa miasta“ — Swolkien, Matecki.

Fredro: „Pan Geldhab“ — Babula, Targowski, Biedroński, Galas, Gina, Jaworski, Just, Keller, Klimala, Kszyształowicz, Linowski, Radwański, Żaba, Ekier, Rejman; „Pan Jowialski“ — Biedroński, Just, Machalski; „Cudzoziemczyzna“ — Biedroński, Jaworski, Kellner, Krzyształowicz, Żaba, Tu-

- ziak; „Zemsta“ — Bniński, Gina, Szczepański, Just, Krzyżanowski; „Śluby panińskie“ — Krzyworzeka.
- Gąsiorowski: „Huragan“ — Majer.
- Goszczyński: „Zamek kaniowski“ — Pachonński.
- Gruszecki: „Na drugą półkulę“ — Klimala.
- Kaczkowski: „Bitwa o chorażankę“ — Borkowski, Galas; „Szalony mąż“ — Borkowski; „Murdelio“ — Zachorowski.
- Kochanowski: „Odprawa posłów greckich“ — Sołtykiewicz.
- Konopnicka: „Wybór nowel“ — Ekier, Śliwiński, Bednarczyk, Miarczyński.
- Korzeniowski: „Kollokacja“ — Bednarczyk, Babula, Pachonński, Borkowski, Chmiel, Galas, Czajka, Menschik, Rejman, Sikorski, Targowski.
- Kraszewski: „Dziecię starego miasta“: Borkowski, Jaworski, Just, Zachorowski, Uruski, Tuziak, Kisielewski, Klusek, Machalski, Miarczyński, Rudolf; „Stara baśń“: Czajka, Głogoczowski, Krzyżanowski; „Zygmuntowskie czasy“: Gina, Schütz, Śliwiński; „Historja o Korczaku“: Gina, Jaworski, Kisielewski, Rejman; „Powrót do gniazda“: Gina; „Bracia Zmartwychwstańcy“: Krzyworzeka; „Morituri“: Małecki, Radwański; „Boleszyce“: Radwański, Żaba; „Krzyżacy“: Śliwiński; „Lubonie“: Żaba; „Chata za wsią“: Krzyworzeka.
- Łoziński: „Skarb Watażki“, „Straszny dwór“: Borkowski.
- Malczewski: „Marja“: Koczur, Majer.
- Mickiewicz: „Reduta Ordona“: Bednarczyk, Biedroński, Ekier, Gadowski, Gostkorzewicz, Targowski, Machalski, Szczepański; „Dziady“: Klimala; „Konrad Wallenrod“: Klimala, Gina.
- Molier: „Mieszczanin szlachcicem“: Klimala, Jaworski, Łażniński, Skoczowski, Śliwiński.
- Niemcewicz: „Powrót posła“: Swolkien.
- Orzeszkowa: „Nad Niemnem“: Radwański; „Wybór nowel“: Bednarczyk; „Gloria victis“: Bednarczyk, Chmiel, Gostkorzewicz; „Dziurdziowie“: Bednarczyk, Chmiel, Jaworski, Łażniński, Małecki, Swolkien, Uruski, Zachorowski.
- Owidjusz: „Metamorfozy“: Gostkorzewicz, Jaworski, Menschik.
- Pasek: „Pamiętniki“: Bniński, Klimala, Głębiewicz, Małecki.
- Prus: „Placówka“: Krzyształowicz, Tuziak, Romiszowski, Krzyżanowski, Szczepański, Łażniński, Żaba, Targowski, Miarczyński, Głogoczowski, Gostkorzewicz, Klusek, Koczur, Uruski, Gadowski, Kellner, Just, Biedroński, Gina, Babula, Bednarczyk A., Bednarczyk W., Chmiel; „Wybór nowel“: Czajka, Bednarczyk W., Ekier, Kellner, Just, Krzyżanowski; „Faraon“: Biedroński, Krzyżanowski, Majer; „Lalka“: Krzyżanowski, Majer.

Reymont: „Z ziemi chełmskiej“: Bednarczyk W., Kisielewski, Borkowski, Sikorski, Żaba.

Sieroszewski: „Żelazny wilk“: Radwański.

Rodziewiczówna: „Straszny Dziadunio“: Babula, Sołtykiewicz; „Dewajtis“: Borkowski, Czajka, Żaba, Śliwiński, Zgorzelski, Uruski; „Pożary i zgliszcza“: Linowski, Rudolf.

Rzewuski: Listopad: Swolkień.

Sienkiewicz: „N o w e l e“: Babula, Borkowski, Chmiel, Czajka, Ekier, Głogoczowski, Śliwiński, Just, Klimala; „P o t o p“: Babula, Bednarczyk W., Biedroński, Borkowski, Chmiel, Żaba, Zgorzelski, Swolkien, Czajka, Ekier, Gadomski, Galas, Głogoczowski, Just; „P. W o ł o d y j o w s k i“: Babula, Bednarczyk W., Biedroński, Chmiel, Żaba, Zgorzelski, Śliwiński, Skoczowski, Czajka, Ekier, Gadomski, Galas, Głębiewicz, Linowski; „K r z y ż a c y“: Babula, Bednarczyk W., Bniński, Borkowski, Skoczowski, Sołtykiewicz, Tuziak, Uruski, Menschik, Gadomski, Krzyształowicz, Małecki; „Q u o v a d i s“: Kisielewski, Pachonński, Radwański, Skoczowski.

Słowacki: „Listy z Afryki“: Gina, Machalski, Romiszowski; „Książę Niezłomny“: Gina; „Balladyna“: Klimala, Krzyżanowski, Majer; „Lilla Weneda“: Krzyżanowski, Krzywoczka, Majer.

Szajnocha: „Jadwiga i Jagiello“: Sołtykiewicz.

Szymonowicz: „Kołacz“: Babula, Bednarczyk A., Bednarczyk W., Bniński, Głogoczowski, Kisielewski, Koczur, Schütz.

Wergiliusz: „Eneida“: Menschik.

Wypiański: „Wesele“: Majer.

Żeromski: „Syzyfowe prace“: Zachorowski, Majer, Uruski, Bednarczyk A., Rudolf, Bednarczyk W., Sikorski, Bniński, Borkowski, Ekier, Gina, Głogoczowski, Just, Kisielewski, Klimala, Klusek, Linowski, Pachonński; „Echa leśne“: Bednarczyk A., Bednarczyk W., Swolkien, Bniński, Głębiewicz, Sikorski; „Popioły“: Klimala, Majer; „Przedwiośnie“: Miarczyński; „Uroda życia“: Żaba.

Klasa V b.

Dickens: „Dawid Coperfield“: Beckmann, Dym, Filek, Hubicki, Karbowski, Kopera, Porębski, Pretzel, Schneid, Tyszler, Wilga; „Powieść o dwu miastach“: Gulkowski, Karbowski, Röhrenschef, Wyżga.

Korzeniowski: „Kollokacja“: Bloch, Chudzikiewicz, Dym, Gulkowski, Klimek, Kopera, Kraj, Röhrenschef, Ruszkiewicz, Madej, Marek, Mikulski, Mleczo, Sarnowicz, Sieprawski, Schneid, Turek, Wolny, Wyżga, Wilga; „Karpaccy górale“: Dym, Madej, Ochalski, Ruszkiewicz, Turek; „Spekulant“:

Dym, Hein, Henoch, Hubicki, Klimek, Ruszkiewicz, Turek.
Konopnicka: „Nowele“: Dym, Beckman, Dydyński, Kraj, Frischer, Kotsch, Pretzel, Sieprawski, Szostak, Skrzyński, Wolny.

Kraszewski: „Dziecię starego miasta“: Bromowicz, Dym, Lempart, Frischer, Kotsch, Oświęcimski, Röhrenschef, Ruszkiewicz, Schneid, Skowron, Szostak, Ochalski, Pretzel, Wyźga; „Pamiętnik Orfana“: Kopera; „Lubonie“: Bielański J., Kopera; „Boleszczyce“: Ruszkiewicz; „Czarnoksiężska Latarnia“: Kopera; „Czarna perelka“: Kopera; „Pamiętnik Mroczka“: Beckmann, Ruszkiewicz, Szostak, Wyźga, Zięba; „Historja o J. Korczaku“: Bloch, Bielański G., Dym, Klimek, Kopera, Filek, Chudzikiewicz, Madej, Mikulski, Lempart, Pretzel, Röhrenschef, Ruszkiewicz, Sarnowicz, Schneid, Wyźga, Zięba; „Dwie królowe“: Bielański J., Ruszkiewicz; „Pogrobek“: Beckmann, Romański, Ruszkiewicz; „Infantka“: Romański, Bielański J., Klug, Ruszkiewicz.

Molier: „Mieszczanin szlachcicem“, „Skąpiec“: Beckmann, Dym, Kotsch, Kopera, Ochalski, Pretzel, Porębski, Wolny.

Orzeszkowa: „Wybór nowel“, „Nad Niemnem“: Beckmann, Dym, Filek, Hubicki, Mleczo, Dydyński, Mikulski, Hartman, Kopera, Röhrenschef, Szostak, Pretzel, Schneid, Wilga.

Pasek: „Pamiętniki“: Chudzikiewicz, Beckmann, Ochalski, Kopera, Röhrenschef, Porębski, Trzaska, Frischer, Hartman, Hubicki, Mleczo.

Prus: „Nowele“: Chudzikiewicz, Beckmann, Dygasiński, Dąbrowski, Bloch, Lempart, Klimek, Kopera, Filek, Skrzyński, Porębski, Schneid, Dym, Pretzel.

Reymont: „Z ziemi chełmskiej“: Beckmann, Chudzikiewicz, Dym, Chan, Kopera, Frischer, Karbowski, Klimek, Lempart, Gulkowski, Kielman, Pretzel, Porębski, Sieprawski, Szostak, Wolny, Wyźga, Wilga.

Rodziewiczówna: „Straszny Dziadunio“, „Dewajtis“: Bielański J., Beckmann, Chan, Filek, Henoch, Bielański G., Bloch, Gulkowski, Chudzikiewicz, Kopera, Frischer, Hein, Kraj, Kotsch, Kielawa, Mleczo, Sarnowicz, Szostak, Sieprawski, Ochalski, Karbowski, Wilga, Tyszler, Porębski, Pretzel, Dym, Klug.

Sienkiewicz: „Trylogja“: Beckmann, Bielański J., Bielański G., Bloch, Dym, Chudzikiewicz, Grubenthal, Hein, Hubicki, Kielawa, Kielman, Kopera, Chan, Hartman, Frankiewicz, Kraj, Kotsch, Klug, Henoch, Lachowicz, Marek, Madej, Lempart, Ochalski, Sarnowicz, Skowron, Oświęcimski, Sieprawski, Szostak, Pretzel, Wyźga, Schneid; „Nowele“: Mleczo, Kotsch, Beckmann, Hubicki, Ochalski, Hein, Lempart, Wilga, Kopera, Zięba, Oświęcimski, Ruszkiewicz, Fran-

kiewicz, Hartman, Mikulski, Karbowski, Kielawa, Wyżga, Sarnowicz, Schneid, Skowron; „Krzyżacy“ — Kotsch, Beckmann, Schneid, Ruszkiewicz, Skowron, Bielański J., Bielański G., Skrzyński, Kopera, Madej, Lachowicz, Frankiewicz, Hein, Wilga, Oświęcimski, Mleczo, Ochalski, Kielman; „Quo vadis“: Wilga, Hein, Madej, Henoch, Marek, Kielman, Kotsch, Ochalski, Romański, Tyszler, Ruszkiewicz, Klug, Lempart, Oświęcimski, Wolny, Frischer, Szostak, Beckmann; „Na polu chwały“: Romański.

Żeromski: „Syzyfowe prace“: Skrzyński, Kopera, Wilga, Dym, Wyżga, Chudzikiewicz, Zięba, Henoch, Hein, Hartman, Bielański, Lempart, Tyszler, Bloch, Kotsch, Bielański J., Ruszkiewicz, Klimek, Kielawa, Frischer, Dąbrowski, Sieprawski, Beckmann, Sarnowicz, Wilga, Röhrenschef, Kopera, Pretzel, Dym.

Klasa VI.

Byron: „Wieżień Chillonu“: Prochyra.

Czajkowski: „Wernyhora“: Kleszczyński, Gols.

Dante: „Boska Komedja“: Jaglarz.

Dostojewski: „Zbrodnia i kara“: Lutwak.

Ford: „Ford moje dzieło i moje życie“: Jaglarz.

Fredro: „Pan Jowialski“: Kleszczyński, Bielański; „Damy i huzary“: Prochyra.

Gaszyński: „Kontuszowe pogadanki i obrazki z szlacheckiego życia“: Kleszczyński.

Gąsiorowski: „Rok 1809“: Kleszczyński.

Goszczyński: „Sobótka“, „Król zamczyska“: Kleszczyński.

Goethe: „Faust“: Jaglarz.

Hamsun: „Głód“, „Błogosławieństwo ziemi“: Lutwak.

Ibanez: „Rycerze północy“: Jaglarz.

Junosza: „Na zgliszczach“: Merenda, Prochyra.

Kaden-Bandrowski: „Miasto mojej matki“: Lutwak, Wolek.

Klaczko: „Wieczory florenckie“: Jaglarz.

Kochanowski: „Wróżki“, „Zgoda“, „Szachy“, „Fraszki“, „Pieśni“: Bielański.

Korzeniowski: „Spekulant“: Gols, Kleszczyński, Merenda; „Emeryt“: Bielański, Kleszczyński; „Kollokacja“, „Wędrówki oryginala“, „Podziękowanie“, „Egzekwie“, „Nowe wędrówki oryginala“, „Pieniądze bezpracy“: Kleszczyński.

Kossak - Szczucka: „Złota wolność“: Bielański, Jaglarz.

Krasicki: „Mikołaja Doświadczynskiego przypadki“: Bielański, Kleszczyński, Kuśnierz, Wolek.

Kraszewski: „Lubonie“: Merenda, Prochyra; „Boleszczyce“, „Chata za wsią“: Kolankowski, Prochyra; „Saskie ostatki“, „Szpieg“, „Matka królów“: Kleszczyński; „Zygmuntowski

- czasy“, „Tulacze“: Merenda; „Brühl“: Senowski; „Ostatni z Siekierzyńskich“: Prochyra; „Pogrobek“: Biermański.
- Łoziński: „Dwunasty gość“: Jaglarz.
- Mickiewicz: „Sonety krymskie“: Lutwak.
- Molière: „Mieszczanin szlachcicem“: Prochyra.
- Orzeszkowa: „I pieśń niech zapłacie“, „Dziurdziowie“, „Cham“, „Anastazja“: Kleszczyński.
- Prus: „Emancypantki“, „Faraon“: Jaglarz; „Pałac rudera“: Gworek.
- Rej: „Krótka rozprawa między panem, wójtem a plebanem“: Prochyra.
- Reymont: „Bunt“: Kleszczyński; „Omyłka“: Prochyra.
- Rodziewiczówna: „Pożary i zgliszcza“, „Na fali“, „Byli i będą“, „Krzywda“: Kleszczyński; „Barcikowscy“, „Jaskółczym szlakiem“: Bielański; „Czahary“: Prochyra.
- Schiller: „Zbójcy“: Kleszczyński.
- Sewer: „Nafta“: Biermański, Kolankowski, Wolek.
- Sienkiewicz: „Listy z podróży“: Kolankowski, Wolek; „Legjony“, „Pisma zapomniane i niewydane“: Kleszczyński.
- Sieroszewski: „Beniowski“: Gols, Merenda, Jaglarz; „Dalaj - Lama“: Jaglarz; „Na kresach lasów“, „Zacisze“, „Zamorski djabeł“, „Kulisi“: Kleszczyński; „Ocean“, „Topiel“, „Z fali na fale“: Gols; „Risztau“: Lutwak.
- Sofokles: „Ajax“: Bielański.
- Tagore: „Błyski Bengalu“: Gworek; „Rozbicie“: Lutwak.
- Tasso: „Jerozolima wyzwolona“: Prochyra.
- Tarnowski: „Matejko“: Kolankowski.
- Walter Scott: „Rob-Roy“: Biermański.
- Wazow: „W walce o wolność“: Kleszczyński.
- Weyssenhof: „Gromada“, „Hetmani“, „Soból i panna“: Jaglarz.
- Zabłocki: „Zabobonnik“: Kuśnierz; „Fireyk w zalotach“: Bielański.
- Żeromski: „Mogila“: Kleszczyński; „Syzyfowe prace“: Bielański; „Sulkowski“: Jaglarz.
- Żółkiewski: „Początek i progres wojny moskiewskiej“: Bielański.
- Żuławski: „Dyktator“: Jaglarz.

Klasa VII.

- Asnyk: „Poezje“: Czyżowski.
- Arystofanes: „Rycerze“: Welanyk.
- Bystroń: „Pieśń ludowa“: Szura.
- Byron: „Powieści poet.“ (1-5): Jakesch, Łubieński, Machnicki, Pazur, Truszkowski, Welanyk.
- Chrzanowski: „Chleb macierzysty Ody do ml.“: Nowak, Radwański.

- Dickens: „Powieść o 2 miastach“: Bross.
- Eurypides: „Medea“: Truszkowski.
- Fredro: „Komedje“ (wszystkie): Bross; „Komedje“ (2-6): Borowiczka, Pileski, Rękiewicz, Skąpski, Szura, Truszkowski.
- Goethe: „Faust I“: Iwanicki, Skąpski, Welanyk.
- Gruszczyński: „Król zamczyska“: Oliwa, Skrochowski.
- Kallenbach: „A. Mickiewicz“: Czyżowski, Iwanicki, Machnicki, Skąpski, Süsskind.
- Konopnicka: „A. Mickiewicz“: Radwański; „Obrazki i nowele“: Nowak.
- Korzeniowski: „Spekulant“, „Emeryt“, „Nowe wędrówki“: Borowiczka.
- Kraszewski: „Bracia Zmartwychwstańcy“, „Jelita“, „Strzemieńczyk“: Lubieński; „Budnik“: Kwinta; „Banita“: Iwanicki; „Bezimienna“: Rakiewicz.
- Małeki: „Słowacki I. II.“: Machnicki.
- Mickiewicz: „Pisma estetyczno-krytyczne“: Radwański.
- Mościcki: „Ze święta filareckiego“: Truszkowski.
- Orzeszkowa: „Bene nati“, „Anastazja“: Szura.
- Prus: „Emancypantki“: Czyżowski, Daniewski, Dryszkiewicz, Kretschmer, Pileski, Skąpski; „Faraon“: Dryszkiewicz, Skąpski, Szura.
- Reymont: „Komedjantka“: Kretschmer, Radwański, Skrochowski; „Fermenty“: Kretschmer, Nowak; „Ave Patria“: Welanyk.
- Rydel: „Zaczarowane koło“: Skąpski.
- Schiller: „Dziewica Orleańska“: Lubieński, Pazur, Welanyk; „Zbójcy“: Borowiczka, Czyżowski, Lubieński; „Wilhelm Tell“: Welanyk.
- Scott Walter: „Pieśń ostatniego Minstrela“: Truszkowski.
- Sewer: „Nafta“: Bross.
- Siemieński: „Obóz klasyków“: Nowak.
- Sienkiewicz: „Rodzina Połanieckich“: Czyżowski; „Bez dogmatu“: Czyżowski, Daniewski; „Quo vadis“: Czyżowski, Nowak, Skąpski.
- Słowacki: „Powieści poet.“: Drobnia, Lubieński, Pazur, Radwański, Welanyk; „Marja Stuart“, „Mindowe“: Nycz; „Mazepa“: Machnicki, Welanyk; „Ks. Marek“: Pileski.
- Szekspir: „Tragedje“ (3-5): Lubieński, Nycz, Skąpski, Süsskind; „Komedje“ (2-4): Lubieński, Nycz; „Sen nocy letniej“: Pazur.
- Tarnowski: „O komedjach Fredry“: Bross.
- Ujejski: „Malczewski“: Welanyk.
- Witkiewicz: „Mickiewicz jako kolorysta“: Jakesch, Janecki, Krzeczunowicz, Machnicki, Skąpski.
- Weysenhoff: „Puszcza“: Jakesch, Oliwa, Szura; „Soból i Panna“: Nowak, Szura.

Ks. Woroniec: „Sybilla“: Łubieński, Truszkowski.
 Wyspiański: „Wesele“: Czyżowski, Radwański, Welanyk; „Wyzwolenie“: Czyżowski; „Akropolis“: Czyżowski, Süsskind; „Warszawianka“: Czyżowski, Radwański, Truszkowski.
 Zabłocki: „Zabobonnik“: Truszkowski.
 Żeromski: „Ludzie Bezdumni“: Süsskind, Welanyk; „Syzyfowe prace“: Iwanicki, Łubieński, Oliwa, Süsskind; „Popioły“: Epstein, Pazur, Radwański, Szura; „Duma o hetmanie“: Epstein; „Wierna rzeka“: Kretschmer; „Sulkowski“: Welanyk.

Klasa VIII a.

Ajschylos: „Persowie“: Ehrenpreis.
 Asnyk: „Poezje“: Arct, Goyski, Krzanowski; „Dramaty“: Fischer.
 Byron: „Powieści poetyckie“: Arct, Fischer.
 Dante: „Boska komedja“: Barta, Stanowski.
 Goethe: „Herman i Dorota“: Barta, Cybulski, Goyski, Woźniakiewicz; „Faust I“: Barta, Petecki, Szczurkowski.
 Goszczyński: „Król zameczyska“: Goyski, Wachtel, Woźniakiewicz.
 Ibsen: „Wróg ludu“: Weissglas; „Podpory społeczeństwa“: Ehrenpreis, Weissglas.
 Kaczkowski: „Powieści sanockie“ (3): Ehrenpreis.
 Kallenbach: „A. Mickiewicz“: Arct, Bielański, Fischer.
 Kasprówicz: „Bunt Napierskiego“: Fischer.
 Kołaczkowski: „St. Wyspiański“: Arct.
 Korzeniowski: „Emeryt“, „Spekulant“: Süsskind; „Krewni“: Fischer.
 Matuszewski: „Słowacki i nowa sztuka“: Arct.
 Orzeszkowa: „Meir Ezofowicz“: Weissglas; „Eli Makower“, „Marta“: Ehrenpreis.
 Pini: „Z. Krasiński“: Bielański.
 Porębowicz: „Dante“: Barta.
 Prus: „Faraon“: Arct, Ehrenpreis, Barta, Fischer, Fryc, Sulikowski, Süsskind, Wachtel; „Emancypantki“: Fischer, Szczurkowski.
 Reymont: „Komedjantka“: Bielański, Ehrenpreis, Fischer, Lip-tak, Piątkowski; „Fermenty“: Bielański, Liptak, Fischer, Piątkowski, Zakrzewski; „Trylogja“: Jaśkiewicz; „Ziemia obiecana“: Ehrenpreis, Krzanowski; „Bunt“: Arct; „Sprawiedliwie“: Barta.
 Rydel: „Zaczarowane koło“: Arct, Międzyński, Strzetelski, Szczurkowski, Woźniakiewicz; „Trylogja“: Arct.
 Schiller: „Dramaty“ (5): Fischer, Weissglas, Goyski.

- Sienkiewicz: „Rodzina Połanieckich: Balcer, Ehrenpreis, Fischer, Krzanowski, Rouppert; „Bez dogmatu“: Rouppert, Krzanowski; „Wiry“: Ehrenpreis, Fischer, Szczurkowski.
- Sieroszewski: „Na kresach lasu“, „Risztau“: Bielański; „Bieniowski“, „Ocean“: Balcer, Krzanowski.
- Słowacki: „Powieści poetyckie“: Goyski; „Mazepa“: Arct, Balcer, Bielański, Fischer, Krzanowski, Piątkowski, Woźniakiewicz, Zubczewski; „Marja Stuart“: Bielański, Fischer, Goyski, Piątkowski; „Ks. Marek“: Fischer, Kadulski, Krzanowski; „Horsztyński“: Weissglas.
- Szekspir: „Dramaty“ (1-5): Barta, Czyżowski, Goyski, Fischer, Krzanowski, Woźniakowski.
- Szyjkowski: „Dzieje komedji pol.“: Bielański.
- Tetmajer: „Na Skalnem Podhalu“: Krzanowski; „Zawisza Czarny“: Balcer, Fischer.
- Weyssenhoff: „Puszcza“: Balcer, Ehrenpreis; „Żywot i myśli Podfilipskiego“: Bielański, Weissglas, Woźniakowski; „Sprawa Dołęgi“: Piątkowski, Wachtel; „Soból i Panna“: Bielański, Piątkowski.
- Wyspiański: „Dramaty“: Arct; „Bolesław Śmiały“: Krzanowski, Liptak, Rouppert, Strzetelski; „Protesilaos i Laodamia“: Weissglas; „Melager“: Krzanowski; „Kazimierz Wielki“: Barta, Cybulski.
- Żeromski: „Popioły“: Krzanowski, Petecki, Wachtel; „Mogila“: Weissglas; „Sulkowski“: Wachtel, Woźniakiewicz; „Wierna rzeka“: Bielański, Balcer, Fryc, Rouppert, Wachtel; „Uroda życia“: Bielański, Ehrenpreis, Fischer, Weissglas.

Klasa VIII b.

- Ajschylos: „Prometeusz skowany“ — Christ, Doroz, Greszczuk, Hejduk, Horowitz, Lieber, Nowotny, Pustelnik, Stopyra, Szczyrbak, Szwabowicz, Wadler, Walenta; „Persowie“, „Siedmiu przeciw Tebom“ — Christ; „Eumenidy“, „Agamemnon“ — Dadak; „Prometeusz wyzwolony“ — Kisielewski.
- Ariosto: „Orland szalony“ — Liszka.
- Balzac: „Król cyganerii“, „Bezwiedni aktorzy“ — Kleczewski.
- Bałucki: „Biały murzyn“ — Semkowicz.
- Bernacki: „Szekspir w Polsce“ — Nowotny.
- Bronowicz: „Tragedja pomyłek Żeromskiego“ — Kłodziński, Szpilczyński.
- Brückner: „O języku polskim“ — Frankiewicz, Kępiński, Kłodziński, Szpilczyński; „Cywilizacja i język“ — Horowitz, Kępiński, Sumiński, Walenta; „Dzieje języka polskiego“ — Nowotny; „Jul. Słowacki“ — Mohr, Szpilczyński; „Z. Kraśński“ — Szpilczyński, Szwabowicz.

- Byron: „Pożegnanie Czajd-Harolda“ — Dadak, Sira, Sumiński, Szczyrbak; „Więzień z Chillonu“ — Chudzikiewicz, Frankiewicz; „Korsarz“ — Fuchs, Grottger, Sira, Stopyra, Sumiński, Szczyrbak, Wadler; „Giaur“ — Fuchs, Sumiński, Szczyrbak, Wadler; „Narieczona z Abydos“ — Fuchs, Sira, Stopyra; „Oblężenie Koryntu“ — Lieber, Stopyra; „Mazepa“ — Sira; „Paryżyna“, „Lara“, „Wyspa“ — Stopyra.
- Calderon: „Książę Niezłomny“ — Bałabuszyński, Dadak, Christ, Doroz, Frankiewicz, Ellnain, Greszczuk, Grottger, Kanfer, Kleczewski, Lenk, Mohr, Nowotny, Pałasz, Stopyra, Szczyrbak, Wadler, Walenta, Winzer, Hejduk.
- Chmielowski: „Studjum o Kraszewskim“ — Frankiewicz; „Kobiety w lit. Mickiewicza, Słowackiego i Krasińskiego“ — Hejduk; „Artyzm w powieściach Kraszewskiego“ — Kępiński; „Estetyka Mickiewicza“ — Semkowicz; „O dramacie polskim“, „O Norwidzie“ — Węglarski.
- Corneille: „Cyd“ — Lax.
- Chrzanowski: „Chleb macierzysty Ody do młodości“ — Chudzikiewicz, Semkowicz; „Charakterystyka romantyzmu“ — Lerch; „Z epoki romantyzmu“ — Lieber, Walenta; „Za co winniśmy kochać P. Tadeusza“ — Semkowicz; „Przyjaźń Krasińskiego“ — Stopyra.
- Dante: „Boska komedja“ — Dadak, Lieber, Pustelnik, Walenta.
- Drogoszewski: „Syrokomla“ — Dadak.
- Dumas: „Trzej muszkieterowie“, „W 20 lat później“, „Vicehrabia de Bragelonne“ — Stokłosa.
- Dygasiński: „Zając“ — Borkowski; „Gody życia“ — Dadak, Doroz, Liszka, Nowotny, Semkowicz, Stopyra, Walenta.
- Feldmann: „Literatura polska 1880—1925“ — Szpilczyński.
- Fredro: „Pan Jowialski“ — Doroz, Grottger, Szwabowicz, Horowitz, Kisielewski, Korzelik, Lax, Lenk, Lerch; „Pan Geldhab“ — Christ, Horowitz, Kisielewski, Kleczewski, Lerch, Lieber, Stokłosa, Sumiński; „Cudzoziemszczyzna“ — Kanfer; „Dożywocie“ — Kanfer, Lenk, Stokłosa, Sumiński; „Zemsta“ — Kleczewski, Peace; „Śluby panieńskie“ — Kleczewski, Korzelik, Lax, Nowotny, Peace, Stokłosa, Szwabowicz; „Odludki i poeta“ — Lenk, Nowotny; „Świeczka zgasła“ — Szwabowicz.
- Goethe: „Faust“ (cz. I.) — Bylicki, Dadak, Grottger, Grünberg, Korzelik, Lieber, Mohr, Sumiński; „Egmont“ — Dadak; „Herman i Dorota“ — Greszczuk.
- Goszczyński: „Zamek Kaniowski“ — Bałabuszyński, Borkowski, Doroz, Christ, Ellnain, Górecki, Greszczuk, Grottger, Grünberg, Kępiński, Kleczewski, Lieber, Mohr, Pałasz, Stopyra, Winzer; „Król zameczyska“ — Hejduk, Horowitz, Kępiński,

Kisielewski, Lieber, Peace, Pustelnik, Ster, Szwabowicz, Wadler, Węglarski, Winzer.

Grabowski: „Życie i twórczość Słowackiego“ — Hejduk.

Grillparzer: „Złote runo“ — Horowitz; „Biada kłamcy“ — Lax.

Gruszecki: „Szarańcza“, „Przebudzenie“ — Węglarski.

Hoesick: „Siła fatalna Słowackiego“ — Liszka, Sumiński; „Miłość w życiu Krasińskiego“ — Mohr.

Hugo: „Pracownicy morza“, „Katedra de Notre Dame“ — Stokłosa.

Ibsen: „Wróg ludu“ — Szczyrbak, Bylicki, Lax, Dadak, Horowitz, Mohr, Kępiński, Korzelik, Lerch, Pustelnik, Stopyra; „Rycerze północy“ — Horowitz, Kępiński; „Peer Gynt“ — Lax; „Upiory“ — Nowotny, Stopyra; „Związek młodzieży“ — Stopyra.

Kaczkowski: „Olbrachtowi rycerze“ — Fuchs; „Mąż szalony“, „Bitwa o chorążankę“ — Kłodziński.

Kallenbach: „Monografia Krasińskiego“ — Ellnain, Grünberg, Nowotny, Peace, Walenta; „Monografia o Mickiewiczu“ — Grünberg; „O poetach ukraińskich“ — Sumiński.

Kasprowicz: „Księga ubogich“ — Liszka; „Salve Regina“, „Hymn św. Franciszka“, „Judas“ — Semkowicz.

Kleiner: „O Słowackim“ — Frankiewicz, Stopyra; „Messjanizm u Krasińskiego“ — Semkowicz.

Korzeniowski: „Kollokacja“ — Christ, Kleczewski, Frankiewicz, Ellnain, Grotger, Hejduk, Kępiński; „Spekulant“ — Doroz, Górecki, Grünberg, Kępiński; „Garbaty“ — Górecki, Hejduk; „Karpaccy górale“ — Kisielewski, Ster; „Mnich“, „Krewni“ — Kisielewski.

Konopnicka: O „Odzie do młodości“ — Semkowicz.

Krasiński: „Noc letnia“ — Doroz; „Władysław Herman i jego dwór“ — Grünberg; „Listy Krasińskiego“ — Horowitz, Lenk; „Psalmy“ — Lieber.

Kraszewski: „Matka królów“ — Dadak, Pustelnik; „Dziecię starego miasta“ — Dzielski, Stokłosa; „Chata za wsią“ — Górecki, Horowitz, Kępiński, Kisielewski, Lerch, Liszka, Szwabowicz; „Stara baśń“ — Górecki, Kępiński, Kisielewski, Peace, Stokłosa; „Sceny sejmowe“ — Hejduk; „Hrabina Cosel“ — Horowitz; „Adam“, „Imieniny“, „Starosta Kaniowski“, „Przy kominku“, „W osinie“ — Kępiński; „Budnik“ — Kisielewski, Szwabowicz; „Morituri“ — Lerch; „Ostatni z Siekierzyńskich“, „Dwie królowe“, „Sfinks“ — Peace; „Ongiś“ — Ster; „Powrót do gniazda“ — Stokłosa, Szwabowicz; „Czarna perełka“ — Szczyrbak; „Djabel“ — Węglarski.

Kridl: „Antagonizm wieszczów“ — Lieber.

Lange: „Pochodnie w mroku“ — Kłodziński.

Lelewel: „Nowosilcow w Wilnie“ — Sumiński.

Lessing: „Minna v. Barnhelm“ — Liszka.

Matuszewski: „Żeromski a Wyspiański“ — Szpilczyński, Kanfer.

Malczewski: „Marja“ — Bałabuszyński, Borkowski, Doroz, Christ, Górecki, Ellnain, Grottiger, Greszczuk, Grünberg, Kępiński, Kleczewski, Mohr, Pałasz, Stopyra, Wadler, Walenta, Winzer.

Meterlink: „Śmierć“ — Kleczewski.

Migasiński: „Wspomnienia o Żeromskim“ — Szpilczyński.

Molier: „Świętoszek“ — Bylicki, Lax; „Skąpiec“ — Bylicki; „Latający lekarz“ — Ellnain; „Mieszczanin szlachcicem“ — Grottiger; „Mizantrop“ — Lax.

Nitsch: „Mowa ludu polskiego“ — Trębacz.

Norwid: „Wybór liryk i nowel“ — Dadak, Doroz, Nowotny, Semkowicz, Pustelnik.

Noiszewski: „Stefan Żeromski“ — Szpilczyński.

Odyniec: „Listy z podróży“ — Sira.

Orkan: „Pomór“ — Sumiński.

Orzeszkowa: „Nad Niemnem“ — Górecki, Liszka, Peace, Pustelnik, Ster, Sumiński, Walenta; „Pamiętnik Wacławy“ — Górecki.

Piniński: „Szekspir“ — Kanfer.

Platon: „Obrona Sokratesa“ — Dadak; „Uczta“, „Fedon“ — Nowotny.

Płomieński: „Problem pracy w „Przepióreczce“ — Szpilczyński.

Pol: „Pieśni Janusza“ — Szczyrbak; „Mohort“ — Winzer.

Pini: „Dwaj poeci filozofowie“ — Lerch.

Prus: „Lalka“ — Bałabuszyński, Chudzikiewicz, Dzielski, Ellnain, Grünberg, Hejduk, Horowitz, Kępiński, Kisielewski, Kłodziński, Lax, Lerch, Lieber, Pałasz, Węglarski, Ster, Tyran, Walenta; „Placówka“ — Chudzikiewicz; „Faraon“ — Dzielski, Kępiński, Tyran; „Dusze w niewoli“ — Dzielski, Ster, Trębacz, Węglarski; „Anielka“ — Dzielski, Ellnain, Kępiński, Trębacz; „Emancypantki“ — Hejduk, Horowitz, Lax; „Pierwsze opowiadanie“ — Trębacz.

Reymont: „Przed świtem“ — Bałabuszyński, Hejduk, Pałasz; „Sprawiedliwie“ — Bałabuszyński, Doroz, Hejduk, Kępiński, Pałasz; „Fermenty“ — Borkowski, Doroz, Fuchs, Ellnain, Horowitz, Kępiński, Kisielewski, Tyran; „Chłopi“ — Borkowski, Bylicki, Christ, Hejduk, Horowitz, Kępiński, Kisielewski, Kleczewski, Lieber, Stokłosa, Szczyrbak; „Bunt“ — Bylicki; „Komediantka“ — Doroz, Chudzikiewicz, Ellnain, Horowitz, Kępiński, Kisielewski, Kleczewski, Węglarski; „Osądzona“ — Doroz; „Nowele“ — Christ, Kleczewski; „Z ziemi chełmskiej“ — Chudzikiewicz, Hejduk;

- „Ziemia obiecana“ — Horowitz; „W głębiach“ — Mohr;
 „Insurekcja“, „Ostatni sejm Rzpl.“ — Stokłosa.
- Rodziewiczówna: „Szary proch“ — Frankiewicz, Semkowicz;
 „Na wyżynach“, „Jan VIII“ — Dzielski, Trębacz; „Lato
 leśnych ludzi“ — Semkowicz; „Dewajtis“ — Stokłosa, Trę-
 bacz; „Złota dola“ — Stokłosa.
- Romain-Rolland: „Jan Krzysztof“ — Kłodziński.
- Romanowski: „Dziewczę z Sącza“ — Fuchs.
- Rozwadowski: „O zjawiskach i rozwoju języka“ — Sumiński.
- Rydel: „Zaczarowane koło“ — Horowitz, Kisielewski, Tyran.
- Rzewuski: „Listopad“ — Górecki, Peace.
- Schiller: „Zbójcy“ — Bałabuszyński, Bylicki, Dadak, Greszczuk;
 „Marja Stuart“ — Bylicki; „Don Carlos“ — Pustelnik.
- Sieroszewski: „Beniowski“ — Grünberg; „W matni“ — Mohr.
- Słowacki: „Arab“, „Hugo“ — Górecki; „Mindowe“, „Lambro“ —
 Kanfer; „Listy do matki“ — Kleczewski; „Ks. Marek“ —
 Kisielewski; „Złota czaszka“ — Tyran, Kisielewski, Mohr,
 Nowotny, Wadler; „Sen srebrny Salomei“ — Kisielewski;
 „Samuel Zborowski“ — Lenk; „Mazepa“ — Lieber, No-
 wotny, Wadler.
- Sienkiewicz: „Quo vadis“ — Bałabuszyński, Borkowski, Fran-
 kiewicz, Dzielski, Greszczuk, Grünberg, Horowitz, Kanfer,
 Kępiński, Lax, Lerch, Lieber, Liszka, Nowotny, Peace, Ster,
 Stopyra, Stokłosa, Sumiński, Szwabowicz, Trębacz, Tyran,
 Winzer; „Rodzina Połanieckich“ — Frankiewicz, Kłodziń-
 ski, Lax, Szwabowicz, Tyran; „Krzyżacy“ — Dzielski, Lie-
 ber, Peace, Ster, Trębacz, Winzer; „Bez dogmatu“ — Hej-
 duk, Kanfer, Kępiński, Kisielewski, Kłodziński, Szwabo-
 wicz, Tyran; „Szkice węglem“ — Hejduk; „Hania“, „No-
 wele“ (zbiór) — Kisielewski; „Przez stepy“, „Orso“, „Z pa-
 miętników nauczyciela“, „Za chlebem“, „Czyja wina“ —
 Lax; „Na polu chwały“ — Stokłosa.
- Sofokles: „Elektra“ — Bylicki.
- Strug: „Mogila nieznanego żołnierza“ — Kępiński.
- Szwejkowski: „Studjum o „Lalce“ Prusa“ — Grünberg.
- Szekspir: „Król Lear“ — Borkowski, Bylicki, Dadak, Fuchs,
 Kanfer, Lenk, Mohr, Pustelnik, Wadler; „Kupiec wene-
 cki“ — Borkowski, Bylicki, Christ, Nowotny, Mohr, Chu-
 dzikiewicz, Dzielski, Grünberg, Kanfer, Kleczewski, Lieber;
 „Hamlet“ — Bylicki, Dadak, Fuchs, Ellnain, Horowitz,
 Kanfer, Lenk, Lieber, Mohr, Pustelnik, Wadler, Winzer;
 „Sen nocy letniej“ — Bylicki, Dadak, Chudzikiewicz, Fuchs,
 Kanfer, Nowotny, Pałasz, Sumiński; „Wieczór trzech
 króli“ — Bylicki, Kanfer, Lenk; „Romeo i Julia“ — By-
 licki, Fuchs, Kanfer, Kępiński, Lenk, Winzer; „Otello“ —
 Bylicki, Fuchs, Kanfer, Lenk, Mohr; „Wiele hałasu o nic“ —

- Bylicki, Kanfer, Wadler; „Juljusz Cezar“ — Christ, Fuchs, Horowitz, Kanfer, Kleczewski, Lieber, Sumiński; „Makbet“ — Chudzikiewicz, Fuchs, Ellnain, Walenta, Wadler, Kanfer, Kępiński, Lieber, Pałasz, Pustelnik, Sumiński; „Ugłaskanie sekretnicy“ — Chudzikiewicz, Kanfer; „Zimowa opowieść“ — Fuchs, Kanfer, Pałasz; „Antonjusz i Kleopatra“, „Korjolan“ — Fuchs, Kanfer; „Jak wam się podoba?“ — Kanfer, Lenk; „Burza“ — Kanfer, Wadler; „Henryk IV“, „Cymbelin“, „Miarka za miarkę“ — Kanfer; „Stracone zachody miłości“ — Pałasz.
- Tarnowski: „Historja literat.“ t. I. — Fuchs; „Z. Krasiński“ — Lieber, Szpilczyński.
- Tetmajer: „Maryna z Hrubego“ — Kępiński.
- Tolstoj: „Wojna i pokój“ — Kępiński.
- Ujejski: „Skargi Jeremiego“ — Dadak, Doroz, Górecki, Hejduk, Pustelnik.
- Weysenhof: „Żywot i myśli Podfilipskiego“, „Puszcza“ — Kępiński; „Soból i panna“ — Frankiewicz, Dzielski, Kępiński, Semkowicz; „Unja“ — Hejduk.
- Witkiewicz: „Na przełęcz“ — Dadak, Doroz, Fuchs, Kisielewski, Liszka, Nowotny, Semkowicz, Ster, Stokłosa, Sumiński, Walenta, Węglarski; „Mickiewicz jako kolorysta“ — Sumiński.
- Wojciechowski: „H. Sienkiewicz“ — Lachs, Lieber, Nowotny.
- Wilkoś: Rozbiór „Nieboskiej komedji“ — Szpilczyński.
- Wyspiański: „Wesele“ — Bylicki, Dadak, Górecki, Horowitz, Kisielewski, Korzelik, Lieber, Nowotny, Peace, Stokłosa; „Akropolis“ — Bylicki, Hejduk, Wadler; „Kłątwa“ — Szczyrbak; „Warszawianka“ — Bylicki, Doroz, Fuchs, Grottger, Hejduk, Kanfer, Kisielewski, Peace, Nowotny; „Wyzwolenie“, „Legjon“, „Achilles“, „Meleager“, „Protesilas i Laodamia“, „Bolesław Śmiały“, „Legenda I.“, „Kaziemierz Wielki“, „Daniel“, „Sędziowie“ — Bylicki.
- Zapolska: „Przedpiekle“ — Sumiński.
- Żeromski: „Ludzie bezdomni“ — Borkowski, Chudzikiewicz, Frankiewicz, Fuchs, Ellnain, Górecki, Lieber, Liszka, Mohr, Nowotny, Semkowicz, Sira, Ster, Sumiński, Szwabowicz, Tyran, Węglarski, Walenta; „Przedwiośnie“ — Borkowski, Frankiewicz, Greszczuk, Grottger, Grünberg, Horowitz, Kanfer, Lieber, Liszka, Mohr, Nowotny, Pałasz, Semkowicz, Sira, Stokłosa, Sumiński, Trębacz; „Uroda życia“ — Borkowski, Pustelnik, Ster, Węglarski; „Pomyłki“ — Kłodziński; „Wierna rzeka“ — Borkowski, Doroz, Christ, Chudzikiewicz, Frankiewicz, Ellnain, Grottger, Grünberg, Hejduk, Peace, Pustelnik, Szwabowicz, Trębacz, Tyran,

Walenta; „Popioły“ — Borkowski, Bylicki, Frankiewicz, Dzielski, Hejduk, Horowitz, Kępiński, Kłodziński, Szpileczyński, Trębacz, Tyran; „Syzyfowe prace“ — Bylicki, Fuchs, Ellnain, Grünberg; „Wiatr od morza“ — Frankiewicz, Hejduk; „Walka z szatanem“ — Horowitz; „Echa leśne“ — Frankiewicz, Kłodziński, Szpileczyński; „Sulkowski“ — Horowitz, Kanfer, Kłodziński, Szpileczyński, Nowotny; „Wszystko i nic“ — Frankiewicz, Kłodziński, Nowotny, Szpileczyński; „Róża“ — Kłodziński, Nowotny, Szpileczyński; „Aryman mści się“, „Ponad śnieg bielszym się stanę“ — Frankiewicz; „Rozdziobią nas kruki, wrony“ — Hejduk; „Aryman mści się“, „Godzina“ — Semkowicz; „Duma o hetmanie“ — Szpileczyński; „Charitas“ — Tyran. Żmichowska: „Pogadanka“ — Mohr. Żuławski: „Mirtowy wianek“ — Sumiński. Żdziechowski: „Byron i jego wiek“ — Sira.

Referaty klasy VIII b.

1. Bałabuszyński: Miłość w życiu Mickiewicza, Słowackiego i Krasińskiego.
2. Borkowski: Sądy o „Nieboskiej komedji“.
3. Fuchs: Rozmowa Ulpiana z Irydjonem.
4. Hejduk: Geneza i rozbiór „Resurrecturis“.
5. Kępiński: Świat chrześcijański w „Irydjonie“.
6. Kleczewski: Walka społeczna w „Nieboskiej komedji“.
7. Lax: Tok myśli w „Resurrecturis“.
8. Lerch: „Resurrecturis“ i „Psalm Dobrej Woli“.
9. Lieber: Psalm Krasińskiego i odpowiedź J. Słowackiego.
10. Pałasz: Idea Irydjona.
11. Semkowicz: Polska i jej przewodnie stanowisko w poezji Krasińskiego.
12. Szpileczyński: Irydjon a Konrad Wallenrod.
13. Szwabowicz: Rzym w „Irydjonie“ — a w „Quo vadis“.
14. Wadler: Trzej wieszczowie, a społeczne im prądy społeczne i polityczne.

Dobrowolna lektura pamięciowa.

1. Bałabuszyński: Przedświt, zakończenie.
2. Dzielski: Do Kaj. Koźmiana, z „Beniowskiego“ (80 w.).
3. Górecki: „Resurrecturis, Przedświt, zakończenie.
4. Greszczuk: Tak mi Boże dopomóż; Z „Beniowskiego“: „Chodzi mi o to...“ Do Kaj. Koźmiana.
5. Grottger: Z „Beniowskiego“: „Chodzi mi o to...“; Do Kaj. Koźmiana; Z Beniowskiego (V ks.) „Ha, ha, mój wieszczu“.
6. Hejduk: „Resurrecturis“; Krasiński; Do Kaj. Koźmiana.

7. Horowitz: Przedświt, zakończenie.
8. Kępiński: Z Beniowskiego (V ks.) zakończenie (w. w. 120); Krasiński: Wstęp do „Przedświtu“; Norwid: Na zgon A. Mickiewicza; Pol: Pieśń o ziemi naszej.
9. Kisielewski: Wstęp do „Przedświtu“ (w. w. 60); Z Beniowskiego: „Chodzi mi o to...“; Z Nieboskiej komedji: „Wkoło mej głowy...“; Z Beniowskiego: Ha, ha, mój wieszczu...
10. Kłodziński: Słowacki: Smutno mi Boże...; Z Beniowskiego (75 w.); Krasiński: „Tam, gdzie jezior trzy na dole.
11. Liszka: „Przedświtu“, zakończenie; „Psalm Dobrej Woli“.
12. Mohr: Z „Beniowskiego“: „Chodzi mi o to...“; Do Kaj. Koźmiana; „Przedświtu“, zakończenie.
13. Pałasz: „Beniowski“; „O języku“; Wiersz do Potockiej Ledwem Cię poznał...; Norwid: Po zgonie Mickiewicza.
14. Ster: Do Kaj. Koźmiana; Z Beniowskiego: Chodzi mi o to...
15. Szpilczyński: Z Beniowskiego: Koniec pieśni Do Kaj. Koźmiana (ks. III).
16. Trębacz: Do Kaj. Koźmiana.
17. Wadler: Z Beniowskiego: Chodzi mi o to...; Do Kaj. Koźmiana; Norwid: Po zgonie Mickiewicza.

Religja.

Klasa VII.

- Ks. M. Mescheler: „Żywot św. Alojzego Gonzagi“ — Łubieński.
 Ks. Morawski: „Wieczory nad Lemanem“ — Czyżowski.
 J. Tyszkiewicz: „Czy wiedza odbiera wiarę?“ — Welanyk.
 Ks. M. Morawski: „Celowość w naturze“ — Pazur.
 Ks. bisk. Pelczar: „Obrona religji katolickiej“ — Truszkowski.
 L. Pastor: „Katolicycy reformatorzy“ — Kretschmer.
 H. Benson: „Chrystus w życiu kościoła“ — Boguszewski.
 Ks. Jacek Woroniecki: „Pełnia modlitwy“ — Machnicki.
 J. Tyszkiewicz: „Czy wiedza odbiera wiarę?“ — Szura.
 „Z życia ks. Augusta Czarotoryskiego“ — Janecki.

Klasy VIII a b.

- Ferd. Brunnetier: „Na drodze do wiary“ — Goyski, Piątkowski.
 Ks. Dr J. Czuj: „Buddyzm“ — Arct, Jasiewicz.
 Ks. W. Kalinowski: „Pragnienie powrotu“ — Nowotny, Sumiński.
 Ks. Wasilewski: „W szponach Antychrysta“ — Greszczuk, Dada, Pustelnik.
 H. Rolicki: „Cele i drogi propagandy wywrotowej“ — Hejduk.
 Inż. A. Klisiewicz: „Średniowiecze a teraźniejszość“ — Krasiński.
 J. Vanghan: „Niebezpieczeństwa chwili obecnej“ — Liptak, Barta.
 O. Stateczny: „Św. Franciszek z Asyżu“ — Dzielski.

- H. Joly: „Psychologia świętych“ — Trębacz.
 G. Kurth: „Kościół w okresach przełomowych historii“ — Kłodziński.
 Ks. Dr Kozubski: „Fryderyk Nietzsche i jego etyka“ — Korzelik.
 Ks. M. Morawski: „Celowość w naturze“ — Borkowski, Bylicki.
 Fr. W. Förster: „Etyka a polityka“ — Doroz, Lerch.
 H. Benson: „Paradoksy katolicyzmu“ — Petecki.
 Ks. Dr Archutowski: „Co to jest Pismo św.?“ — Szczurkowski.
 H. Benson: „Chrystus w życiu kościoła“ — Walenta.
 Ks. A. Lisiecki: „Konstantyn Wielki“ — Bielański, Michalik.
 Schyvers: „Dobra Wola“ — Ster.
 Bisk. Bougaud: „Kościół“ — Strzetelski, Baziuk.
 A. Mohl: „Inkwizycja kościelna w świetle rozumu i historii“ — Liszka.
 Ks. Lohn: „Chrystus Nauczający“ — Wachtel, Goyski.
 Ks. A. Szlagowski: „Leon XIII (życie i praca)“ — Krzanowski.
 St. Grabski: „Rzym czy Moskwa“ — Fuchs.
 Ks. Dr Arcyb. Bilczewski: „Charakter“ — Szpilczyński.
 Dom. du Bourg: „Z pola bitwy do Trapistów“ — Zubczewski.
 „Życie św. Franciszka z Asyżu“ — Międzyński.
 Ks. Wójcicki: „Chrześcijański ruch społeczny“ — Kowarzyk.
 J. Jaughey: „Cud a nauka“ — Stanowski.
 F. Brunnetier: „Na drodze do wiary“ — Ostrowski.

J ę z y k ł a c i ń s k i.

Klasa V a.

- Nepos: Atticus: Babula (1—4), Bniński, Ekier (1—8), Galas (1—8), Gina, Głębowicz (1—8), Jaworski (1—4), Just, Kisielowski (1—18), Klimala, Koczur (1—4), Machalski, Majer (1—4), Małecki (1—12), Menschik, Rejman, Soltysiewicz, Swolkień, Szczepański (1—10), Targowski, Tużiak, Bednarczyk W.
 Caesar: Commentarii de bello Gallico: Bednarczyk A. VI 21—24, Śliwiński VI. 21—24.
 Cicero: Listy: Babula (4 listy), Bednarczyk (3), Chmiel (2), Jaworski (3), Kellner (3), Klusek (5), Krzyworzeka (3), Radwański (3), Rudolf (5), Schütz (1), Skoczowski (1), Zgorzelski (2), Uruski (3), Żaba (6).

Klasa V b.

- Nepos: Atticus: Bloch (r. 14), Bromowicz (1), Chudzikiewicz (1), Hartman (3), Kielawa (4), Klug (2), Pretzel (3), Sala (9), Schneid (5), Wolny (1), Zięba (1).
 Caesar — Pamiętniki o wojnie galickiej, ks. II. Skrzyński (3).

Owidjusz — Żale — Romański (w. 30); Przemiany — Romański (w. 22), Wolny (22).

Klasa VI.

Ovidius: Wyjątki: Alber, Biermański, Biernat, Bochenek, Gols, Goliszewski, Jaglarz, Kleszczyński, Kukliński, Kuśnierz, Lutwak, Pilch, Prochyra, Redyk, Sokołowski, Tomaszewski, Wolek.

Caesar: Commentarii de Bello Gallico, Wyjątki: Bochenek Pażkiewicz, Senowski, Prochyra, Redyk.

Cicero: Listy: Lutwak (5 listów).

Livius: Wyjątki z ks. I.: Alber, Bielański, Jaglarz, Kolankowski, Kukliński, Bochenek; z ks. II.: Biermański; z ks. XXX.: Prochyra, Redyk.

Klasa VII.

Vergilius: „Sielanki“ — Iwanicki (1), Truszkowski (6), Welanyk (3); „Ziemiaństwo“ — Dryszkiewicz (w. 11), Truszkowski (607), Welanyk (341); „Catalepton“ — Truszkowski (22), „Eneida“ — Epstein (całość), Łubieński (ks. 5), Radwański (ks. 5), Süsskind (całość), Szura (ks. 4), Truszkowski (ks. 5), Welanyk (ks. 4).

Cicero: „De impero Cn. Pompei“ — Iwanicki (par. 8), Janecki (15), Łubieński (10), Skąpski (8), Truszkowski (16), Welanyk (16), Rakiewicz (18); „Tusculanarum disputationum“ — Bross (r. 22); „In C. Verrem act. II, l. V“ — Epstein (całość), Süsskind (całość).

Sallustius — „Bellum Iugurthinum“ — Truszkowski (r. 8), Welanyk (54).

Livius: „Ab urbe condita“ Truszkowski (r. 10), Welanyk (28).

Phaedrus — Truszkowski (w. 159).

Ovidius — Truszkowski (w. 672).

Propertius — Truszkowski (w. 104).

Tibullus — Truszkowski (w. 212).

Orzechowski — Iwanicki (2 listy).

Długosz: Śmierć Władysława Łokietka — Truszkowski.

Janicki — Truszkowski (w. 558).

M. Schoenus — Truszkowski (w. 95).

S. Acernus — Truszkowski (w. 70).

J. Skorski — Truszkowski (w. 182).

Sarbiewski — Truszkowski (w. 133).

Kochanowski — Truszkowski (w. 85).

M. Mickiewicz: Ad Napoleonem, III. ode — Truszkowski.

De quodam avvocato Cracoviensi Alberto — Truszkowski.

Klasa VIII a.

Horatius: Carmina, Epodon I., Sermones (nieczytane w klasie):
Arzt, Balcer, Barta, Baziuk, Bielański, Czyżowski, Ehrenpreis, Fischer, Goyski, Kadulski, Kowarzyk, Kasiński, Międzyński, Piątkowski, Rouppert, Stanowski, Strzetelski, Sulikowski, Süsskind, Szczurkowski, Weissglas, Woźniakiewicz, Zubczewski.

Cicero: Laelius (w wyborze): Balcer, Baziuk, Bielański, Fryc, Jaśkiewicz, Kadulski, Liptak, Mikułowski, Pomorski, Ostrowski, Prochyra, Piątkowski, Sulikowski, Szczurkowski, Wachtel, Weissglas, Woźniakiewicz. W całości: Pe-tecki, Strzetelski.

Cicero: Cato Maior. Wyjątki: Balcer, Fryc, Rouppert, Stanowski.

Cicero: De natura deorum. Wyjątki: Barta, Goyski, Szczurkowski.

Cicero: De re publica — Fischer i Mikułowski (w wyjątkach).

Cicero: De divinatione. Wyjątki — Goyski, Zubczewski.

Klasa VIII b.

Cicero: Cato Maior — Bałabuszyński (par. 10), Górecki (17), Grünberg (34), Idzik (40), Liszka (32), Mohr (5), Pałasz (38), Peace (12), Szwabowicz (40), Tyran (19).

O obowiązkach — Borkowski (23), Dadak (36), Doroz (20), Dzielski (17), Hejduk (23), Idzik (9), Kępiński (23), Kisielski (12), Kłodziński (32), Korzelik (4), Lax (14), Lerch (43), Peace (12), Pustelnik (44), Sira (11), Ster (9), Szpilezyński (20), Szczyrbak (18), Świerzyński (23).

Laelius — Bylicki (43), Doroz (16), Frankiewicz (6), Fuchs (21), Górecki (16), Greszczuk (28), Idzik (29), Kanfer (12), Kleczewski (17), Lenk (7), Nowotny (29), Pałasz (37), Stopyra (29), Sumiński (4), Świerzyński (15), Trębacz (29), Tyran (7), Wadler (38), Walenta (7), Winzer (17).

Tusculanarum disputationum — Chudzikiewicz (28), Hejduk (21), Korzelik (33), Mohr (5), Semkowicz (27), Ster (8), Stopyra (39), Sumiński (5), Szpilezyński (8), Węglarski (19), Winzer (5).

Tacyt: Germania — Fuchs (10), Lenk 46; Annales — Korzelik (72), Lenk (30), Wadler (25).

Horacy: Satyry — Korzelik (1), Lax (3), Lerch (3), Pustelnik (3); Pieśni — Doroz (4), Ellnain (2), Lerch (1), Lieber (3), Peace (7), Świerzyński (4).

J ę z y k f r a n c u s k i .

Klasa III a.

Bibliothèque illustrée pour enfants: „Bécassine mobilisée“ — Michoński; „Bécassine chez les alliés“ — Silberzweig, Pe-

tecki; „Les 100 métiers de Bécassine“ — Nowicki; „Bécassine chez les Turcs“ — Klosiński, Strzetelski; „A quoi jouons-nous?“ — Adamski, Jankowski; „Le tour du monde“ — Strzetelski; „Mon histoire naturelle“ — Kiersztyn, Ożga; „Bicot, président de club“ — Hryczko, Warywoda, Targowski, Starachowicz; „Bécassine pendant la guerre“ — Jarosz; „Les aventures de Don Quichotte“ — Targowski, Juras, Modelski; „Ralph aux bains de mer“ — Wiśniowski, Federowicz; „Giroflée, Girofla“ — Korzeniowski, Marchewski.

Bouchor: „Le prince inespéré“ — Siess; „Le loup et les biquest“ — Silberzweig; „Les musiciens de la ville de Brème“ — Silberzweig; „L'explosion d'une bouillotte“ — Żelechowski; „Histoire de Sindbad le marin“ — Nowicki.

Bibliothèque rose: „Jeannot et Margot“ — Adamski, Michałowski; „L'homme changé en loup“ — Ahrends; „La fille du bûcheron“ — Bryliński; „Le père Noël“ — Żelechowski, Wróblewski, Petecki, Juras; „La maison des ours“ — Strzetelski, Wróblewski; „La caverne des fées“ — Petecki, Wróblewski; „Sous les ailes du moulin“ — Koczur; „La hotte du père Noël“ — Silberzweig.

Daudet: „Jarjaille chez le bon Dieu“ — Gawrzyński.

Klasa IV a.

A. Daudet: „La Belle Nivernaise“ — Jassem, Oszacki, Badeni, Smoleński, Haydukiewicz, Gibiński; „Le secret de maître Cornille“, „La chèvre de M. Seguin“ — Oszacki, Badeni; „La dernière classe“, „l'Enfant espion“, „les Vieux“, „Les émotions d'un perdreau rouge“, „la Fuite“, „Les douaniers“ — Badeni; „Jarjaille chez le bon Dieu“ — Oszacki, Haydukiewicz, Pytel, Badeni, Schweiger, Beres, Ziemba, Grabowski; „Le porte-drapeau“ — Ordyński, Beres, Badeni, Schweiger, Altendorf, Passakas, Święcicki, Skopowski; „La figue et le paresseux“ — Smoleński; „Le nouveau maître“ — Haydukiewicz.

Maupassant: „La parure“, „Les aventures de Walter Schnaff“, „Le paraplnie“ — Smoleński.

Perrault: „Le rossignol de l'empereur“ — Babulski; „Le chaperon-rouge“ — Mroczkowski, Jassem, Gibiński, Kowalski; „Les fées“ — Wittek, Gofron, Łukowicz, Badeni, Haydukiewicz, Gibiński; „La chèvre et les biquets“ — Sirżistie, Gibiński; „Le chat botté“ — Haydukiewicz, Gibiński, „La Belle au bois dormant“ — Jassem, Haydukiewicz.

Theuriet: „Paris en 1870“ — Czyżewicz; „La Gelinotte“ — Sirżistie.

- Anatole France: „L'histoire“ — Hyla; „Le jongleur de Notre-Dame“ — Mazurkiewicz.
- François Coppée: „Le louis d'or“ — Wittek, Łukowicz.
- La Fontaine: „Le savetier et le financier“ — Beres; „Le petit poisson et le pêcheur“ — Smoleński; „La grenouille et le boeuf“ — Beres; „Paroles de Socrate“ — Litawski.
- Aulnoy: „La princesse Rosette“ — Jassem, Bogatyński; „La tortue bavarde“ — Skrochowski.
- Thomas Day: „Androclès“, „Le bon petit garçon“ — Grabowski.
- Jacques London: „Croc blanc“ — Lipczyński.
- Carnoy: „La chasse du roi Arthur“ — Skrochowski; „Les chevaliers de la table ronde“ — Oszacki.
- Emile Pêche: „L'oncle d'Australie“ — Oszacki.
- Gerard: „Les livres“, — Skrochowski, Malinowski.
- Comtesse de Ségur: „Les malheurs de Sophie“, „Les Vacances“, „Les petites filles modèles“, „l'Auberge de l'ange gardien“, „le général Dourakine“ — Oszacki, Badeni; „Les mémoires d'un âne“ — Mroczkowski, Grabowski.

Klasa V a.

- A. Daudet: „La Belle-Nivernaise“ — Galas, Pachoński, Menschik, Kellner; „Le curé de Cucugnan“ — Śliwiński, Machalski, Just; „Le porte-drapeau“, „Le siège de Berlin“ — Kellner, Galas, Pachoński, Menschik; „La mort du dauphin“ — Radwański, Jaworski, Gina; „Le secret de maître Cornille“ — Reyman, Borkowski, Machalski, Jaworski; „La chèvre de M. Seguin“ — Jaworski, Gina, Krzyworzeka; „Jarjaille chez le bon Dieu“ — Pachoński, Just, Machalski; „La figue et le paresseux“ — Klimala; „La dernière classe“ — Gina; „Le poète Mistral“ — Bniński; „Les trois sommations“, „Le pape est mort“, „La soupe au fromage“, „Le berger et Stéphanette“ — Jaworski.
- A. Theuriet: „La truite“, „Conte de Pâques“ — Machalski, Menschik; „Les Pêches, Les Sapins, La Gelinotte“ — Menschik.
- A. France: „Le Crime de Sylvestre Bounard“ — Jaworski; „Les pains noirs“ — Sikorski; „Les enfants d'Edouard“ — Machalski.
- X. de Maistre: „Les prisonniers du Caucase“ — Reyman, Bednarczyk.
- Fr. Coppée: „Le marchand de journaux“ — Jaworski.
- M. Plaisant: „Chopin“ — Menschik.
- Bouchor: „Contes“ — Matecki.
- Malassez: „Le voleur de Bagdad“, „Jacques et Juliette“ — Targowski.
- J. Lemaître: „La cloche“ — Kellner, Tuziak, Żaba, Wierzbicki.

- D. Laurée: „Mémoires d' un collégien“ — Ekier; „Le moulin qui ne tourne pas“ — Kirchmayer.
 Masson: „Jeanne Gray“, „Les Macchabées“, „Milton“, „Jeanne d'Arc“ — Machalski.
 Halévy: „L'abbé Constantin“ — Kellner.
 O. Feuillet: „La vie de Polichinelle“ — Pachonński.
 Labiche: „La grammaire“ — Bednarczyk.
 P. Mérimée: „Matteo Falcone“ — Kisielewski, Matecki; „La vision de Charles XII“ — Kisielewski.
 Camoët: „L'enfant de la mer“ — Galas; „Salvator Rose“ — Schütz.
 Margalle: „En plein air“ — Bednarczyk.
 Le Gask: „Tref le Vengeur“ — Glogoczowski.
 H. Malin: „Un collégien de Paris en 1870“ — Just.
 Comtesse de Ségur: „Les deux nigauds“ — Głębowicz.
 Guyon: „Le petit musicien“ — Ekier.
 G. Bruno: „Les enfants de Marcel“ — Glogoczowski.
 Grimm: „Jeannot et Margot“ — Koczur.
 P. Loti: „Ramuntcho“ — Jaworski.
 Corneille: „Horace“ — Jaworski.
 Racine: „Britannicus“ — Jaworski.
 Molière: „Le Bourgeois Gentilhomme“ — Jaworski.

Klasa VI.

- A. Daudet: „Tartarin de Tarascon“ — Bielański, Kukliński, Rouppert, Paszkiewicz, Żelewski, Gols; „La Belle-Nivernaise“ — Kleszczyński.
 Le Sage: „Gil Blas de Santillane“ — Sokołowski, Tomaszewski.
 Molière: „L'Avare“ — Sokołowski, Bochenek; „Les Précieuses Ridicules“ — Kukliński, Bielański; „Le Malade imaginaire“ — Kleszczyński.
 Corneille: „Le Cid“ — Bochenek, Sokołowski; „Horace“ — Bochenek, Żelwski.
 E. Lavisse: „Récits de l'histoire de France“ — Gols.
 J. Verne: „Le tour du monde en 80 jours“ — Bielański, Gols.
 H. Malot: „Sans famille“ — Żelewski.
 G. Flaubert: „Julien l'Hospitalier“ — Redyk.
 Cervantès: „Don Quichotte de la Manche“ — Kleszczyński.
 A. Dumas: „Le château d'If“, „Monte Christo“ — Zgut.
 A. Musset: „Un caprice“ — Gols, Jaglarz.
 X. de Maistre: „Le lépreux de la cité d'Aoste“ — Jaglarz.
 Paul Ronin: „L'ombre sur Rome“ — Kleszczyński.
 P. Benoît: „Axelle“ — Bochenek.
 P. Loti: „Pêcheurs d'Islande“ — Bochenek.
 Chateaubriand: „Les aventures du dernier des Abencérages“ — Bochenek, Targowski.

- P. Mérimée: „La vision de Charles XII“ — Niemczyk.
 Clavère: „L'enfant de la mer“ — Jaglarz.
 Sainte-Beuve: „Portraits de femme“ — Jaglarz.

Klasa VII.

- „Chanson de Roland“ — Truszkowski.
 A. Mansuy: „Le Monde slave et les classiques français“ — Szura, Süsskind.
 P. Ronsard: „Odes“ — Truszkowski.
 H. Longnon: „Château de Rambouillet“ — Truszkowski.
 P. Corneille: „Le Cid„ — Epstein, Sawicki, Truszkowski, Süsskind; „Horace“ — Kisielewski, Epstein, Süsskind; „Cinna“ — Szura, Truszkowski; „Polyeucte„ — cała klasa (lektura obowiązkowa); „L'Avare“ — Skąpski, Epstein, Süsskind, Kirchmayer, Łubieński, Machnicki, Truszkowski; „L'Ecole des femmes“ — Iwanicki, Łubieński, Machnicki; „Les Femmes savantes“ — cała klasa (lektura obowiązkowa); „Les Précieuses ridicules“ — Krzeczunowicz, Iwanicki, Truszkowski, Monné, Kretschmer, Przyłęcki, Süsskind; „Le Bourgeois gentilhomme“ — Boguszewski; „Le Misanthrope“ — Łubieński, Przyłęcki, Epstein, Süsskind, Truszkowski, Machnicki; „L'Amour médecin“ — Radwański; „Don Juan“ — Pazur; „Tartuffe“ — Truszkowski, Drobniak, Krzeczunowicz, Iwanicki, Kirchmayer, Süsskind, Welanyk; „Le Médecin malgré lui“ — Kisielewski, Machnicki, Süsskind, Truszkowski, Radwański; „Les plaisirs de l'île enchantée“ — Truszkowski.
 J. Racine: „Andromaque“ — Monné, Truszkowski, Epstein, Süsskind, Przyłęcki; „Phèdre“ — Łubieński, Truszkowski, Szura, Süsskind, Daniewski; „Britannicus“ — Epstein; „Mithridate“ — Machnicki; „Athalie“ — Jakesch, Kisielewski, Truszkowski, Sawicki, Epstein.
 La Bruyère: „Les Caractères“ — Welanyk.
 La Fontaine: „Fables“ — Süsskind.

Referaty.

W klasie omówiono stosunki polsko-francuskie do końca XVIII wieku, przyczem uczniowie wygłosili referaty: 1) „Polskie legendy epiczne, a epopeja francuska wieków średnich“; 2) „Sztuka francuska wieków średnich w Polsce“; 3) „Stosunki literackie polsko-francuskie w XVI wieku“; 4) „Sobiescy we Francji“; 5) „Wpływy francuskie na literaturę polską w XVIII wieku“.

Klasa VIII a i VIII b.

- Fr. R. de Chateaubriand: „Atala, René“ — Greszczuk; „Les Mémoires d'outre tombe“ — Krasiński.
- Benjamin Constant: „Adolphe“ — Krasiński.
- V. Hugo: „Hernani“ — Międzyński, Wachtel, Piątkowski, Stanowski, Halawa, Krzanowski, Krasiński; „Ruy Blas“ — Czyżowski; „La Légende des siècles“ — Sulikowski; „Le Roi s'amuse“ — Bylicki.
- A. de Vigny: „Servitude et grandeur militaires“ — Krasiński; „La vie et la mort du capitaine Renaud“ — Krzanowski.
- A. de Musset: „Il ne faut jurer de rien“ — Wachtel; „On ne badine pas avec l'amour“ — Ehrenpreis; „La Confession d'un enfant du siècle“ — Lieber.
- G. Sand: „La Mare au diable“ — Międzyński, Stanowski; „Le Marynis de Villemer“ — Krasiński.
- H. de Balzac: „Honorine“ — Halawa, Krzanowski; „Père Goriot“ — Ehrenpreis; „Eugénie Grandet“ — Bniński; „Le drame au bord de la mer“ — Ehrenpreis.
- F. Augier: „Le Gendre de M. Poirier“ — cała klasa (lektura obowiązkowa); „L'Aventurière“ — Ehrenpreis.
- H. de Balzac: „Histoire d'un ménage flamand“ — Jaśkiewicz.
- Scribe: „Un verre d'eau“ — Ehrenpreis.
- Fr. Sarcey: „Le Siège de Paris“ — Rouppert.
- A. Daudet: „Lettres de mon moulin“ — Bniński; „Contes du lundi“ — Petecki; „Le Pape est mort“ — Jaśkiewicz.
- E. Rostand: „Cyrano de Bergerac“ — Barta, Lenk, Rouppert; „L'Aiglon“ — Czyżowski, Lenk; „Les Romanesques“ — Lenk, Bielański.
- H. Becque: „Les Corbeaux“ — Kleczewski.
- P. Loti: „Pêcheur d'Islande“ — Weissglas.
- C. Farrère: „Quatorze histoires de soldats“ — Szpilczyński.
- A. le Braz: „Pâques d'Islande“ — Międzyński, Woźniakiewicz, Stanowski.
- Fr. Coppée: „Le Luthier de Crémone“ — Jaśkiewicz, Krzanowski.
- H. Bordeaux: „Les derniers jours du fort de Vaux“ — Sulikowski.
- P. Martino: „Le Naturalisme français“ — Szpilczyński, Greszczuk.
- Fénélon: „Les aventures de Télémaque“ — Truszkowski.
- Fr. Regnard: „Le Joueur“ — Szura; „Le Légataire universel“ — Monné, Szura, Welanyk; „Démocrite“ — Szura.
- Le Sage: „Turcaret“ — Przyłęcki.
- Marivaux: „Le Jeu de l'amour et du hasard“ — Dryszkiewicz, Daniewski, Boguszewski, Truszkowski, Rakiewicz; „Les Fausses confidences“ — Przyłęcki; „La Surprise de l'amour“ — Dryszkiewicz, Szura; „Arlequin poli par l'amour“ — Truszkowski, Dryszkiewicz, Szura.

- M. Sedaine: „Le Philosophe sans le savoir“ — Kirchmayer.
 Voltaire: „Zaire“ — Machnicki, Süsskind.
 Beaumarchais: „Le Barbier de Séville“ — Łubieński, Süsskind;
 „Le Mariage de Figaro“ — Machnicki.
 Bernardin de Saint-Pierre: „Paul et Virginie“ — Radwański,
 Epstein; „La Chaumière indienne“ — Przyłęcki, Epstein.
 Fr. R. de Chateaubriand: „Atala“ — Przyłęcki, Welanyk, Tru-
 szkowski; „Les aventures du dernier des Abencérages“ —
 Rękiewicz, Sawicki.
 Erkmann-Chatrian: „Histoire d'un conscrit de 1813“ — Wyro-
 bek, Szura, Truszkowski.
 V. Hugo: „Hernani“ — Welanyk.
 Amédée Achard: „Récits d'un soldat“ — Lubomirski, Szura.
 J. de Maistre: „Les prisonniers de Caucase“ — Szura, Krzecz-
 nowicz.
 A. France: „Le Jongleur de Notre-Dame“ — Rękiewicz.
 J. Lemaître: „La cloche“ — Lewalski, Iwanicki.
 Labiche: „La Cagnotte“ — Radwański; „La Grammaire“ — Ra-
 dwański.
 S. Cambray: „Etude sur les origines de Paul et Virginie“ —
 Truszkowski.
 P. David: „Essai sur les légendes épiques en Pologne“ — Szura.
 H. Robert: „Le maréchal Foch“ — Krzanowski.
 E. Faguet: „Politiques et moraliste du XIX siècle“ — Szpilczyń-
 ski.
 Daniel Mornet: „Histoire de la littérature et de la pensée con-
 temporaines“ — Szpilczyński.
 Saint-Simon: „La cour de Louis XIV“ — Arct.
 Beaumarchais: „Le Barbier de Séville“, „Le Mariage de Figa-
 ro“ — Arct.
 J. Molière: „Tartufe“ — Lieber, Goyski, Bylicki; „Les Femmes
 savantes“ — Sulikowski; „Le Misanthrope“ — Krasiński.
 P. Corneille: „Horace“ — Krasiński.

J ę z y k n i e m i e c k i .

Klasa IV b.

- Ch. Schmidt: „Ostereier“ — Gaszczyk.
 Chr. Smidt: „Rosa von Tannenburg“ — Dużyk.

Klasa V b.

- A. Becher-Storc: „Onkels Tom Hütte“ — Bloch; „Die Walters-
 sage“: Filek.
 Ebner-Eschenbach: „Krambambuli“ — Gulkowski.

Seueme: „Vom Leben eines Wandervogels“ — Hartman; „Sigurdsage“ w wydaniu Zagajewskiego — Hubicki, Schneid, Wilga.

Andersen: „Des Kaisers neue Kleider“ — Hubicki.

Grimm: „Dornröschen“ — Klug.

Hauff: „Gespensterschiff“ — Kopera.

Andersen: „Der standhafte Zinnsoldat“ — Kotsch, Wolny.

Schmidt: „Timotheus und Philemon“ — Ruszkiewicz, Sieprawski, Tyszler.

Annete v. Droste-Hülshoff: „Die Judenbuche“ — Schneid, Wilga.

Klasa VI.

Heine: „Buch der Lieder“ — Lutwak.

Lessing: „Emilia Galotti“ — Lutwak.

May: „Wironetou“ — Kolankowski.

Schiller: „Die Räuber“, „Wilhelm Tell“ — Lutwak.

Schmid: „Angelika“, „Anselmo“, „Die Wasserflut am Rhein“ — Wolek.

Klasa VIII b.

Lessing: „Emilia Galotti“ — Borkowski, Christ, Lax, Szczyrbak, Sumiński; „Minna v. Barnhelm“ — Christ, Dadak, Doroz, Kanfer, Kępiński, Kłodziński, Korzelik, Lax, Ster, Sumiński, Trębacz, Węglarski, Walenta; „Nathan der Weise“ — Frankiewicz.

Schiller: „Räuber“ — Dadak, Doroz, Ellnain, Grünberg, Hejduk, Horowitz, Kanfer, Kępiński, Kłodziński, Korzelik, Sumiński, Trębacz, Węglarski, Liszka; „Maria Stuart“ — Borkowski, Christ, Ellnain, Frankiewicz, Hejduk, Horowitz, Semkowicz, Szczyrbak, Winzer; „Wilhelm Tell“ — Borkowski, Ellnain, Grottger, Grünberg, Liszka, Kanfer, Kępiński, Kłodziński, Szczyrbak, Sumiński, Semkowicz, Winzer; „Kabale und Liebe“ — Grottger, Grünberg, Horowitz, Kanfer, Mohr, Sumiński.

Goethe: „Hermann u. Dorothea“ — Borkowski, Christ, Dadak, Fuchs, Dzielski, Ellnain, Grottger, Grünberg, Hejduk, Liszka, Kanfer, Semkowicz, Szczyrbak, Ster, Sumiński, Trębacz, Węglarski; „Iphigenie auf Tauris“ — Borkowski, Liszka; „Faust“ — Grünberg, Liszka, Kanfer, Lax, Lerch, Sumiński, Peace; „Reineke Fuchs“ — Dadak, Ellnain, Grottger; „Götz von Berlichingen“ — Grünberg, Peace.

Grillparzer: „Weh' dem, der lügt“ — Grottger, Horowitz, Lax, Lerch, Sumiński; „Das goldene Vliess“ — Horowitz, Kanfer; „Die Ahnfrau“ — Ster, Węglarski.

Hauff: „Die Karawane“ — Kępiński, Korzelik, Mohr.

Kellerman: „Brüder Schallenberg“ — Grünberg, Mohr; „Inge-
 borge“ — Kępiński, Mohr; „Das Tunell“ — Kępiński.
 Zweig: „Die Verwirrung der Gefühle“ — Mohr.
 Heine: „Lieder“ — Szczyrbak.
 A. Droste v. Hülshoff: „Die Judenbuche“ — Ster.
 Hebbel: „Agnes Bernauer“ — Trębacz; „Maria Magdalena“ —
 Kępiński.
 Fouqué: „Undine“ — Hejduk.
 G. Hauptmann: „Die Weber“ — Kanfer.
 Ebner v. Eschenbach: „Krambambuli“ — Mohr.

Historja.

Klasa V a.

Korzon: „Historje wojen w Polsce“ — Just, Klimala.
 Kraszewski: „Boleszyce“ — Bednarczyk W., Machalski, Ra-
 dwański, Sikorski, Skoczowski, Śliwiński; „Brühl“ — Żaba;
 „Lubonie“ — Borkowski, Śliwiński, Żaba; „Semko“ — Kell-
 ner; „Pogrobek“ — Borkowski, Czajka, Machalski, Rudolf,
 Skoczowski, Uruski; „Bracia Zmartwychwstańcy“ — Bednar-
 czyk W., Koczur, Machalski, Schütz, Sikorski; „Kraków za
 Łokietka“ — Śliwiński; „Syn Jazdona“ — Rudolf; „Na kró-
 lewskim dworze“, „Królewscy synowie“, „Szpiedzy“, „Wali-
 góra“ — Rudolf; „Historja o Petru Właście“ — Śliwiński.
 Kutrzeba: „Historja Ustroju Polski“ — Swolkien.
 Müller: „Żydzi w Krakowie“ — Rejman.
 Płaśnik: „Miasta w Polsce“ — Galas, Menschik.
 Sienkiewicz: „Opis bitwy pod Grunwaldem“ — Borkowski.
 Szajnocha: „Jadwiga i Jagiello“ — Babula, Biedroński, Jaworski,
 Pachoński.

Klasa V b.

Balaban: „Piastowie a Ruś“ — Hubicki.
 Korzon: „Dzieje wojen i wojskowości w Polsce“ — Wolny.
 Kraszewski: „Semko“ — Filek.
 Lewicki: „Odrodzenie i reformy“ — Porębski.
 Papeé: „Lwów“ — Wilga.
 Potkański: „Kraków pod Piastami“ — Klug, Hartman, Chudzi-
 Ptasznik: „Miasta w Polsce“ — Tischler.
 Smolka: „Mieszko Stary“ — Ruskiewicz.
 Szajnocha: „Bolesław Chrobry“ — Romański, Ruskiewicz, Hart-
 man, Frischer, Oświęcimski, Skowron, Skrzyński, Kielawa;
 „Bunt Pawła z Przemankowa“ — Sala; „Henryk Probus“ —
 Bloch; „Jadwiga i Jagiello“ — Schneid, Romański, Klug;
 „Leszek Czarny“ — Bloch; „Odrodzenie Polski za Włady-

ślawa Łokietka“ — Beckman, Kielawa; „Władza królewska za Piastów, a za Jagiellonów“ — Sarnowicz; „Zatarg biskupa Stanisława Szczepanowskiego z Bolesławem Śmiałym“ — Marek; „Zdobycie Rusi“ — Bloch.

Referaty.

Frischer: „Dzieje polsko-litewskie“, „Sprawa polsko-krzyżacka“, „Rozwój przywilejów szlachty“.
 Gulkowski: „Historja polityczna średnich wieków“.
 Porębski: „Stosunek Prus do Polski“.
 Romański: „Dole chłopów w Polsce“, „Porównanie miast zachodniej Europy ze wschodnimi“.

Referaty historyczne.

Klasa VIII b.

Balabuszyński: Krzyżacy a Polska.
 Bylicki: Stosunki polsko-tatarskie i polsko-tureckie.
 Chudzikiewicz: Organizacja władzy ustawodawczej w dawnej a dzisiejszej Polsce.
 Dadak: Stany francuskie w okresie przedrewolucyjnym. Dwór Ludwika XVI i rządy jego przed wybuchem rewolucji.
 Dzielski: Krzyżacy.
 Frankiewicz: Mieszczaństwo w dawnej Polsce.
 Fuchs: Konstytucja 3-go Maja. Powstanie Kościuszkowskie.
 Górecki: Skrzynecki.
 Greszczuk: Gdańsk a Polska.
 Grottger: Geneza powstania szlachty polskiej i rozwój jej przywilejów.
 Hejduk: Wielka rewolucja Franc. 1789. Władza królewska w epokach rozwoju i upadku.
 Horowitz: Gdańsk a Polska.
 Idzik: Organizacja społeczna za Karola Wielkiego.
 Kisielewski: Kozaczyzna ukraińska.
 Kleczewski: Stosunki polsko-kozackie.
 Kłodziński: Konfederacje i elekcje. Rozwój i znaczenie stanu szlacheckiego.
 Korzelik: Dzieje Śląska od XV wieku.
 Lax: Powstanie listopadowe.
 Lenk: Czasy Andegaweńskie.
 Lerch: Władza książęca a królewska. Prawo następstwa tronu w epoce piastowskiej.
 Mohr: Konfederacje i rokosze.
 Pałasz: Życie gospodarcze Polski. Powstanie dzisiejszego państwa polskiego.

Peace: Liga Narodów.

Semkowicz: Dzieje Śląska i jego stosunek do Polski.

Sira: Geneza parlamentaryzmu. Geneza państwa polskiego.

Stopyra: Miasta i mieszczaństwo za Jagiellonów. Dymitr Samozwaniec.

Sumiński: Gdańsk a Polska. Najazd Rakoczego w r. 1655.

Spilczyński: Stosunki polsko-francuskie. Stosunki polsko-szwedzkie. Historia stanu szlacheckiego.

Szczyrbak: Powstanie listopadowe. Karol XII.

Świerzyński: Sztuka egipska. Stosunki polsko-szwedzkie.

Trębacz: Reformacje w Polsce. Żółkiewski na Kremlu.

Walenta: Ustrój Polski od najdawniejszych do obecnych czasów.

Wojny kozackie.

Węglarski: Polska i Litwa w dzisiejszym stosunku.

Winzer: Sprawa włościańska. Cesarstwo i jego stosunek do Polski w wiekach średnich.

Lektura dobrowolna z fizyki.

Rybczyński: „Zbiór zadań“. Wybrane rozdziały przerobili uczniowie kl. VI — Jaglarz, Kleszczyński, Bielański i Lutwak.

Abbé Th. Moreux: L'Alchimie moderne, przerobił uczeń kl. VII Lubieński.

Białobrzeski: Budowa atomu i pojęcie materji w fizyce współczesnej — Truszkowski (VII).

Wilkosz: Fultograf i fultografja — Iwanicki (VII).

Bruner-Tolłoczko: T. I. Chemji nieorg. dwa ostatnie rozdziały — Radwański (VII).

W klasie ósmej:

Abbé Moreux: Calcul Différentiel — Czyżowski.

M. Curie: Traité de Radioactivité — Stanowski.

Kosiński: Metereologia — Lieber i Kępiński.

Malarski: Prądy termoelektronowe — Semkowicz.

Maxwell: Materja i ruch — Lenk i Szczyrbak.

Dzieła astronomiczne Arrheniusa, Flammariona i Ernsta czytali Bylicki i Lenk.

Blochmann: Grundlagen der Elektrotechnik — Hejduk.

Brick: Dräthe u. Kabel — Węglarski.

Dzielka: Wiscelinus: Astrophysik, Rüst: Grundlehren d. Chemie, Knopf: Mathematische Himmelskunde — przerobił Szczyrbak.

g) Spis nabytych w roku sprawozdawczym sprzętów szkolnych i pomocy naukowych.

W bieżącym roku szkolnym powiększono dział sprzętów szkolnych przez zakupno jednej etażerki za 24 zł., trzech wieśszaków na ręczniki za 7.80 zł., szafki na biblioteczkę klasową za 70 zł., gabilotki na monety za 257 zł., 6 ekranów do rozwieszania rysunków i map za 188.50 zł., dwóch termometrów okiennych za 17 zł., trzech stor za 89 zł., szafki do pracowni fotograficznej za 25 zł. i kilku drobiazgów. Ogółem na ten dział, którego inwentarz wykazuje 906 pozycyj, wydano 728 zł. 80 gr.

Pracownia fizyczna wzbogaciła się przez zakupno 4 aparatów do ćwiczeń systemem Grünsela za 320 zł., 2 kompletów kalorymetrów za 240 zł., 4 busoli stycznych za 776 zł., 4 wag precyzyjnych za 720 zł., 4 gabilot na nie za 560 zł., 4 kompletów odważników za 90 zł., 4 kalorymetrów elektrycznych za 160 zł., 2 termometrów normalnych za 55 zł., 2 baterij akumulatorów za 200 zł., aparatu Rothgiessera i Schlossmanna za 740 zł., ekranu za 154 zł. i 100 filmów za 1854 zł. Ponadto naprawiono kilka uszkodzonych przyrządów. Zakupno nowych przyrządów kosztowało 5.869 zł. Dział ten wykazuje 700 pozycyj inwentarza.

Pracownia biologiczna nabyła dwa przyrządy do ostrzenia i dwa komplety akwarjów za łączną kwotę 400 zł. Nadto otrzymała w darze od Pana Furowicza fotografię, przedstawiającą akwarja. Wartość 25 zł. Wydano zatem w tym roku na ten dział 400 zł. Wykazuje on 80 pozycyj. Liczba okazów pozostała niezmienną.

Gabinet archeologiczny otrzymał siedm tablic za kwotę 42 zł. 70 gr. Znaczniejszą sumę wydano na konserwację zbiorów przez oprawienie cenniejszych obrazów. Inwentarz liczy 77 pozycyj.

Zbiór obrazów do nauki języków nowożytnych powiększył się o 32 obrazy do nauki języka niemieckiego. Kosztowały 243 zł. 55 gr. Obecnie liczy ten dział 59 pozycyj w 183 egzemplarzach.

Do nauki geometrii zakupiono kilka cyrkli, kątomierzy, trójkątów za 84 zł. 10 gr.

Zbiór przyrządów do gier i zabaw wzbogacił się przez zakupno trzech par nart za 150 zł., 4 par łyżew do hockeya za 162 zł., 6 łuków z kompletem strzał za 135 zł., tarczy za 25 zł., 4 oszczepów za 41 zł., 3 piłek za 59 zł. i palanta za 5 zł. Łącznie wydano na ten dział 594 zł. 70 gr. Liczy on obecnie 124 pozycyj inwentarza.

Do biblioteki nauczycielskiej sprawiono 10 dzieł w 20 tomach za 308 zł. 30 gr. Obecnie liczy zatem biblioteka 609 dzieł w 1054 tomach.

Biblioteka uczniów rozpada się na trzy działy: a) polski, b) niemiecki, c) francuski. Do biblioteki polskiej zakupiono w okresie sprawozdawczym 104 dzieła w 151 tomach za 502 zł. 35 gr. W darze otrzymała 28 dzieł w 57 tomach. Liczy zatem obecnie 1952 dzieł w 2226 tomach. b) Dział francuski wzbogacił się o 2 dzieła w 7 tomach, sprawione za 28 zł. 53 gr.; obecnie posiada 486 dzieł w 662 tomach. c) działowi niemieckiemu przybyło jedno dzieło wartości 1.80 zł. Ma zatem 530 dzieł w 859 tomach.

Muzeum szkolnemu przybyło 20 fotografii, przedstawiających wartość 166 zł. i jeden album, odzwierciedlający pracę wychowawczą w zakładzie, wartości 200 zł.

Ogółem na sprzęty szkolne i pomoce naukowe wydano w b. r. szkolnym kwotę 9.169 zł. 83 gr.

h) Wykaz lekcji pokazowych i referatów naukowych.

W bieżącym roku szkolnym praca Grona nad podniesieniem sprawności pedagogiczno-dydaktycznej znalazła wyraz w sześciu lekcjach pokazowych, dwóch posiedzeniach komisji naukowej i w całym szeregu lekcji, przeprowadzonych wobec słuchaczy Studium Pedagogicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego.

W początkach miesiąca listopada ubiegłego roku odbył się w Krakowie Kurs geograficzny, zorganizowany dla nauczycieli szkół średnich Krakowskiego Okręgu Szkolnego. W program Kursu obok wykładów teoretycznych wchodziły lekcje praktyczne, mające wskazać metodę omawiania pewnych problemów z uczniami w szkole.

1) Dnia 13 listopada przeprowadził taką lekcję w naszym Zakładzie z uczniami klasy IVa Dr Włodzimierz Kubijowcz na temat: „Człowiek w Beskidach“.

Po krótkim omówieniu wyników, do jakich doszła klasa na ostatniej godzinie geografii, wyświetlono przy pomocy epi-diaskopu wycinek mapy gospodarczo-osadniczej Karpat, mianowicie doliny Bystrzycy Nadworniańskiej. Uczniowie przedstawili ukształtowanie powierzchni tej doliny, interpretując rysunek warstwicowy, poczem analizowali na podstawie mapy: rozmieszczenie wysokościowe roli i człowieka, położenie i kształt osad. Przy pomocy zdjęć fotograficznych z różnych części Beskidów uzupełniono i rozszerzono wyżej wspomniane problemy i omówiono gospodarkę człowieka w dolinach beskidowych, poczem zebrano materiał przerobiony.

Lekcję zaszczyteli swą obecnością Panowie Wizytatorzy: Dr Jan Jakóbiec, Władysław Wierzbicki, Bzowski, oraz kilku Dyrektorów Państw. Szkół średnich krakowskich. Po lekcji odbyła się dyskusja w Instytucie geograficznym.

Pod koniec tego miesiąca zorganizowało Kuratorium O. S. Krakowskiego Kursu instrukcyjny dla nauczycieli szkół średnich, mających zdawać t. zw. uproszczony egzamin nauczycielski. Z pośród nauczycieli szkół średnich krakowskich uproszono profesorów, którzy podjęli się przeprowadzić kilka lekcji, udzielić wskazówek dydaktycznych i podać najnowszą literaturę przedmiotu.

W naszym zakładzie instruktorem języka łacińskiego był prof. Rudolf Niemiec, a przyrodoznawstwa profesorowie Adam Dziurzyński i Dr Jan Momot.

Pan Niemiec przeprowadził trzy lekcje:

2) Dnia 22 listopada w klasie IV a, której przebieg był następujący: Lekcję zadaną do powtórzenia stanowił ust. 25 ze Wstępnej książki T. Lewickiego od słów: Viri, mulieres, pueri... do końca. Na wstępie wydobył nauczyciel przy pomocy szeregu pytań, stawianych po łacinie, materiał leksykalny i treść ustępu. Następnie przeszedł do omówienia strony gramatycznej, mianowicie do odmiany rzeczowników deklinacji trzeciej rodzaju męskiego i żeńskiego naturalnego. Po stwierdzeniu zupełnej biegłości w odmianie i przeczytaniu zadania domowego, polecił nauczyciel otworzyć książki i uczeń jeden za drugim wzywany przez nauczyciela czytał zdanie i tłumaczył je. Gdy przetłumaczono cały ustęp, zapytał nauczyciel uczniów, co nowego poznali na lekcji ostatniej. Po odpowiedzi na to pytanie, zapytał nauczyciel o sposób tworzenia przypadków u rzeczowników deklinacji trzeciej i o stosunek tematu do mianownika, poczem przeszedł do ustępu 26. Zdanie każde przeczytał najpierw nauczyciel, później uczeń. Wychodząc od orzeczenia w zdaniu, wydobył nauczyciel przy pomocy pytań łacińskich podmiot, przedmiot i inne części zdania. Słowa nowe pisał nauczyciel na tablicy, podobnie nowe zjawiska gramatyczne. Zwrócił uwagę na rzeczowniki flos, mos, miles, custos, parens, przypomniał przy pomocy pytań t. zw. rotacyzm, przy trzech ostatnich rzeczownikach omówił temat, jego stosunek do mianownika liczby pojedynczej i sposób tworzenia tego przypadku z tematu. Po wyczerpaniu zakreślonego sobie materiału, przeszedł nauczyciel do powtórzenia lekcji przerobionej i do jej chóralnego przeczytania. Pytanie, czego nowego uczniowie się dowiedzieli, i zadanie wypracowania domowego stanowiły zakończenie lekcji.

3) Dnia 23 listopada odbyła się lekcja w klasie VIII a. Lekcję, zadaną do powtórzenia w domu, stanowiła 29 pieśń z pierwszej księgi ód Horacego. Nauczyciel zapytał o treść ostatnio przeczytanej pieśni, wypytał słówek i zwrotów, polecił jednemu uczniowi pieśń przeczytać, drugiemu przetłumaczyć, innemu powiedzieć, co skłoniło Horacego do napisania tego utworu, innemu jeszcze podać myśl przewodnią pieśni. Na-

stępnie przeszedł do 31 ody tejże księgi. Pieśń całą odczytał nauczyciel, uczniowie zaś rozpoznali metrum. Po krótkich objaśnieniach metrycznych, wydobytych od uczniów przy pomocy pytań, przeszedł nauczyciel do rozbioru utworu. Jeden z uczniów przeczytał kilka wierszy i pytał się o nieznane mu wyrażenia, później inni zapytywali się o nieznane im słowa, następnie nauczyciel przechodził do przerabiania tekstu. Uczeń układał odpowiednio wyrazy i tłumaczył je. Po przetłumaczeniu podawał treść części przełożonej, nauczyciel dawał objaśnienia rzeczowe, pogłębiał treść, zwracał uwagę na stronę estetyczną utworu, zapytywał się, czy w miejsce danego wyrażenia nie możnaby użyć lepszego i po podaniu tegoż przez ucznia lub nauczyciela, uczeń drugi, zwracając uwagę na poczynione uzupełnienia, dawał poprawne tłumaczenie. Następny uczeń czytał kilka dalszych wierszy i sposób postępowania był taki sam, tylko podawano treść przetłumaczonej całości. W ten sposób przerobiono cały utwór, a nauczyciel podał własne tłumaczenie, wciągając w nie niektóre trafne wyrażenia uczniów. Po chóralnem przeczytaniu całego utworu nauczyciel, zbierając niektóre szczegóły podane w ciągu pracy nad tłumaczeniem, wspominał o tem, skąd ta pieśń wypłynęła, zapytał o myśl przewodnią utworu i o to, o ile pogłębiamy znajomość naszego poety przez tę pieśń. Po odpowiedzi na to pytanie, uczeń przeczytał jeden z utworów Kochanowskiego i podawszy jego treść, zauważył nietylko podobieństwo myśli, ale nawet dosłowne tłumaczenie niektórych miejsc. W związku z tem poświęcono kilka uwag stosunkowi Kochanowskiego do Horacego i na tem lekcję zakończono.

4) Dnia 24 listopada uczestnicy Kursu przysłuchiwali się lekcji w kl. VI. Uczniowie mieli powtórzyć w domu lekcję opracowaną w szkole z Filemona i Baucydy od w. 18 do 31, lekcję nową stanowiły wiersze od 32—42. Sposób przeprowadzenia był podobny jak w kl. VIII a.

Na pierwszych dwóch lekcjach był obecny Dyrektor Zakładu, na trzeciej bawił również Pan Wizytator Dr J. Jakóbiec. Po każdej lekcji była dyskusja, trwająca godzinę i dłużej. Prócz tego prowadzący lekcję udzielił szeregu objaśnień z zakresu metodyki i dydaktyki jęz. łacińskiego i podał tytuły kilku dzieł metodyczno-dydaktycznych z zakresu języków starożytnych.

5) Dnia 23 listopada przeprowadził prof. Adam Dziurzyński dla uczestników kursu dwugodzinną lekcję przyrody z uczniami klasy IV a. Pierwszą godzinę obrócono na ćwiczenia mikroskopowe. Przedmiotem badania była roślina moczarka (*helodea canadensis* Rich.), a celem zapoznanie się anatomiczną budową liścia i ruchem protoplazmy, jakoteż obserwacja poruszających się wokół ścian komórek ciałek zieleni. Drugą

godzinę poświęcono ćwiczeniom fizjologiczno-chemicznym. Przeprowadzono je na liściach rośliny trzykrotki (*tradescantia zebrina* Schnizl) celem zapoznania uczniów z głównymi własnościami chłorofilu, a więc jego nierozpuszczalnością w wodzie, rozpuszczalnością w alkoholu i benzynie, rozkładem alkoholowego roztworu chlorofilu pod wpływem benzyny. Lekcję zakończył pokaz allochlorofilu i neochlorofilu. Uczniowie korzystali z ośmiu mikroskopów Zeissa, a ćwiczenia wykonywali, używając probówek, lampek spirytusowych i odczynników.

Po lekcji odbył nauczyciel konferencję ze słuchaczami, omawiając z nimi cel i sposób przeprowadzenia obu rodzajów ćwiczeń, jakoteż udzielając żądanych objaśnień.

Na lekcji byli obecni Pan Wizytator Wajdowicz i Dyrektor zakładu Dr A. Kukliński.

6) Dnia 22 listopada przeprowadził p. Dr Jan Momot lekcję z zakresu osteologii w kl. V a.

Na tem jednak nie ograniczyła się praca Grona nad dydaktyką różnych przedmiotów. Bo oto trzech Panów Kolegów podjęło się nielada trudu wprowadzenia młodych adeptów Studium Pedagogicznego w arkana sztuki nauczania. Hospitowali oni mianowicie w II. półroczu b. r. szkolnego lekcje profesorów Jodłowskiego, Dziurzyńskiego i Dra Momota i pod ich okiem i kierownictwem stawiali pierwsze kroki.

Profesor Józef Jodłowski poświęcił cały szereg lekcji matematyki w klasach V a, VII i VIII 22 praktykującym kandydatom zawodu nauczycielskiego. Każdy z nich był przeciętnie obecny na lekcjach 12, poczem prowadził dwie lekcje samodzielnie pod okiem wspomnianego nauczyciela, a w obecności profesora dydaktyki matematyki na Studium Pedagogicznym, Docenta Dr Ottona Nikodyma. Po każdej lekcji odbywano wspólną konferencję, na której omawiano ją szczegółowo z punktu widzenia metody, techniki uczenia, ujęcia naukowego i ścisłości logicznej.

W czasie od 4 maja do 13 czerwca b. r. uczniowie profesora B. Dyakowskiego ze Studium Pedagogicznego hospitowali w grupach, składających się z czterech uczestników, lekcje przyrody prof. Adama Dziurzyńskiego w klasie II a. Każdy ze słuchaczy — po wysłuchaniu kilku lekcji i po przeprowadzeniu lekcji próbnej wobec kolegów i uczącego profesora — miał sposobność poprowadzenia drugiej godziny w obecności prof. Dyakowskiego. Temat stanowiły ćwiczenia z botaniki na bylinach kwitnących.

Prócz tego prof. Dziurzyński użyczył dwa razy gościny słuchaczom prof. Dra Momota, przeprowadzając w ich obecności dwie lekcje w kl. I a, z których pierwsza poświęcona była żółdkowi przeżuwacza, a druga dzikowi. Zasadniczo ci słuchacze hospitowali lekcje swego profesora ze Studium, t. j. prof.

Dra Momota, który zaznajamiał ich nadto ze sposobami zakładania i prowadzenia pracowni biologicznej. Liczba hospitujących wynosiła 68 osób.

Dnia 20 września i 26 listopada odbyły się posiedzenia Komisji naukowej, poświęcone teoretycznemu rozważaniu problemów pedagogicznych i dydaktycznych. Na pierwszym wygłosił Dyrektor Zakładu referat p. t. „Nowsze wyniki badań pedagogicznych w zastosowaniu w życiu szkoły“, po którym wywiązała się dość ożywiona dyskusja. Drugie posiedzenie poświęcono omówieniu i przedyskutowaniu broszurki Dra Jana Jakóbca p. t. „Podstawowe wskazania dydaktyczne“.

Niniejszy rozdział świadczy chlubnie o pracy tutejszego Grona, zmierzającej do podniesienia sztuki dydaktycznej u siebie i drugih.

V. WYCHOWANIE.

Od dłuższego okresu czasu w Zakładzie naszym na szeroką skalę rozwinęła się praca wychowawcza, której głównem zadaniem było dostarczenie młodzieży możliwości wszechstronnego i samodzielnego rozwijania swych zdolności. Powstał zatem cały szereg organizacji uczniowskich, skupiających w swem łonie młodzież o podobnych zamiłowaniach, co zacieśniało między nią jeszcze bardziej węzły koleżeństwa i ułatwiała pracę. Na pierwszy rzut oka zdawałoby się mogło, że tych organizacji w jednym zakładzie istnieje za dużo, a co zatem idzie, że młodzież, mając za wielki wybór i należąc równocześnie do kilku Kółek, lub Towarzystw, z konieczności uczyć się musi powierzchowności miasto zaprawiać w gruntownej i sumiennej pracy. Przy głębszem jednak rozpatrzeniu sprawy zarzut ten odpadnie. Przedewszystkiem uwzględnić należy liczbę uczniów naszego Zakładu. Wynosiła ona w bieżącym roku 668. Jest to liczba, którą śmiało możnaby rozłożyć na dwa i to dość pokaźne zakłady. W tak licznym zespole uczniów mniejsza ilość organizacji nie mogłaby działać sprawnie, bo każda cierpiałaby na zbyt wielką liczbę członków, co utrudniałoby — jeżeli nie uniemożliwiałoby — pracę. Nie możnaby również uwzględnić w szerzej mierze wrodzonych uczniowi zainteresowań, gdyby ograniczono się do mniejszej ilości liczby Kółek. Młodzież musiałaby wtenczas należeć do organizacji sobie niemiłej, lub tworzyć poza zakładem zrzeszenia, niepozostające pod niczyją opieką i kontrolą.

Rozpraszaniu się młodzieży postanowiono na Radzie Pedagogicznej zapobiec w ten sposób, że jednemu uczniowi wolno

należać co najwyżej do trzech organizacji, z których jedna ma mieć na celu podniesienie jego sprawności fizycznej. Przyjęto również za zasadę, że każdy uczeń musi za wiedzą i pozwoleniem rodziców należeć do jednej organizacji, aby wyrobić w nim to przekonanie, że nie wolno nikomu chodzić luzem, że każdy od najmłodszych lat powinien brać udział w pracy społecznej.

Wszystkie organizacje, działające na terenie naszej szkoły, można podzielić zasadniczo na pięć grup. Jedne mają charakter intelektualno-moralny, drugie narodowo-obywatelski, trzecie czysto intelektualny, czwarte estetyczny, piąte wreszcie dążą do wyrobienia tężyzny fizycznej u naszej młodzieży.

a) Wychowanie intelektualno-moralne.

Wychowanie moralne należy bez wątpienia do wszystkich członków Grona nauczycielskiego, którzy nie pomijają też żadnej sposobności, czyto na lekcjach szkolnych, czy też podczas innych zajęć, wyrabiania wśród naszej młodzieży tęgich i pięknych charakterów. Wysiłki te próbuje jednoczyć i sprowadzać do wspólnego mianownika Prefekt Zakładu Ks. Dr Józef Rychlicki, znający młodzież całej szkoły i troszczący się o oparcie jej życia moralnego o zasady religii. Nie zadawała się przeto udzieleniem rad i wskazówek na swych lekcjach szkolnych i na naukach egzortacyjnych, lecz dąży usilnie do wyrobienia wśród swych wychowanków typu młodzieńca, któryby nie tylko wierzył i działał według zasad Chrystusowych, lecz umiał w każdym momencie znaleźć odpowiednie argumenty w obronie swej wiary. W tym celu powołał przed kilku laty do życia Sodalicję Marjańską; działalność jej najlepiej scharakteryzuje sprawozdanie za ubiegły rok szkolny.

Sprawozdanie z pracy w Sodalicii Marjańskiej za rok 1928/9.

Sodalicja Marjańska, której moderatorem był ks. Dr Józef Rychlicki, liczyła w okresie sprawozdawczym członków 195, w czym sodalisów rzeczywistych było 120, kandydatów 43, aspirantów 32.

Pracą sodalicijną kierował Wydział, w którego skład wchodził: Woźniakiewicz Tadeusz z kl. VIII a (prezes), Trębacz Tomasz z kl. VIII b. (asystent I), Łubieński Ludwik z kl. VII (asystent II), Machnicki Jan z kl. VII (sekretarz), Dadak Józef z kl. VIII b. (skarbnik), Bałabuszyński Zdzisław z kl. VIII b. (bibliotekarz), Wachtel Juljusz z kl. VIII a. (kierownik akcji charytatywnej).

Przez wzgląd na pokaźną liczbę, wiek, jakoteż uzdolnienie poszczególnych członków całe zrzeszenie marjańskie, podobnie jak w latach ubiegłych, podzielono na „Sodalicję starszych“, zło-

żoną z uczniów kl. VI, VII i VIII, oraz „Sodalicję młodszych“, do której należeli uczniowie kl. III—V włącznie.

Wydział odbył zebrań 6, na których omawiał sprawy organizacyjne i administracyjne, układał program pracy, obmyślał środki potrzebne do pogłębienia życia sodalicyjnego, rozstrzygał o przesunięciu kandydatów do liczby rzeczywistych sodalicjów, to znowu przyjmował nowych członków.

Zebrań „Sodalicji starszych“ było 9. Porządek dzienny obejmował zasadniczo zagajenie ks. Moderatora, referat, dyskusję, wolne wnioski. Ks. Moderator rozwijał w dłuższym przemówieniu taką, czy inną prawdę religijno-moralną pod kątem

Zarząd Sodalicji Marjańskiej.

sodalicyjnych założeń, potrzeb i zainteresowań, zaprawiał w pracy nad wewnętrznym wyrobieniem, podawał sposoby skutecznej obrony przed grożącymi niebezpieczeństwami, uczył, co czynić należy dla pogłębienia uczuć i przekonań religijnych. Temat referatu był najczęściej wynikiem dyskusji przeprowadzonej na uprzednim zebraniu. Na podstawie otrzymanych źródeł referent próbował samodzielnie rozwiązać poruczone mu zagadnienie. Obecnie większą niż w latach ubiegłych zwracano uwagę na formę, tok i treść dyskusji. Młodzież klas wyższych zaprawiała się w treściwym, rzeczowym a spokojnym przedstawieniu swoich poglądów, odpierała bez zacierzwienia postawione zarzuty,

przez swobodną wymianę zdań wnikała w powody przeciwnych zapatrywań. Chętnych do zabierania głosu było coraz więcej. Nierzadko zapalom oratorskim kładł tamę formalny „wniosek o zamknięcie dyskusji“.

Wygłoszono następujące referaty:

1) „O potrzebie ideału w wieku młodocianym“ — ref. sod. Szpilczyński Stan. z kl. VIII b.

2) „Refleksje nad rezolucjami IX. Zjazdu Związku Sodalicyj“ — ref. sod. Arct Zbigniew z kl. VIII a.

3) „Buddyzm a religja katolicka“ — ref. sod. Jasiewicz Jan z kl. VIII a.

4) „Bez walki niema cnoty“ — ref. sod. Szpilczyński Stan. z kl. VIII b.

5) „Sekty i sekciarze w Polsce“ — ref. sod. Jaglarz Zbig. z kl. VI.

6) „Inteligencja katolicka“ — ref. sod. Czyżowski Artur z kl. VII.

7) „Kierunki polskiej myśli filozoficznej na przełomie XIX i XX w.“ — ref. sod. Bochenek Bron. z kl. VI.

8) „Nasze cnoty i wady narodowe“ — ref. sod. Radwański Wład. z kl. VII.

„Sodalicja młodszych“ miała zebrań 13. Z natury rzeczy ich treść była nieco odmienna. Ośrodkiem zebrań było przemówienie ks. Moderatora, który zaznajamiał malców z duchem, celami i organizacją sodalicji, pouczał, jak trzeba spełniać przyjęte obowiązki, omawiał w przystępnej formie zagadnienia etyczne związane z codziennem życiem nieletnich słuchaczy. Po zagajeniu czytano odpowiednie ustępy z książek i czasopism religijnych, wygłaszano deklamacje, a ks. Moderator odpowiadał na pytania — nieraz bardzo ciekawe — złożone do „skrzynki sodalicyjnej“. Odważniejsi i więcej odcytani malcy treściwe sprawozdania z przeczytanych książek przedstawili w następujących referatach:

1) „Cud św. Januarego“ — ref. sod. Krzyworzeka Jan z kl. V a.

2) „Sprawa Galileusza“ — ref. sod. Rudolf Zdzisław z kl. V a.

3) „Św. Stanisław Kostka wzorem sodalisa“ — ref. sod. Szczepański Wiesław z kl. V a.

4) „Katakumby i ich znaczenie dla religji“ — ref. Pachonński Zbigniew z kl. V a.

5) „Męczeństwo O. Izaaka Jaugujs“ — ref. sod. Skoczowski Marjan z kl. V a.

6) „Marja Magdalena wzorem pokutującej duszy“ — ref. sod. Rudolf Zdzisław z kl. V a.

7) „Ukryty bohater“ — ref. sod. Krzyworzeka Jan z kl. Va.

- 8) „Ideal młodzięży“ — ref. sod. Jaworski Tad. z kl. Va.
- 9) „Nad brzegiem Tyberjady“ — ref. Rudolf Zdzisław z kl. Va.
- 10) „Piotr Skarga wzór gorliwości o chwałę Bożą“ — ref. kand. Smoleński Stan. z kl. IV a.
- 11) „Św. Karol Boromeusz“ — ref. kand. Sirzistie Zbigniew z kl. IV a.

W obrębie Sodalicii działały 3 sekcje: eucharystyczna, apologetyczna i misyjna.

Eucharystyczna, na której czele stał sod. Trębacz Tomasz z kl. VIII b, odbyła zebrań 6. Obok zagajenia ks. Moderadora wygłoszono na nich referaty:

- 1) „Potrzeba częstej Komunii św. wśród młodzięży szkół średnich“ — ref. sod. Bałabuszyński Zdzisław z kl. VIII b.
- 2) „Najśw. Sakrament duszą życia wewnętrznego“ — ref. sod. Kleszczyński Ignacy z kl. VI.
- 3) „Eucharystja sakramentem wiary i miłości“ — ref. sod. Zgut Stefan z kl. VI.
- 4) „Ojcie nasz a Eucharystja“ — ref. sod. Gols Jan z kl. VI.
- 5) „Przed obliczem Pana“ — ref. Szczepański Wiesław z kl. Va.

Sekcja apologetyczna, której przewodniczył sod. Nowotny Gustaw z kl. VIII b, miała zebrań 5. Treść ich ograniczała się wyłącznie do referatu i dyskusji. Referaty wygłoszono:

- 1) „Kościół w chwilach przełomowych“ — ref. sod. Nowotny Gustaw z kl. VIII b.
- 2) „Geneza niedowiarstwa“ — ref. sod. Truszkowski Witold z kl. VII.
- 3) „Kościół a postęp“ — ref. sod. Nowotny G. z kl. VIII b.
- 4) „ Lourdes w świetle badań ścisłych“ — ref. sod. Welańyk Karol z kl. VII.
- 5) „Badania uczonych nad kulturą pierwotnego człowieka“ — ref. sod. Wachtel Juljusz z kl. VIII a.

Sekcja misyjna, świeżo założona pod kierownictwem sod. Kleszczyńskiego Ignacego z kl. VI, odbyła zebrań 3. Poza ułożeniem regulaminu, omówieniem spraw organizacyjnych wygłoszono dwa referaty:

- 1) „Udział Polski w pracy misyjnej Kościoła“ — ref. sod. Jaglarz Zbigniew z kl. VI.
- 2) „Rzut oka na stan misyj w krajach pogańskich“ — ref. sod. Menschik z kl. Va.

Członkowie sekcji misyjnej zbierali jużto u siebie, jużto wśród kolegów dla nas zbędne, ale w krajach misyjnych bardzo cenione przedmioty, które za pośrednictwem prezesa odsyłali do centrali misyjnej w Krakowie.

Osobny zespół sodalistów niósł mniej zamożnym uczniom materialną pomoc.

Cała Sodalicja brała udział raz na miesiąc w nabożeństwie, jakie wyłącznie dla niej odprawiał w kaplicy sodalitycznej przy kościele św. Barbary ks. Moderator, głosząc odpowiednie egzorty i odmawiając wspólne modły przed wystawionym Najśw. Sakramentem.

Do ważniejszych zdarzeń w życiu sodalitycznym zaliczyć wypadnie piękną uroczystość przyjęcia kandydatów w poczet rzeczywistych sodalistów, wspólny opłatek, oraz uczestnictwo w procesji Serca Jezusowego z kościoła OO. Jezuitów na Wesołej.

Dnia 26 czerwca wszyscy członkowie Sodalicji wzięli udział w wycieczce do Lanckorony, którą poprowadził ks. Moderator Dr. Rychlicki.

Sodalicja posiada własną biblioteczkę złożoną z 393 dzieł treści filozoficzno-religijnej; poza sodalitycznym organem abonowanym przez każdego z członków, prenumeruje „Pod znakiem Marji“, „Misje katolickie“, „Sodalis“, „Wiara i czyn“. — Budżet w dochodach dał sumę 739.40 zł., w rozchodach 725.40 zł., saldo na rok przyszły 13.90 zł.

W swych poczynaniach Sodalicja spotykała się zawsze z nadzwyczajną życzliwością Dyrekcji, Grona nauczycielskiego, sfer rodzicielskich i Komitetu Rodzicielskiego Gimn. IV, który obok moralnego użytych jej materialnego poparcia w kwocie 200 zł. Wszystkim za dobre serce składa też ona staropolskie „Bóg zapłać“.

b) Wychowanie narodowo-obywatelskie.

Szkoła dzisiejsza, chcąc spełnić swe zadanie, nie może ograniczyć się tylko do pracy nad rozwojem umysłowym młodzieży, lecz dążyć winna do tego, aby jej wychowankowie, opuszczając mury swej uczelni, wnosili w życie pewne wyrobienie i uświadomienie obywatelskie. Obok zatem całego szeregu teoretycznych wiadomości o prawach i obowiązkach obywateli, szkoła musi dać swym uczniom sposobność wprowadzenia nabytej w tej dziedzinie wiedzy w czyn już na ławie szkolnej. Zrozumieją wtenczas młodzi wychowankowie, że praca to niełatwa, wymagająca wielkiego poświęcenia i samozaparcia się, nabiorą przekonania, że każda, choćby najmniejsza instytucja, chcąc istnieć i rozwijać się, musi mieć dobrze zorganizowaną władzę, której wszyscy winni bezwzględne posłuszeństwo, że wszyscy członkowie mają mieć równe prawa i obowiązki. Aby to jednak osiągnąć, trzeba młodzieży pozostawić pewną samodzielność w życiu szkolnym i dać jej możność wpływania do pewnego stopnia na bieg tego życia. W pierwszym rzędzie mają to spełnić t. zw.

1. Gminy klasowe.

Zorganizowano je w ubiegłym roku szkolnym we wszystkich klasach. Na czele gminy klasowej stoi wójt, któremu dodaje się do pomocy jego zastępca, sekretarza i skarbnika, wybieranych na Walnem Zebraniu.

Głównym obowiązkiem Zarządu Gminy jest ułożenie regulaminu, jaki — po zatwierdzeniu go przez Walne Zebranie — ma obowiązywać przez cały rok szkolny. Członkowie dzielą się na sekcje, które z polecenia wójta spełniają powierzone mu czynności.

W pierwszym rzędzie obowiązkiem sekcyjnych jest czuwanie nad karnością i porządkiem w klasie w czasie przerw i przed rozpoczęciem nauki szkolnej. Opornych sekcjni przedstawiają wójtowi, który po naradzie z członkami sądu koleżeńskiego odpowiednio karze winnego (napomnienie ustne, piśmienne, grzywna i t. p.).

Inni chłopcy, należący do sekcji przystrajania sali szkolnej, starają się o estetyczny wygląd swej izby. W tym roku szkolnym bardzo pięknie wypadło przystrojenie klas niższych własnoręcznymi pracami (wycinanki, malowanki, witraże) i obrazami, dostarczonymi im przez Dyрекcję Zakładu. Z sal uczniów starszych estetycznie przedstawiają się wnętrza sali kl. V a i VII.

Obowiązkiem sekcji rozrywkowej jest urządzenie zabaw i gier towarzyskich, organizowanie wycieczek rozrywkowych. Zabawy odbywają się w sali rysunkowej. Gmina kl. VII zorganizowała nawet w ubiegłym roku turniej ping-pongowy o mistrzostwo szkół średnich. Główną nagrodę przechodnią w postaci srebrnego pucharu ufundowała z pozostałych pieniędzy nieczynna już redakcja „Czwartaka”. Zdobyła tę nagrodę drużyna Państw. Gimnazjum IX.

Wycieczki znalazły już oddźwięk w odpowiednim rozdziale.

Do obowiązków sekcji rozrywkowej w klasach wyższych należało również urządzenie obchodów, poranków i wieczorków uczniowskich. Klasy starsze porozumiewały się w tych sprawach z klasami młodszymi i wciągały uczniów zdolniejszych do czynnego występowania na uroczystościach szkolnych.

Ważną dziedziną samorządu stanowiły tak zwane sekcje naukowe. W klasach niższych opiekowały się czytelnictwem wśród kolegów przez zakładanie i prowadzenie t. zw. biblioteczek klasowych. Klasy wyższe natomiast organizowały t. zw. samopomoc w nauce, polegającą na tem, że uczniowie zdolniejsi udzielali kolegom słabszym pomocy przez organizowanie w godzinach popołudniowych lekcji zbiorowych, na których już to przerabiano bieżący materiał naukowy, już to powtarzano ważniejsze zagadnienia. Z uznaniem podnieść tu należy tę bez-

interesowną pracę uczniów, podjętą dla dobra ich kolegów, a zwłaszcza ucznia kl. V a Tadeusza Jaworskiego, który poświęcał w tygodniu trzy godziny na lekcje języka francuskiego.

W każdej gminie zorganizowano nadto sąd koleżeński, którego zadaniem było rozpatrywanie drobniejszych przekroczeń uczniowskich i sporów koleżeńskich.

Raz na dwa tygodnie zbierał się Zarząd na narady i w obecności Pana Wychowawcy rozpatrywał sprawy bieżące i ustalał program pracy na najbliższe dni. Wszyscy członkowie zbierali się raz na miesiąc na posiedzenia plenarne, poświęcone swobodnym pogadankom na tematy z życiem klasy związane.

Sledząc rozwój i pracę gmin klasowych od lat kilku, muszę wyznać szczerze, że dobrze zorganizowane i prowadzone wywierają wielki wpływ na młodzież i ułatwiają nauczycielom ich ciężką pracę.

Drugim ważnym środkiem, kształcącym młodzież w duchu narodowym i obywatelskim i wyrabiającym w niej zmysł ofiarności publicznej były

2. Składki na cele ogólne.

Przeprowadzano je jednak z wielkim umiarem w tem rozumieniu, że pochodzić one mają nie z kieszeni rodziców, lecz z drobnych oszczędności uczniowskich. Zbierano je każdorazowo za zezwoleniem Kuratorjum O. S. Krakowskiego.

Pierwszą taką zbiórkę pieniężną urządzono z okazji dziesięcioletniej rocznicy odzyskania niepodległości, na podstawie zezwolenia Kuratorjum O. Szk. Krakowskiego, a którą młodzież przeznaczyła na dom wycieczkowy.

Klasa I a	złożyła	.	.	.	40 zł.	—	gr.
" I b	"	.	.	.	36	"	—
" II a	"	.	.	.	21	"	60
" II b	"	.	.	.	80	"	80
" III a	"	.	.	.	82	"	—
" III b	"	.	.	.	53	"	—
" IV a	"	.	.	.	57	"	25
" IV b	"	.	.	.	50	"	—
" V a	"	.	.	.	95	"	—
" V b	"	.	.	.	51	"	50
" VI	"	.	.	.	30	"	50
" VII	"	.	.	.	44	"	50
" VIII a	"	.	.	.	100	"	—
" VIII b	"	.	.	.	102	"	85

Razem 844 zł. 65 gr.

Kwotę tę złożyła Dyrekcja na rachunek bieżący w Banku Spółek Zarobkowych.

W pierwszych dniach maja urządzono zbiórkę na dar narodowy. Przyniosła ona łączną kwotę 99 zł. 40 gr., którą odesłano Zarządowi Tow. Szkoły Ludowej.

Dnia 14 czerwca b. r. nadesłało Kuratorium rozporządzenie pod L. II—6026, w którym „uznając zbożną i owocną działalność Tow. Kolonij wakac. dla uczn. gimn. m. Krakowa za godną poparcia“ poleciło gorąco Dyrekcjom zorganizowanie zbiórki, zwanej „Tygodniem na Porebę“.

Wynik zbiórki przedstawia się następująco według imiennych spisów z poszczególnych klas:

1. Kl. I a.	złożyła za pośrednictwem p. wychowawcy	17 zł 50 gr
„ I b.	„ „ „ „	29 „ 90 „
„ II a.	„ „ „ „	27 „ — „
„ II b.	„ „ „ „	29 „ 30 „
„ III a.	„ „ „ „	27 „ — „
„ III b.	„ „ „ „	20 „ 20 „
„ IV a.	„ „ „ „	17 „ — „
„ IV b.	„ „ „ „	41 „ 60 „
„ V a.	„ „ „ „	78 „ 65 „
„ V b.	„ „ „ „	73 „ 50 „
„ VI	„ „ „ „	25 „ — „
„ VII	„ „ „ „	10 „ 20 „
„ VIII a.	„ „ „ „	39 „ 50 „
J. W. P. W. Bylicki właśc. dóbr		500 „ — „
Razem		936 zł. 35 gr
2. Komitet Rodzicielski Gimn. V. uchwalił subwencję „Tow. kolon. wakac.“ za 1929 r.		500 zł. — gr
3. Wpisowe P. T. Grona Nauczycielskiego za rok 1929 gotówką (wkładki na członków do „Tow. kolon. wakac.“).		160 „ — „
4. X. Piątkiewicz w im. OO. Reformatów abiturjentów kwotę.		20 „ — „
5. Wny P. J. Litawski.		25 „ — „
Ogólna kwota		1.641 zł 35 gr

Uwaga: Wydział „Tow. Kolonij wakac. dla uczniów gimnazjów m. Krakowa“, uwzględniając opinię Dyr. Zakładu, Lekarza szkolnego i pp. Wychowawców klas, przeznaczył na tegoroczną kolonję wakac. Tow. do Poreby W. uczniów 29. Na wniesionych ogółem podań 38 nie uwzględniono 9 z braku kwalifikacyj lekarskich, szkolnych lub spóźnionych podań.

3. Obchody i uroczystości szkolne.

Jeden i to bardzo walny środek wychowawczy w życiu szkolnem młodzieży stanowią różne obchody i uroczystości

narodowe. Zaprzatają bowiem przez dłuższy czas jej myśl, nastawiają uczucie, dzień obchodu zamieniają w pewien rodzaj święta szkolnego, które długo pozostają w pamięci tak starszego, jak i młodszego pokolenia. I chociaż odrywają one na pewien krótki okres czasu uwagę młodzieży od codziennej, obowiązkowej pracy szkolnej, bo uczucie jej skupia się, a myśl krąży wtedy około tego zbiorowego wysiłku, to jednak przedstawiają tak wielkie walory, iż żaden wychowawca nie będzie przeciwko nim występował.

W bieżącym roku szkolnym należy zanotować pięć ważniejszych uroczystości i kilka drobniejszych obchodów.

1) Na czoło wszystkich wysuwa się uroczystość 10 rocznicy odzyskania niepodległości Polski. Przygotowywano się do niej starannie i w skupieniu, to też wypadła we wszystkich punktach programu wprost imponująco. W przeddzień samego obchodu orkiestra gimnazjalna odegrała pobudkę po ulicach Krakowa. Powtórzyła ją w porannych godzinach dnia 10 listopada, aby potem poprowadzić zastęp młodzieży naszego Zakładu wraz ze sztandarami do kościoła św. Anny, w którym uroczyste nabożeństwo odprawił Ks. Prażnowski, a pełne polotu i głębokich myśli kazanie wygłosił Ks. Dr. Józef Rychlicki.

Po nabożeństwie młodzież klas niższych powróciła do Zakładu na poranek, jaki odbył się w sali rysunkowej. Tymczasem delegacja młodzieży starszej wraz ze sztandarami i orkiestrą udała się do sali Towarzystwa Wzajemnych Ubezpieczeń na uroczystą Akademię.

W Zakładzie tego dnia o godzinie 6 wieczorem odbył się uroczysty wieczorek dla młodzieży starszej i jej Rodziców. Zakład był rzęsiście iluminowany. W środkowym oknie widniał transparent, wykonany przez uczniów, przedstawiający godło Państwa, a po jego bokach rzucano na ekrany obrazy świetlne, malujące wspaniałość krajobrazów i bogactwo naszej ojczyzny, jakoteż postacie bohaterów, które odegrały wybitną rolę tak w czasie wywalczenia, jak i odbudowy naszej państwowości.

Wchodzących witały dźwięki orkiestry Zakładu. Wieczorek rozpoczęło wstępne przemówienie ucznia kl. VIII a Woźniakiewicza, który w zakończeniu podał do wiadomości Rodziców i kolegów, że młodzież tutejszego Zakładu postanowiła przyczynić się do budowy Domu Młodzieży, jako żywego pomnika tej radosnej rocznicy i ogłosił wynik dotychczasowej zbiórki (Patrz: rozdział V. § 2 p. t. Składki na cele ogólne). Na dalsze punkty programu złożyły się produkcje chóru gimnazjalnego pod batutą Prof. Miksteina, deklamacja Senowskiego, ucznia kl. IV, oddającego wiersz „Zmiana warty“, występ orkiestry symfonicznej pod batutą ucznia kl. VII Pileskiego, która odegrała „Polonez A-dur“ — Chopina i „Menueta“ — Pade-

rewskiego, gra na fortepianie ucznia kl. V a Ekiera, oddającego z przejęciem utwór Schuberta-Hellera „Die Forelle“ i Debussy'ego „Jardin sous la pluie“, deklamacja Ćmikiewicza, ucznia kl. II a — wiersza p. t. „Syneczku mój“, gra Mikulskiego, ucznia kl. V b, na wiolonczeli, który zaprodukował „Polonez religijny“ — Noskowskiego i „Senne marzenia“ — Feliksa. Po zbiorowej deklamacji wiersza p. t. „Pozdrowienie polskiego morza“ i grze Laxa, ucznia kl. VIII b, który przepięknie odegrał na skrzypcach utwór Léon'a de Saint-Lubin'a „Fantazja na temat z op. Lucia di Lammermoor“ wyszedł na estradę Profesor Władysław Koch i przemówił do zebranych w następujących słowach:

„Z dymem pożarów, z kurzem krwi bratniej“, rozpoczęliśmy jesień — 1914 r. Jak Polska długa i szeroka, wszędzie, gdzie tylko brzmiała mowa rodzima, budzić się poczęła wiara i nadzieja, że to początek końca naszej stuletniej niewoli, że nadszedł czas przelomu w życiu narodu i okres odwetu. Rzuciliśmy wówczas wszystko na szalę wypadków, które szaleć zaczęły z bezprzykładną w dziejach zaciętością nad całą Polską, na Ukrainie, w Siedmiogrodzie, na Bałkanie, nad Idrją, na polach lombardzkich, nad Marną, jeziorami mazurskimi.

Wojna, trwająca od roku 1914 do 1918, toczyła się nie tylko w Europie, ale nad brzegami Azji i Afryki. A toczyła się na lądzie i na wyspach, na morzu i rzekach, na wysokich, niebotycznych Alpach, czy w wąwozach karpackich, toczyła się pod wodą i na morzach, jak i w przestworzach cichego dotąd powietrza.

Wszystkie środki techniki, wszystko cokolwiek przydatnem było do niszczycielskich celów — wszystko rzucono do zaciętych bojów. Do walki na śmierć i życie stanęli młodzi i starzy, stanęły wojska regularne i zaciężne, stanęły miljonowe armje; narody i szczepy niemal całego świata rozpoczęły bój na zabój śmiertelny, szatański, jakiego dzieje nie znały. Wszystko stanęło do boju. Anglik obok Anglika, Niemiec obok Niemca, Rosjanin obok Rosjanina, Włoch obok Włocha i t. d., a kolorowe wojska z zamorskich kolonij francuskich, czy angielskich sprowadzone, szły walczyć i słać pobojowiska za nieznaną sobie, nie swoją sprawę. Tragizm wojny europejskiej, która rychło przemieniła się w światową, podnosiła groza, niebywała w dziejach: brat Polak walczył przeciwko bratu — Polakowi z nakaz, z musu, wynikającego z sytuacji politycznej, z naszego rozewartowania i podzielenia między wrogie nam państwa, a wrogie podczas wojny wobec siebie. — O taką wojnę prosił w wizyjnych natchnieniach Mickiewicz Pana Zastępów, gdy w „Litanji pielgrzymskiej“ modlił się o wojnę powszechną za wolność ludów, która dać może „broń i orły narodowe i nie-

podległość, całość i wolność Ojczyzny naszej“. — Nimeśmy to zdobyli, zanim nadszedł dla nas okres pełnego zwycięstwa i wolności, danem nam było przeżyć jeszcze tak dantejski okres życia, że „nawet odwaga sama załamuje ręce“. W tej gigantycznej wojnie, gdzie po jednej stronie walczących stanęły do boju Austro-Węgry ze wszystkimi swemi ludami i potężne Niemcy, a później Turcja i Bułgarja — a po drugiej stronie Serbja mała, ale dzielna, Czarnogóra, Rosja olbrzymia, Francja bohaterska, Anglja roztropna, Włochy, a wreszcie Ameryka z całym taborem wojennym, w tej niebywalej walce ludów, Polska po całej wiekowej swej martyrologji ucierpiała najwięcej w ubytku ludzi i swojego mienia. Miljonowe armje wojsk niemieckich, austriackich i rosyjskich wzdłuż i wszerz przebiegały Polskę całą, znacząc swój pochód: pożarem i zgłiszczami. Tysiące wsi zniszczonych, wiele miast zrujnowanych, tysiące morgów ziemi ogołoconych z plonów, setki zrabowanych fabryk i mienia ludzkiego, mnogie tysiące zabitych w bojach Polaków, służących w trzech obcych zaborach, tysiące rannych i niezdolnych do życia — a wreszcie ofiara z najmłodszych, ochotniczych legjonów Piłsudskiego — to ta najcięższa martyrologja narodu, która z krwi, z tylu ofiar, z tysiąców poświęceń zwolna wykonywała wiekowe dążenia i tęsknoty narodu — do wolności. Wśród zmiennej losów fali wojennej bił się z bezprzykładną odwagą — żołnierz polski. Wiedział, że walczy za najwyższe ideały. — Bił się na Węgrzech, w Karpatach lesistych, na Bukowinie i Besarabji, nad Nidą czy Dunajcem, nad Bugiem. W następstwie słynnej kontr-ofensywy Niemiec i Austrii w połowie 1915 roku, w czem niemałą rolę odegrały polskie drużyny ochotników i strzelców, dnia 30 lipca 1915 roku zajęli Austriacy i legjoniści Lublin; a w dniu 5 sierpnia 1915 roku zdobyły wojska Niemieckie Warszawę, gnając Rosjan, będących dotąd panami sytuacji na daleki wschód. Zająwszy Królestwo, Wołyń, Litwę i Kresy, Niemcy obsadzili wojskiem część północną tych krajów z Warszawą, a południową z Lublinem, Austriacy. Ta nowa okupacja, — to nowy podział Polski, nie dla Jej dobra, lecz dla perfidnych własnych celów zwycięzców przeprowadzony. Lecz, aby zyskać Polaków do dalszej swej walki z koalicją, wywiesili hasło, że wojnę prowadzą o Polskę, dla Polski i ogłosili sławnym aktem 5 listopada 1916 roku, że stwarzają Polskę **samodzielną**.

„Wśród tłoczących się wówczas smutków, grozy, przeblasków nadziei, które targaly naprzemian sercem polskiem od tylu miesięcy i lat, naraz czarowne słowa ojczyzny, wolności zabłysły nam przed oczyma i po tylu dreszczach, smutku, gniewu, oburzenia, uczuliśmy w sobie jakby „dawne serca bicia“, jakieś drgania otuchy, do których nie przyzwyczaili nas lata niewoli.

Lecz wśród żywego krwi obiegu dręczyły nas zarazem obawy, aby nie dać upoić się słowem, aż w czyn się oblecze, aby nie dopuścić dziecięcych rojeń i uludy do duszy, która przez wiek doświadczeń i ucisku powinna była się uzbroić w męską siłę i odporność wobec wszystkiego, co pokusą, nie ożywcem tchnieniem, co pustym wdziękiem, nie życia wolności zadatkiem i bodźcem“.

Państwa centralne: Austria i Niemcy wydały ten pamiętny, listopadowy akt-manifest, w którym postanowiono nadać Galicji i ziemiom okupowanym **pozornie** prawo samodzielnego rządzenia, wznawiając **rzekomo** nowe państwo polskie — dając mu, jak się okazało, **uludę** jego narodowego, politycznego i gospodarczego rozwoju...

To przeżyliśmy wówczas, a czytając obwieszczenia monarchów, pytał jeden drugiego, czy wzrok go nie myli, nie mami i wołał i pytał z sędzią z „Pana Tadeusza“

Mój Robaku... czy to tylko prawda?

Mój Robaku — powtarzał — czy to tylko prawda!?

I myśli nasze wybiegały w przeszłość i przyszłość narodu; i kazały nam mniemać i mieć to niezłomne przekonanie, iż naród, co tyle przeżył a żyje, do pełniejszego istnienia ma prawo.

Długo jeszcze trwały uludy nasze. — Wprawdzie listopadowy akt monarchów z roku 1916 stwarzał Polską Radę Stanu w Warszawie, ta jednak znaczenia nie miała, bo Beseler, pruski gubernator, dopuszczał się gwałtów na Polakach. Józefa Piłsudskiego osadził w magdeburskim więzieniu, legjony internował, a innych wcielił jako korpus posiłkowy do wojska austriackiego. W tym stanie rzeczy rozwiązała się Rada Stanu, a na jej miejsce ustanowiono Radę Regencyjną w dniu 12-tego grudnia 1917 r.

Wypadki tego roku szybko się toczyły. W pierwszej połowie Rosja ogłasza się republiką, po strasznej rewolucji i straceniu cara wszech-Rosji. Rosja trawiła się własną anarchją. Ubywał Polsce jeden wróg. W lutym 1918 zawarła ona z Niemcami i Austrią odrębny pokój, odstępując dotąd zwycięskim Niemcom i Austrii ziemie polskie, Litwę i Kurlandję, a zabierając naszą Chemszczyznę na rzecz Ukrainy, z ich ręki i woli, tę Chelmszczyznę, która w latach ostatnich dziesiątków XIX w. dała tyle dowodów bezprzykładnego przywiązania do Polski i św. katolickiej wiary, dając przykłady męczeństwa, godnego pierwszych chrześcijan z czasów Nerona. Zabór Chelmszczyzny wywołał protest w całej Polsce. Pamiętne to, straszne chwile, które skupiły naród do obrony. Tymczasem dochodziły nas wieści o bohaterskich czynach wojsk Hallera, które przedarły się na Ukrainę, a stąd na daleką północ, by dostać się do Francji i stanąć u boku życzliwego nam państwa.

Dochodziły nas wieści o losach tragicznych tych, których Austria „jako polskich żołnierzy“ pochwyliła i za zdradę stanu w Marmaros Siget postawiła przed sąd wojenny. Już się wówczas miało pod koniec staremu światu. Bogi i ludzie szaleli. Centralne państwa: Niemcy i Austria bliskie były rozkładu, odkąd koalicja przy pomocy Ameryki odnosić poczęła zwycięstwa na zachodnim froncie, na włoskim i na Bałkanie. W przewidywaniu niezawodnej a bliskiej ruiny państw centralnych, a zwycięstw koalicji, jak Feniks z popiołów powstają nowe Państwa. I wtenczas to, w tych jesiennych miesiącach 1918 r., po tylu krwi ofiarach, zwodniczych nadziejach — powstaje ta, co snem i marzeniem była całych pokoleń, dla której wszystko, wszędzie gotowi byli złożyć Polacy — to Polska, Polska już wolna, niepodległa, znów do nowego, samoistnego powołana życia, po przeszło wiekowej pożodze.

Rozkład państw zaborczych, a przedtem zbrojny czyn Piłsudskiego, niewątpliwe zabiegi Narodowego Komitetu w Paryżu na terenie międzynarodowym, wysunięcie hasła samostanowienia narodów o sobie przez Prezydenta Stanów Zjednoczonych, Wilsona, odnośnie do Polski, „z dostępem do morza“, protesty Koła Polskiego w Wiedniu i Krakowie i wystąpienie członków jego z parlamentu austriackiego, a na długi czas przedtem, bo już u początków wielkiej wojny, akcje Sienkiewicza i Paderewskiego na terenie światowym, zwycięstwa koalicji — wszystkie te okoliczności przy pełnej naszej narodowej świadomości i niepodległościowych dążeniach doprowadziły do tego, że już 8 października 1918 Rada Regencyjna w Warszawie ogłosiła „wolną, niezawisłą i zjednoczoną ze wszystkich trzech zaborów Polskę“. Nie był to atoli kres naszej niewoli. Zwolna dopiero zaczęliśmy zrzucać jej jarzmo. Dnia 31 października 1918 roku uwolnił się naprzód Kraków od władzy austriackiej, a niebawem zachodnia część kraju ze Śląskiem Cieszyńskim. Dnia 6 i 7 listopada gubernatorstwo lubelskie dostało się w ręce polski z rąk austriackich, a w parę dni potem, warszawskie z rąk niemieckich, u których świadomość poniesionej klęski na zachodnim terenie walki z Francją i równoczesny przewrót w Niemczech wywołały popłoch wśród garnizonów niemieckich w Warszawie i w całym Królestwie. Całe oddziały składały bez walki broń przed garstkami młodzieży lub legionistów tak, iż w krótkim czasie Królestwo wolne było od okupantów.

W tym czasie, bo dnia 10 listopada 1918 roku przybywa do Warszawy, uwolniony więzień z Magdeburga, Józef Piłsudski a dnia 11 listopada, ustępująca dotychczasowa Rada Regencyjna oddała Mu najwyższą władzę — jako tymczasowemu Naczelnikowi Państwa.

I ten to dzień, schodzący się z kapitulacją Niemiec na froncie francuskim, uznaliśmy za swoje narodowe, państwowe Święto, od którego liczymy już prawnie: początki istnienia wolnej naszej Ojczyzny, w której nad dużemi już połaciami byliśmy samodzielnymi panami. O resztę atoli ziem naszych orężnie wypadło nam wystąpić. Długie upłynęły miesiące, zanim odebraliśmy Rusinom polski Przemyśl i Lwów z Galicją wschodnią; walczyć musieliśmy o ziemię poznańskie, o Śląsk Cieszyński i Górny, o Pomorze, dalej o Litwę, o ziemię orawską, czy spiską, lub o wsi mazurskie — z których to części, jedne połaci niezłączonych ziem z Macierzą musieliśmy wywalczyć bądź orężnie, bądź też drogą plebiscytów.

Te wszystkie wypadki wywołały w społeczeństwie olbrzymie naprężenie, znane nam zresztą i przeżywane od początku wielkiej wojny, kiedyśmy szarpani byli niepewnością losu, nieświadomości kierunku, jaki nam wybrać należy, na kim się oprzeć i kogo wesprzeć.

Ten duchowy zamęt społeczeństwa na długo trwale zostawił ujemne skutki. Wewnętrznie, duchowo byliśmy rozbici, a jak w nas samych wszystkie te przeżycia dotkliwie pozostawiały szczyrby, obniżając przytem ludzi moralnie — tak znowu Polska cała przedstawiała obraz pod każdym względem rozpaczliwy. Stan ekonomiczny Polski był nad wyraz opłakany. Wyniszczona rekwizycjami, gnębiona ewakuacjami, zrujnowana przemarszami wojsk, przekopana szlakami rowów strzeleckich, spalona doszczętnie i ogłodzona, nękana chorobami, bez warstatów i bez fabryk, zdemoralizowana zupełnie we wszystkich warstwach — Polska u progu swej wolności była jednym cmentarzem, obrazem iście dantejskim nędzy, rozpacz i bólu.

W takich chwilach zbierał się w Warszawie pierwszy Sejm wolny Rzeczypospolitej w dniu 10 lutego 1919 r. Sejm, który u wstępu swych działań oddał najwyższą władzę w państwie Józefowi Piłsudskiemu, jako Naczelnikowi Państwa. Zdawało się, że odtąd zwolna w pokojowe wkraczymy życie, zdawało się, iż z przyznaniem nam granic przez Kongres Wersalski zaczniemy goić bolesne swe rany. Tymczasem jeszcześmy nie ociekli z krwi własnej i łuny pożarów, a już trzeba się było borykać młodemu, lecz szszarganemu organizmowi Państwa z nową nawałą najeźdźców. Już z wiosną 1920 r. rozpętała się nawała bolszewicka, szeroko rozlała się po całym kraju i posunęła się pod bramy stolicy Państwa, Warszawę. Niezapomniane to w dziejach Polski te dni sierpniowe r. 1920. Gdy wszystko wskazywało na zgubę, gdy zdawało się, że znów staniemy się łupem pół-dzikiej hordy Wschodu, gdy agitacja zewnątrz i wewnątrz podcinała nam soki żywotne — naród cały stanął jak jeden mąż do broni! Uczeń, robotnik, chłop,

czy rzemieślnik, inteligent, czy prosty, świecki, czy duchowny, młody, czy stary — wszyscy swem męstwem, zimną krwią, celemem zorganizowaniem środków obrony dokonali tego niezwykłego dzieła, „Cudu nad Wisłą“, niesłychanego w dziejach naszego narodu, który zazwyczaj szarpany niezgodą, wtedy umiał wzbici się na najwyższe szczyty heroizmu i patriotyzmu, ratując swą Ojczyznę. Cud nad Wisłą — to wielkie memento dla nas. — Przeżyliśmy krytyczny moment; wojny na szeregi lat skończone! W Rydze ustaliliśmy ostatecznie z Rosją wschodnie nasze granice 15 maja 1921 roku. — Stawaliśmy się wtedy, a w szczególności z rokiem następnym 1922, po plebiscytach na Śląsku i na Litwie, Państwem blisko 400.000 km.² obszaru posiadającym, z przeszło 27-miljonową ilością mieszkańców.

Dla tego ogromu Państwa uchwalił pierwszy Sejm Rzeczypospolitej w roku 1921 konstytucję, stanowiącą m. in., iż Polska jest i będzie Rzeczpospolitą i że na czele Państwa stać będzie Prezydent, wybierany przez Zgromadzenie narodowe. Mielśmy dotąd obok Naczelnika Państwa, w osobie Józefa Piłsudskiego, Prezydentami Polskiej Rzeczypospolitej: Gabriela Narutowicza, Stanisława Wojciechowskiego i Ignacego Mościckiego, który od 1 czerwca 1926 r. godnie i zasłużenie wódcy nam, wiodąc Naród i Państwo ku lepszej przyszłości. Wzniesmy więc na cześć Jego trzykrotny okrzyk „Pan Prezydent Mościcki Niech żyje!“

W tem pierwszym dziesięcioleciu niepodległej Polski, której Rocznicę dziś tak uroczysto święcimy i my i cała Polska, zapytać otwarcie należy: czyśmy jako naród i Państwo postąpili choć o krok dalej, czy nie? — Niewątpliwie! Z chaosu, w jakim byliśmy u narodzin Polski: mamy dziś zabezpieczone granice Państwa, mamy dostęp do morza z portem w Gdyni, mamy bezspornie wielki rozwój naszej armji, gotowej zawsze do skutecznej obrony Państwa, mamy ustaloną, jednolitą monetę, mamy w dużym stopniu uporządkowany skarb Państwa, mamy niemal już jednolite prawo dla wszystkich b. zaborów Polski, mamy sojusze z sąsiadami i silne dążenia do konwencji handlowych ze światem, mamy szerzej rozpięte, rozbudowane szkolnictwo powszechne ze zmniejszającą się ilością analfabetów, mamy szereg wszechnic akademickich i wyższych uczelni naukowych; silnej i coraz silniej utrzymujemy kontakt z kulturą Zachodu i Południa, na zewnątrz; na wewnątrz rozszerzamy sieć kolejową coraz sprawniejsze, budujemy nowe gościńce, mamy swoją, coraz sprawniejszą administrację krajową, a przede wszystkim to poczucie i tę świadomość rosnącą wśród obcych, iż nie jesteśmy Państwem sezonowym, Państwem, które o własnych siłach nie może żyć — ale takim, które ma tysiącletnią tradycję i misję kulturalno-etyczną, godną człowieka nowożytnego. Ale to nie dosyć!

Dziś, gdy obchodzimy wielką rocznicę zapoczątkowania nowej Polski, opartej o szumiące wody Bałtyku, o skaliste szczyty Tatr, o łąki Dźwiny i Niemna; dziś, gdy wspominamy chwile, jak i kiedy nam pęta odpadły, dziś zwracamy się myślą i pamięcią nietylko „do tych — co odeszli“, którzy własną krwią i serdeczną ofiarą życie za Polskę nam dali, ale i ku tym, którzy sercem, radą, pracą usilną wielu lat, krok za krokiem dążyli do wykowania nam świetlanej doby...

Dziś trzeba nam rzucać hasło wielkie, często a wszędzie! Stać nas było na czyny wielkie, stać powinno na większe! Oręż spoczywa w pokoju — w jego miejsce w pełni królować powinien plug, sierp, młot fabryczny i kielnia robotnicza!

Cofa się, kto nie idzie naprzód, kto nic nowego nie buduje i nie zbiera... Więc dążmy naprzód, dążmy do upragnionej **rozbudowy odzyskanej państwowości na wszystkich polach naszego życia**. Dążmy do tego wytrwale, aby wykończyć rozpoczęte Dzieło, dążmy do takiej Polski silnej, któraby miała hart stali górnośląskiej, trwałość skały tatrzańskiej i żywotność naszego polskiego morza! **Polska musi się oprzeć na zbiorowym wysiłku, na codziennym trudzie rąk i myśli — wszystkich Jej obywateli.**

Starajmy się więc wszelkimi siłami o rozwój i dobro Polski, powstrzymujmy drugich od szkodliwych dla niej działań, pracujmy wciąż wytrwale, wydobywajmy z Jej ziemi stokrotniejszy, pracą wytrwałą, plon, zstąpmy w głębiny tej ziemi i kopmy te niezliczone skarby, które dotąd tam w spoczynku leżą! Odkrywajmy nowe tereny pracy na tej ziemi, o której dawno powiedział poeta: Wszystko nam dałeś, co dać mogłeś Panie!

A przedewszystkiem w życiu codziennem nauczmy się posłuszeństwa — dla własnego prawa! Dawna Polska zginęła skutkiem jego nieposzanowania! Nowa ma się oprzeć na prawie, na poszanowaniu tego, co polskiem jest i ludzkim. —

Żeby dojść do tego, musimy zawczasu przeorywać nasze dusze, musimy częściej wstępować w głąb swego jestestwa, musimy oprzeć się silnie w nawale burz, na tym najsilniejszym fundamencie duchowym człowieka, który podnosi jednostki, rodziny, społeczeństwa narody i ludzkość — t. j. na silnych, pewnych charakterach ludzi, które stanowić powinny o szczęściu i pomyślności tak jednostki, jakoteż i Państwa każdego.

Do przetworzenia tedy dusz, do realizowania dogmatów i ideałów życiowych — iść mają i powinny w Polskę młode, wolne pokolenia.

Z tą myślą i wiarą, iż młode, w wolnej zrodzone Polsce pokolenia, poczną realizować wysokie hasła Polaka i człowieka, niech zagrzmią uroczyste tony muzyki — hymnu na cześć, szczęście i pomyślność Najjaśniejszej, a wolnej i niepodległej

dziś Rzeczypospolitej, dla której od przeszło wieku, w ciężkich latach niewoli — brzmiała, jak wiekowa „Bogurodzica“ pieśń nadzieją, czy to na lombardzkich polach, czy w czasach Napoleona, czy w czasach powstań, czy w tułacznych dolach na śnieżnym Sybirze, czy wyrta na skałach Afryki, pieśń ponad wszystkie pieśni, co wiecznie drgała nam w żyłach, pieśń, co była siłą i ostoją naszą a zarazem wiarą w przyszłość, co nam zawsze grała serdecznem echem, bo była pobudką do czynów, a nie pieśnią „dymów, pożarów i kurzów krwi bratniej“, co nam lzy i niedoli lata wspominała — niech zabrzmi, pełnem wzruszenia dźwiękiem:

Na wolnej polskiej ziemi od brzegu do brzegu
Niech się jej głos podnosi, wolna pieśń rozlega,
Bo gleba, którą orzem, to nasza od Piasta,
To ziarno, które siejem, na nasz plon wyrasta,
Ojczyźnie jeno służym, dzieciom swym i sobie:
Pieśń wywróżyła wolność: będziemy Polakami,
Ta pieśń niech świętą będzie zawsze między nami.

ta wieczna, nieśmiertelna, radosna, a dziś już od lat 10 triumfalna:

„Jeszcze Polska nie zginęła...”

Po odegraniu hymnu państwowego przez orkiestrę gimnazjalną — uczestnicy uroczystości w podniosłym nastroju rozeszli się do domów.

2) Jeszcze nie zatarła się w pamięci młodzieży ta uroczystość, jeszcze wszyscy uczestnicy żyli pod jej wrażeniem, gdy zrodziła się myśl nowa uczczenia tej rocznicy przez Okręgową Wystawę Szkolną, która miała ułatwić organizatorom Powszechnej Wystawy Krajowej w Poznaniu wybór eksponatów. Zakład nasz tę myśl radośnie pochwycił i postanowił poprzedzić Wystawę Okręgową — Wystawą Zakładową, mającą zilustrować pracę i jej wyniki w ostatnich latach dziesięciu. Zabrano się z zapalem do pracy i dnia 20 grudnia 1928 r. otwarto Wystawę w sali rysunkowej wobec Przedstawicieli Kuratorjum Pp. Wizytatorów Wajdowicza i Kydryńskiego, wszystkich Dyrektorów Państwowych Szkół średnich ogólno-kształcących, członków poszczególnych gron nauczycielskich, mających urządzić Wystawę Okręgową, Przedstawicieli Rodziców z Zarządem Komitetu Rodzicielskiego na czele i w obecności młodzieży starszej naszego Zakładu. Rolę gospodarza sprawował Dyrektor wraz z całym Gronem Nauczycielskim.

Po powitaniu Gości przez orkiestrę gimnazjalną i wśród jej dźwięków rozpoczęto zwiedzanie poszczególnych działów Wystawy, rozpoczynając od przeglądu pracy wychowawczej w Zakładzie.

Na tle sztandarów gimnazjalnego i Kolonij Wakacyjnych w Porębie Wielkiej, pod portretem Pana Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Ignacego Mościckiego i popiersiem Henryka Sienkiewicza, Patrona Zakładu, rozpięto afisz wielkich rozmiarów, wyszczególniający organizacje Zakładu, jakie istniały w ostatnim dziesięcioleciu, a wykonany przez uczniów: Fryca Tadeusza (VIII b), Prochyre Tadeusza (VIII a), Liszkę Jana (VIII b), Walentę Stanisława (VIII b). Po bokach rozwieszono sześć fotografii, przedstawiających sceny z życia i działalności tych organizacji, a wykonanych przez Profesora Adama Dziurzyńskiego.

Ekspozyty z pracy wychowawczej.

Na stole umieszczono sprawozdania szkolne z ostatnich lat dziesięciu, albumy z fotografiami, przedstawiającymi urządzenie wnętrza Zakładu, wycieczki szkolne i t. p., Księgę Pamiątkową Komitetu Rodzicielskiego i Księgę, kreslącą historję pracy wychowawczej w Zakładzie. Tę ostatnią umieszczono w środku — jako pracę zbiorową. Historję opracował mianowicie Dyrektor Zakładu, a winiety i karty tytułowe uczniowie: Fryc Tadeusz (VIII a), Jasiewicz Jan (VIII a), Prochyra Tadeusz (VIII b), Świerżyński Jerzy (VIII b), Walenta Stanisław (VIII b). Drobniejsze albumy z lat poprzednich dopełniały reszty.

Dział religijny przedstawił prace wykonane przedewszystkiem przez sodalisów. Każdemu wchodzącemu wpadał w oczy przepiękny witraż św. Stanisława Kostki, wykonany przez uczniów Konarskiego i Niżyńskiego w r. 1926 na uroczystość jubileuszową tego Świętego.

Witraż św. Stanisława Kostki.

Na ścianie porozwieszano emblematy sodalicyjne, obrazy malowane przez uczniów, afisze z akademij sodalicyjnych; na stole zaś rozłożono referaty, opracowane przez młodzież, księgę sodalicyjną, albumy z fotografjami, przedstawiającami różne

sceny z życia sodalisów, sprawozdania i dyplomy. Teki z obrazami pomocniczymi do nauki religii dopełniała całość. Wśród tych eksponatów szczególniejszą uwagę zwracała rzeźba, przedstawiająca „Zdjęcie z Krzyża” — praca ucznia kl. VIII b Zbigniewa Chudzikiewicza.

Językowi polskiemu oddano do dyspozycji dwa stoły i ścianę. Na stołach rozmieszczono teki, zawierające historję Kół polonistycznego, archiwum Kółka dramatycznego, wykresy, malujące rozwój czytelnictwa i biblioteki, czasopisma wydawane przez

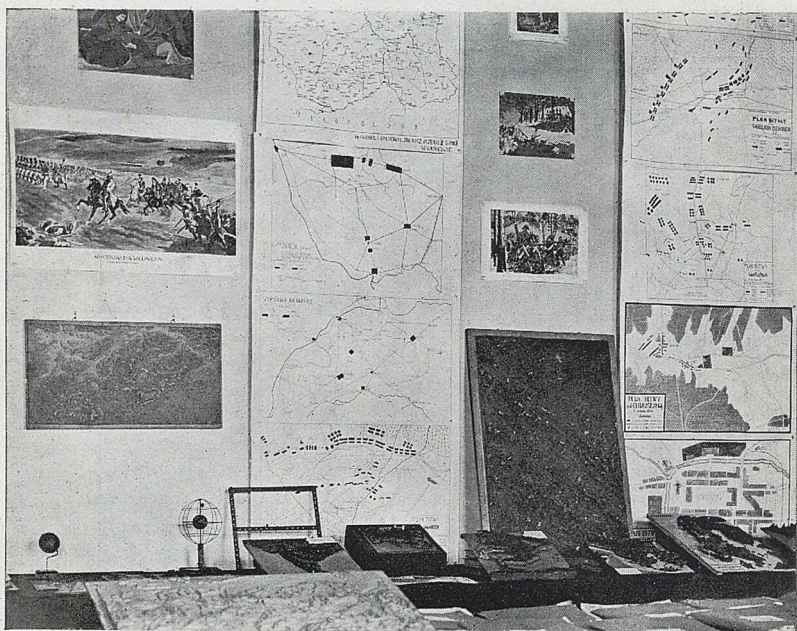

Dział humanistyczny.

młodzież „Czwartak”, „Nasza Myśl”, ciekawsze referaty i czasopisma, prenumerowane dla czytelnicy uczniowskiej. Ścianę przybrały afisze z różnych wieczorków i poranków szkolnych, artystycznie wykonane przez młodzież.

Filologję klasyczną reprezentował bardzo bogaty zbiór monet rzymskich, zebrany i uporządkowany przez ucznia kl. VII Kazimierza Wyrobka.

Bardzo pięknie i bogato przedstawiał się dział historyczno-geograficzny. Oglądać można było mapy, globusy, wykonane przez uczniów różną metodą. Obok map rysowanych i malowanych, a przedstawiających ważniejsze zagadnienia z geografii i historii Polski, poczesne miejsce zajmowały tak zwane mapy plastyczne, wykonane w drzewie lub gipsie.

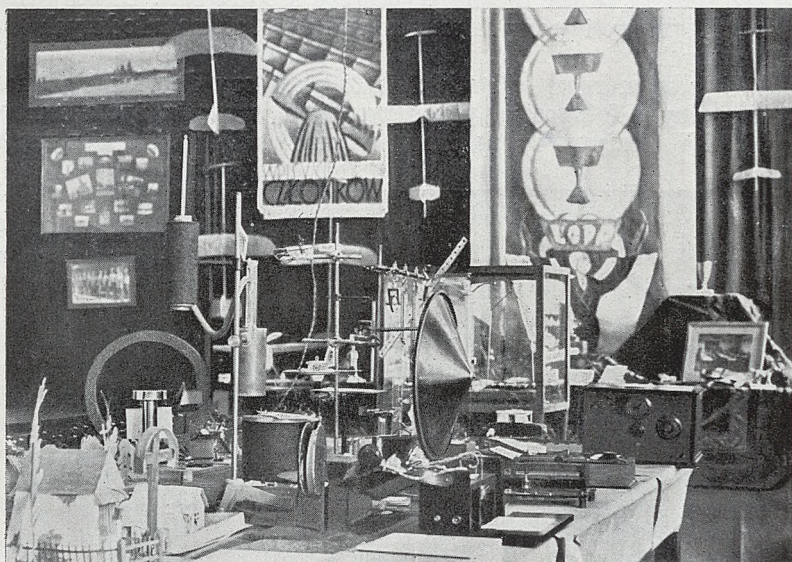

Historja i geografia.

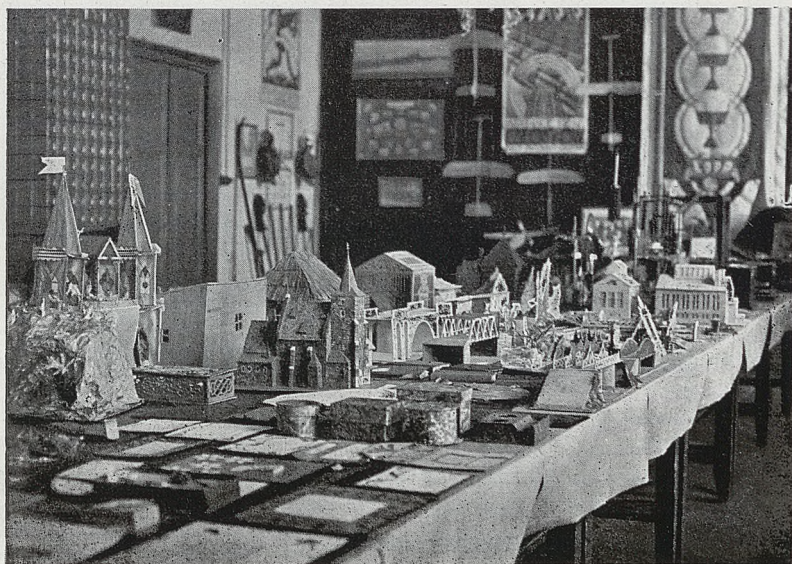
Matematykę reprezentowały ćwiczenia i wypracowania uczniów, wzorowe wykresy różnych funkcji, ciekawsze referaty członków Kółka matematycznego i przeróżnego rodzaju bryły.

Ciekawe eksponaty przedstawiał dział fizyki. Uczniowie wyłożyli przyrządy przez siebie sporządzone jak: odbiorniki radiowe różnych typów, voltomierze, galwanometry, aparaty telegraficzne, fotograficzne i t. p. Sensację prawdziwą budził model tramwaju elektrycznego i wóz raketowy — praca ucznia kl. VIII b Zygmunta Węglarskiego. Wystawiono również pomoce naukowe, wykonane w firmach krakowskich według pomysłu profesora Fijoła.

Przyrodę żywą reprezentowały różne preparaty, zbiory owadów i roślin — praca uczniów. Obraz uzupełniały fotografie, przedstawiające wnętrze gabinetu i pracowni biologicznej.

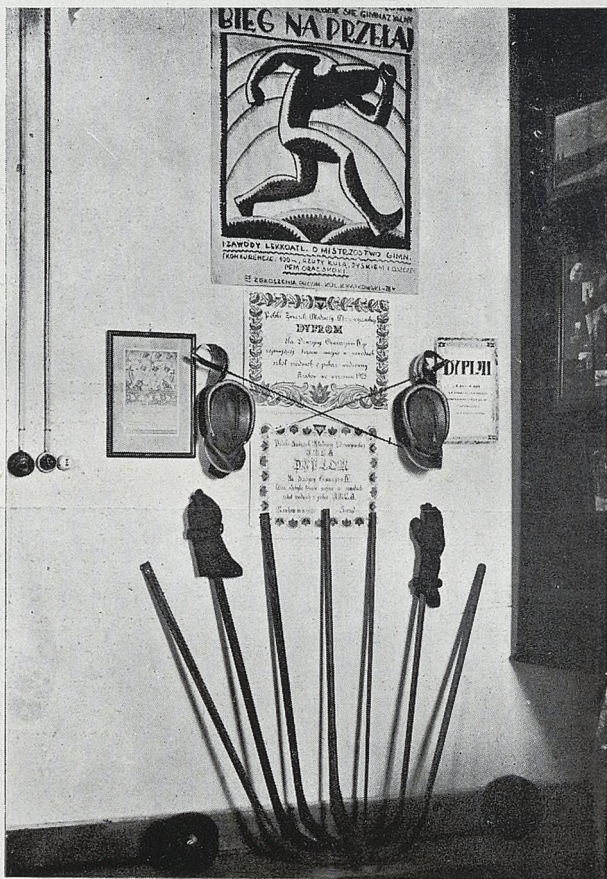
Fizyka.

Praca ręczna

Rysunki i praca ręczna wypełniły środek sali. Dawaly one przegląd pracy i pomysłów uczniów od lat najmłodszych do najstarszych.

W jednym rogu sali widać było przybory do gier i zabaw, oraz ryciny i fotografie, przedstawiające sceny z życia harcerzy IV i V drużyny, zwłaszcza na obozach letnich. Tutaj z uzna-

Wychowanie fizyczne.

niem podnieść mi wypada ofiarność ucznia kl. VIII a Witolda Ostrowskiego, który swój zbiór prywatny zdjęć fotograficznych podarował muzeum naszego Zakładu.

Uczestnicy wystawy, interesujący się opieką, rozłączaną nad młodzieżą w czasie wakacyj, mogli bardzo dokładnie zaznajomić się z działalnością Towarzystwa Kolonij wakacyjnych dla

uczniów szkół średnich miasta Krakowa w Porębie Wielkiej. Towarzystwo to bowiem, korzystając z gościny, udzielonej jej na wystawie przez Dyрекcję zakładu, przedstawiło całokształt swej pracy w ciągu lat 25. Sprawozdania, fotografie, obrazy, dyplomy, kroniki — przekonać mogły każdego — ile dobrego Towarzystwo to zrobiło dla młodzieży.

Malowniczo przedstawiła się praca Kółka L. O. P. P. Na jednej ze ścian młodzi zwolennicy lotnictwa rozpięli 10 modeli latających, wykonanych przez siebie. W środku i po bokach — wznosiły się ku górze afisze propagandowe (praca Niżyńskiego i Jasiewiczza). Dół zaś wypełniły nagrody, zdobyte przez Koło i poszczególnych jego członków.

Ekspozaty Kółka L. O. P. P.

Wystawę, która była otwarta przez dni cztery, zwiedzali Rodzice uczniów i młodzież. Zaszczycili ją również swą obecnością Jaśnie Wielmożni Panowie: Dr Tadeusz Kupczyński, Kurator O. S. Krakowskiego, Feliks Przyjemski, Naczelnik Wydziału II. Kur. O. S. Kr. i Dr Jan Jakóbiec, wizytator.

Z przeszło 1000 ekspozatów zabrano, nie licząc rysunków, 346 przedmiotów na Wystawę Okręgową, a 64 ekspozaty na Powszechną Wystawę Krajową w Poznaniu.

Niech mi zatem wolno będzie w tem miejscu serdecznie podziękować wszystkim tym, którzy czemkolwiek przyczynili

się do jej uświetnienia, a przede wszystkim Komitetowi Rodzielskiemu za pomoc moralną i materialną, Panom Kolegom za zajęcie się zebraniem i przygotowaniem eksponatów, Młodzieży za chętną współpracę. Gorące podziękowanie należy się Panu Profesorowi Adamowi Dziurzyńskiemu, za bezinteresowne wykonanie całego szeregu zdjęć fotograficznych, które nie tylko przyczyniły się do uświetnienia samej wystawy, lecz również do upiększenia niniejszego sprawozdania. Panu Koledze Prof. Kazimierzowi Fijołowi i uczniom Bnińskiemu Andrzejowi, Moimirowi Tadeuszowi, Peteckiemu Janowi, Kisielewskiemu Czesławowi dziękuję za pomoc w skatalogowaniu i rozłożeniu eksponatów.

3) Dnia 19 marca obchodził zakład porankiem dzień imienia Pana Marszałka Józefa Piłsudskiego. Po uroczystym nabożeństwie, odprawionem w kościele św. Anny, powróciła młodzież do zakładu, do odświętnie przybranej w zieleni sali rysunkowej. Po deklamacji ucznia kl. II a Ćmiekiewicza wiersza Ejsmonda „Krzyż ze śniegu“ i produkcjach fortepianowych i orkiestry symfonicznej przemówił w ciepłych słowach do młodzieży prof. Juliusz Stanoch, podnosząc zasługi Pana Marszałka w walkach o wolność Polski i w pracy nad jej odbudową. Deklamacja Senowskiego, ucznia kl. VI, wiersza Kasprowicza „A może“ i popis Chóru gimnazjalnego, zakończył uroczystość. W czasie wznoszenia okrzyku na cześć Solenizanta, orkiestra gimnazjalna odegrała fanfarę.

4) Rocznice Konstytucji 3 maja uczcił zakład porankiem w dniu 2 maja. Po trzech lekcjach nauki młodzież udała się do sali rysunkowej. Kiedy przebrzmiały dźwięki marsza triumfalnego, odegrano przez orkiestrę detę, rozpoczęły się produkcje młodzieży, na które złożyły się deklamacje uczniów Cichonia z kl. I a i Piaseckiego Czesława (VII), który z przejęciem wygłosił wiersz Or-Ota „Głos Małachowskiego“. Po popisie ucznia Pileskiego w grze na fortepianie i występie orkiestry symfonicznej, przemówił do zebranych prof. M. Kupczyński, poruszając wiele głębokich myśli, mogących mieć zastosowanie w czasach obecnych. Przemowę swą zakończył okrzykiem na cześć Rzeczypospolitej Polskiej, który zebrani po trzykroć powtórzyli. Chór, złożony z chłopców klas niższych, zakończył uroczystość.

Tego dnia wieczorem orkiestra odegrała pobudkę po ulicach miasta, którą powtórzyła w porannych godzinach dnia następnego. Młodzież cała wraz z Gronem nauczycielskiem wzięła udział w Mszy polowej na Błoniach krakowskich.

5) Niezwykle pięknie i podniosłe obchodził Zakład uroczystość Dnia Matki 12 maja b. r. Obchód ten na obszarze całego województwa krakowskiego zainicjowało T. N. S. Ś. i W.

w Krakowie z prezesem Antonim Balickim na czele, a urządził ją w naszym mieście Komitet Obywatelski, skupiający w swym zespole najwybitniejsze osobistości naszego grodu. Ponieważ jednak było rzeczą niemożliwą, aby wszystkie matki mogły wziąć udział w ogólnej uroczystości, przeto nasz Zakład urządził dla Rodziców swych wychowanków uroczystość osobną, która odbyła się w sali Towarzystwa Wzajemnych Ubezpieczeń. Przebieg jej był następujący:

Dnia 11 maja orkiestra gimnazjalna odegrała pobudkę po ulicach miasta. Dnia następnego młodzież zebrała się w zakładzie o godz. 7½, aby wraz z orkiestrą i sztandarami udać się do kościoła św. Anny na uroczyste nabożeństwo, na które otrzymali zaproszenie Rodzice uczniów.

Powitanie sztandaru przez młodzież i orkiestrę.

Nabożeństwo celebrował Przewielebny Ksiądz Van-Roy, podczas którego porywające wprost kazanie wygłosił Ks. Prefekt Dr Józef Rychlicki.

Po wyjściu z kościoła Zarząd Komitetu Rodzicielskiego z prezesem p. Bronisławem Bochenkiem pospieszył do gmachu Tow. Ubezpieczeń, aby u bram jego witać nadchodzące matki i wprowadzić je do sali, przed nadejściem młodzieży.

Gdy ta nadciągnęła i zajęła wyznaczone jej miejsca, przywitała obecnych orkiestra symfoniczna, grając trzy utwory, a to Polonez — Falla, Mazur z opery Halki i Marsz Blankenburga „Pożegnanie gladiatorów“. Z kolei wystąpił na estradę uczeń

kl. I a Cichoń i zadeklamował wiersz Or-Ota, poświęcony Matce. Po odegraniu dwóch utworów na fortepianie przez Pileskiego (VII), uczeń Senowski (kl. VI) wygłosił z głębokim przejęciem i zrozumieniem wiersz Józefa Birkenmajera p. t. „Listy Matczyne“. Po odśpiewaniu kantaty na cześć Matek przez chór gimnazjalny — uczeń kl. II a Ćmikiewicz Jan złożył imieniem Kolegów serdeczne życzenia Matkom w dzień ich uroczystości i jednej z nich wręczył bukiet od Zakładu. W tym momencie istny deszcz kwiatów, rzucanych przez młodzież z galerji, spadł pod nogi zebranych rodziców.

Wejście młodzieży do sali Tow. Wzaj. Ubezp.

Po wzniesieniu okrzyku na ich cześć, Matki pod przewodnictwem p. prezesa Komitetu Rodzicielskiego udały się pod pomnik Rejtana.

Tymczasem młodzież, uszykowawszy się w czwórki, ruszyła wolno, aby przedefilować przed Rodzicami i oddać im w ten sposób należyty hołd.

Po defiladzie młodzież podążyła przed gmach gimnazjalny, gdzie oddała honory sztandarom.

Cała uroczystość wywarła wielkie wrażenie na zebranych, ponieważ odbyła się w podniosłym nastroju.

Poczuwam się zatem do miłego obowiązku podziękowania tym wszystkim, którzy przyczynili się do jej uświetnienia. Słowa te zwracam w pierwszym rzędzie do Zarządu Komitetu Rodzicielskiego, który, uznawszy tę uroczystość za własną, dokładał

Grupa matek czekających na defiladę.

Defilada.

ze swej strony starań, aby wypadła jak najświetniej. Podziękowanie należy się również Dyrekcji Tow. Wzajemnych Ubezpieczeń za użyczenie sali, a Gronu nauczycielskiemu za przygotowanie młodzieży. Panu Koledze Adamowi Dziurzyńskiemu chcę zaś podziękować jeszcze raz tą drogą serdecznie za wykonanie zdjęć z tej uroczystości i bezinteresowne oddanie ich do dyspozycji Dyrekcji.

Obok tych uroczystych obchodów Zakład święcił także kilka pomniejszych.

6) I tak 17 września 1928 r. obchodził t. zw. Tydzień dziecka. Młodzież trzech klas najniższych wzięła udział w za-

Pożegnanie sztandaru.

ławach na Błoniach krakowskich pod okiem swoich Panów Wychowawców.

7) Dzień 20 października poświęcono patronowi uczącej się młodzieży św. Janowi Kantemu.

8) Dnia 31 października obchodzono „Dzień oszczędności“. Młodzież w tym dniu oddała wypracowania napisane na temat znaczenia oszczędności wogóle i o roli, jaką w tym dziale życia narodu i państwa odgrywa. P. K. O. Wypracowania Goyskiego Jana (VIII a) i Głębowicza Władysława (V a) zostały nagrodzone przez Kasę Oszczędności miasta Krakowa.

9) Dzień 14 grudnia 1928 poświęcono pamięci Amundsen.

4. Koło Ligi Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej.

Koło L. O. P. P., mając już za sobą czteroletnią praktykę, przystąpiło do pracy w b. r. szkolnym z doświadczeniem, nabytym w latach ubiegłych. Wytknęło sobie za cel propagowanie ustawiczne wśród młodzieży zadań L. O. P. P., aby przez nią trafić do starszego pokolenia, które pochłonięte codzienną, żmudną pracą, nie ma czasu i sposobności zapoznania się z celami tej instytucji, oddającej tak ważne usługi państwu i społeczeństwu w czasie pokoju, a mającej również zwrócone baczne oko na wojenne znaczenie lotnictwa.

Modelarze przy pracy.

Propagandę prowadzono zapomocą odczytów, pogadanek, przez prenumeratę czasopism poświęconych tej gałęzi wiedzy i przez utrzymywanie, jakoteż pomnażanie istniejącej już biblioteczki podręcznej. Od czasu do czasu urządzano loty pasażerskie dla członków i utrzymywano stały kontakt z Kołami innych szkół. I tak na wezwanie Koła szkolnego państw. gimnazjum im. Staszycy w Sosnowcu Koło nasze stanęło do pojedynku międzyszkolnego, wychodząc z niego zwycięsko i z nagrodą, na którą złożyły się: piękna statuetka bronzowa na marmurowej podstawie, trzy złote żetony i trzy bilety wolnej jazdy do Warszawy.

Aby jednak dać młodzieży stałe zajęcie i w ten sposób ciągle skierowywać jej myśl ku zagadnieniom lotnictwa, Zarząd Kółka uruchomił dwa kursy modelarstwa, na których nauczono około 70 uczniów zasad budowy modeli latających i redukcyjnych.

Przygotowano 20 modeli na Wszechpolski Konkurs do Warszawy, który jednak — dwa razy ogłaszany — nie przyszedł do skutku z powodu niekorzystnych warunków atmosferycznych.

Dnia 16 czerwca stanęło 10 naszych modelarzy do konkursu w Krakowie. Ponieważ aparaty Kowarzyka (VIII a), Wyrobka (VII), Lewalskiego (VII), Chana (V b) wykazały najlepsze wyniki, przeto puhar wędrowny, zdobyty w roku zeszłym — pozostanie nadal w posiadaniu Koła. Nadto Kowarzyk Wendelin zdobył trzy pierwsze nagrody, a Wyrobek Kazimierz — jedną.

Kółkiem opiekował się prof. M. Kupczyński. Do Zarządu należeli: Jan Jasiewicz (VIII a) — prezes, Kowarzyk Wendelin (VIII a), — zast. prezesa, Walenta Stanisław (VIII b) — sekretarz, Przyłęcki Lech (VII) — skarbnik, Górecki Stanisław (VIII b) — bibliotekarz. Przewodniczącym sekcji modelarskiej był Wyrobek Kazimierz kl. VII.

Pracownię modelarską przy wybitnej pomocy uczniów Jasiewicza, Kowarzyka i Wyrobka — kierował początkowo p. Cierniak, a potem p. Piątek, instruktor lotniczy miejskiego Komitetu L. O. P. P.

Niech mi wolno będzie podziękować na tem miejscu prof. M. Kupczyńskiemu za gorliwą pracę nad tą młodą organizacją, która pod jego moralnem kierownictwem rozwija się pomyślnie i na przyszłość rokuje jak najlepsze nadzieje.

c) Wychowanie naukowe.

Zakład nasz przez cały rok szkolny dokładał wszelkich starań, aby ułatwić młodzieży samodzielną pracę nad własnem wykształceniem. W tym celu prowadzono Kółka naukowe, a przede wszystkim w dalszym ciągu utrzymywano czytelnę, subsydjowaną przez Komitet Rodzicielski.

1. Czytelnia.

W roku bieżącym Komitet Rodzicielski prenumerował dla czytelnii następujące pisma: Iskry, Tygodnik Illustrowany, Ziemia, Morze, Stadjon, Rzeczy Piękne, Przyroda i Technika, Radjo-Amator, Przegląd Powszechny, Mechanik, Harcerz, Młody Lotnik, Poradnik Językowy, Polski Przegląd Fotograficzny, Sport Wodny, Język Polski, Wiadomości Statystyczne, Przegląd Sportowy, Tęcza, L'Illustration, La Jeunesse Illustrée, Gartenlaube.

Czytelnia była otwarta od 7 listopada 1928 do 1 maja 1929, dla uczniów kl. V i VI w środy od 5—7 wieczorem, a dla kl. VII i VIII w piątki o tej samej porze. — Czytelnia mieściła się w sali Rady Pedagogicznej. — Z uczniów klas V i VI uczęszczało do czytelnii przeciętnie 25—35, z klas VII i VIII 10—15. — Opiekunowi czytelnii, prof. R. Niemcowi, pomagali w pracy dyżurni, którymi byli: Just, Kellner, Skoczowski, Uruski (kl. V a), Czyżowski, Michalik, Mojmir, Weissglas (kl. VIII a).

Uczniowie bardzo wydatnie korzystali nadto z biblioteki, z której wypożyczano im książki na dwóch ostatnich przerwach, a to: we wtorki uczniom kl. I, we środy uczniom kl. II, w piątki uczniom kl. III, a popołudniu od godz. 5—6: we środy uczniom kl. VII i VIII, w piątki uczniom kl. IV, V, VI. — Udział uczniów i ruch książek w bibliotece w r. szk. 1928/9 ilustruje następująca tablica.

Klasa	Język polski			Język francuski			Język niemiecki		Ogólna liczba	Ogólna liczba
	L. uczniów wypożyczających	L. wypożyczonych dzieł	L. wypoż. tomów	Liczba uczniów	Liczba dzieł	Liczba tomów	Liczba uczniów	Liczba tomów	czytujących uczniów	przeczytanych tomów
I a	36	266	266	—	—	—	—	—	36	266
I b	34	294	294	—	—	—	—	—	34	294
II a	35	304	304	—	—	—	—	—	35	304
II b	49	495	495	—	—	—	—	—	49	495
III a	35	257	257	—	—	—	—	—	35	257
III b	33	209	209	—	—	—	—	—	33	209
IV a	24	130	140	20	38	38	—	—	44	178
IV b	34	288	306	—	—	—	11	14	45	320
V a	24	175	183	41	62	62	—	—	65	245
V b	34	260	273	—	—	—	37	67	71	340
VI	29	247	268	26	54	54	10	16	65	338
VII	42	403	428	42	26	126	—	—	84	554
VIII a	37	479	522	36	113	113	—	—	73	635
VIII a	30	145	173	7	21	21	32	84	69	278
Razem	476	3352	4118	172	414	414	90	181	738	4713

2. Kółko literackie kl. VIII a i VII.

liczyło 36 członków (21 kl. VIII a, a 14 kl. VII). Przewodniczącym Kółka był Mikułowski (VIII a), zast. przew. Czyżowski

(VII), sekretarzem Radwański (VII), a opiekunem Ks. Prof. Wł. Macheta.

Kółko wzięło sobie za zadanie gruntowniejsze poznanie twórczości St. Wyspiańskiego. Do osiągnięcia powyższego służyły: a) lektura dzieł St. Wyspiańskiego, b) recytacja dzieł na wspólnych posiedzeniach, c) referaty oświetlające pewne dzieła, lub niektóre z nich zagadnienia.

Stosownie do programu przeczytano rolami w całości lub częściowo: *Warszawiankę*, *Wesele*, *Wyzwolenie*, *Kazimierza Wielkiego*, a wygłoszono następujące referaty:

Ks. Wł. Macheta: Od pozytywizmu do neoromantyzmu.

Czytelnia.

Mikułowski (VIII a): *Życie i twórczość St. Wyspiańskiego*.
Stanowski (VIII a): *Geneza i charakterystyka postaci „Wesela”*.

Petecki (VIII a): *Spółeczeństwo polskie i idea w „Weselu”*.

Arzt (VIII a): *Kompozycja „Wesela”*.

Strzetelski (VIII a): *Chłopicki w historii, a w „Warszawiance”*.

Baziuk (VIII a): *Marja w „Warszawiance”*.

Wachtel (VIII a): *Idea „Warszawianki”*.

Czyżowski (VIII a): *Wyzwolenie*.

Czyżowski (VII): *Idea w „Wyzwoleniu”*.

Barta (VIII a): *Kazimierz Wielki*.

Radwański (VII): Bolesław Śmiały i Skalka.

Süsskind (VII): Akropolis.

Pozatem Barta (VIII a) wygłosił referat na temat: Twórczość Chopina.

3. „Nasza Myśl“,

miesięcznik, wydawany przez uczniów gimnazjum IV. im. H. Sienkiewicza w Krakowie.

W jesieni ubiegłego roku powstała pośród uczniów klasy VIII b naszego Zakładu myśl wydawania drukowanego miesięcznika, w którymby młodzież przedewszystkiem gymn. IV. mogła się swobodnie wypowiedzieć: „utrwalić każdą dobrą myśl, a każde dobre działanie podać do wiadomości“. Okoliczności złożyły się pomyślnie, gdy Gimnazjalny Komitet Rodzicielski wraz z Dyrektorem Zakładu uchwalił Redakcji „Naszej Myśli“ 300 zł. na pokrycie kosztów druku Nr. 1. czasopisma. Redakcję czasopisma objął Stan. Szpilczyński, administrację H. Frankiewicz, uczniowie kl. VIII b. Opiekunstwo „Naszej Myśli“ objął za zezwoleniem Kuratorjum Szkolnego prof. Władysław Koch. Posiedzenia Redakcji odbywały się w szkole co miesiąc przy pełnym udziale członków Redakcji i korespondentów, na których omawiano, nieraz wśród ożywionej dyskusji, przeróżne kwestje, związane z rozszerzeniem i ulepszeniem czasopisma, zawsze w obecności Opiekuna „Naszej Myśli“. Częstsze zebrania ściślejszej Redakcji odbywały się w domu Opiekuna, gdzie wśród kilkugodzinnych rozmów poruszano takie kwestje, któreby przez odpowiednie artykuły, mające być umieszczone w „Naszej Myśli“ miały za cel pobudzenie młodzieży do sprawnej pracy i nauki, z tem jasnem przekonywaniem młodzieży, iż jest tem historycznem pokoleniem „które — jak ich Credo głosiło — wśród chaosu świata powstałe, ma dzieło Ojców: Odrodzoną Polskę na granitowych nadal budować podstawach, przez pracę i trudy, przez wykowanie charakterów, przez miłość Boga i Ojczyzny“. Tym hasłem pismo to służyło, hasła te rozwijało, utrzymywało i szerzyło.

Pierwszy numer „Naszej Myśli“, wydany 11 listopada 1928, poświęcony był „Dziesięcioleciu istnienia niepodległej Polski“ i stosownie do życzenia Komitetu Rodzicielskiego i Dyrekcji Zakładu rozdany został w znacznej części bezpłatnie młodzieży Zakładu w dniu uroczystego obchodu szkolnego, jaki właśnie nasz Zakład obchodził. Młodzież przyjęła ten skromny dar pracy i wysiłków swych współkolegów z pełnem zaciekawieniem, zainteresowaniem i poparciem. Odtąd, t. j. od listopada, w grudniu, w styczniu, w lutym i w marcu — z początkiem każdego miesiąca ukazywała się regularnie „Nasz Myśl“ w pię-

ciu numerach (ostatnich już ilustrowanych), formatu 8°, o łącznej ilości stron 96, co stanowi sporą wiązanekę różnych tekstów, na które złożyły się artykuły m. in. następujące: „O oszczędności“, „O potrzebie karności w szkołach“, „Wioślarka i narciarstwo“, „O wygląd sali szkolnej“, „Nie marnujemy się“, „Nasza szkolna Wystawa“, „Jak należy się uczyć“, „Wychowanie fizyczne“ w starożytności“, „Z historii esperanta“, „Gimnazjum a praktyczne poglądy na życie“ i inne. Prócz tego „Nasza Myśl“ zamieszczała próby wierszowane „najmłodszych gimnazjalnych poetów“, podawała bogatą kronikę życia szkolnego (i pozaszkolnego), zamieszczała artykuły z zakresu sportu, radja, fotografii, telewizji, telefotografji, filatelistyki, literatury i inne, a nadto dla młodszych podawała do rozwiązania zagadki, rebusy, logogryfy i t. p. rozrywki myślowe. Obok autorów z gimnazjum IV. w dalszych pracach „Naszej Myśli“ brała udział młodzież i z innych zakładów państwowych w Krakowie, nadsyłając próbki swych prac literackich. Ponadto umieścił lekarz szkolny Dr. Adolf Klęsk artykuły: 1) „Dlaczego uczniowie spażniają się do szkoły?“ 2) „Największy wróg młodzieży (gruźlica)“ i 3) „O szanowaniu oczu“, Opiekun zaś „Naszej Myśli“ prof. Wł. Koch umieścił m. in.: „O czystość Myśli i Czynów“, „O stenografji — słów kilkoro“, i uwagi „Gdzie ratować zdrowie fizyczne młodzieży“. Czasopismo bite było w 1000 egzemplarzach, rozchodziło się żywo wśród młodzieży Zakładu, innych gimnazjów, a nadto wysyłane było do kilkudziesięciu ośrodków szkolnych w całej Rzpltej. Jak żywo i z pełną pochwałą dla naszej młodzieży bywało ono przyjmowane przez ogół społeczeństwa, świadczą głosy prasy krakowskiej o „Naszej Myśli“, zarejestrowane w nr. 5 czasopisma, a nadto nadesłane listy z Warszawy, Poznania i t. d. od różnych osób. Nie udało się narazie wydać numerów maturalnych „Naszej Myśli“, bo Redakcja i znaczna część korespondentów zajęta była w kwietniu i maju wydaniem swej najprawdziwszej i zupełnie już skryształizowanej myśli, t. j. matury. — Dyrekcja jednak Zakładu i Gimnazjalny Komitet Rodzicielski żywią niepłonną nadzieję, że „Myśl“ ta tak szczęśliwie i ku pożytkowi młodzieży zapoczątkowana, z nowym rokiem szkolnym znajdzie już stałe, miesięczne realizowanie przy walnej pomocy jej Opiekuna prof. Wł. Kocha, nowo wybranej Redakcji i pełnem poparciem wszystkich uczniów Zakładu.

Z inicjatywy Redakcji „Naszej Myśli“ odbył się dnia 21 marca w sali rysunkowej Zakładu meeting poetycki. Wzięli w nim udział prawie wszyscy ci autorowie, którzy dali się poznać już przedtem na łamach naszego pisma. Recytowali więc swoje utwory koledzy: Frankiewicz, Kłodziński, Szpilczyński, Świerzyński, Piasecki, Hejduk, Matus i Lutwak. Ogólnie

recital był ciekawy; wiersze brzmiały szlachetnym dźwiękiem patryjotyzmu, religijności, miękkimi tonami liryzmu, a czasem barwną ekspresją. Wybijały się niektóre utwory: Frankiewicza, Szpilczyńskiego, Piaseckiego i Kłodzińskiego, dobrą była parafraza „Erlköniga“ z Goetego, Matusa. W meetingu wzięło udział wielu uczniów z gimn. wyższego, dyr. Kukliński, prof. Piasecki i prof. Koch.

4. Kółko filologiczne.

Koło filologiczne skupiało uczniów kl. VII i VIII b. Na posiedzeniach, które odbywały się raz na tydzień, czytano, tłumaczono i interpretowano wyjątki z Długosza i utwory łacińskie Janickiego i Kochanowskiego. Na każde posiedzenie jeden z uczestników opracowywał jedną elegję i kierował czytaniem kolegów, udzielając wyjaśnień i objaśniając poruszane kwestje. Tłumaczyli zaś wszyscy obecni po porządku.

W ten sposób opracowano:

Clementis Janicii Tristium libri: Elegia II, VII;

Variarum Elegiarum libri: Elegia II, VII;

Joannis Cochanovii Elegiarum: Elegia I, 1, 3, 5.

W łączności wygłosili referaty:

Autobiografia Janickiego, autobiografia Owidjusza — Epstein Marjan kl. VII.

Elegja Janickiego — Wł. Radwański kl. VII.

Epigramaty Janickiego — Witold Truszkowski kl. VII.

Kochanowski jako poeta łaciński — J. Süsskind kl. VII.

Humanizm w Polsce — Wł. Truszkowski kl. VII.

Nadto o Rzymie starożytnym (z przeżyciami) mówił Miecz. Pałasz kl. VIII b. Przeczytano również — Platona: Obronę Sokratesa.

Zarząd Koła stanowili J. Süsskind — prezes i Wł Radwański — sekretarz. Opiekę sprawował prof. J. Plezia.

5. Kółko romanistyczne.

VI klasa utworzyła Kółko romanistyczne, liczące 12 członków, a prowadzone przez p. Jasieńską. Posiedzenia Kółka odbywały się regularnie raz na tydzień. Celem Kółka było czytanie lektur nadobowiązkowych i ćwiczenie się w konwersacji. Przeczytano na nich i objaśniono: „Paul et Virginie“ — Bernardin de Saint-Pierre'a, „On ne badine pas avec l'amour“ — Musset'a i „Le Cid“ — Corneille'a.

6. Kółko historyczne.

Zostało zawiązane w listopadzie 1928 r. Liczyło członków 32 z klas VI, VII, VIII a. Prezesem Kółka był Potocki Ludwik

z kl. VII, sekretarzem Jaglarz Zbigniew z kl. VI. Posiedzenia Kółka odbywały się co tydzień w piątek. Odczytywano przygotowane referaty, po których odbywała się dyskusja. Prócz referatów rysowali uczniowie mapy historyczne i plany bitew. — Opiekunem Kółka był M. Kupeczyński. Referaty wygłosili następujący uczniowie:

z kl. VI.

- Chołoniewski: Tolerancja religijna w Polsce — Alber Włodzimierz.
 Wł. Łoziński: (Prawem i lewem). Stan włościański w Polsce w XVII wieku — Biermański Władysław.
 Aszkenazy: Ks. Józef Poniatowski — Bochenek Bronisław.
 Szajnocha: Jadwiga i Jagiełło. Ref. Krzyżacy — Jaglarz Zbigniew.
 Kitowicz: Zwyczaje i obyczaje za panowania Augusta III. — Kleszczyński Ignacy.
 Prof. Kolankowski: Elekcja Zygmunta Augusta — Kolankowski Zygmunt.
 Włodarski: Stosunki polsko-węgierskie (Udział Polaków w V. wyprawie krzyżowej.) — Kolankowski Zygmunt.
 Aszkenazy: Rozbiory Polski — Kukliński Antoni.
 Kutrzeba: Ustrój Polski w XV i XVI w. — Lutwak Alfred.
 Łoziński: Broń w dawnej Polsce — Lutwak Alfred.
 Ref.: Szerbiec — Pietrzykowski Janusz.
 Ref.: Protestantyzm w Polsce — Paszkiewicz Zygmunt.
 Chlebowski: Rozwój kultury polskiej — Prochyra Kazimierz.
 Kolankowski: Sprawy polskie przed stolicą papieską za Zygmunta I. — Senowski Jerzy.
 Czołowski: Historia powstania i upadku Kudaku — Tomaszewski Julian.
 Ref.: Charakterystyka wojskowości w czasach wojny 30 letniej — Wołek Józef.

z kl. VII.

- J. Galicz: Józef Bem, jego życie i czyny — Borowiczka Zbigniew.
 Aszkenazy: Ks. Józef Poniatowski — Łubieński Ludwik.
 A. Sokołowski: Powstanie listopadowe — Radwański Władysław.
 Tokarz: Spisek Wysockiego w powstaniu listopadowym — Szura Tadeusz.
 St. Kutrzeba: (Praca zbiorowa) Gdańsk, Przeszłość i teraźniejszość — Szura Tadeusz.
 Dr. E. Długopolski: Bunt wójta Alberta — Truszkowski Witold.
 M. Sokolnicki: Skrzynecki — Welanyk Karol.
 Sokołowski: Dzieje powstania listopadowego i
 W. Sobieski: Ks. Warszawskie — Kwinta Wincenty.

z kl. VIII a.

Smolka: Szkice historyczne — Barta Karol.
 Offmański: Grunwald — Goyski Jan.
 Sokołowski i Gembarzewski: Dzieje powstania w 1830 i 31 r. —
 Michalik Jerzy.
 Kutrzeba: Kwestja włościańska w Polsce — Ostrowski Witold.
 A. Śliwiński: Stan Królestwa Kongresowego po upadku powsta-
 nia listopadowego — Petecki Jan.
 Cieszewski: Józef Puławski — Piątkowski Zbigniew.
 St. Kutrzeba: Polska Współczesna: — Prochyra Tadeusz.
 St. Kutrzeba: Polska Odrodzona — Strzetelski Jan.
 Mapy, plany bitew i obrazy wykonali:
 Soplica: Plan bitwy pod Zieleńcami — Jaglarz Zbigniew.
 Soplica: Plan kampanji w 1792 r. — Jaglarz Zbigniew.
 W Olszynie grochowskiej — Lechowski Bolesław.
 Krzyżacy — Lechowski Bolesław.
 Bem w Siedmiogrodzie — Lechowski Bolesław.
 Soplica: Plan bitwy pod Dubienką i
 Raszyn — Szczurowski Stanisław.
 Bitwa pod Stoczkiem — Szczurowski Stanisław.
 Plan bitwy pod Warszawą w 1920 r. — Borowiczka Zbigniew.
 Lewartowski, Pochmarski, Teslar: Mapa walk 2 brygady Legjo-
 nów — Borowiczka Zbigniew.
 Mapa wyprawy na Moskwę w 1812 r. — Drobniaak Napoleon.
 Bitwa raclawicka — Łakomski Tadeusz.
 Korzon: Plan bitwy pod Kłuszynem — Łubieński Ludwik.
 Plan bitwy pod Raclawicami — Monné Bolesław.
 Mapa powstania styczniowego — Nycz Jan.
 Sokołowski: Plan bitwy pod Chruśliną — Radwański Władysł.
 Sokołowski: Plan bitwy pod Opatowem — Radwański Władysł.
 Plan walk w Warszawie w noc listopadową — Szura Tadeusz.
 Mapa Słowiańszczyzny — Truszkowski Witold.
 Mapa Polski za Mieszka I. — Truszkowski Witold.
 10 planów bitew z r. 1831 — Welanyk Karol.

7. Kółko fizyczne.

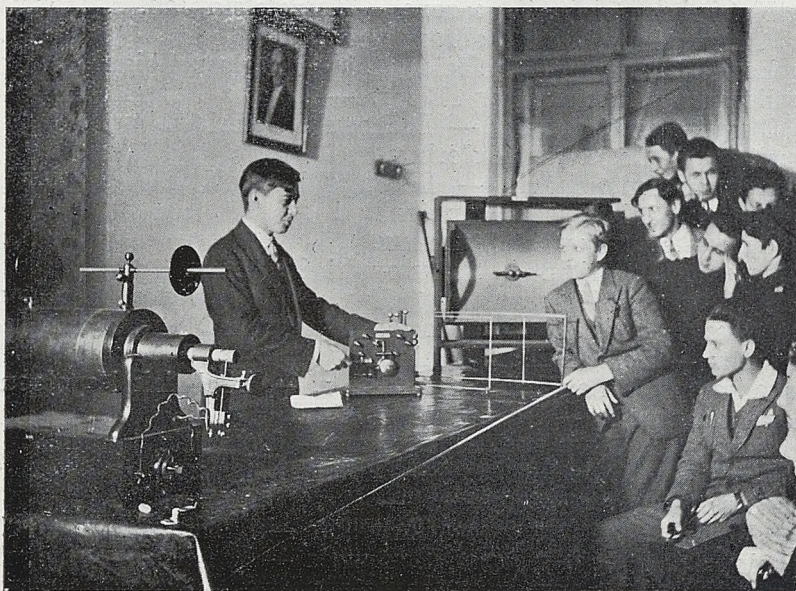
Kółko fizyczne, pozostające pod opieką prof. Fijoła, liczyło 30 członków, uczniów trzech najwyższych klas. Przewodniczącym był Stanowski, sekretarzem Woźniakiewicz, skarbnikiem Szczyrbak, wszyscy trzej z kl. VIII.

Kółko rozwijało potrójną działalność: odczytową, wycieczkową i społeczną.

Odczyty były następujące:

1. Piątkowski (VIII): Pierwiastki radioaktywne.

2. Stanowski (VIII): Wyladowania w gazach (rurki Geisslera, Crookesa i Roentgena).
3. Woźniakiewicz (VIII): Fale Hertza.
4. Sulikowski (VIII): Silnik samochodowy.
5. Kępiński (VIII): Ruchy powietrza.
6. Lieber (VIII): Promieniowanie słoneczne.
7. Lutwak (VI): Jak powstają ilustracje?
8. Kleszczyński (VI): Aparat prof. Wilkosza, opis i działanie odbiornika.
9. Stanowski (VIII): Glin.

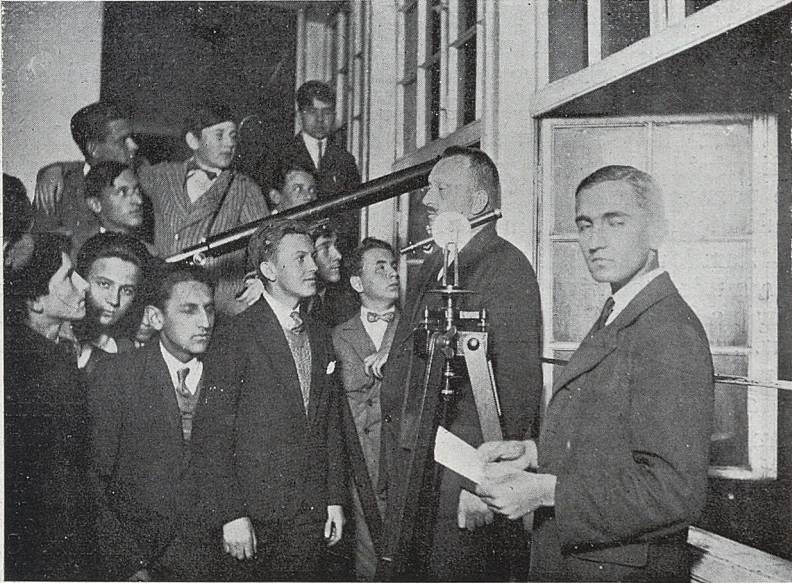
Kółko fizyczne. Pokaz fal Hertza.

10. Bylicki (VIII): Klasyfikacja gwiazd przy pomocy analizy widmowej.
 11. Bylicki (VIII): Paralaksa oczna i fotometryczna.
 12. Czyżowski (VIII): Zastosowanie rachunku różniczkowego do fizyki.
 13. Łubieński (VIII): Alchemia nowoczesna.
- Odczyty pod 2, 3, 4, 8, 9 były ilustrowane odpowiednimi środkami technicznymi.

Zebrania odbywały się w poniedziałki w godzinach wieczornych. Członkowie wspierali się wzajemnie radą, powtarzaniem materiału naukowego, zwłaszcza w okresie maturalnym, dostarczali do szkoły dzielnych pomocników przy doświadcze-

niach, ćwiczeniach szkolnych z fizyki, brali żywy udział w technicznym przygotowaniu uroczystości szkolnych, dostarczali zdjęć fotograficznych z wycieczek szkolnych, pomagali przy wyświetlaniu obrazów i t. p. Członkowie Kółka dali szereg eksponatów na Wystawę zakładową i okręgową.

Wspomnieć wypada o pracach konstrukcyjnych ucznia kl. VI J. Pietrzykowskiego, który sporządził aparat do okazania zasady środka masy, następnie zbudował wóz motorowy, poruszany ciśnieniem wody, w końcu „hamulec” Prony’ego.

Kółko fizyczne. Obserwacje astronomiczne.

d) Wychowanie estetyczne.

Poczucie i smak estetyczny budzić można u młodzieży przez czytanie i rozbiór estetyczny arcydzieł swojskiej i obcej literatury, przez zwiedzanie pięknych budowli, wystaw, rzeźb i obrazów, przez częste bywanie na wartościowych i z pietyzmem wystawionych sztukach w teatrze, a również przez kultywowanie muzyki, śpiewu i uczęszczanie na koncerty. Zakład nasz w bieżącym roku szkolnym nie zaniedbał żadnej z wymienionych dziedzin. Wychodząc jednak z założenia, że przeżycia estetyczne nie są jedynie od święta — że estetycznie działać należy stale, codziennie, starano się tak urządzić wnętrze Zakładu, aby na każdym wchodzącym mile mogło sprawić wrażenie. Dużo

zieleni i kwiatów w klatce schodowej, dużo pięknych reprodukcji na korytarzach i po salach szkolnych odebrało budynkowi charakter czegoś martwego, zimnego, koszarowego, nadając mu wyraz miłego przybytku.

O ile chodzi o budzenie zamięłowania w pięknie żywego słowa — to starano się to uzyskać na każdej lekcji języka ojczystego i przez kierowanie uczniów na różne sztuki teatralne. Dnia 4 stycznia zaproszono nawet deklamatora pana Rychtera, który oddał cały szereg utworów poetyckich. Dnia 12 grudnia skierowano młodzież dojrzałą na Akademię ku czci Lucjana Rydla, jaką urządziło Krakowskie Koło T. N. S. W. Cała prawie młodzież wzięła udział w przedstawieniu Krakowiaków i Górali w teatrze Słowackiego dnia 3 stycznia. Film zaś Pana Tadeusza oglądnięto 21 listopada.

Poczucie piękna w malarstwie i sztukach plastycznych budzili wśród młodzieży profesorowie M. Dąbrowski i L. Leszko. Nie pominęli omal żadnej Wystawy rzeźb i obrazów w Pałacu sztuk Pięknych, aby nie poprowadzić na nią młodzieży starszej.

Zamięłowanie zaś do śpiewu i muzyki rozbudzano przez urządzanie popisów muzycznych w szkole i prowadzenie uczniów na koncerty np. na Wieczór Kołęd, urządzony staraniem Tow. „Echo“ dnia 3 lutego b. r. i Koncert Oratoryjny w dniu 24 marca.

Oprócz tego Zakład posiada własne organizacje, które służą temu celowi. Najstarsze z nich to:

1. Orkiestra dęta.

Powstała ona z chwilą otworzenia naszego Zakładu. Od kilku lat koszt utrzymania orkiestry wziął na siebie Komitet Rodzicielski, opłacając nauczyciela muzyki i łóżąc na naprawę instrumentów. Orkiestra posiada ich 52. Próby odbywały się dwa razy tygodniowo pod kierunkiem kapelmistrza p. J. Karasia. Poprzedni bowiem nauczyciel p. J. Tessařík z powodów rodzinnych musiał z końcem grudnia wyjechać na stałe do Pragi czeskiej. Opiekunem orkiestry był prof. M. Kupeczyński. Orkiestra brała czynny udział we wszystkich szkolnych uroczystościach, jak również grała w parku sportowym „Cracovia“, podczas rozgrywek międzyszkolnych. Występowała również na chórze kościoła św. Anny, grając pieśni nabożne. Przewodniczył orkiestrze Tadeusz Pileski, uczeń VII kl. Tego roku w miesiącu maju przechodziła orkiestra pewnego rodzaju przesilenie, ponieważ uczniowie klas VIII a i b, należący do orkiestry, z powodu egzaminu dojrzałości i ukończenia studjów gimnazjalnych, opuścili zespół orkiestralny. Z klasy VIII a uczniów 14, z VIII b uczniów 5. Wielką to było stratą dla orkiestry, ponie-

waż uczniowie ci byli przykładem dla młodszych kolegów pod względem pilności i obowiązkowości i nigdy nie zawiedli położonego w nich zaufania, należąc do orkiestry od szeregu lat. Obecnie trzeba było zastąpić abiturjentów młodszymi siłami i kompletować zespół, co postępuje powoli, ale stale.

Z klasy VIII a ustąpili z powodu ukończenia studiów gimn.: Balcer Zbigniew, Baziuk Jarosław, Cybulski Stefan, Ehrenpreis Wiktor, Fischer Karol, Fryc Tadeusz, Jasiewicz Jan, Kowarzyk Wendelin, Mikułowski-Pomorski Tadeusz, Ostrowski Witold, Petecki Jan, Prochyra Tadeusz, Stanowski Jerzy, Süsskind Henryk.

Z klasy VIII b: Dadak Józef, Grzeszczuk Edward, Kłodziński Zygmunt, Lenk Czesław, Sira Bogusław.

Obecny zespół orkiestralny przedstawia się następująco:

Obsada starsza:

Z klasy IV a: Bogatyński Antoni, z kl. V a: Czajka Bronisław, Chmiel Miłosz, Koczur Julian, Majer Teodor, Skoczowski Marjan, Zgorzelski Józef, z kl. V b: Turek Kazimierz, z kl. VI: Mroczkowski Zbigniew, Niemczyk Wojciech, Senowski Jerzy, z kl. VII: Bogatyński Marjan, Boguszewski Bohdan, Czyżowski Artur, Epstein Marjan, Pileski Tadeusz, Skrochowski Kazimierz, Süsskind Jakób, Wyrobek Kazimierz:

Obsada młodsza:

Z kl. II a: Stanoch Jan, z kl. II b: Cholewicz Zdzisław, Frischer Jan, Hojtasz Marceli, Pagowski Zbigniew, Sydor Eugenjusz, z kl. III a: Petecki Lesław, z kl. III b: Ochalski Stanisław, Skoczowski Stanisław, z kl. IV a: Konopka Jan, z kl. V a: Gostkórzewicz Samuel, Krzyworzeka Jan, Rudolf Zdzisław, Sołtykiewicz Tadeusz, Swolkień Jerzy, z kl. V b: Ochalski Jan, z kl. VII: Iwanicki Kazimierz, Skąpski Jan.

Tego roku okazała się gwałtowna potrzeba sprawienia nowych instrumentów, ponieważ dotychczasowe, sprawione w roku 1913 nie stroiły i były przedmuchane. Toteż Opiekun orkiestry wraz z Dyrekcją Zakładu i Zarządem Komitetu Rodzicielskiego zaapelował do ogółu Rodziców uczniów o dobrowolne datki na sprawienie nowych trąb. Apel ten, jak wykazuje zestawienie sum, złożonych przez poszczególne klasy, nie pozostał bez echa. Instrumenty ma dostarczyć fabryka Zająca, która przedstawiła najniższą ofertę. Koszt zamówionych 30 nowych trąb, które mają nadejść w najbliższych dniach wyniesie 7.500 zł. Równocześnie sprawiono nową szarfę dla prowadzącego orkiestrę i 20 latarń do pochodów wieczornych za 360 zł.

Stan dobrowolnych datków na sprawienie nowych instrumentów przedstawia się następująco:

Klasa I a: 150 zł. 30 gr.; klasa I b: 178 zł.; klasa II a: 241 zł.; klasa II b: 299 zł.; klasa III a: 200 zł.; III b: 216 zł. 50 gr.; klasa IV a: 208 zł. 50 gr.; klasa IV b: 199 zł., 2 dolary; klasa V a 311 zł. 50 gr.; klasa V b 135 zł. 50 gr.; klasa VI: 292 zł. 50 gr.; klasa VII: 692 zł.; klasa VIII a: 558 zł.; klasa VIII b: 147 zł.; JWP. Dr. J. Jakóbiec, Wizytator 20 zł. — Razem 3,849 zł. i 2 dolary.

Wszystkim czcigodnym Ofiarodawcom, którzy datkami umożliwili zakupno nowych instrumentów, składa Dyrekcja Zakładu wraz z Wydziałem Komitetu Rodzicielskiego i Opiekunstwem orkiestry z głębi serca płynące podziękowanie.

W tem miejscu złożyć muszę serdeczne podziękowanie prof. M. Kupczyńskiemu, który od samego początku opiekuje się orkiestrą naszego Zakładu i przez swą zapobiegliwość doprowadził do tego, że z pośród orkiestr amatorskich — zespół naszego Zakładu należy do jednego z najlepszych.

2. Orkiestra symfoniczna.

Oprócz orkiestry dętej posiada Zakład orkiestrę symfoniczną, którą z ramienia Zakładu opiekuje się prof. M. Kupczyński, a prowadzi uczeń kl. VII Tadeusz Pileski. Odbywano próby raz na tydzień. Zespół tworzyli uczniowie: Jaśkiewicz Julian, Ehrenpreis Wiktor, Petecki Jan, Prochyra Tadeusz, Kłodziński Zygmunt, Lax Henryk, Lieber Dawid, Pileski Tadeusz, Fabris Arrigo, Kleszczyński Ignacy, Senowski Jerzy, Borkowski Jerzy, Gostkorzewicz Samuel, Mikulski Józef, Turek Kazimierz.

Przerobiono w b. r. następujące utwory:

1. Polonez A-dur — Chopina.
2. Menuet — Paderewskiego.
3. Marsz Weselny — Feliks Mendelsohn Barholdy'ego.
4. Polonez Brzezińskiego.
5. Serenada — Trzeciennickiego.
6. Marsz Picador — Oscheida.
7. L'amour pour l'amour, Valse — Karasińskiego.
8. Kujawiak — K. Łady.
9. Polonez — Falla.
10. Marsz „Pożegnanie Gładjatorów“ — H. L. Blankenburga.
11. Mazur z opery Halki — Moniuszki.

Orkiestra występowała na wszystkich uroczystościach szkolnych. Nadto dnia 12 stycznia — w czasie trwania Wystawy Okręgowej — wzięła udział w konkursie Orkiestr gimnazjalnych w państw. gimnazjum VIII.

Dla zasilenia na przyszłość orkiestry symfonicznej wyszkolonymi skrzypkami Dyrekcja wraz z Zarządem Komitetu Rodzicielskiego zorganizowała zbiorową naukę gry na tym instru-

mencie, powierzając jej prowadzenie panu Janowi Gracy, absolwentowi Krakowskiego Konserwatorium Muzycznego.

Zgłosiło się chłopców 24, których podzielono na trzy grupy, stosownie do zaawansowania ich w grze na skrzypcach.

Grupę najmłodszych zaznajomiono bliżej ze skrzypcami i dokładnym ich opisem, prawidłowem trzymaniem, z nutami, gamami i poszczególnymi ćwiczeniami, wzorując się na „Szkole skrzypcowej“ Langerą.

Orkiestra symfoniczna.

Z grupą drugą powtórzono materiał z poprzedniego roku, grano ćwiczenia codzienne we wszystkich tonacjach, z silnym naciskiem używania 4-go palca; przerobiono w ten sposób II. część „Szkoly skrzyp.“ Langerą. Pozatem grano duety.

Grupa trzecia przerabiała ćwiczenia we wszystkich tonacjach, z III. części „Szkoly skrzyp.“ Langerą, ponadto grano duety Mazassa.

Zapoznano uczniów z II, III i IV pozycją, wzorując się na „Szkole skrzyp.“ Hochmanna i przerabiano terzety A. Grünwalda.

3. Chór gimnazjalny.

W bieżącym roku szkolnym 14 uczniów kl. VII z kilkoma zaledwie przedstawicielami z kl. VIII a b i V b zawiązali chór

gimnazjalny, który pozostawał pod opieką prof. Władysława Miksteina. Próby odbywano dwa razy w tygodniu, ćwicząc się w śpiewaniu pieśni tak kościelnych jak i świeckich na dwa, trzy i cztery głosy.

Ażeby wzbudzić większe zainteresowanie śpiewem, dawano chórowi sposobność jak najczęstszego występowania publicznego zarówno podczas nabożeństw, jakoteż na uroczystościach szkolnych. Pozatem członkowie chóru w połączeniu z chórem Państw. Gimnazjum żeńskiego wystąpili na koncercie w Starym Teatrze i w sali Bolońskiego.

Dyrekcja żywi niepłonną nadzieję, że ten dobry przykład zachęcająco podziała w przyszłym roku szkolnym na innych uczniów i powstanie chór zarówno męski jak i mieszany godny tak liczego — jak nasz — Zakładu.

4. Koło Miłośników Fotografii.

Dla skierowania rozwijającej się w społeczeństwie — zarówno wśród starszych jak i wśród młodzieży — fotografii amatorskiej na tory poważniejszej pracy, służącej nietylko dla celów artystycznych, ale i naukowych, założono w naszym Zakładzie Koło Miłośników Fotografii. Zorganizowanie jakoteż i opiekę nad Kołem powierzono prof. A. Dziurzyńskiemu.

Na członków przyjmowano uczniów od kl. III—VII. Zapisano się ich 36, a to z kl. III a — 1, IV a — 13, IV b — 5, V b — 6, VI — 5, VII — 6; do zarządu wybrano Kazimierza Wyrobka (VII), Czesława Piaseckiego (VII), Jerzego Jakescha (VII), Antoniego Kuklińskiego (VI), Ignacego Kleszczyńskiego (VI).

Z końcem kwietnia b. r. uruchomione Koło wykazało ożywioną działalność, odbywając regularnie co tydzień posiedzenia z odczytem. Wygłoszono na nich następujące referaty:

27. IV. Zasady wywoływania i utrwalania płyty — ref. prof. A. Dziurzyński.

2. V. Wyświetlanie negatywów — ref. K. Wyrobek (VII).

11. V. Pozytywy na papierach chlorobromowych — ref. J. Pietrzykowski (VI).

16. V. Pozytywy na papierach dziennych — ref. I. Kleszczyński (VI).

23. V. O obiektywach fotograficznych — ref. Cz. Piasecki (VII).

4. VI. O płytach ortochromatycznych, bezsączkowych i sączkach — ref. prof. A. Dziurzyński.

20. VI. Kompozycja obrazu — ref. prof. A. Dziurzyński.

Poza pracą w kierunku teoretycznym, wykazało Koło starania również w kierunku praktycznym, ograniczając się je-

dnakże na razie do pracy nad negatywami i pozytywami stykowymi na papierach dziennych i wywoływanych, odkładając pracę poważniejszą na miesiące jesienne i zimowe. Trzy razy w tygodniu w godzinach od 4—7 korzystali uczniowie z ciemni, urządzonej w Zakładzie, gdzie wykonywali prace swe pod kierunkiem prof. A. Dziurzyńskiego. — Wkładka miesięczna w wysokości 1 zł. pozwoliła na stałe zasilanie ciemni w odczynniki tak, że praca w ciemni była dostępna dla każdego bezpłatnie i bez ograniczenia.

Zarządzona drobna sprzedaż płyt i papierów umożliwiła pracę uczniom biedniejszym na materiale świeżym i pewnym. Majątek Koła poza odczynnikami, papierami, płytami, narzędziami pracy, potrzebnymi w ciemni, a nabytymi częściowo z pieniędzy Zakładowych i Koła, został wzbogacony cennymi darami znanej firmy krakowskiej B. Furowicza, Sławkowska, Hotel Saski. Prócz drobnych darów jak płyty, papiery, odczynniki, otrzymało Koło w darze od wspomnianej firmy aparat fotograficzny Voigtländera z anastygmatem 6·3, format 9×12 , futerał i statyw z nasadką kulkową, wszystko w pierwszorzędnej jakości. To też Dyrekcja Zakładu składa firmie B. Furowicz gorące podziękowanie w imieniu własnem i Koła Miłośników fotografii. Tak ten aparat, jak i aparat Zakładowy, pożyczony z gabinetu fizycznego, był do dyspozycji członków Koła, nieposiadających jeszcze własnego aparatu. W ten sposób umożliwiono pracę i rozrywkę także i mniej zamożnym uczniom.

Na miesiące wakacyjne ustanowił wreszcie zarząd Koła konkurs na najlepsze zdjęcia na tematy ściśle określone z terminem do dnia 1 października b. r.

e) Wychowanie fizyczne.

Wychowanie fizyczne wzmogło się w bieżącym roku szkolnym. W myśl bowiem rozporządzenia Min. W. R. i O. P. z 2. I. 1929 r. powiększono ilość godzin gimnastyki, począwszy od drugiego półrocza b. r. szkol. do godzin 3 tygodniowo. Rozporządzenie to napelniło serca wychowawców fizycznych i wogóle sympatyków kultury ciała radością, że nareszcie w dziedzinie niemniej ważnej od innych zrobiono pierwszy wyłom ku lepszemu, ukazując pomyślniejsze perspektywy dla kształcenia i rozwoju ciał młodego pokolenia.

Metodyczne lekcje gimnastyki szwedzkiej, system Linga, przystosowane zawsze do wieku, sił i sprawności cielesnej uczniów odbywały się częściowo na wielkiej sali „Sokoła” o wymiarach $27 \times 12 \times 15$ w porze rannej, częściowo (5 klas) w godzinach popołudniowych w sali gimnastycznej państwo-

wego gimnazjum VIII im. A. Witkowskiego. Koszta wynajmu sali pokryło prócz drobnej kwoty K. O. S. w stosunku 85:11. Ilekroć tylko warunki atmosferyczne pozwalały, ćwiczone na świeżem powietrzu.

Od regularnych metodycznych rannych ćwiczeń byli zwolnieni przez lekarza szkolnego uczniowie z wadami organicznymi, głównie serca, od popołudniowych zaś dojeżdżający koleją i mieszkający od centrum miasta w promieniu kilkukilometrowym. Z powodu skłonności do zaziębień na skutek gwałtownych nieraz zmian temperatury korzystał na okres kilku lub kilkunastotygodniowy nieznaczny procent uczniów o słabszej i mniej odpornej konstytucji cielesnej. Naogół można określić ilość uczniów w naszym Zakładzie b. r. szkol. nie korzystających zupełnie z gimnastyki na 12% przeciętnie na każdą klasę.

Wychowawca pozostawał w stałym i ścisłym porozumieniu z lekarzem szkolnym i wszystkie wypadki wątpliwe, decydujące o uczęszczaniu, zupełnem lub czasowem zwolnieniu, zależały od orzeczenia lekarza. W ciągu okresu rocznego przy zastosowaniu ścisłej ostrożności nie zaszedł ani jeden wypadek nieszczęśliwego uszkodzenia lub okaleczenia ciała.

Prócz rannej międzylekcyjnej gimnastyki, w którą w miarę możliwości i przepisów wplatano gry, jako takie wogóle najbardziej przez młodzież lubiane, gromadzili się uczniowie klasami na popołudniowe gry i zabawy. Z tych największem powodzeniem cieszyły się: koszykówka, siatkówka, piłka ręczna, graniczna, uszata i w b. r. szk. do zawodów wprowadzony palant. Uczniowie starsi o lepszej i więcej wyrobionej sprawności cielesnej uprawiali z zamiłowaniem lekką atletykę, a więc biegali na krótkie dystanse, rzucali dyskiem i oszczepem, skakali w dal i w wyż. Przybrani w przepisowy strój gimnastyczny (Rozp. Min. W. R. i O. P.), w otoczeniu drzew i zieleni, w atmosferze czystego i ożywczego powietrza z radością i uciechą kąpali swe młode, spragnione ruchu ciała w blaskach złotego słońca.

Do całokształtu wychowania fizycznego należy doliczyć jeszcze sporty, z których niektóre miały wielu zwolenników. Na pierwsze miejsce wysuwał się tenis, kolarstwo, pływanie, narciarstwo, łyżwiarstwo. Tenis jest sportem pięknym i szlachetnym, lecz kosztownym i tylko jednostki zamożniejsze mogły uprawiać go na większą skalę. Dyrekcja jednak wielce dbała o młodzież, umożliwiła tę grę i innym uczniom, zakupiwszy sprzęt do tego potrzebny (10 rakiet i piłki) i opłaciwszy kort za 12 godzin tygodniowo w parku Dra Jordana. Pragnąc, by młodzież wyuczyła się jednej z najpożyteczniejszych i najpraktyczniejszych gałęzi wychowania fizycznego, zorganizowano w listopadzie ub. roku kurs pływacki w YMCA. Za nieznaczną opłatą wyuczyło się pływać 37 uczniów z klas V—VIII.

Celem rozwoju i propagowania sportów zimowych pomnaża się corocznie ilość nart i łyżew w inwentarzu szkolnym. 55 par łyżew i 30 par nart było do dyspozycji uczniów bez żadnych dodatkowych opłat. Zwolennicy saneczek, a do nich zaliczali się niemal wszyscy młodszy, nie mogli się uskarżać na tegoroczną zimę.

Kuratorjum O. S. wprowadziło w b. r. do zawodów sport łuczny. Młodzież z ogromnem ożywieniem zainteresowała się tą nowością o wiekowej tradycji, ćwicząc swe gibkie ciała i radując się z osiągniętych sukcesów. Na terenie gimnazjum kwitnęły jeszcze wioślarka, szermierka i sport strzelecki, ale ze względów technicznych w szerszym zakresie.

Żeby wykazać próbę sił i stopień sprawności, urządzano rozgrywki i mecze między poszczególnymi klasami, lub przyjacielskie rozgrywki z drużynami z innych gimnazjów krakowskich. W zawodach urządzanych przez Kurat. O. S. K. Zakład nasz wziął czynny udział.

Jak z powyższego widać, w tej różnorodności i wszechstronności każdy zdrowy uczeń mógł znaleźć gałąź najbardziej odpowiadającą jego siłom, sprawności i temperamentowi.

Aby jednak i w tej dziedzinie zapewnić młodzieży pewien samorząd, powołano do życia

1. Koło Sportowe.

Walne Zgromadzenie, odbyte 9 października 1928 dokonało wyboru nowego Wydziału, Prezesa oraz kierowników poszczególnych sekcji. Członków liczyło Koło 86 przeważnie z klas wyższych. W ustroju Koła zaprowadzono w b. r. reformę, zmierzającą do pozostawienia większej swobody i inicjatywy poszczególnym sekcjom. Prezesem Koła był Jasiewicz Jan, wiceprezesami: Petecki J. i Rouppert K. Obowiązkami sekretarza pełnił Czyżowski.

Sekcja narciarska, której kierownikiem był Jasiewicz, rozwinęła ożywioną działalność, korzystając z wybornych warunków śniegowych w bezpośredniej bliskości Krakowa. Naukę dla początkujących i ćwiczenia dla wprawnych prowadził prof. Leszko, oraz starsi członkowie sekcji.

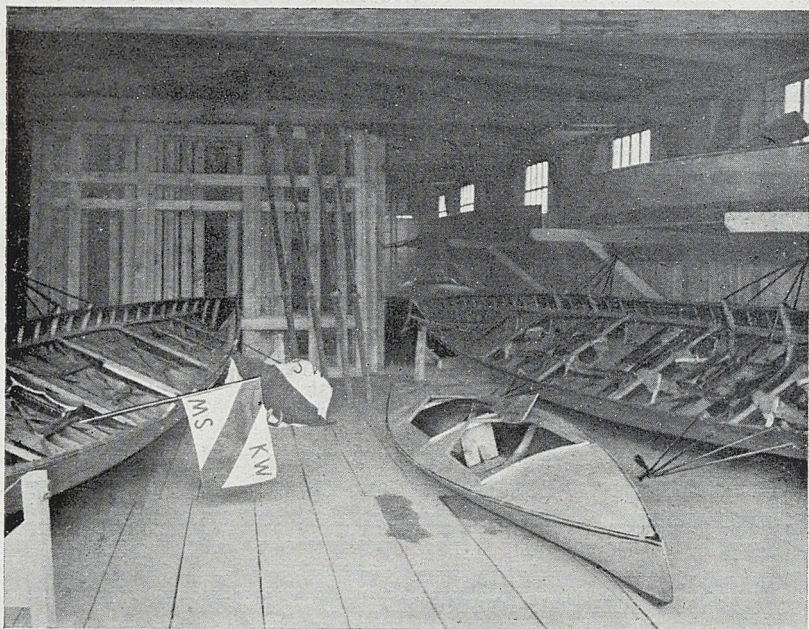
Sekcja zajęła się wypożyczaniem nart z inwentarza szkolnego dla uczniów niezamożnych, którzy sami nie byliby w stanie ich nabyć. Odbyto szereg wycieczek ćwiczebnych do Bielani, w Jure Krakowską, do Ojcowa, Mnikowa i Krzeszowic, w okolicę Kalwarii, Lanckorony i Suchej.

W czasie ferij Bożego Narodzenia członkowie odbyli kilka prywatnych wycieczek w Beskidy i Tatry.

W zawodach P. Z. T. N. o sprawność narciarską, odznakę za sprawność otrzymali: Skrochowski, Porębski, Sawicki, Rouppert, Chmiel, Moeser.

W zawodach harcerskich w Bielsku zaszczytne miejsca uzyskali: Skrochowski, Jasiewicz.

Sekcja strzelecka, pozostająca pod kierownictwem ucznia Wachtla, wykazała ładne wyniki. W zawodach „Sokoła“ krakowskiego nagrody otrzymali: Rouppert L., Rouppert K., Wachtel, Ostrowski, Czyżowski. W zawodach Przysposobienia Wojskowego odznaczyli się: Rouppert L. i Rouppert K.

Przystań wiosłarska.

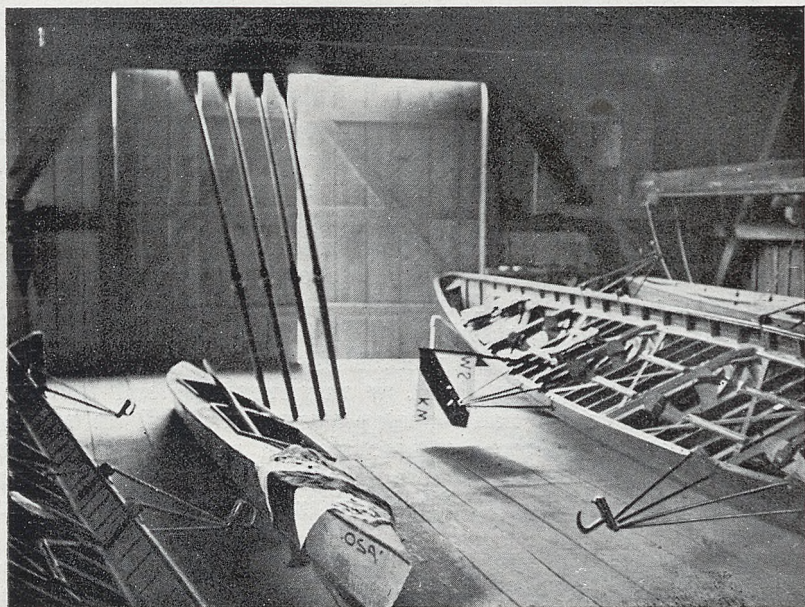
Sekcja tenisowa, którą opiekował się Czyżowski, prowadziła ćwiczenia dla swych członków na placach „Cracovii“ pod kierunkiem Czyżowskiego i Liptaka. Przygotowano drużynę na doroczne zawody szkolne.

Sekcja Szermiercza pod przewodnictwem Mojmira zorganizowała naukę dla początkujących. Wprawniejsi członkowie Sekcji korzystali z lekcji znakomitego fechtmistrza prof. Linne-mana.

Sekcja wiosłarska, kierowana przez Roupperta, odbywała naukę wiosłowania na przystani szkolnej pod kierunkiem prof. Leszki.

Sekcja pływacka korzystała w miesiącach zimowych z basenu YMCA. Drużyna pływacka weźmie udział w zawodach szkolnych.

Sekcja lekkoatletyczna, której kierownikiem był Balcer, odbywała ćwiczenia na boiskach „Wisły”. Członkowie sekcji wykazują dobre wyniki w rzutach, biegach i skokach.

Przystań wioślarska.

2. Harcerstwo.

W czasie wakacyj 1928 r. wzięło udział w obozach 44 harcerzy. A mianowicie: W obozie drużyny I w Krasnem nad Uszą było harcerzy 10. Obóz trwał od 1 lipca do 3 sierpnia; kosztą wynosiły 60 zł. na osobę. Programem obozu było wychowanie moralne, wyrobienie harcerskie, wychowanie fizyczne i praca oświatowa przez urządzenie wieczornic i odczytów dla miejscowej ludności.

W obozie drużyny IV w Kaletach koło Grodna wzięło udział harcerzy 6, w czasie od 2 do 30 lipca; kosztą wynosiły 60 zł. na osobę. W programie było wyrobienie harcerskie i przysposobienie wojskowe.

Obóz drużyny V odbył się w Podlasach Kęckich koło Kęt od 2 do 30 lipca; wzięło w nim udział 24 harcerzy. Kosztą 80 zł. na harcerza. Celem obozu było stworzenie gromady

harcerzy, związanych węzłami przyjaźni, zahartowanych na wpływy przyrody, bogacących swą wiedzę i kształcących ducha. Kierownikiem obozu był Jan Jasiewicz, uczeń klasy VIII, a opiekunem obozu prof. Émil Wyrobek.

W obozie drużyny VI w Łopusznej wzięło udział 4 harcerzy. Obóz trwał od 1 do 31 lipca; kosztą wynosiły 45 zł. na osobę. Programem obozu było przeszkolenie w praktycznym życiu harcerskim i uzupełnienie stopni i sprawności ze strony praktycznej.

Na początku roku szkolnego było harcerzy 72, a z końcem 97.

W drużynie I było harcerzy 34, zgrupowanych w czterech zastępach. Jeden zastęp (starszy) jest wyłącznie zastępem gimnazjum IV, w drugim (młodszym) stanowią oni większość, nadto kilku jest jeszcze w dwóch zastępach. Zastępy te odbyły 73 zbiórki i 10 wycieczek. 6 wycieczek odbyło się w zimie na nartach w stronę lasu Wolskiego i Bielan, na wiosnę 4 wycieczki: do Tyńca, Przegorzał i Bielan. Zastęp starszy przerabiał stopień II, młodszy stopień III. Z drużyną wzięli udział w 16 zbiórkach i 2 wycieczkach do Ojcowa i do Bielan. Harcerze pomagali Kołu P. H. w urządzeniu loterii fantowej i zabawy dochodowej, nadto zastęp starszy urządził na własną rękę imprezę dochodową, udając się na zaproszenie ze św. Mikołajem. Drużyna mieści się w gmachu poszpitalnym na Wawelu, prowadził ją M. Moroniewicz, słuchacz III-go roku filozofji.

W drużynie IV było harcerzy 23 w trzech zastępach. Zastępy odbyły 65 zbiorów i 7 wycieczek do: Popówki, Ojcowa, Saspowa, Mnikowa, Bętkowic i Skały Kmity. Na zbiórkach i wycieczkach przerabiano stopnie i sprawności. Drużyna odbyła 30 zbiorów i 4 wycieczki do Popówki, Bętkowic i Ojcowa. Drużynę prowadził Zbigniew Kamecki, słuchacz filozofji, następnie J. Grosse, a wreszcie Kazimierz Ruppert, uczeń klasy VIII. Drużyna mieściła się w lokalu przy ulicy Szewskiej 12, a od lutego przy ulicy Loretańskiej 18.

Drużyna V liczyła 30 członków, zgrupowanych w czterech zastępach: Czajek, Jeleni, Szarych Wilków i Wiewiórek. Odbyło się 60 zbiorów zastępów i 10 zbiorów drużyny, 8 wycieczek zastępów i 1 wycieczka drużyny. W zastępach prowadzono pracę w kierunku zdobywania stopni i sprawności harcerskich, oraz wyrobienia moralnego. Praca drużyny polegała na reasumpcji pracy zastępów i specjalnych ćwiczeniach i zabawach. W zimie uprawiano w drużynie sport narciarski, a reprezentacja drużyny zdobyła II miejsce w zawodach o mistrzostwo narciarskie Komendy Chorągwi Śląskiej. Drużynę prowadził do półroczja Jan Jasiewicz, uczeń klasy VIII, a od półroczja Emil Wyrobek, słuchacz V roku medycyny i podharcemistrz L. H. P.

W drużynie VI było harcerzy 10, rozmieszczonych w trzech zastępach: Wilków 4, Kozice 4, Niedźwiadków 2. Wilki przerobiły stopień II, sprawności i stopień I, Kozice stopień II, Niedźwiadki tworzyły zastęp wilczęcy. Zbiórki odbyły Wilki 16, Kozice 30, Niedźwiadki 24. Wilki odbyły wycieczkę do Bolechowic, Kozice do Podgórek i Kryspinowa, Niedźwiadki odbywały krótkie przechadzki półdniowe. Z drużyną odbyli 19 zbiórek i wycieczkę na Bielany, połączoną z podchodzeniem. Urządzili też św. Mikołaja objazdowego. Drużynę prowadził Adam Łukaszewski, słuchacz uniwersytetu. Drużyna mieściła się w koszarach kolumny szkolnej V dywizjonu samochodowego przy ulicy Kamiennej.

Opiekę z ramienia zakładu sprawował nad harcerstwem prof. J. Pezia.

3. Hufiec P. W.

W obozie letnim P. W. w czasie wakacji, który odbył się w Bystrej koło Jordanowa, wzięło udział uczniów 3. Do hufca zgłosiło się na początku roku uczniów 12 z klasy VII i 18 z klasy VI. Zwolniono w ciągu roku na własną prośbę uczniów 10, pozostało 20, z tego 10 na stopniu I, a 10 na stopniu II. Zajęcia odbywały się co tygodnia. Stopień I przerobił wyszkolenie pojedynczego żołnierza, stopień II wyszkolenie drużyny. Do obozu zgłosiło się uczniów 10.

Hufiec brał udział w uroczystościach Dziesięciolecia Polski, Trzeciego Maja, w święcie 20 p. p.

Funkcje szefów pełnili K. Pazur i J. Sawicki, ucz. kl. VII. Opiekunem był prof. J. Plezia.

4. Sprawozdanie lekarskie.

Nad zdrowiem młodzieży czuwa w zakładzie lekarz szkolny Dr med. Adolf Kłeski, który od tego roku szkolnego poświęca się tylko naszemu zakładowi. Stan zdrowia uczniów w b. roku był zupełnie zadawalniający. Z chorób zakaźnych notowano: 7 wypadków szkarlatyny, 1 odry, 1 ospy wietrznej, 3 mumpsu i 32 wypadki grypy, a wreszcie 1 wypadek jaglicy (trachoma) w stadium niezaraźliwym.

Lekarz zbadał szczegółowo, bardzo często w obecności rodziców, wszystkich uczniów, jakoteż udzielał porady zgłaszającym się chorym. Niezamożnych kierował do poradni: wewnętrznej, ocznej, nerwowej, leczenia zbroceń mowy, jakoteż poradni ortopedycznej, założonej w tym roku. Stała pomoc dentystyczna w zakładzie nie istnieje; natomiast lekarz wysyłał niezamożnych uczniów za kartami do dentystów na miasto, którzy z obywatelską gotowością udzielali porad po znacznie

zniżonych cenach. Również wyrobiono w kilku aptekach i łaźni znaczne zniżki dla uczniów naszego zakładu. Ponadto zbadał lekarz kandydatów do hufca, obozów, kolonji, dalej dojeżdżających do Krakowa, członków orkiestry szkolnej i biorących udział w zawodach sportowych. Na polecenie władz zbadał szczegółowo spojówki wszystkich uczniów. W maju wyszczepiono przeciwko ospie 112 uczniów. Pierwszej pomocy udzielono w 32 wypadkach (skaleczenia, ciała obce, stłuczenia i t. p.), z apteki szkolnej korzystało 62 uczniów.

Gruźlicę kości skonstatowano u 2 uczniów, katar płuc, względnie gorączkę gruźlicową u 10; z tych 2 skierowano do Zakopanego. Szklą nosi 82 uczniów, wad słuchu znaleziono 18. Z gimnastyki uwolniono 68 uczniów, przeważnie z powodu cierpień i zaburzeń serca, skłonności do zaziębień, cierpień nerek i ogólnego osłabienia.

Po klasach wygłaszał lekarz często pogawędki o higijenie, czystości, gruźlicy, chorobach zakaźnych, a w klasach wyższych o alkoholizmie i nikotynie. W klasie VII wykladał szczegółowo higienę, jakoteż pierwszą pomoc w nagłych wypadkach.

W czasopiśmie szkolnem „Nasza myśl“ drukował kilka artykułów higienicznych, jak: „Szanowanie oczu“, „Rozwój serca“, „O śnie u młodzieży“ i t. p.

Z licznie zgłaszającymi się rodzicami odbywał częste narady o stanie zdrowia dzieci i udzielał im odpowiednich wskazówek. Czterech uczniów zwolniono wcześniej z nauki, celem wyjazdu i leczenia się w zdrojowiskach i na świeżem powietrzu. Biedni uczniowie korzystali z naświetlań lampą kwarcową w Kasie Chorych i Miejskim Urzędzie Zdrowia.

Na posiedzeniach Rady Pedagogicznej omawiano bardzo często i żywo dyskutowano nad sprawami zdrowotnymi zakładu, a na jednej z nich wygłosił lekarz wobec grona odczyt: „O śnie i spaźnianiu się dzieci do szkoły“.

W czasie dni przeciwigruźliczych wygłosił lekarz w każdej klasie pogadankę o gruźlicy, jakoteż wezwał młodzież do pomocy w sprzedawaniu znaczków przeciwigruźliczych. Młodzież odpowiedziała gorącym współudziałem i sprzedawała przeszło tysiąc znaczków.

Lekarz szkolny wygłaszał na posiedzeniach Rady Pedagogicznej krótkie referaty. Jeden z nich Dyrekcja przytacza w całości.

Jak młodzież nasza dba o swoje zdrowie?

Chcąc poznać charakter pewnego człowieka, powinniśmy go obserwować z rozmaitych stron i w rozmaitych sytuacjach.

Jedną z takich niezwykłych sytuacji jest bezwątpienia choroba i z tego też powodu lekarze mają wiele sposobności do badań psychologicznych.

Wiadomą jest rzeczą, że choroba, zwłaszcza poważna, zmieścić może z gruntu całą podstawę psychiczną człowieka, jednak różni ludzie na to samo cierpienie rozmaicie psychicznie reagują.

Podzielić ich można na dwie grupy: 1) na bardzo przejmujących się chorobą, 2) na lekceważących sobie zdrowie wogóle, a chorobę w szczególności.

Otóż zaznaczyć tutaj muszę, że **młodzież przeważnie należy do tej drugiej grupy** i dlatego zadanie lekarza szkolnego bywa nieraz bardzo trudne. Mimo wykładów, pogadanek, demonstracji, badań i t. p. trudno jest nieraz nakłonić ucznia, by się szanował (zagrożenie gruźlicą), by nosił okulary, używał więcej snu, nie przemęczał się sportem (serce, niedokrwistość) i t. p.

Prowadzi nas to znowu do wniosku, że **każdy lekarz, proponując jakieś leczenie uczniowi, powinien zarazem pamiętać o tem, by o ile możności nie zajmowało ono zbyt dużo czasu i nie absorbowało go zanadto**. Wiadomą bowiem jest rzeczą, że gdy uczeń ma np. kilka razy dziennie brać lekarstwo, to często o tem zapomina, albo sobie poprostu sprawę lekceważy, chyba, że dopilnują tego rodzice. Z tego też powodu trzeba dążyć do tego, by przy badaniach szczegółowych byli o ile możności obecni rodzice, lub ktoś starszy z domu, gdyż to ułatwia znacznie zadanie lekarzowi i daje możność dokładnego porozumienia się i omówienia stanu zdrowia dziecka.

Nestety jednak bardzo często chłopcy w domu nie mówią nic, że będą badani, a czynią to przez zapomnienie, albo też z rozmysłu, bojąc się, by obecna przy badaniu matka lub ojciec nie „zdradzili“ wobec kolegów i lekarza jakiegoś o nich szczegółu.

A różnica wyniku i korzyści z badania chłopca samego lub w obecności rodziców jest bijącą w oczy. Gdy chłopak przy badaniu jest sam, to wszystko jest zawsze dobrze, nigdy on nie choruje, rodzina cała jest zdrowa i t. p., a tymczasem po przyścisłu matki sprawa przedstawia się zupełnie inaczej! Wiadać więc z tego, że obecność kogoś starszego z rodziny lub rodziców przy badaniu jest konieczną i zbawienną rzeczą.

W przeciwieństwie do poważnej ilości dzieci, lekceważących sobie swoje zdrowie — względnie chorobę, nieliczni znów zachowują się zupełnie odmiennie. Wiedząc np., że cierpią na jakąś chorobę, zgłaszają się ciągle do lekarza w przypuszczeniu, że stan ich się pogorszył, a nie brak i takich, którzy będąc zupełnie zdrowymi, ciągle jednak boją się o swe zdrowie. Są to zwykle kandydaci na przyszłych neurasteników, nierzadko

obciążeni dziedzicznie, albo też pochodzący z rodziców chorych lub nerwowych. Jasną wobec tego jest rzeczą, że w podobnych wypadkach obecność ojca, matki lub kogoś starszego przy badaniu jest również rzeczą konieczną, albowiem takiemu dziecku, a nawet starszemu uczniowi, lekarz nie może powiedzieć przecież swego zadania, chociażby dlatego, by go przez to jeszcze więcej nie nastraszyć. Do tej też grupy zaliczyć należy dzieci wypieszczone, które same, albowiem ich rodzice, obawiają się wszystkiego np. przemęczenia na gimnastyce, zaziębień, forsownych wycieczek, sportów i t. p. I tutaj także osobiste porozumienie się rodziców z lekarzem jest konieczne.

Każdy pacjent musi do swego lekarza mieć przede wszystkim zaufanie, a naodwrot lekarz musi wierzyć w to, co mu pacjent mówi. Dlatego lekarz stosunek swój z uczniami powinien starać się utrzymać zawsze na stopie przyjacielskiej, unikając, o ile to jest rzeczą możliwą, charakteru urzędowego. Wymagać jednak zato należy od uczniów, żeby i oni względem lekarza byli przyjacielscy i szczerzy, by mieli do niego zaufanie, a przede wszystkim by mówili szczerą prawdę. Gdy jednak lekarz ma pod tym względem pewne podejrzenie, to powinien zażądać od ucznia potwierdzenia podanego faktu ze strony nauczyciela, rodziców, względnie lekarza ordynującego. Zdarzają się bowiem uczniowie, którzy dla pewnych, osobistych celów, chcieliby „nabrać“ lekarza i symulują chorobę.

Mając już za sobą kilkunastoletnie doświadczenie lekarsko-szkolne, dochodzę do wniosku, że praca lekarzy szkolnych jest dla społeczeństwa wprost zbawienną. Dotąd bowiem człowiek udawał się do lekarza dopiero wtedy, kiedy czuł się chorym, a wiadomą jest rzeczą, że wiele chorób daje dopiero objawy podmiotowe wtedy, kiedy cierpienie jest już bardzo zaawansowane. Z tego też powodu lekarze nawiązują społeczeństwo, by każdy, o ile możliwości, przynajmniej raz do roku gruntownie dał się zbadać. Niestety, jeszcze daleko do tego, natomiast zadanie to spełnia właśnie instytucja lekarzy szkolnych przez regularne rok roczne badanie każdego ucznia. Lekarz wykrywa nieraz przytem początki pewnego cierpienia, albo utajoną chorobę. Mam tu przede wszystkim na myśli gruźlicę. Również szkoła walczy obecnie z chorobami zakaźnymi przez energiczne zarządzenia i przeszkadza przez to ich rozszerzaniu się. Wielki nacisk kładzie się obecnie na wychowanie fizyczne, jakoteż zapobieganie rozmaitym szkodom, które przez kilkuletnie siedzenie dzieci w dusznej sali i ławce mogłyby ewentualnie wystąpić.

Jeżeli przeglądam i porównuję obecnie moje sprawozdanie a robione z przed lat dziesięciu, to z prawdziwą radością konstatuje, że praca moja nie poszła na marne.

Młodzież nasza dba już obecnie znacznie więcej o zdrowie, udaje się coraz częściej do lekarza po poradę i to nie tylko w razie choroby, ale często w kwestiach ogólnie higienicznych i sanitarnych, co jasno dowodzi, że rozumie już ona doniosłość zadań higieny społecznej. Najlepszym tego dowodem, a zarazem miłą nagrodą, była dla mnie gorąca współpraca młodzieży naszej podczas dni przeciwgruźliczych!

W końcu wspomnę tu jeszcze o jednej ważnej rzeczy. Obecnie zanika coraz więcej typ dawnego lekarza domowego; ludzie leczą się teraz u coraz to innych lekarzy, a nieraz z konieczności tam, gdzie nawetby się nie chcieli leczyć.

Ma to ten zły skutek, że obecnie lekarz niema sposobności poznania dokładnie organizmu pacjenta, jakoteż innych ważnych spraw, jak stosunków rodzinnych, dziedziczności i t. p.

Lekarz szkolny natomiast obserwuje regularnie i systematycznie przez kilka lat ucznia, notuje sobie skrętnie o nim wszystkie spostrzeżenia w t. zw. karcie zdrowia, która powinna wędrować z uczniem w razie przeniesienia go do innego zakładu. Z tej karty zdrowia może lekarz szkolny każdej chwili udzielić cennych informacji o stanie zdrowia rodzinie, czy lekarzowi ordynującemu, a prócz tego nawet po latach ta karta zdrowia może oddać osobnikowi bardzo cenne usługi.

Zrozumieli to dobrze rodzice, zwracając się do lekarzy szkolnych coraz to częściej z pełnem zaufaniem, widząc, że o stanie zdrowia ich dzieci lekarz szkolny może wydać najpewniejszą i najdokładniejszą opinię.

f) Wychowanie gospodarcze.

W bieżącym roku szkolnym wychowanie gospodarcze skupiało się w kramiku szkolnym i antykwarni. Wprawdzie kramik nie rozwijał się tak pomyślnie, jak lat ubiegłych, ale wykazywał dużą ruchliwość w rozsprzedawę legitymacyj uczniowskich, zakupionych przez Dyрекcję i koszulek gimnastycznych, oddanych kramikowi do sprzedaży przez Zarząd Komitetu Rodzicielskiego. Na czele kramiku stał uczeń kl. VIII a Wachtel Juljusz. Za jego pośrednictwem sprzedano 600 legitymacyj uczniowskich i blisko 350 koszulek. Opiekę nad kramikiem sprawował prof. R. Niemiec.

Sprawozdanie z „Antykwarni szkolnej“.

Założona przed paru laty Antykwarnia w obrębie naszego Zakładu, a prowadzona niestrudzenie przez Ks. Dra J. Rychlickiego, natrafiała w swoim rozwoju na niemałe trudności, choćby już dlatego, że nie posiadała własnych funduszków, a nadto skutkiem częstej i nieprzewidzianej zmiany podreżni-

ków szkolnych poniosła raz i drugi poważniejsze straty. Obecnie warunki zmieniły się o tyle na lepsze, iż z drobnych odsetek, doliczanych do ceny sprzedanych książek, zyskała materialną podstawę do dalszego działania, a kalkulacją uczciwą wyrobiła sobie wśród młodzieży duże zaufanie. Wielki to zysk moralny, iż nasi uczniowie, po największej części sprzedają i kupują książki w „swojej Antykwarni“, lub przynajmniej w murach swojego Zakładu, a unikają bez zewnętrznego nacisku „książkowej giełdy na ulicy Szpitalnej“.

W okresie sprawozdawczym wielkie zasługi około uporządkowania i rozwoju Antykwarni położyli Pazur Kazimierz, Potocki Ludwik, Welenyk Karol — wszyscy z kl. VII.

Z roku ubiegłego pozostało książek	250
Zakupiono w obecnym roku książek	821
Razem	1076
Sprzedano książek	690
Zostaje na rok następny	386
Wartość szacunkowa książek pozostałych wynosi	838 zł. 50 gr.

Przychód.

Dochód:

Ze sprzedaży 690 książek 1459 zł. 50 gr.

Rozchód.

Rozchód:

Kupiono 821 książek za	963 zł. 10 gr.
Za oprawę 532 książek	492 „ — „
4 bloczki à 20 gr.	— „ 80 „
Razem	1455 zł. 90 gr.

Saldo = 3 zł. 60 gr. + 838 zł. 50 gr. = 842 zł. 10 gr.

g) Opieka nad młodzieżą.

Zakład nasz, liczący z początkiem roku szkolnego 668 uczniów, był w tem szczęśliwym położeniu, że mając dzieci przeważnie ze sfer inteligencji, znajdował je otoczone troskliwą opieką Rodziców, rozumiejących na czem polega prawdziwe wychowanie dziecka. W tej zatem dziedzinie nie potrzebował rozciągać zbyt daleko posuniętej opieki pozaszkolnej.

Natomiast znalazł bardzo wdzięczne pole pracy w akcji charytatywnej, która szła w kierunku dopomagania uboższym kolegom. Całą akcją kierował Ks. Prefekt Dr J. Rychlicki, jako Opiekun Bratniej Pomocy, a zarazem Moderator Sodalicii.

Przy „Sodalicii Marjańskiej“ bowiem powstało osobne Kółko, którego celem było niesienie materialnej pomocy mniej zamożnym kolegom. Między innemi dostarczano im drugich śniadań, których w okresie sprawozdawczym wydano 4197.

Lwią część tej bądź co bądź okazałej liczby dostarczyli bogatsi uczniowie naszego Zakładu, z których każdy w jeden, dobrowolnie wybrany dzień tygodnia, ustępował ochoczo swoje śniadanie na rzecz potrzebujących, a resztę zakupiono z zasiłku w kwocie 245 zł., jakim to zbożne dzieło poparł, zawsze dla podobnych zamierzeń ofiarny Komitet Rodzicielski Gimnazjum IV-go.

Z życzliwości i dobrej woli kolegów korzystało 24 do 32 uczniów dziennie, a między nimi byli i tacy, którzy — jak się później okazało — na pierwsze śniadanie dostawali wszystkiego w domu małą, suchą bułeczkę i szklanę czystej herbaty.

Z iście samarytańskim poświęceniem działali dla dobra bliźnich: sod. Wachtel Juljusz z kl. VIII a, sod. Menschik Zygmunt z kl. V a, sod. Pachonński Zbigniew z kl. V a i aspir. Nowicki Jerzy z kl. III a.

Niezamożną młodzieżą opiekowała się również „Pomoc koleżeńska“, która rozporządzając obecnie większą, niż po inne lata kwotą pieniężną, rozszerzyła również swoją samarytańską działalność. Wśród uczniów — po największej części zamożnych — w naszym Zakładzie było kilkunastu takich, których materialne warunki w domu pozostawiały dużo a czasem bardzo dużo do życzenia.

Zajęła się nimi „Pomoc koleżeńska“. Jednym dostarczyła materiału na ubrania, obuwia, lekarstwa, drugim pospieszyła z zasiłkiem pieniężnym, a innym znowu zakupiła jużto na kilka miesięcy, jużto na cały rok obiady w kuchni „Związku Katolickich Niewiast“ przy ulicy św. Tomasza.

Z radością podkreślić trzeba, iż sfery rodzicielskie okazywały dla zamierzeń „Pomocy koleżeńskiej“ coraz większe zrozumienie. Poza pieniężnymi datkami, dyskretnie oddawały obuwie, odzież, którą odświeżoną i poprawioną otrzymywali ubożsi chłopcy. Inni znowu zgłaszali do „Pomocy koleżeńskiej“ uczniów, którzy będąc w rzeczywistej potrzebie, nie śmieli się do niej przyznać. — WP. Prugarowa złożyła książeczkę Kasy Oszczędności, opiewającą na kwotę 200 zł., z tem zastrzeżeniem, iż odsetki otrzyma w rocznicę śmierci jej syna ś. p. Kazimierza „uczeiwy, a ubogi uczeń naszego gimnazjum“. M. K. znowu przeznaczył 100 zł. na „wigilję dla biednych uczniów“, również dla uczczenia pamięci swego syna, który niedawno temu poniósł śmierć skutkiem tragicznego wypadku.

W imieniu młodzieży, która korzystała ze wsparcia „Pomocy koleżeńskiej“, wszystkim ofiarodawcom składamy serdeczną podziękę.

Akcje pomocy niech zilustruje sprawozdanie rachunkowe za rok szkolny 1928/29.

Przychód.

1)	Saldo z roku 1927/28	160	zł. 81 gr.
2)	Składki przy wpisach uczniów	1582	„ 66 „
3)	JWP. Hr. Potocka	30	„ — „
4)	WP. Łastowiecka	80	„ — „
5)	JWP. Hr. Badeniowa	30	„ — „
6)	WP. Pelcowa	30	„ — „
7)	WP. Bobrzyńska	20	„ — „
8)	WP. Dyr. Pachoński	50	„ — „
9)	JWP. Hr. Miączyński	300	„ — „
10)	WP. Łastowiecki	20	„ — „
11)	WP. Jabłonowski	20	„ — „
12)	WP. Potocki	40	„ — „
13)	Zwrot udzielonej pożyczki	200	„ — „
14)	M. K.	100	„ — „
15)	Ks. Dr. Józef Rychlicki	30	„ — „
16)	Zasilek Kom. Rodzicielskiego Gimn. IV.	2000	„ — „
17)	Uczniowie przy pożycz. książek z „P. kol.“	451	„ 60 „
Razem		5145	zł. 07 gr.

Rozchód.

1)	Na drugie śniadania dla uczniów	245	zł. — gr.
2)	Zapomogi pieniężne dla uczniów	225	„ — „
3)	Lekarstwa dla uczniów	41	„ 50 „
4)	Obiady dla niezamożnej młodzieży	1388	„ 20 „
5)	Zakup nowych podręczników szkolnych	486	„ 51 „
6)	Oprawa książek szkolnych dla „Wypożyczalni“ przy „Pomocy koleżeńskej“	280	„ — „
7)	Obuwie (4 pary)	131	„ — „
8)	Materiał na ubrania	489	„ — „
9)	Różne	3	„ 15 „
Razem		3289	zł. 36 gr.

Saldo na rok 1929/30 1855 zł. 71 gr.

Przy Pomocy Koleżeńskej istniała również

Wypożyczalnia podręczników szkolnych.

Niektóre z dawniejszych książek szkolnych, będących własnością Wypożyczalni, uległy zupełnemu zniszczeniu, inne znowu zostały wykreślone ze „spisu podręczników szkolnych“, tak, że jedne i drugie trzeba było usunąć; mimo to wypożyczalnia spełniła swoje zadanie, bo stosownie do zapotrzebowania zakupiła sporą liczbę książek.

Obecny stan inwentarza „Wypożyczalni“ wykazuje 1358 podręczników.

Na zakupno nowych podręczników wydano 486 zł. 51 gr.

Na oprawę 280 zł. — gr.

Razem 766 zł. 51 gr.

Z „Wypożyczalni“ korzystało uczniów 293.
Wypożyczono książek 1096.

VI. KOMITET RODZICIELSKI.

Praca Zarządu Komitetu Rodzicielskiego w bieżącym roku szkolnym opierała się na programie, uchwalonym na jednym z pierwszych posiedzeń. Postanowiono mianowicie współpracować z Gronem nauczycielskiem w dziele wychowania młodzieży, dążyć do ułatwienia jej zdobywania wiedzy, rozłożyć opiekę wspólnie z Dyrekcją nad polepszaniem warunków higienicznych, spieszyć z pomocą ubogiej rodzinie i umożliwić pełen rozwój organizacyj uczniowskich.

Zarząd Komitetu Rodzicielskiego.

Wszystkie te zamierzenia potrafił przeprowadzić ku zadowoleniu sfer rodzicielskich, młodzieży, Dyrekcji i Grona Zarząd, złożony z jednostek, oddanych szkole i pełnych poświęcenia

Na jego czele stał od listopada zastępca przewodniczącego p. Bron. Bochenek, ponieważ dotychczasowy prezes prosił z powodu zdrowotnych o udzieleniu Mu urlopu. Do Zarządu wcho-

Sprawozdanie kasowe Komitetu Rodzicielskiego

Przychód. za czas od 1. września

	Zł.	gr.
1. Saldo z poprzedniego okresu rachunkowego . . .	398	13
2. Składki na cele Komitetu:		
z klasy I A	Zł. 1,186:50	
" I B	" 1,153:70	
" II A	" 753:80	
" II B	" 1,338:90	
" III A	" 972:—	
" III B	" 1,070:50	
" IV A	" 1,131:—	
" IV B	" 1,565:—	
" V	" 1,462:—	
" VI	" 1,080:70	
" VII A	" 1,069:50	
" VII B	" 493:50	
" VIII A	" 365:50	
" VIII B	" 576:50	
Za zwrot zaległych składek od K.	27:—	
3. Za zrealizowane kupony dolarówek	14,248	10
4. " dochód ze sprzedaży sprawozdań szkolnych	26	50
5. " dochód z przedstawienia Kółka dramatycznego	1,360	—
6. " dochód z wieczorku Sienkiewiczowskiego	808	—
7. " dochód z sprzedanych koszulki gimnastyczne	1,065	60
	610	—
	18,516	33

Komisja rewizyjna:

Dr Bronisław Kuśnierz m. p. Florjan Mikulski m. p.

Państw. Gimnazjum IV. im. H. Sienkiewicza w Krakowie

1927 do 31. sierpnia 1928 r.

Rozchód.

	Zł.	gr.
1. Za naukę muzyki na instrument dętych	Zł. 1,440:—	
b) za kupno 3 nowych instrumentów	" 480:—	
c) " naprawę instr. muz. i nuty	" 299:25	2,219 25
2. Za czasopisma dla czytelnicy uczniowskiej	654	60
3. " koszty klasowych wycieczek krajoznawczych	Zł. 631:88	
b) za koszty wyjazdu uczniów na kursy narciarskie i utrzymanie w Zakopanem	" 200:70	
c) za koszty kursów modelarstwa lotn.	" 100:—	
d) za dotację na Pomoc Kol. i akcję charytatywną (930+600.—)	" 1,530:—	
e) za tablicę dla Hufca szkolnego P. W.	" 20:—	
f) " roboty ciesielskie w izbie harcer.	" 100:—	
g) 100 szt. biletów do łaźni	" 100:—	2,682 58
4. Herbaciarnia za 805:00 kg. cukry	Zł. 1,174:50	
" 8:50 " herbaty	" 305:40	
" 90 szt. garnuszków	" 68:—	
" mycie ścierek i naprawy	" 337:30	
" szyby do herbaciarni	" 6:80	
Gazowni " 2 raty za herbaciarnię	" 457:—	2,344 —
5. Za subwencję dla Kol. wak. w Porebie W.	Zł. 500:—	
b) za subwencję na br. dowę Bursy gimnaz.	" 100:—	
c) " dotację na koszty Zjazdu Kom. Rodz.	" 30:—	
d) " wieniec na pogrzeb Słowackiego	" 30:—	
e) służbie kościelnej	" 80:—	
f) za dyplomy dla uczniów	" 106:10	846 10
6. Za koszty przedstawienia „Pana Geldhaba”	Zł. 822:75	
b) za koszty wieczorku Sienkiewiczowskiego	" 1,135:84	
poz. dochodu ad 5)	" 70:—	2,028 59
7. Utrzymanie inwent. żywego w prac. biologicznej i dotacja	Zł. 693:80	
b) za roboty malarskie w gab. lek.	" 68:50	
c) za rękawiczki sarnie i nici gumowe	" 45:—	
d) " epidiaskop i retorty	" 245:—	1,052 30
8. Za sprzątnięcie sali gimn. w VIII Gimn.	Zł. 165:—	
b) za najem sali gimn. w Sokole	" 611:—	776 —
9. Za wykonanie 24 ławek 2-osobowych	Zł. 1,152:—	
b) za dykty, rygi, haczyki rob. ciesiel.	" 171:92	
c) " szafkę biblioteczną	" 81:50	
d) " skrzynie i kosze na kwiaty	" 321:75	
e) " siatkę drucianą	" 95:72	
f) " oprawę obrazów, obrazy i napisy	" 120:80	
g) " ceratę meblową i rulon patet	" 37:24	1,981 03
10. bloczki, księga kasowa, portorja, odbitki sprawozdań i zaproszeń	Zł. 296:85	
b) za druk sprawozdania szkolnego i klisze na poczet	" 2,094:62	2,391 47
11. Zaliczka do wyrachowania za wykonanie koszulek gimnastycznych	1,250	
12. Za saldo na rok następny: gotówką	Zł. 159:08	
4% dolarówki im. wart. dol. 25.	" 131:33	290 41
	18,516	33

Kraków, dnia 23 września 1928 r.

Przewodniczący:

Inż. Skąpski m. p.

Skarbnik:

Józef Wilga m. p.

dzili Panowie i Panie: Stanisław Nowakowski, delegat kl. I b — sekretarz, Wilga Józef, delegat kl. V b — skarbnik, Rożańska Zofja, delegatka kl. I b, Jan Święcicki (II a), Andrzej Filek (II b), Dr Wincenty Wróblewski (III a), Władysław Panek (III b), Feliks Mroczkowski (IV a), Felicja Daniekowa (IV b), Jan Menschik (V a), Emil Bogatyński (VII), Edward Petecki (VIII a), Jakób Walenta (VIII b).

Z ramienia Zakładu zasiadali w zarządzie Dyrektor Dr A. Kukliński, Ks. Dr J. Rychlicki, prefekt i Dr Jan Momot, profesor, jako delegat Rady Pedagogicznej.

Chcąc pokrótce scharakteryzować działalność Komitetu Rodzicielskiego, rozpocznę od jego troski o ułatwienie młodzieży nauki. Widząc, że niektórzy chłopcy pragnęliby pobierać lekcje drugiego języka nowożytnego, lecz nie mogą tego przeprowadzić z powodu trudności natury finansowej, zorganizował przy pomocy i za pośrednictwem Dyrekcji zbiorowe lekcje języka niemieckiego za bardzo skromną opłatą.

Podobnie na prośbę uczniów, a za wiedzą i zezwoleniem Dyrekcji, dla próby zorganizował naukę stenografji, która tak wielkie oddaje usługi każdemu, tę sztukę posiadającemu.

Nie cofnął się również przed wydatkami, połączonemi z umuzykalnieniem młodzieży. On to bowiem opłaca nauczyciela gry na skrzypcach, pobierając od chłopców z nauki tej korzystających bardzo niską opłatę.

Ponieważ Zakład nie posiada odpowiednich funduszków na utrzymanie inwentarza żywego w pracowni biologicznej, przeto Komitet, nie chcąc pozwolić na upadek tego działu pracy szkolnej przez chłopców umiłowanej, przeznaczył na ten cel subwencję w wysokości 50 zł. miesięcznie.

Nie zapomniał również o fizyce. Pragnąc ułatwić młodzieży pracę laboratoryjną, zakupił cały szereg szklanych przyborów, na których chłopcy przez cały rok szkolny wykonywali ćwiczenia.

Również czytelnia młodzieży utrzymuje się ofiarnością Komitetu Rodzicielskiego, bo dla niej prenumeruje on sporą liczbę czasopism literackich, naukowych, sportowych — zarówno polskich jak i zagranicznych.

Dbały o estetyczne wychowanie młodzieży opłacał nauczyciela orkiestry dętej, nie szczędząc również pieniędzy na naprawę zepsutych instrumentów i na powiększenie inwentarza zarówno tej orkiestry jak i symfonicznej. O wielkiem zainteresowaniu się tą dziedziną pracy świadczy najlepiej fakt, że myśl zakupna nowych instrumentów poparł nie tylko moralnie, ale i materialnie.

Zarząd Komitetu Rodzicielskiego brał czynny udział we wszystkich uroczystościach szkolnych. Niezapomniane będą

usługi oddane podczas urządzania wystawy szkolnej i organizacji obchodu Dnia Matki. Kto widział w tym czasie członków Zarządu Komitetu przy pracy, ten musiał nabrać szasunku dla Nich i dla całej przez Nich reprezentowanej instytucji.

Nie można również pominąć milczeniem czynnego udziału Rodziców w organizowaniu wycieczki naszej młodzieży do Poznania. Dwa posiedzenia poświęcono tej sprawie. Chodziło bowiem o to, aby tę wycieczkę tak przygotować, by przyniosła jak największą korzyść moralną i intelektualną wychowankom. I z radością muszę podnieść fakt, że w czasie odjazdu młodzieży na peronie zjawili się członkowie Komitetu z Przewodniczącym p. Bochenkiem na czele, czem dali dowód istotnej o młodzież troski.

Akcja charytatywna znajdowała zawsze wśród członków Zarządu pełne zrozumienie. Spieszyli zatem z pomocą ubogiej młodzieży przez pomoc finansową w rozdawnictwie drugich śniadań, przez zasilanie swemi funduszami Kasy Pomocy Koleżeńskie.

W miesiącach zimowych wydawał Komitet bezpłatnie wszystkim uczniom herbatę. Wdzięczność zatem należy się wszystkim tym Paniom, które nieraz z uszczerbkiem swych zajęć domowych ochotnie spieszyły do herbaciarni zakładowej, by tylko naszym wychowankom nie zabrakło tego napoju.

Pragnąc zaś przyjść z pomocą instytucjom filantropijnym, opiekującym się młodzieżą, uchwalił Komitet subwencję 500 zł. dla Kolonji Wakacyjnej w Porębie Wielkiej i skromniejszy datek 200 zł. na obozy harcerskie IV i V drużyny.

Na zakończenie roku szkolnego przygotował cały szereg nagród w formie żetonów dla wzorowych uczniów naszego Zakładu.

Posiedzeń Zarządu odbyło się 10 (27. X., 16. X., 15. XI., 8. XII., 15. I., 13. II., 14. III., 23. IV., 17. V. i w czerwcu), Walne Zebranie zaś 30 września.

Za tę pełną zapału, gorliwości i ofiarności pracę niech mi wolno będzie tą drogą złożyć serdeczne podziękowanie wszystkim Członkom Zarządu i Jego Przewodniczącemu Panu B. Bochenkowi.

Do niniejszego sprawozdania dołącza się zestawienie kasowe za rok 1927/28. Sprawozdanie finansowe za rok bieżący ukaże się w sprawozdaniu szkolnem za rok 1929/30.

VII. STATYSTYKA UCZNIÓW W ROKU SZKOLNYM: 1928/29.

KLASA	a I	b I	a II	b II	a III	b III	a VI	b VI	a V	b V	a V	b V	a VII	b VII	a VIII	b VIII	Razem
1. Z końcem r. 1927/8 istniały oddziały:	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	14
2. Przy promowaniu kl. liczyły uczniowie:	41	43	40	47	44	50	51	51	47	—	37	50	33	43	33	43	625
3. Z tego promowano:	41	41	40	41	43	45	42	43	42	—	46	47	33	43	33	43	583
4. Z tego pozostało na rok II:	—	2	—	6	1	5	9	8	5	—	2	3	—	—	—	—	42
W r. 1928/9 klasy liczą oddziałów:	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	14
Klasy liczą uczniów:	42	37	47	47	44	54	50	59	52	55	46	47	38	50	38	50	668
W tem promowanych:	—	—	38	41	36	41	41	41	42	42	42	45	36	48	36	48	493
W tem drugorocznych:	1	1	—	3	4	7	8	6	6	3	3	2	1	1	1	1	46
Ze szkół powszechnych:	41	35	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	79
" " średnich:	—	—	5	2	4	6	—	12	4	9	1	—	—	1	—	1	44
Z przygotowania domowego:	—	1	2	—	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	1	—	6
Klasy liczą rzymsko - katolików:	40	34	47	40	43	50	48	55	51	48	45	44	34	43	34	43	622
" " grecko - katolików:	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
" " ewang. augsb.:	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	2
" " prawosławnych:	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
" " wyzn. mojżeszowego:	2	3	—	7	1	4	2	4	1	5	1	3	—	7	4	7	44
Razem	42	37	47	47	44	54	50	59	52	55	46	47	38	50	38	50	668

KLASA	Ia	Ib	IIa	IIb	IIIa	IIIb	IVa	Va	Vb	VI	VIIa	VIIb	VIIIa	VIIIb	—	Razem
Urodzonych w r. 1918 kl. liczyły	21	18	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	44
" w r. 1917 "	17	14	26	21	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	82
" w r. 1916 "	4	4	17	19	23	19	—	—	—	2	—	—	—	—	—	88
" w r. 1915 "	—	1	1	5	11	18	29	1	—	20	—	—	—	—	—	86
" w r. 1914 "	—	—	—	—	7	11	18	25	20	28	—	—	—	—	—	109
" w r. 1913 "	—	—	—	—	—	4	3	16	22	7	2	—	—	—	—	77
" w r. 1912 "	—	—	—	—	—	1	—	8	8	2	26	—	—	—	—	61
" w r. 1911 "	—	—	—	—	—	—	—	1	4	—	12	—	1	—	—	64
" w r. 1910 "	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	6	—	29	—	—	32
" w r. 1909 "	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	13
" w r. 1908 "	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
" w r. 1907 "	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
" w r. 1906 "	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Razem . . .	42	37	47	47	44	54	50	52	55	59	47	—	38	50	—	668
Klasy liczą miejscowych. . .	33	33	38	42	43	47	48	38	45	53	38	—	32	38	—	552
" z powiatu . . .	2	4	2	2	1	3	1	2	3	2	2	—	1	1	—	27
" z dalszych okolic . . .	7	—	7	3	—	4	1	12	7	4	7	—	5	11	—	89
Razem . . .	42	37	47	47	44	54	50	52	55	59	47	—	38	50	—	668
Dojeżdżając koleją . . .	1	3	3	2	1	2	2	1	5	—	—	—	—	2	—	25
Dzieci: obywateli ziemskich. . .	1	—	4	—	1	—	2	7	—	3	6	—	5	3	—	35
Włościan i rolników drobnych . . .	—	—	—	—	—	3	—	—	5	—	—	—	—	2	—	11
Urzędników i oficjalistów rolnych . . .	—	—	1	—	—	—	—	2	—	4	—	—	1	—	—	9
Do przeniesienia . . .	1	—	5	—	1	3	2	9	5	7	6	—	6	5	—	55

KLASA	a I	b I	a II	q II	a III	q III	IV a	q IV	a V	q V	IA	a IIA	q IIA	VII a	q VII	—	Razem
Z przeniesienia . . .	1	—	5	—	1	3	2	7	9	5	5	6	—	6	—	5	55
Robotników rolnych . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
Przemysłowców . . .	2	—	3	2	4	3	2	3	2	6	—	4	—	—	—	1	29
Rzemieślników . . .	—	2	—	4	—	—	2	3	1	—	2	—	—	—	2	—	16
Urzędników fabrycz. i przemysł.	—	1	1	—	—	1	3	2	—	—	1	—	—	1	1	—	11
Robotników fabrycz. i przemysł.	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Kupców i przedsiębiorców handl.	2	6	7	4	3	1	2	6	2	4	2	3	—	4	—	7	53
Urzędników handl. i bankowych	1	2	1	—	2	3	2	11	1	2	1	2	—	1	3	—	32
„ kolei poczt. i telegr.	8	4	9	6	—	13	5	—	4	12	3	1	—	6	—	—	71
Służby i rob. kolei poczt. i telegr.	—	—	1	9	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	4	—	18
Wojskowych stopni oficerskich .	4	1	4	1	5	2	2	4	3	—	3	2	—	—	4	—	35
„ niższych . . .	—	—	—	—	—	—	1	2	—	—	—	1	—	—	1	—	5
Zawody wolne . . .	3	9	8	6	7	3	6	4	2	4	4	5	—	4	5	—	70
Profesorów i nauczycieli . . .	3	1	2	2	5	2	5	3	5	2	11	5	—	4	4	—	54
Urzędników państwowych . . .	14	7	2	2	13	8	9	5	8	6	12	10	—	4	9	—	111
„ komunalnych . . .	2	2	1	2	—	8	6	3	8	6	1	3	—	3	2	—	47
Służby z urzędów państw. . .	—	—	—	—	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	3
„ komunalnych . . .	—	—	1	2	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	5
Właścicieli nieruch. miejsk. i kap.	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Wyrobników . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Dzierżawców . . .	—	1	—	1	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	1	—	7
Innych zawodów . . .	2	—	—	5	3	3	—	—	7	5	—	4	—	4	—	—	33
Zupełne sieroty . . .	—	—	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	1	1	—	6
Razem . . .	42	37	47	47	44	54	50	59	52	55	46	47	—	38	50	—	668

VIII. STATYSTYKA EGZAMINÓW DOJRZAŁOŚCI,

odbytych w roku sprawozdawczym.

W myśl rozporządzenia Kuratorjum O. S. Krakowskiego z 10 kwietnia 1929 L. II—3640/29 odbył się egzamin dojrzałości w tutejszym Zakładzie przed Komisją, w której skład wchodził następujący członkowie Główna nauczycielskiego: Dr A. Kukliński, dyrektor, jako przewodniczący; Ks. Dr Józef Rychlicki, jako egzaminator z rel. rzym.-kat.; egzaminatorami z języka polskiego byli: Ks. Prof. Władysław Macheta dla oddziału A, Prof. Władysław Koch dla oddziału B; z języka łacińskiego egzaminował w oddziale pierwszym Prof. Rudolf Niemiec, w oddziale drugim Prof. Jakób Plezia; egzaminatorem z języka francuskiego był p. Dr Stanisław Łukasik, a z języka niemieckiego Prof. Stefan Michoński; z historii w pierwszym oddziale egzaminował Prof. M. Kupeczyński, w drugim p. Julian Stanoch. Egzaminatorem matematyki dla oddziału „A” był p. Józef Jodłowski, dla oddziału „B” p. Jan Leśniak; z fizyki Prof. Kazimierz Fijoł.

Do egzaminu dojrzałości dopuszczono ogółem 93 abiturjentów.

Egzamin piśmienny odbył się w dniach 6, 7, 8, 10, 13 maja.

Egzamin piśmienny z języka polskiego składało uczniów trzech.

Z podyktowanych tematów:

a) Piękna jest śmierć za Ojczyznę, ale nie mniej piękne jest życie dla niej. Wyjaśnić i uzasadnić.

b) Moje przemówienie na temat popierania „Komitetu Floty Narodowej“.

c) Który z pisarzy polskich doby nowszej wywarł na mnie najgłębszy wpływ?

Temat pierwszy wybrało dwóch uczniów, temat trzeci — jeden.

Wypracowanie z historii pisało 90 abiturjentów. Podyktowano im do wyboru następujące tematy:

a) Dorobek pierwszego dziesięciolecia niepodległej Polski.

b) Straty terytorjalne Słowiańszczyzny, dokonane w ciągu wieków na rzecz Niemców.

c) Tradycje dziejowe obecnego przymierza polsko-francuskiego.

Temat pierwszy opracowało uczniów 49, temat drugi 16, temat trzeci 25.

Do piśmiennego egzaminu z języka łacińskiego zgłosiło się 78 abiturjentów. Na wypracowanie otrzymali do przetłumaczenia na język polski wyjątek z dzieła Cicerona „De natura deorum” L. II. §§ 130—136, a zatytułowany „Dobrodziejstwa przyrody“.

Wypracowanie z języka francuskiego pisało trzech abiturjentów.

Z tematów:

a) Le „bourgeois“ français d'après le „Gendre de Monsieur Poirier“.

b) Le charme du printemps.

c) Quels endroits de la Pologne montreriez-vous à un étranger qui viendrait visiter votre patrie?

Pierwszy temat wybrało 2 uczniów, a drugi — jeden.

Do egzaminu piśmiennego z języka niemieckiego zgłosiło się 12 abiturjentów.

Z podyktowanych tematów:

a) Charakterzüge eines Helden — aus der deutschen Geschichte oder Literatur.

b) Das Ideal einer Mutter auf Grund Goethes „Hermann und Dorothea“.

c) Lage und Bedeutung der wichtigsten Industriezentren in Polen.

Ośmiu uczniów wybrało temat pierwszy, jeden — drugi, trzech — trzeci.

Wypracowanie z matematyki pisało 76 abiturjentów.

Oddział „A“ otrzymał następujące tematy:

1) Rozwiązać równanie: $a \cos^2 x - 2(a-1) \sin x - 2 = 0$ i zbadać możliwość rozwiązania w zależności od „a“.

2) Z balonu N spostrzegamy po tej samej stronie dwa punkty A i B, oddalone od siebie o 1 km., a leżące w jednym poziomie pod kątami depresji: $67^\circ 30'$ i $35^\circ 15'$. Obliczyć wysokość, w jakiej znajduje się balon i odległość balonu od miejsc A i B.

Oddział B miał rozwiązać następujące zagadnienia:

1) Oddział, złożony ze 120 żołnierzy, podzielono na równe oddziały, z których każdy otrzymał osobną kwaterę. Gdyby w każdym oddziale było o 2 żołnierzy więcej, byłoby potrzeba na ich rozmieszczenie o 2 kwatery mniej. Ile było kwater i po ilu żołnierzy przeznaczono do każdej.

2) Na kominie fabrycznym 81 m. wysokim, znajduje się gromochron. Przy pomocy odpowiedniego przyrządu ustawionego na płaszczyźnie, na której znajduje się podstawa komina, obserwujemy najniższy i najwyższy punkt gromochronu i znajdujemy kąty $47^\circ 15'$ i $48^\circ 20'$. Obliczyć długość gromochronu, przyjmując wysokość przyrządu 1,2 m.

Do piśmiennego egzaminu z fizyki zgłosiło się 17 kandydatów. Podyktowano im następujące tematy.

1) Zastosowanie elektromagnesów, telegraf, telefon.

2) Elektrownia okręgowa wysyła do stacji odbiorczej prąd o napięciu 20 kilowoltów, przewodem o oporze 50 ohmów.

Obliczyć w procentach spadek dzielności prądu na każdy kilowatt. Ile procentowo wyniesie spadek w tym samym przewodzie, gdy napięcie prądu podniesie się do 100 kilowoltów? Jaki z tego zadania wynika praktyczny wniosek?

Na podstawie wyniku wypracowań piśmiennych jednego ucznia nie dopuszczono do ustnego egzaminu dojrzałości, który odbył się od 22 maja do 4 czerwca włącznie.

Następujący abiturjenci otrzymali świadectwa dojrzałości:

Klasa VIII A.

1. Arct Zbigniew
2. Balcer Zbigniew
3. Barta Karol
4. Baziuk Jarosław
5. Bielański Władysław
6. Bniński Andrzej
7. Czyżowski Zygmunt
8. Ehrenpreis Wiktor
9. Fischer Karol
10. Frye Tadeusz
11. Goyski Jan
12. Halawa Zygmunt
13. Jasiewicz Jan
14. Jaśkiewicz Juljusz
15. Kadulski Adam
16. Kowarzyk Wendelin
17. Krasieński Marjan
18. Krzanowski Kazimierz
19. Liptak Stanisław
20. Międzyński Andrzej
21. Michalik Jerzy
22. Mikułowski-Pomorski Tadeusz
23. Mojmir Tadeusz
24. Ostrowski Witold
25. Petecki Jan
26. Piątkowski Zbigniew
27. Prochyra Tadeusz
28. Rouppert Kazimierz
29. Stanowski Jerzy
30. Strzetelski Jan
31. Sulikowski Stefan
32. Süsskind Henryk
33. Szezurowski Cyprian
34. Wachtel Juljusz
35. Weissglas Jan
36. Woźniakiewicz Tadeusz
37. Zubezewski Adam.

Klasa VIII B.

1. Balabuszyński Zdzisław
2. Borkowski Maciej
3. Bylicki Wojciech
4. Christ Hugo
5. Chudzikiewicz Zbigniew
6. Dadak Józef
7. Doroz Jan
8. Dzielski Zbigniew
9. Ellnain Tadeusz
10. Frankiewicz Henryk
11. Fuchs Bolesław
12. Górecki Władysław
13. Greszczuk Edward
14. Grottger Marjan
15. Grünberg Władysław
16. Hejduk Bronisław
17. Horowitz Tadeusz
18. Idzik Jan
19. Kanfer Juljusz
20. Kepiński Antoni
21. Kleczewski Adam
22. Kłodziński Zygmunt
23. Korzelik Marjan
24. Lax Henryk
25. Lieber Dawid
26. Lenk Czesław
27. Lerch Alfred
28. Liszka Jan
29. Mohr Stanisław
30. Nowotny Gustaw
31. Pustelnik Zbigniew
32. Semkiewicz Adam
33. Ster Leopold
34. Stopyra Antoni
35. Szczyrbak Stefan
36. Szpilezyński Stanisław
37. Szwabowiec Włodzimierz

38. Świerzyński Jerzy
39. Sumiński Artur
40. Trębacz Tomasz
41. Tyran Wincenty
42. Wadler Gimpel
43. Walenta Stanisław
44. Węglarski Zygmunt
45. Winzer Zygmunt

46. Bzowski Mikołaj (pryw.)
 47. Dzielski Wojciech (pryw.)
 48. Kański Juliusz (pryw.)
 49. Kobernicki Marjan (pryw.)
 50. Nickowski Jan (pryw.)
 51. Piątkiewicz Ignacy (pryw.)
 52. Trocha Stefan (pryw.)
- Reprobowano 3 kandydatów.

B) W terminie wrześniowym odbył się uzupełniający egzamin dojrzałości na podstawie zezwoleń Min. W. R. i O. P. i Kuratorium Okr. Szk. Krak. Egzamin piśmienny odbył się dnia 5 października, a ustny pod kierownictwem Dyrektora Zakładu, a przed Komisją ustanowioną rozp. Kurat. Okr. Szk. Krak. z 22 lutego 1926 r. L. II—1074/26 w dniach 8, 9, 10 października 1928 r.

Świadectwo uzupełniającego egzaminu dojrzałości otrzymali:

1. Bogusławski Wiktor
2. Chruścielewicz Marjan
3. Ćwikła Tadeusz
4. Dzionara Marja
5. Iczalów Antonina
6. Kolegowicz Ignacy

7. Kronental Sane
8. Lejbowicz Leon
9. Schaller Ludwik
10. Sternik Aleksander.

Reprobowano 4 kandydatów.

C) Taki sam egzamin odbył się w terminie lutowym. Egzamin piśmienny odbył się 18 lutego, a ustny w dniach 19, 20, 21, 22, 23, 26 tego miesiąca.

Świadectwo uzupełniającego egzaminu dojrzałości otrzymali:

1. Altman Leib
2. Arendt Zdzisław
3. Arnold Emanuel
4. Blumenstein Jenta
5. Brechner Emanuel
6. Dyzenhaus Tadeusz
7. Fränkel Baruch
8. Goldstein Edmund
9. Kaleta Tadeusz

10. Karmel Schabse
11. Lichtenstein Rafał
12. Morawski Henryk
13. Rabinowicz Henryk
14. Saper Abram
15. Statter Maks
16. Wolny Stanisław
17. Żelechowski Kazimierz.

Reprobowano 11 kandydatów.

IX. A. STATYSTYCZNE ZESTAWIENIE WYNIKU KLASYFIKACJI
z końcem roku szkolnego 1928/29.

KLASA	I a	II b	II a	III b	III a	III c	IV a	IV b	V a	V b	VI	VII a	VII b	Razem
Na początku r. 1928/9 przyjęto . . .	42	37	47	50	44	54	49	56	52	55	46	47	38	668
W ciągu roku przybyło . . .	—	—	—	—	—	—	1	3	—	—	—	2	—	6
„ „ „ ubyło . . .	1	—	—	3	1	—	2	—	2	1	1	2	1	15
Z końcem roku klasy liczyły . . .	41	37	47	47	43	54	48	59	50	54	45	47	37	659
Z tego otrzymało:														
Wynik ogólny bardzo dobry . . .	6	2	4	8	5	7	6	1	8	4	8	4	6	69
„ „ „ dobry . . .	23	11	24	18	26	19	13	13	19	16	13	11	17	239
„ „ „ dostateczny . . .	12	20	15	20	10	23	25	32	23	26	23	32	14	308
„ „ „ niedostateczny . . .	—	4	4	1	2	5	3	13	—	8	1	—	—	42
do egzaminu popraw. przeznaczono	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
do egzaminu zupeł. przeznaczono	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Ogółem . . .	41	37	47	47	43	54	48	59	50	54	45	47	37	659

IX. B. WYKAZ IMIENNY UCZNIOW zapisanych w r. szk. 1928/29.

Klasa I a.

Uzdolnieni.

Bartel Wiesław	Pajor Kazimierz
Bauer Ryszard	Pallas Stefan
Brandman Egon	Perzesty Zdzisław
Choma Jan	Privsek Edward
Cichoń Tadeusz (dypl.)	Rerutko Jan
Cieplik Zbigniew	Reaubourg Marjan
Cieszanowski Jerzy	Romer Bronisław
Dura Lesław	Rożański Władysław
Flebbe Norbert	Rucki Władysław
Gibiński Józef (dypl.)	Rutkowski Włodzimierz
Pawlik-Gwozdecki Jan	Scherman Ludwik
Kalicki Kazimierz (dypl.)	Setmajer Jerzy
Kleszczyński Karol	Smalawski Zbigniew
Klimowski Józef	Steciak Stanisław
Kopeczyński Józef	Śliwiński Adam
Kukliński Czesław (dypl.)	Śmidkowski Bogdan
Link Tadeusz	Uryga Teodor
Medvey Ernest (dypl.)	Wesołowski Józef
Mroczkowski Kazimierz	Wróblewski Lech (dypl.)
Niedźwiecki Jan	Zembaczyński Bolesław.
Nowicki Zbigniew (dypl.)	

Wystąpił:

Marski Roland 29. IV. 1929.

Klasa I b.

Uzdolnieni.

Burzyński Bogusław	Kuśnierz Alfred
Dahan Michał	Lijowski Ludwik
Eichner Zygfryd	Loegler Wiesław
Friedman Zygfryd	Nanowski Adam
Gałek Julian	Neuman Rudolf
Gawrak Marjan	Norek Ludomił
Glückstein Stefan (dypl.)	Nowakowski Jan
Grabowski Włodzimierz	Ptak Stefan
Grodnicki Adam	Susułowski Jan
Hałuszczak Albin	Szewczyk Władysław
Kacza Józef (dypl.)	Śliwiński Jan
Kluczyński Zbigniew	Ślizowski Zbigniew
Kobyliński Franciszek	Talarek Roman
Kotsch Alfred	Tomasik Karol

Warzeszkiewicz Adam
Winzer Franciszek
Wołek Witold

Zamojski Marjan
Zięba Antoni.

Nieuzdolnieni.

Altmann Tadeusz
Kalita Mieczysław

Rachwał Zdzisław
Widerski Zbigniew.

Klasa II a.

Uzdolnieni.

Bieżeński Wiktor
Bogatyński Adam
Brzezka Adam
Cyrankiewicz Jerzy
Ćmiekiewicz Jan (dypl.)
Furowicz Kazimierz
Glatman Stanisław
Głębocki Tadeusz
Grabowski Jerzy
Halski Zbigniew
Jaśkiewicz Fryderyk
Kisielnicki Jerzy
Kłosiński Bronisław
Konopka Piotr
Korta Adam
Kostołowski Antoni
Krzeczowski Adam
Łagowski Bogusław
Maziarski Juljusz
Moszkiewicz Bogdan
Nizański Jerzy
Olinkiewicz Roman

Oziębło Wojciech
Porębski Jan
Pustelnik Kazimierz
Rafalski Zdzisław
Romański Stefan (dypl.)
Romiszowski Stanisław
Rzegociński Bolesław
Sadowski Józef (dypl.)
Sarna Edward
Skórczewski Stanisław
Słowakiewicz Tadeusz
Szłank Adam
Święcicki Stanisław
Toczyński Zygmunt
Truszkowski Stanisław (dypl.)
Warczewski Witold
Warzeszkiewicz Jan
Węgrzyn Tadeusz
Wittek Zdzisław
Zaus Tadeusz
Zimnal Kazimierz.

Nieuzdolnieni.

Białek Zygmunt
Porembski Jerzy

Stroka Zdzisław
Uznański Tadeusz.

Klasa II b.

Uzdolnieni.

Beigert Stanisław
Chmurski Adam
Cholewicz Zdzisław
Czopek Marjan (dypl.)
Dutka Zygmunt (dypl.)
Dym Ożjasz
Fajto Stanisław

Filek Andrzej
Firlit Emil
Fischer Tadeusz
Frischer Jan
Górski Tadeusz
Haber Tadeusz (dypl.)
Hojtasz Marcelli

Janas Kazimierz (dypl.)

Jasiński Mieczysław

Kałamarz Mieczysław

Kielman Józef

Kłapa Mieczysław

Kłosiński Tadeusz (dypl.)

Kowalówka Mieczysław

Lempart Alojzy

Machlowski Tadeusz

Michalik Andrzej

Moór Leszek

Nanowski Władysław

Orliński Jerzy

Pańszczyk Mieczysław

Pągowski Zbigniew

Pondel Tadeusz

Rokitka Tadeusz

Rzebik Tadeusz (dypl.)

Silberbach Wilhelm

Skrzyński Adam

Skowron Henryk

Sołtan Stanisław

Stanoch Jan

Steinberg Jerzy (dypl.)

Ster Włodzimierz

Strnad Stanisław

Sydor Eugenjusz

Szczepański Witold

Twardy Stanisław

Weber Wilhelm (dypl.)

Waszkiewicz Józef

Żymuła Tadeusz.

Wystąpili:

Dydaś Adam 6. XII. 1928

Galek Czesław 6. XII. 1928

Kubicki Marjan 10. XII. 1928.

Nieuzdolniony.

Kobiółka Tadeusz.

Klasa III a.

Uzdolnieni.

Adamski Eugenjusz

Ahrend Czesław

Bryliński Jarosław

Chmura Stanisław

Fedorowicz Karol

Gawrzyński Mieczysław

Gołębiowski Stanisław

Jankowski Jan

Jarosiński Paweł

Jarosz Janusz

Juras Jerzy

Kiersztyn Antoni (dypl.)

Kłosiński Jerzy

Koczur Rudolf

Korzeniowski Zygmunt

Kostecki Zdzisław

Kowalówka Tadeusz

Krzyształowicz Adam

Kurkiewicz Jan

Machnicki Stanisław

Marczewski Jan

Michałowski Zbigniew

Michoński Stefan

Modelski Stanisław

Nowicki Jerzy

Oźga Roman

Pagaczewski Stanisław

Pawlik Bolesław

Petecki Lesław

Pliszewski Adam

Riazancew Wincenty

Schwarz Roman

Siess Fryderyk (dypl.)

Silberzweig Karol (dypl.)

Stahl Jan

Starachowicz Zygmunt

Strzetelski Zygmunt (dypl.)

Targowski Andrzej

Warywoda Stanisław

Wróblewski Wincenty (dypl.)

Żelechowski Jerzy.

Wystąpił:

Wiśniowski Jerzy 1. II. 1929.

Nieuzdolnieni.

Chmiel Sławosław

Hryczko Władysław.

Klasa III b.**Uzdolnieni.**

Albiński Tadeusz
Allerhand Jan (dypl.)
 Antoniewicz Bogumił
Babulski Bogusław (dypl.)

Bartel Romuald
 Bąbka Jan
 Benko Marjan
 Bernal Zbigniew
 Bielezyk Jerzy
 Broder Artur
 Brzeziński Czesław
 Czapliński Alojzy
 Dziurkowski Eugenjusz
 Feix Kurt

Frey Zygmunt
 Gierczyński Zbigniew
 Gnojek Adam

Goldblatt Karol (dypl.)
Gondorek Kazimierz (dypl.)

Grabowski Roman
 Hein Witold
 Jordan Zygmunt
 Kostecki Krzysztof
 Krawczyk Adolf
 Krupa Tadeusz

Kucharski Stanisław
 Nowak Adam
 Ochalski Stanisław
 Panek Juljusz
 Papiński Władysław
Pietrzyk Adam (dypl.)
 Ptak Mieczysław
 Rachwał Janusz
 Rachwał Stanisław
 Rachwał Zygmunt
Rothhirsch Jerzy (dypl.)
 Rusek Tadeusz
 Rybarski Kazimierz
 Skoczowski Stanisław
 Stefanko Tadeusz
 Ster Eugenjusz
 Streng Tadeusz
 Stuhr Tadeusz
 Tor Zygmunt
 Toroń Franciszek
Wagner Juljusz (dypl.)
 Walenta Zygmunt
 Wróblewski Stefan
 Zawistowski Karol.

Nieuzdolnieni.

Goczał Marjan
 Grottger Jarosław
 Osika Józef

Socha Mieczysław
 Strączek Edward.

Klasa IV a.**Uzdolnieni.**

Altendorf Tadeusz
 Babulski Roman
 Badeni Stanisław
Beres Krzysztof (dypl.)

Bogatyński Antoni
 Brózda Bronisław
 Czyżewicz Zbigniew
Gibiński Kornel (dypl.)

Gofron Eugenjusz
 Grabowski Zygmunt
 Güntner Tadeusz
Haydukiewicz Leszek (dypl.)
 Hyla Jerzy
Jassem Henryk (dypl.)
 Kowalski Władysław
 Lipczyński Józef
 Litawski Józef
 Łuczko Andrzej
 Łukowicz Jerzy
 Malinowski Stanisław
 Mazurkiewicz Lucjan
 Moeser Bogusław
Mroczkowski Przemysław (dypl.)
 Nędza Władysław
 Ordyński Ryszard
 Oszacki Jan

Pachel Ludwik
 Passakas Leszek
 Porębski Kazimierz
 Pytel Marjan
 Schweiger Stefan
 Schwellung Lesław
 Skopowski Hugo
Skrochowski Jan (dypl.)
 Smoleński Stanisław
 Sularz Marjan
 Syrżistie Zbigniew
 Szarek Tadeusz
 Śliwiński Kazimierz
 Święciecki Antoni
 Wilczek Andrzej
 Winzer Józef
 Wittek Jerzy
 Ziomba Jan.

Wystąpili:

Gancarczyk Roman 3. V. 1929 Starnowski Adam 7. V. 1929.

Do egzaminu uzupełniającego przeznaczony.

Dura Karol.

Nieuzdolnieni.

Jaworski Marjan
 Konopka Jan

Kramarski Alfred.

Klasa IV b.

Uzdolnieni.

Barzycki Konstanty
 Beiersdorf Otto
 Berger Stanisław
 Bielezyk Zdzisław
 Buzek Jerzy
 Cieszyński Jan
 Daniek Jan
 Dużyk Włodzimierz
 Dyrński Zbigniew
 Gajewski Jan
 Gerstman Jan
Grado Mirosław (dypl.)
 Gruszka Władysław
 Hojło Karol
 Holzer Józef
 Kielman Władysław

Klimeczak Aleksander
 Kopta Jan
 Kraj Julian
 Krokay Walery
 Kunzek Marjan
 Lupa Ludwik
 Magiera Franciszek
 Matjasik Zdzisław
 Miś Marjan
 Nyczek Mieczysław
 Ramza Tadeusz
 Rydel Kazimierz
 Schudmak Stefan
 Seffer Jerzy
 Słowik Henryk
 Sokulski Roman

Stachurski Tadeusz
Syska Zbigniew
Szetela Kazimierz
Szpor Zygmunt
Śliwa Tadeusz
Torba Marjan
Tropp Artur

Uznański Mieczysław
Wander Edward
Werndl Zbigniew
Wilamowski Zbigniew
Zachorowski Stanisław
Ziemba Adam.

Nieuzdolnieni.

Biernacki Kwiryn
Delkowski Ludwik
Długopolski Władysław
Gaszczyk Władysław
Huber Adam
Kłapa Kazimierz
Krakowski Adam

Krzywdziak Stanisław
Nodzeński Zdzisław
Piotrowski Andrzej
Romański Tadeusz
Rybka Edward
Świerzyński Adam.

Klasa V a.

Uzdolnieni.

Babula Feliks
Bednarczyk Antoni (dypl.)
Bednarczyk Wacław (dypl.)
Biedroński Mieczysław
Bniński Roman
Borkowski Jerzy
Chmiel Miłosz
Czajka Bronisław
Ekier Jan (dypl.)
Gadomski Jerzy
Galas Marjan
Gina Jerzy (dypl.)
Głębowicz Władysław
Głogoczowski Jacek
Gostkiewicz Samuel
Jaworski Tadeusz (dypl.)
Just Jerzy
Kellner Benon (dypl.)
Kisielewski Wilhelm
Klimala Jerzy
Kłusek Jan
Koczur Julian
Krzyształowicz Władysław
Krzyworzeka Jan
Krzyżanowski Antoni

Linowski Artur
Łażniński Aleksander
Machalski Renat
Majer Teodor
Matecki Andrzej
- **Menschik Zygmunt** (dypl.)
Miarczyński Tadeusz
Pachoński Zbigniew
Radwański Andrzej
Rejman Stefan
Romiszowski Adam
Rudolf Zdzisław
Schütz Przemysław
Sikorski Tadeusz
Skoczowski Marjan
Sołtykiewicz Tadeusz
Swolkień Jerzy
Szczepański Wiesław
Śliwiński Adam
Targowski Włodzimierz (dypl.)
Tuziak Jerzy
Uruski Aleksander
Zachorowski Stefan
Zgorzelski Józef
Żaba Jerzy.

Wystąpili:

Kirchmayer Stanisław 31. I. 1929. Wierzbicki Lesław 10. V. 1929.

Klasa V b.**Uzdolnieni.**

Beckmann Jerzy
 Bielański Jan
 Bloch Adam
 Bromowicz Mieczysław
 Chan Kazimierz
 Chudzikiewicz Mieczysław
 Dydyński Antoni
 Dym Józef
 Filek Stefan
 Frankiewicz Antoni
 Frischer Edward
 Grunbenthal Roman
 Gulkowski Jerzy
Hartman Willibald (dypl.)
 Hein Eugenjusz
 Henoch Władysław
 Hubicki Włodzimierz
 Karbowski Władysław
 Kielawa Żdzisław
 Kielman Maciej
 Klimek Ryszard
 Klug Zbigniew

Kopera Zygmunt
 Kotsch Kazimierz
 Kraj Kazimierz
 Lempart Czesław
 Ochalski Jan
 Oświęcimski Kazimierz
 Porębski Jan
Pretzel Wilhelm
 Romański Zbigniew
 Ruszkiewicz Jerzy
 Sala Stanisław
 Sarnowicz Józef
Schneid Władysław
 Skowron Zygmunt
 Skrzyński Ludwik
 Szostak Władysław
 Trzaska Franciszek
 Turek Kazimierz
 Tyszler Henryk
Wilga Witold (dypl.)
 Wolny Jerzy
 Zięba Tadeusz.

Wystąpił:

Dąbrowski Stefan 1. II. 1929.

Nieuzdolnieni:

Bielański Gustaw
 Lachowicz Marjan
 Madej Jan
 Marek Stanisław

Mikulski Józef
 Mleczek Tadeusz
 Röhrenschef Tadeusz
 Sieprawski Kazimierz.

Klasa VI.**Uzdolnieni.**

Alber Włodzimierz
 Babulski Tadeusz
Bielański Adam (dypl.)
 Biermański Władysław
 Biernat Adam
 Bochenek Bronisław
 Chmura Henryk
 Chrząszcz Ludwik
 Fabris Arrigo

Goliszewski Witold
Golonka Kazimierz (dypl.)
Gols Jan (dypl.)
 Güntner Henryk
 Gworek Jan
Jaglarz Zbigniew (dypl.)
Kleszczyński Ignacy (dypl.)
 Kolankowski Zygmunt
Kukliński Antoni (dypl.)

Kuśnierz Zdzisław
 Lechowski Bolesław
 Lewandowski Alfred
 Lutwak Alfred
 Majewski Andrzej
 Matus Witold
 Mazurkiewicz Jan
 Merenda Adam
 Mól Emil
 Mroczkowski Zbigniew
 Niemczyk Wojciech
 Paszkiewicz Zygmunt
 Pietrzykowski Janusz

Pilch Eugenjusz
 Prochyra Kazimierz
 Redyk Tadeusz
 Rouppert Leszek
 Senowski Jerzy
 Sosnowski Jan
 Szczurowski Stanisław
 Targowski Juljusz
 Tomaszewski Juljusz
Wołek Józef (dypl.)
 Zgut Stefan
Żelewski Roman (dypl.)

Wystąpił.

Rzegost Józef 1. II. 1929.

Nieuzdolniony.

Bobrzyński Stanisław.

Klasa VII.

Uzdolnieni.

Bogatyński Marjan.
 Boguszewski Bohdan
 Borowiczka Zbigniew
 Bross Stefan
 Czyżowski Artur
 Daniewski Władysław
 Drobniań Napoleon
 Dryszkiewicz Jan
Epstein Marjan (dypl.)
 Gawroński Henryk
 Iwanicki Kazimierz
 Jakesch Jerzy
 Janecki Jerzy
 Kirchmayer Jan
 Kisilewski Zdzisław
 Kretschmer Tadeusz
 Krzczunowicz Zbigniew
 Kwinta Wincenty
 Lewalski Antoni
 Lubomirski Andrzej
 Łakomski Tadeusz
 Łubieński Ludwik
 Machnicki Jan
 Monné Bolesław

Nowak Jan
 Nycz Jan
 Oliwa Stanisław
 Pazur Kazimierz
 - Pałowski Jan
Piasecki Czesław
 Pileski Tadeusz
 Potocki Ludwik
 Proczek Wincenty
 Przyłęcki Lech
Radwański Władysław (dypl.)
 Rakiewicz Adam
 Rękiewicz Stefan
 Sawicki Jan
 Siedlecki Stanisław
 Skąpski Jan
 Skrochowski Kazimierz
Süsskind Jakób (dypl.)
 Szura Tadeusz
 Truszkowski Witold
 Welanyk Karol
 Wyrobek Kazimierz
 Zaborowski Stefan.

Wystąpił:

Krasicki Ks. Franc. 12. II. 1929. Prugar Kazimierz † 26. 10. 1928.

Klasa VIII a.

Uzdolnieni.

Arzt Zbigniew
 Balcer Zbigniew
 Barta Karol
 Baziuk Jarosław
 Bielański Władysław
 Bniński Andrzej
 Czyżowski Zygmunt
 Ehrenpreis Wiktor
Fischer Karol (dypl.)
 Fryc Tadeusz
Goyski Jan (dypl.)
 Halawa Zygmunt
 Jasiewicz Jan
 Jaśkiewicz Julian
 Kadulski Adam
 Kowarzyk Wendelin
 Krasinski Marjan
Krzanowski Kazimierz (dypl.)
 Liptak Stanisław

Miączyński Andrzej
 Michalik Jerzy
Mikułowski-Pomorski Tadeusz (d.)
 Mojmir Tadeusz
 Ostrowski Witold
 Petecki Jan
Piątkowski Zbigniew (dypl.)
 Prochyra Tadeusz
 Rouppert Kazimierz
 Stanowski Jerzy
 Strzetelski Jan
 Sulikowski Stefan
 Süsskind Henryk
 Szczurkowski Cyprian
 Wachtel Julian
 Weissglas Jan
Woźniakiewicz Tadeusz (dypl.)
 Zubczewski Adam.

Wystąpił.

Cybulski Stefan 1. II. 1929.

Klasa VIII b.

Uzdolnieni.

Bałabuszyński Zdzisław
 Borkowski Maciej
 Bylicki Wojciech
 Christ Hugo
 Chudzikiewicz Zbigniew
 Dadak Józef
 Doroz Jan
 Dzielski Zbigniew
 Eljain Seweryn
 Frankiewicz Henryk
 Fuchs Bolesław
 Górecki Władysław
 Grzeszczuk Edward
 Grottger Marjan
 Grünberg Władysław
 Hejduk Bronisław
 Horowitz Tadeusz
 Idzik Jan
 Kanfer Juljusz

Kępiński Antoni
 Kisielewski Czesław
 Kleczewski Adam
 Kłodziński Zygmunt
 Korzelik Marjan
 Lax Henryk
 Lenk Czesław
 Lerch Alfred
 Lieber Dawid
 Liszka Jan
 Mohr Stanisław
 Nowotny Gustaw
 Palasz Mieczysław
 Peace Alan
 Pustelnik Zbigniew
 Semkiewicz Adam
 Sira Bogusław
 Ster Artur
 Stopyra Antoni

Sumiński Artur
 Szczyrbak Stefan
 Szpileczyński Stanisław
 Szwabowicz Włodzimierz
 Świerczyński Jerzy
 Trębacz Tomasz

Tyran Wincenty
 Wadler Gimpel
 Walenta Stanisław
 Węglarski Wilhelm
 Winzer Zygmunt.

Wystąpili:

Bzowski Mikołaj 9. XI. 1928.

Nieuzdolniony:

Stokłosa Jan.

X. KRONIKA ZAKŁADU.

Z powodu wyczerpującego sprawozdania z pracy w Zakładzie w **ubiegłym roku szkolnym**, w tym rozdziale wypadnie mi wspomnieć pokrótce tylko o tych wypadkach i działach pracy szkolnej, które ze względu na swój odrębny charakter nie znalazły odzwierciedlenia w poprzednich rozdziałach.

Przedewszystkiem podzielić się muszę z czytelnikami bolesną stratą, jaką poniósł Zakład przez śmierć dwóch swych wychowanków. Czyż może być coś przykrego dla szkoły nad wiekuiłą rozłąkę ze swymi uczniami, którzy w młodym wieku opuścili życie, a przez to przekreślili nadzieje w nich pokładane? Strata taka jest tem boleśniejsza, im bardziej świetlana uśmiechała się młodzieńcom przyszłość. A godzi się powiedzieć, że obaj wychowankowie, których nam nieubłagana śmierć wyrwała, zasługiwali na miano uczniów zacnych i rokowali jak najlepsze na przyszłość nadzieje.

JERZY KRZYŻANOWSKI

uczeń kl. VII

uległ nieszczęśliwemu wypadkowi
 w czasie feryj letnich.

NABOŻEŃSTWO ŻALOBNE

za spokój jego duszy odprawił
 Ks. Dr Józef Rychlicki 26 września 1928

Cześć Jego pamięci.

KAZIMIERZ PRUGAR

uczeń kl. VII tutejszego Zakładu
po długich i ciężkich cierpieniach
rozstał się z życiem dnia 26 października 1928 r.
W pogrzebie, jaki odbył się dnia 29 października,
wziął udział cały zakład.

Nad mogiłą przemówił Ks. Dr Józef Rychlicki,
żegnając zmarłego imieniem zakładu.

NABOŻEŃSTWO ŻAŁOBNE

odprawiono 31 października.

Cześć Jego pamięci

Egzaminy odbywały się w następującym porządku:

a) poprawcze 31 sierpnia i 1 września, b) prywatne, wstępne i uzupełniające 3 września, 28 stycznia, 24 czerwca, c) nadzwyczajne z kl. I—IV i I—VI 29 stycznia i 25 czerwca, d) egzamin wstępny do kl. I. 1 czerwca dla uczniów, potrzebujących wcześniejszego wyjazdu i 27 czerwca, e) egzamin dojrzałości zwykły i uzupełniający — patrz rozdział VIII.

Posiedzenia członków Głównego nauczycielskiego dzieliły się na 1) Pełne posiedzenia Rady Pedagogicznej, 2) Posiedzenia Komisji Klasowych, 3) Posiedzenia Komisji wychowawczej i naukowej.

Pełne normalne posiedzenia Rady odbyły się w dniach: 4 września, 25 października, 22 listopada, 31 stycznia, 25 kwietnia i 1 lipca.

Komisje klasowe obradowały od 12—15 listopada, 24—26 stycznia, od 17—19 kwietnia, 24 kwietnia (klasyfikacja klas VIII a b), 17 i 18 czerwca (promocyjne) i 22 czerwca.

Komisje naukowo pedagogiczne zwołano trzy razy, a to dnia 20 września, 26 listopada, 12 lutego.

Informacyj Rodzicom i Opiekunom o postępach i zachowaniu się młodzieży udzielano: 12 października, 16 listopada, 14 grudnia, 18 stycznia, 15 marca, 26 kwietnia i 7 czerwca.

Pan Wizytator Dr Jan Jakóbiec wizytował Zakład dwa razy. Dnia 31 października przysłuchiwał się dwom lekcjom

szkolnym. Dnie 24, 25, 26 kwietnia poświęcił zaznajomieniu się z poziomem intelektualnym obu klas ósmych i zwizytowaniu kilku innych lekcyj szkolnych. Nadto w czasie trwania ustnego egzaminu dojrzałości przysłuchiwał się tokowi egzaminu jednej serji.

Dnia 24 kwietnia zaszczycił swą obecnością Zakład Pan Kurator Okręgu Szkolnego Krakowskiego Dr Tadeusz Kupczyński. Pierwsze dwie godziny poświęcił przysłuchiowaniu się lekcjom szkolnym (historji w kl. VII, jęz. polskiego w kl. VI, języka łacińskiego w kl. IV a i IV b). Trzecią godzinę obrócił na zaznajomienie się z potrzebami Zakładu przez zwiedzenie pracowni, zbiorów naukowych i pomieszczenia Zakładu.

Do Sakramentów św. Pokuty i Ołtarza przystępowała młodzież trzy razy: 4 i 5 października; 8 i 3 marca; 6 i 7 czerwca. Rekolekcje Wielkanocne odprawili uczniowie w dniach od 6—9 marca pod przewodnictwem Przewielebnego Księdza Van Roy'a.

XI. INFORMACJE NA ROK NASTĘPNY.

a) Podręczniki.

Klasa I. Ks. Szydelski St. i ks. Thullie: Dzieje Objawienia Bożego w Starym Testamencie; Reiter: Czytania polskie t. I; Jakóbiec-Leonhard: Pierwsza książka do nauki języka niemieckiego, lub Szarota: Pierwsza książka do nauki jęz. francuskiego; Gebert i Gebertowa: Opowiadania z dziejów ojczystych; Gebert i Gebertowa: Wypisy historyczne z dziejów ojczystych; Romer-Polaczkówna: Pogadanki krajoznawcze; Romer - Niemcówna: Atlas krajoznawczy województwa krakowskiego; Sierzputowski: Arytmetyka cz. II.

Klasa II. Ks. Szydelski i ks. Thullie: Dzieje objawienia Bożego w Nowym Testamencie cz. I; Reiter: Czytania polskie tom II; Szober St.; Gramatyka języka polskiego w ćwiczeniach, zeszyt III i IV; Jakóbiec-Leonhard: Pierwsza książka do nauki języka niemieckiego lub Szarota: Pierwsza książka do nauki języka francuskiego; Gebert i Gebertowa: Opowiadania z dziejów ojczystych; Gebert i Gebertowa: Wypisy historyczne z dziejów ojczystych; Romer-Polaczkówna: Geografia na klasę II; Sierzputowski: Arytmetyka cz. III.

Klasa III. Ks. Szydelski i ks. Thullie: Dzieje objawienia Bożego w Nowym Testamencie cz. II; Reiter: Czytania polskie tom III; Szober St.: Gramatyka języka polskiego w ćwiczeniach, zeszyt III i IV; Jakóbiec-Leonhard: Druga książka do nauki języka niemieckiego, lub Szarota: Druga książka do nauki języka francuskiego; Gebert i Gebertowa: Opowiadania z dziejów ojczystych; Gebert i Gebertowa: Wypisy historyczne z dziejów

ojczystych; Radliński: Świat i jego mieszkańcy; Sierzputowski: Arytmetyka cz. IV; Żłobicki: Wiadomości z fizyki.

Klasa IV. Jougan: Liturgika; Próchnicki-Wojciechowski: Wypisy na kl. IV; Szober: Gramatyka jęz. polskiego w ćwiczeniach, zeszyt III i IV; Lewicki: Wstępna nauka jęz. łacińskiego (wyd. IV); Samolewicz-Soltysik: Gramatyka łacińska; Jakóbiec-Leonhard: Trzecia książka do nauki języka niemieckiego, lub Szarota: Trzecia książka do nauki języka francuskiego; Zakrzewski: Historia starożytna; Sosnowski: Geografia Polski; Gutkowski: Algebra cz. I. Wójtowicz: Zarys geometrii elementarnej dla użytku szkół średnich; Nussbaum-Hilarowicz i Fułiński: Zoologja dla wyższych klas gimnazjalnych; Arct-Golczewska, Kołodziejczykowie: Podręcznik botaniki.

Klasa V. Gadowski: Historia Kościoła katolickiego; Wojciechowski: Wypisy polskie dla szkół średnich tom V; Chrzanowski i Wojciechowski: Wypisy polskie dla klas wyższych szkół średnich cz. I; Szober: Gramatyka języka polskiego w ćwiczeniach, zeszyt III i IV; Szczepański: Wypisy łacińskie do użytku szkół średnich; Samolewicz-Soltysik: Gramatyka łacińska; Pilch-Szczepański: Ćwiczenia polsko-łacińskie; Jakóbiec-Leonhard: Deutschland und die Deutschen część I; Szarota: Paryż; Zakrzewski: Historia średniowieczna; Lewicki: Zarys historii Polski; Fuchs-Radliński: Geografia Europy; Gutkowski: Algebra cz. II; Wójtowicz: Zarys geometrii elementarnej; Sosnowski: Anatomja i fizjologja człowieka.

Klasa VI. Gadowski: Historia Kościoła katolickiego; Chrzanowski-Wojciechowski: Wypisy polskie dla klas wyższych szkół średnich cz. I; Kridl M.: Literatura polska wieku XIX cz. I i II; Liwjuusz: Dzieje rzymskie, wyd. Jędrzejowski-Rapaport; Owidjusz: Wiazanka wierszy, opr. Sinko; Samolewicz-Soltysik: Gramatyka łacińska; Jakóbiec-Leonhard: Deutschland und die Deutschen cz. II, lub Szarota: Les provinces françaises; Zakrzewski: Historia nowożytna; Lewicki: Zarys historii Polski; Gutkowski: Algebra cz. II; Wójtowicz: Zarys geometrii elementarnej; Natanson-Zakrzewski: Nauka fizyki cz. I i II.

Klasa VII. Sieniatycki: Dogmatyka; Kridl: Literatura XIX wieku, cz. II i III; Adameczewski: Sympozjon. Wybór prozaików polskich XIX i XX wieku; Sallustius Crispus: De coniuratione Catilinae, opr. Rapaport; Cicero: Wybór mów cz. I i II, opr. Szczepański; Wergiljusz: Wybór z dzieł, opr. Sinko; Jakóbiec: Deutschtum cz. I; Więckowski-Szarota: La France, cz. I; Zakrzewski: Historia nowożytna; Lewicki: Zarys historii Polski; Gutkowski: Algebra, cz. II; Wójtowicz: Zarys geometrii elementarnej; Natanson-Zakrzewski: Nauka fizyki. cz. II i III; Moycho-Zienkowski: Krótki zarys chemji dla szkół średnich.

Klasa VIII. Sieniatycki: Etyka; Kridl: Literatura XIX w. cz. II i III; Adameczewski: Sympozjon. Wybór prozaików pol-

skich XIX i XX w.; Poezje Horacjusza: Sinko; Cicero: Wybór z pism filozoficznych, opr. Szczepański; Tacyt: Wybór dzieł, opr. Pilch; Jakóbiec: Deutschtum cz. II lub Węckowski-Szarota: La France, cz. II; Pawłowski-Bystroń-Peretiatkowicz: Polska współczesna; Łomnicki: Początki geometrii analitycznej; Natanson-Zakrzewski: Nauka fizyk, cz. III; Ks. Nuckowski: Początki logiki ogólnej dla szkół; Hoefler Al.: Zasady psychologii.

b) Egzaminy w terminie powakacyjnym.

1) Egzaminy wstępne do kl. II—VII nie odbędą się z powodu zupełnego braku wolnych miejsc w Zakładzie.

2) Egzaminy nadzwyczajne z kl. I—VI odbędą się w styczniu i czerwcu. Podania o przypuszczenie należy wносить wprost do Kuratorjum O. S. Krakowskiego.

3) Uzupełniający egzamin dojrzałości odbędzie się we wrześniu i lutym za zezwoleniem Kuratorjum.

4) Rok szkolny 1929/30 rozpocznie się 1 lub 3 września (stosownie do rozp. Min. W. R. i O. P.) uroczystem nabożeństwem szkolnem.

